Romphruek Journal of the Humanities and Social Sciences

ISSN 3027-7647 (Print)
ISSN 3027-768X (Online)

วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์รมพฤกษ์ 人文与社会学刊
ปีที่ 44 ฉบับที่ 2 พฤษภาคม– สิงหาคม 2569 No. 44 Vol.2 May- August 2026

มุมมองร่วมสมัยในมิติองค์การ สังคม และวัฒนธรรม

Contemporary Perspectives on Organizations, Society, and Culture

组织、社会与文化的当代视角

วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ร่มพฤกษ์
Romphruek Journal of the Humanities and Social Sciences
ปีที่ 44 ฉบับที่ 2 พฤษภาคม– สิงหาคม 2569
มุมมองร่วมสมัยในมิติองค์การ สังคม และวัฒนธรรม
Contemporary Perspectives on Organizations, Society, and Culture
组织、社会与文化的当代视角

เจ้าของ	มหาวิทยาลัยเกริก
บรรณาธิการ	รองศาสตราจารย์ ดร.พรพรรณ จันทโรนานนท์
สังกัด	มหาวิทยาลัยเกริก ประเทศไทย

ที่ปรึกษา

Mr. Wang Changming
Dr. Li Shaoyun
อาจารย์ ดร.ผกาพันธ์ ภูมิจิตร

กองบรรณาธิการ

ศาสตราจารย์ ดร.จำนงค์ อดิวัฒนสิทธิ์	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ประเทศไทย
ศาสตราจารย์ ดร.สุรสิทธิ์ วชิรขจร	มหาวิทยาลัยนครพนม ประเทศไทย
ศาสตราจารย์ ดร.มุฮำหมัดซากี เจ๊ะหะ	มหาวิทยาลัยฟาฏอนี ประเทศไทย
ศาสตราจารย์พิเศษ จรัญ ภักดีธนากุล	มหาวิทยาลัยเกษมบัณฑิต ประเทศไทย
รองศาสตราจารย์ ดร.สยาม อรุณศรีมรกต	มหาวิทยาลัยมหิดล ประเทศไทย
รองศาสตราจารย์ ดร.อนิรุทธิ์ สติมั่น	มหาวิทยาลัยศิลปากร ประเทศไทย
รองศาสตราจารย์ ดร.โกวิทย์ พิมพวง	มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ประเทศไทย
รองศาสตราจารย์ ดร.นิยม รัฐอมฤต	สำนักงานราชบัณฑิตยสภา ประเทศไทย
รองศาสตราจารย์ ดร.สายชล ชุดเจือจีน	มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลกรุงเทพ ประเทศไทย
รองศาสตราจารย์ ดร.สุทธินันทน์ พรหมสุวรรณ	มหาวิทยาลัยกรุงเทพ ประเทศไทย
รองศาสตราจารย์ ดร.วุฒิ สุขเจริญ	มหาวิทยาลัยราชภัฏจันทรเกษม ประเทศไทย
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ขจร ฝ้ายเทศ	มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ประเทศไทย
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สกุลศรี ศรีสารคาม	จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ประเทศไทย
ผู้ช่วยศาสตราจารย์นพธร ปัจจัยคุณธรรม	มหาวิทยาลัยรามคำแหง ประเทศไทย
รองศาสตราจารย์ ดร.ชลอ รอดลอย	มหาวิทยาลัยเกริก ประเทศไทย
รองศาสตราจารย์ ดร.พวงทิพย์ คุณานุสรณ์	มหาวิทยาลัยเกริก ประเทศไทย
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.บุญอยู่ ขอพรประเสริฐ	มหาวิทยาลัยเกริก ประเทศไทย
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อุษณี มงคลพิทักษ์สุข	มหาวิทยาลัยเกริก ประเทศไทย
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ จินดา จอกแก้ว	มหาวิทยาลัยเกริก ประเทศไทย

สำนักงาน สถาบันวิจัยและนวัตกรรม มหาวิทยาลัยเกริก
เลขที่ 3 ซอยรามอินทรา 1 ถนนรามอินทรา
แขวงอนุสาวรีย์ เขตบางเขน กรุงเทพฯ 10220

โทรศัพท์ 0-2552-3500-9 ต่อ 402

e-mail romphruek.kru@gmail.com

- ทุกบทความที่ตีพิมพ์ในวารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ร่มพฤกษ์ เป็นทัศนะและข้อคิดเห็นของผู้เขียนมิใช่ทัศนะของมหาวิทยาลัยเกริก หรือกองบรรณาธิการ
- กองบรรณาธิการไม่สงวนสิทธิ์ในการคัดลอก แต่ต้องอ้างอิงแสดงที่มาชัดเจน
- ทุกบทความที่ได้รับการตีพิมพ์ในวารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ร่มพฤกษ์ ผ่านการตรวจและประเมินโดยผู้ทรงคุณวุฒิ

วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ร่มพฤกษ์เป็นวารสารวิชาการที่รองรับการเผยแพร่ผลงานด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์โดยให้ความสำคัญกับศาสตร์ทางด้านการบริหารการจัดการ สังคมศาสตร์ นิเทศศาสตร์นิติศาสตร์และศิลปศาสตร์ซึ่งตีพิมพ์มากกว่าสี่ทศวรรษเน้นเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับการเปลี่ยนแปลงของปัจจัยอันมีผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตและสังคมไทยสร้างองค์ความรู้ใหม่ โดยมุ่งเน้นให้เกิดการพัฒนางานวิจัยที่มีคุณภาพทางวิชาการเพื่อสังคมอีกทั้งตระหนักถึงความสำคัญของการขยายบทบาททางวิชาการต่อสังคมวงกว้าง และการพัฒนามหาวิทยาลัยให้เป็นแหล่งความรู้ที่มาจากผลงานวิจัยของอาจารย์ นักวิจัย นักวิชาการ และนักศึกษา เพื่อเข้าสู่การเป็นสังคมฐานความรู้ (Knowledge Based Society) โดยจัดพิมพ์ปีละ 3 ฉบับ เผยแพร่ในรูปเล่มและรูปแบบไฟล์อิเล็กทรอนิกส์

กองบรรณาธิการวารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ร่มพฤกษ์มีนโยบายและเกณฑ์การรับพิจารณาและตีพิมพ์บทความซึ่งไม่เคยเสนอเพื่อขอตีพิมพ์และไม่เคยเผยแพร่ในเอกสารฉบับอื่นๆมาก่อนหน้านี้ โดยบทความที่จะได้รับการพิจารณาตีพิมพ์ในวารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ร่มพฤกษ์นั้นต้องผ่านการประเมิน ผู้ทรงคุณวุฒิจากสาขาวิชาที่เกี่ยวข้องอย่างน้อย 3 ท่าน โดยผู้ทรงคุณวุฒิจะไม่ทราบชื่อผู้แต่งและผู้แต่งไม่ทราบชื่อผู้ทรงคุณวุฒิ (Double Blind Peer Review) ทั้งนี้ บทความทั้งหมดที่ตีพิมพ์ในวารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ร่มพฤกษ์มหาวิทยาลัยเกริกขอสงวนลิขสิทธิ์ตามพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ.2537

วัตถุประสงค์

1. เพื่อเผยแพร่วิทยาการและความรู้ใหม่ๆ ในสาขาวิชาที่เปิดการเรียนการสอนในมหาวิทยาลัย
2. เพื่อส่งเสริมอาจารย์ผู้สอนในสาขาวิชาต่างๆ ตลอดจนผู้ทรงคุณวุฒิในการนำเสนอผลงานวิชาการ
3. เพื่อเป็นเอกสารประกอบการศึกษาในระดับอุดมศึกษา

กำหนดการออกวารสาร **ปีละ 3 ฉบับ**
ฉบับที่ 1 มกราคม – เมษายน
ฉบับที่ 2 พฤษภาคม – สิงหาคม
ฉบับที่ 3 กันยายน – ธันวาคม

ผู้สนใจส่งบทความโดยลงทะเบียนในวารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตรร่มพฤกษ์ที่ https://so05.tci-thaijoorg/index.php/romphruekj/indexหรือติดต่อสอบถามรายละเอียดที่02-552-3500-9 ต่อ 402

บทบรรณาธิการ

วารสารมิได้มีหน้าที่เพียงเผยแพร่คำตอบจากงานวิจัยทว่ายังสร้างพื้นที่ให้เกิดคำถามใหม่เพราะทุกครั้งเมื่อเกิดพลวัตทางสังคมสิ่งที่ควรทบทวนอาจไม่ใช่เพียงคำตอบ หากรวมถึงกรอบความคิดที่เราใช้ตั้งคำถามต่อโลกที่กำลังแปรเปลี่ยนด้วยบทความทั้งสิบเรื่องในวารสารฉบับนี้แม้มีพื้นฐานจากศาสตร์ที่แตกต่างกัน แต่เมื่อพิจารณาในภาพรวมล้วนสะท้อนคำถามร่วมว่าองค์การจะปรับตัวอย่างไรเมื่อความคาดหวังของสังคมเปลี่ยนแปลง สังคมจะกำหนดคุณค่าร่วมอย่างไรเมื่อโลกาภิวัตน์เข้ามามีบทบาทต่อวิถีชีวิตและวัฒนธรรมจะดำรงความหมายอย่างไรท่ามกลางโลกไร้พรมแดน ทั้งนี้องค์การ สังคม และวัฒนธรรมมิได้ดำรงอยู่อย่างแยกขาดจากกัน แต่มีความสัมพันธ์เชื่อมโยงและส่งผลต่อกันและกัน **“มุมมองร่วมสมัยในมิติองค์การ สังคม และวัฒนธรรม”(Contemporary Perspectives on Organizations, Society, and Culture)** จึงได้รับการกำหนดให้เป็นหัวข้อหลักของวารสารฉบับนี้ โดยมิได้มุ่งเพียงนำเสนอประเด็นร่วมสมัย หากยังชวนให้ทบทวนว่า กรอบความคิดเดิมยังเพียงพอที่จะอธิบายโลกในบริบทใหม่ได้หรือไม่

ในมิติองค์การ มีบทความจำนวน 2 เรื่อง แสดงให้เห็นความสำคัญของการปรับปรุงกระบวนการภายใน ตลอดจนการใช้ข้อมูลและหลักฐานเชิงประจักษ์เพื่อยกระดับประสิทธิภาพการดำเนินงาน บทความแรกเรื่อง**“การลดความสูญเปล่าในกระบวนการทำงานเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการจัดซื้อของบริษัท โมโนพี (ประเทศไทย) จำกัด”** เกี่ยวข้องกับด้านการจัดการขององค์การ พบว่า ความสูญเปล่าในกระบวนการจัดซื้อเป็นกระบวนการสำคัญที่มีบทบาทโดยตรงต่อประสิทธิภาพการดำเนินงานขององค์การทั้งในด้านต้นทุน คุณภาพ และความต่อเนื่องของกระบวนการผลิต การนำแนวคิดความสูญเปล่าในกระบวนการมาประยุกต์ใช้ร่วมกับเครื่องมือปรับปรุงกระบวนการและเทคโนโลยีสารสนเทศจึงสามารถลดความสูญเปล่าในกระบวนการจัดซื้อได้อย่างมีประสิทธิภาพ บทความที่สองเรื่อง**“ผลกระทบของคุณภาพรายงานทางการเงินและราคาตลาดของหุ้นที่มีต่อมูลค่ากิจการของบริษัทในกลุ่มอุตสาหกรรมบริการที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย”** พบว่า รายงานทางการเงินที่มีคุณภาพดี โดยเฉพาะรายการคงค้างรวมปัจจุบันต่อสินทรัพย์รวม รวมทั้งกระแสเงินสดจากการดำเนินงานต่อสินทรัพย์รวมและจากกิจกรรมดำเนินงานต่อส่วนของผู้ถือหุ้นส่งผลบวกต่อมูลค่ากิจการผ่านอัตราผลตอบแทนต่อส่วนของผู้ถือหุ้นและอัตราผลตอบแทนจากสินทรัพย์ ส่วนปัจจัยด้านราคาตลาดของหุ้น พบว่า กำไรต่อหุ้นเป็นปัจจัยหลักที่ขับเคลื่อนมูลค่ากิจการอย่างชัดเจนต่างจากค่าอัตราส่วนราคาตลาดต่อกำไรสุทธิที่ส่งผลน้อยกว่า ชี้ให้เห็นว่านักลงทุนตัดสินใจจากผลการดำเนินงานที่เกิดขึ้นจริงมากกว่าการเก็งกำไรจากความคาดหวังเพียงอย่างเดียว

ขณะที่ มิติองค์การสะท้อนการเปลี่ยนแปลงจากภายใน มิติทางสังคมย่อมช่วยให้เห็นอีกด้านหนึ่งของการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นผ่านความสัมพันธ์ ความเชื่อ กฎเกณฑ์ และความคาดหวังของผู้คน โดยเฉพาะเมื่อเส้นแบ่งระหว่างองค์การกับสังคมมีความซับซ้อนมากขึ้น การดำเนินงานขององค์การมิอาจพิจารณาเพียงประสิทธิภาพทาง ธุรกิจ หากต้องคำนึงถึงความปลอดภัย ความไว้วางใจ คุณภาพชีวิต และความรับผิดชอบ

ต่อผู้มีส่วนได้ส่วนเสียควบคู่กันไปวารสารฉบับนี้มีบทความที่เชื่อมโยงมิติองค์การและสังคมจำนวน 4 เรื่อง ได้แก่ บทความเรื่อง **“การพัฒนากรอบแนวคิดของต้นแบบรายงานอุบัติเหตุทางถนนตามหลักการบริหารจัดการบุคลากรด้านความปลอดภัยในการขนส่งเพื่อส่งเสริมความปลอดภัยและสุขภาพที่ดีในธุรกิจโลจิสติกส์ด้านการขนส่ง”**นำเสนอประเด็นด้านโลจิสติกส์และความรับผิดชอบต่อสังคมขององค์การ เพื่อพัฒนากรอบแนวคิดของต้นแบบรายงานอุบัติเหตุตามหลักการบริหารจัดการบุคลากรด้านความปลอดภัยในการขนส่งที่มุ่งลดอุบัติเหตุทางถนนซึ่งเป็นปัญหาระดับสาธารณะและส่งผลกระทบต่อสังคมวงกว้างรวมทั้งสร้างมาตรฐานความปลอดภัยทางถนนที่ช่วยปกป้องชีวิตและทรัพย์สินของคนในสังคมร่วมด้วย โดยศึกษาปัญหาและแนวทางแก้ไขระบบรายงานอุบัติเหตุทางถนนในธุรกิจโลจิสติกส์ด้านการขนส่งและวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันของปัจจัยที่เกี่ยวข้องผลการศึกษาพบว่าต้นแบบรายงานที่มีประสิทธิภาพต้องบูรณาการหลายมิติ ทั้งข้อมูลเชิงเทคนิค ปัจจัยมนุษย์ ความเสี่ยงเส้นทาง และหลักฐานดิจิทัลภายใต้ลำดับขั้นตอนการทำงานที่ชัดเจนและวัฒนธรรมที่ส่งเสริมการรายงานข้อเท็จจริงสำหรับบทความเรื่อง **“Factors Influencing Purchase Decisions for Online Learning Products among Undergraduate Students in Nonthaburi Province, Thailand”** เกี่ยวข้องกับด้านการตลาด เป็นการศึกษาพฤติกรรมผู้บริโภคและการตัดสินใจซื้อผลิตภัณฑ์เพื่อการศึกษาซึ่งขับเคลื่อนด้วยโมเดลธุรกิจดิจิทัลและส่งผลต่อการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในสังคมยุคใหม่ ผู้บริโภคเป็นนักศึกษาระดับปริญญาตรีในองค์การการศึกษา ซึ่งเป็น กลุ่มประชากรขับเคลื่อนการศึกษาในสังคมในจังหวัดนนทบุรีที่ตัดสินใจซื้อผลิตภัณฑ์เกี่ยวกับการเรียนรู้ผ่านสื่อสังคมออนไลน์ พบว่ากระบวนการตั้งแต่การค้นหาผลิตภัณฑ์ รวมทั้งทางเลือกในการจ่ายเงินและระบบจ่ายเงินที่ถูกต้องปลอดภัย เพิ่มความมั่นใจในการตัดสินใจซื้อผลิตภัณฑ์มากที่สุดรองลงมาคือประสบการณ์ของลูกค้าต่อเว็บไซต์ในด้านการออกแบบ ความดึงดูดสายตา และการรับรู้ถึงความปลอดภัยตามด้วยโปรโมชั่นและตัวผลิตภัณฑ์ที่ตอบสนองความต้องการ ในขณะที่ราคา สถานที่ในการจำหน่าย และเจ้าหน้าที่บริการลูกค้า ไม่ใช่ประเด็นสำคัญในการตัดสินใจซื้อส่วนบทความเรื่อง **“กลยุทธ์การสร้างความไว้วางใจและการตัดสินใจเลือกใช้บริการสนับสนุนทางธุรกิจผ่านแพลตฟอร์มเฟซบุ๊ก”**เกี่ยวข้องกับด้านการตลาดและการจัดการ เป็นการศึกษาการปฏิสัมพันธ์เชิงธุรกิจและการสร้างความสัมพันธ์บนพื้นที่เครือข่ายสังคมออนไลน์สำหรับองค์การที่ให้บริการสนับสนุนทางธุรกิจบนแพลตฟอร์มสื่อสังคมออนไลน์ โดยพบว่า ความไว้วางใจเป็นปัจจัยหลักสำหรับการดำเนินธุรกิจบริการสนับสนุนในโลกเสมือนจริงที่ทำให้ลูกค้ากล้าตัดสินใจจ้างงานมูลค่าสูงผ่านออนไลน์โดยไม่ต้องพบหน้ากัน ซึ่งหัวใจสำคัญของการสร้างความเชื่อมั่นอยู่ที่การบริหารจัดการความสมดุลระหว่างขีดความสามารถเชิงเทคนิคและความเป็นมนุษย์ที่สัมผัสได้ผ่านน้ำเสียงในการสื่อสาร การสื่อสารอย่างสม่ำเสมอ การตอบสนองที่ฉับไว และการแสดงออกถึงความโปร่งใสในทุกจุด อีกบทความที่เชื่อมโยงมิติองค์การเข้ากับบริบททางสังคมอย่างชัดเจน คือ บทความเรื่อง **“ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการคงอยู่ในงาน**

ของแรงงานสัญชาติลาวในอุตสาหกรรมรับเหมาก่อสร้างของประเทศไทย” เนื่องจากประเทศไทยมีการเจริญเติบโตทางด้านธุรกิจในภาคอุตสาหกรรมก่อสร้างอย่างรวดเร็ว จึงทำให้เกิดความต้องการแรงงานมากขึ้น โดยเฉพาะธุรกิจรับเหมาก่อสร้างที่งานหนัก เสี่ยง อันตราย และค่าตอบแทนต่ำ แรงงานที่เป็นคนไทยส่วนใหญ่จึงไม่นิยมทำ แรงงานสัญชาติลาวส่วนใหญ่เป็นแรงงานที่มีความรู้ ทักษะ และประสบการณ์ในการทำงาน จึงเป็นที่ยอมรับจากผู้ประกอบการมากกว่าแรงงานสัญชาติอื่น อย่างไรก็ตาม การลาออกเป็นปัญหาสำคัญที่เกิดขึ้น ซึ่งการศึกษานี้ พบว่า ปัจจัยสำคัญที่มีอิทธิพลต่อการคงอยู่ในงานของแรงงานก่อสร้างสัญชาติลาวที่ทำงานอยู่ในอุตสาหกรรมรับเหมาก่อสร้างในประเทศไทยอย่างถูกต้องตามกฎหมาย คือความพึงพอใจในงานและความผูกพันต่อองค์การ ผลการวิจัยสามารถเป็นข้อมูลสนับสนุนให้ผู้ประกอบการในอุตสาหกรรมรับเหมาก่อสร้างนำไปใช้ในการกำหนดนโยบายด้านการบริหารแรงงาน และประยุกต์ใช้ในการปรับปรุงสภาพแวดล้อมในการทำงาน การจัดสวัสดิการ ค่าตอบแทน และการสร้างความผูกพันต่อองค์การ เพื่อส่งเสริมความพึงพอใจในงานและการคงอยู่ในงานของแรงงานสัญชาติลาวต่อไป

นอกเหนือประเด็นการเชื่อมโยงองค์การกับสังคม มีอีก 2 บทความซึ่งอธิบายการเปลี่ยนผ่านทางสังคมที่ล้วนจำเป็นต่อการทบทวนความเข้าใจและกลไกการกำกับดูแลให้สอดคล้องกับบริบทปัจจุบัน ประกอบด้วยบทความเรื่อง**“ทัศนคติของวัยรุ่นเกี่ยวกับการใช้กัญชาเชิงนันทนาการต้องห้ามในบริบทของประเทศไทย”** ศึกษาทัศนคติของวัยรุ่นตอนปลาย อายุ 18–21 ปี พบว่า ส่วนใหญ่ตระหนักถึงทั้งประโยชน์และผลกระทบที่อาจเกิดขึ้น ทั้งเห็นควรใช้กัญชาเพื่อประโยชน์ทางการแพทย์ภายใต้การควบคุมที่เหมาะสม ขณะเดียวกันไม่สนับสนุนการใช้เพื่อความบันเทิง เนื่องจากกังวลต่อการเสพติด ปัญหาสุขภาพและผลต่อสังคม ผลการศึกษาจึงมีนัยสำคัญต่อผู้มีส่วนเกี่ยวข้องนำไปขบคิดสำหรับกำหนดแนวทางป้องกัน กำกับดูแล และสื่อสารสาธารณะที่เหมาะสม ส่วนบทความเรื่อง **“ปัญหากฎหมายเกี่ยวกับที่ดินที่มีหนังสือรับรองการทำประโยชน์”** นำเสนอประเด็นด้านสิทธิในทรัพย์สินและความเป็นธรรมทางกฎหมาย โดยชี้ให้เห็นถึงความไม่สอดคล้องระหว่างข้อมูลในเอกสารสิทธิ์กับผู้ครอบครองที่ดินที่แท้จริงอันอาจนำไปสู่ข้อพิพาทและการสูญเสียสิทธิของประชาชนผู้วิจัยจึงเสนอให้ปรับปรุงกฎหมายเกี่ยวกับการโอนสิทธิในที่ดิน และขยายระยะเวลาการฟ้องคดีเอาคืนการครอบครองเพื่อให้ผู้มีสิทธิมีเวลาในการปกป้องสิทธิของตนอย่างเหมาะสมข้อเสนอดังกล่าวเน้นความสำคัญของความชัดเจนในกฎหมายและระบบทะเบียนที่ดิน ซึ่งมิได้เป็นเพียงเรื่องของกระบวนการทางกฎหมาย แต่ยังเกี่ยวโยงความมั่นคงในทรัพย์สินและความเป็นธรรมที่ประชาชนพึงได้รับ

เช่นเดียวกับมิติวัฒนธรรมนับเป็นอีกมิติหนึ่งที่มิอาจแยกออกจากการเปลี่ยนแปลงของสังคม โดยเฉพาะในโลกที่การสื่อสารมิได้จำกัดด้วยพรมแดนทางภูมิศาสตร์วัฒนธรรมย่อมถูกตีความและก่อรูปความหมายใหม่อยู่เสมอ วารสารฉบับนี้นำเสนอ 2 บทความที่ช่วยขยายความเข้าใจต่อพลวัตดังกล่าว ได้แก่ บทความเรื่อง**“พลวัตการเผยแพร่วรรณกรรมออนไลน์จีนในสังคมไทย:การวิเคราะห์เชิงวัฒนธรรมร่วม**

สมัย”วิเคราะห์การสื่อสารโดยพิจารณาบทบาทของการแปลและปัจจัยทางวัฒนธรรมต่อการเปิดรับของผู้อ่านไทย ผ่านวรรณกรรมออนไลน์จีนที่มีการขยายตัวอย่างต่อเนื่อง ทั้งในด้านความหลากหลายของเนื้อหา ช่องทางการเผยแพร่ และฐานผู้อ่านรุ่นใหม่ ผลการศึกษาเผยให้เห็นว่าวรรณกรรมมิได้เป็นเพียงสื่อเพื่อความบันเทิงแต่เป็นพื้นที่การสื่อสารและแลกเปลี่ยนทางวัฒนธรรม ดังนั้นเมื่อวัฒนธรรมหนึ่งถูกส่งต่อไปสิ่งที่สังคมควรให้ความสำคัญคือใครเป็นผู้กำหนดความหมายของวัฒนธรรมและความหมายนั้นเปลี่ยนไปอย่างไรเมื่อเข้าสู่บริบทใหม่ บทความสุดท้าย เรื่อง **“Multilingual Talent Development in Chinese Universities under the Belt and Road Initiative: Educational Planning and Curriculum Transformation”** สะท้อนความท้าทายเชิงระบบของการจัดการศึกษาภาษาต่างประเทศในมหาวิทยาลัยจีน ภายใต้ข้อริเริ่มหนึ่งแถบหนึ่งเส้นทาง ซึ่งยังคงมีปัญหาทั้งด้านการจัดสรรหลักสูตรที่ยังไม่สมดุลเนื้อหาและวิธีการสอนที่ไม่สอดคล้องกับบริบทการใช้ภาษาที่หลากหลายระบบการวัดผลที่ยังเน้นความรู้มากกว่าการนำไปใช้จริง ตลอดจนการเชื่อมโยงระหว่างมหาวิทยาลัยกับตลาดแรงงานที่ยังไม่เพียงพอส่งผลให้การพัฒนาผู้เรียนไม่สอดรับกับความต้องการของโลกการทำงานและการสื่อสารข้ามวัฒนธรรมความไม่สอดคล้องระหว่าง “กรอบความคิดแบบเก่า” ที่เน้นการเรียนภาษาในฐานะศาสตร์เฉพาะด้าน กับ “กรอบความคิดแบบใหม่” ที่มองภาษาเป็นเครื่องมือในการทำงานจริงและการสื่อสารข้ามวัฒนธรรม จึงนำไปสู่ข้อเสนอให้ปรับแนวทางการพัฒนาหลักสูตรและบุคลากรให้เชื่อมโยงภาษาเข้ากับวิชาชีพและความต้องการของตลาดแรงงานมากขึ้น เพราะเมื่อโลกการทำงานเปลี่ยนแปลงไป เรามิควรมุ่งสนใจเพียงว่าจะสอนภาษาอย่างไร แต่ควรพิจารณาอย่างรอบคอบว่าระบบการศึกษายังคงเตรียมผู้เรียนให้พร้อมสำหรับโลกใบเดิมอยู่หรือไม่คำถามนี้จึงย้อนกลับไปสู่คำถามเดียวกับที่เป็นสาระสำคัญของวารสารฉบับนี้ว่ากรอบความคิดเดิมยังเพียงพอที่จะอธิบายโลกในบริบทใหม่ได้หรือไม่

วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ร่มพฤกษ์ : มหาวิทยาลัยเกริก
Romphruek Journal of the Humanities and Social Sciences : KRIRK UNIVERSITY
ปีที่ 44 ฉบับที่ 2 พฤษภาคม– สิงหาคม 2569
มุมมองร่วมสมัยในมิติองค์การ สังคม และวัฒนธรรม
Contemporary Perspectives on Organizations, Society, and Culture
组织、社会与文化：当代视角
บทความประจำฉบับ

สารบัญ

การลดความสูญเปล่าในกระบวนการทำงานเพื่อเพิ่ม ประสิทธิภาพการจัดซื้อของ บริษัท โมโนพี (ประเทศไทย) จำกัด 12

Waste Reduction in Work Processes to Enhance Purchasing Efficiency of Monopy (Thailand) Co., Ltd.

จักรพันธ์ แย้มกระจ่าง และ ธนิษฐ์นันท์ จันทร์แย้ม

Jakaphan Yamkajang and Thanitnan Chanyeam

ผลกระทบของคุณภาพรายงานทางการเงินและราคาตลาดของหุ้น ที่มีต่อมูลค่ากิจการของบริษัทในกลุ่มอุตสาหกรรมบริการที่จดทะเบียน ในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย 31

The Impact of Financial Report Quality and Stock Market Price on Firm Value of Service Industry Companies Listed on the Stock Exchange of Thailand

วันชัย อิ่มขุนทอง และ เบญจพร โมกขะเวส

Whonnchai Ieemkhunthong and Benjaporn Mokkhavesa

การพัฒนากรอบแนวคิดของต้นแบบรายงานอุบัติเหตุทางถนนตาม ลักการบริหารจัดการบุคลากรด้านความปลอดภัยในการขนส่งเพื่อส่ง เสริมความปลอดภัยและสุขภาพที่ดีในธุรกิจโลจิสติกส์ด้านการขนส่ง 59

Development of a Road Accident Reporting Prototype Based on Personnel Safety Management Principles in Transportation to Promote Safety and Well-being in the Logistics Transportation Sector

ชยพล ผู้พัฒน์

Chayapol Phupatt

วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ร่มพฤกษ์ : มหาวิทยาลัยเกริก
Romphruek Journal of the Humanities and Social Sciences : KRIRK UNIVERSITY
ปีที่ 44 ฉบับที่ 2 พฤษภาคม– สิงหาคม 2569
มุมมองร่วมสมัยในมิติองค์การ สังคม และวัฒนธรรม
Contemporary Perspectives on Organizations, Society, and Culture
组织、社会与文化：当代视角
บทความประจำฉบับ

สารบัญ

Factors Influencing Purchase Decisions for Online Learning Products among Undergraduate Students in Nonthaburi Province, Thailand 90

Wiphawadi Phonkhoksung Promsorn Dejakawincool Rata Narasurachoht Sasiyaphat Pholsangkitiphob and Ratchaphol Rojbowonwittaya

กลยุทธ์การสร้างความไว้วางใจและการตัดสินใจเลือกใช้บริการสนับสนุนทางธุรกิจผ่านแพลตฟอร์มเฟซบุ๊ก 112

Trust Building Strategies and Service Selection Decision-Making for Business Support Services via Facebook Platform

สิตา คุณากรพิสิฐ อนันต์ บุญสนอง และ นาวิน มีนะกรรณ
Sita Kunakonphisit Anan Boonsanong and Nawin Minakan

ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการคงอยู่ในงานของแรงงานสัญชาติลาวในอุตสาหกรรมรับเหมาก่อสร้างของประเทศไทย 132

Factor Affecting Job Retention of Lao Labors in Thailand's Construction Industry

อริสรา สหะรัตน์ และ อารีรัตน์ ลีฬหะพันธุ์
Arisara Saharat and Areerat Leelhaphunt

ทัศนคติของวัยรุ่นเกี่ยวกับการใช้กัญชาเชิงนันทนาการต้องห้ามในบริบทของประเทศไทย 152

Adolescents' Attitude of Taboo Recreational use Cannabis in the Context of Thailand

กัลพฤกษ์ พลศร
Kanlapruk Polsorn

วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ร่มพฤกษ์ : มหาวิทยาลัยเกริก
Romphruek Journal of the Humanities and Social Sciences : KRIRK UNIVERSITY
ปีที่ 44 ฉบับที่ 2 พฤษภาคม– สิงหาคม 2569
มุมมองร่วมสมัยในมิติองค์การ สังคม และวัฒนธรรม
Contemporary Perspectives on Organizations, Society, and Culture
组织、社会与文化：当代视角
บทความประจำฉบับ

สารบัญ

ปัญหากฎหมายเกี่ยวกับที่ดินที่มีหนังสือรับรองการทำประโยชน์ 170

Legal Issues Concerning Land with Certificates of Utilization

ปราโมทย์ อินทกูล และสุนันทา ตอบไธสง

Pramote Intagool and Sunanta Topthaisong

พลวัตการเผยแพร่วรรณกรรมออนไลน์จีนในสังคมไทย 192
: การวิเคราะห์เชิงวัฒนธรรมร่วมสมัย

The Dynamics of Disseminating Chinese Online Literature in Thai Society
: A Contemporary Cultural Analysis

นริศ วศินานนท์ ชาดา เตรียมวิทยา และ สุกัญญา วศินานนท์

Naris Wasinanon, Chada Triamvithaya and Sukanya Wasinanon

Multilingual Talent Development in Chinese Universities under 213
the Belt and Road Initiative: Educational Planning and Curriculum Transformation

Bei Lu Vichaya Lipipun and Chatwarun Angasinha

1

การลดความสูญเปล่าในกระบวนการทำงาน เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการจัดซื้อของ บริษัท โมโนพี (ประเทศไทย) จำกัด

Waste Reduction in Work Processes to Enhance Purchasing Efficiency of Monopy (Thailand) Co., Ltd.

จักรพันธ์ แย้มกระจ่าง และ ธนิษฐ์นันท์ จันทร์แย้ม

Jakaphan Yamkajang and Thanitnan Chanyeam



1

การลดความสูญเปล่าในกระบวนการทำงานเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการจัดซื้อของ บริษัท โมโนพี (ประเทศไทย) จำกัด

Waste Reduction in Work Processes to Enhance Purchasing Efficiency of Monopy (Thailand) Co., Ltd.

จักรพันธ์ แย้มกระจ่าง[1] และ ธนิษฐ์นันท์ จันทร์แย้ม[2]
Jakaphan Yamkajang and Thanitnan Chanyeam

[1]**คณะวิทยาการจัดการมหาวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ในพระบรมราชูปถัมภ์ ปทุมธานี 13180 ประเทศไทย**
Faculty of Management Sciences, Valaya Alongkorn Rajabhat University under the Royal Patronage, Pathumthani Province 13180, Thailand e-mail : jakaphan.yam@vru.ac.th
[2]**คณะวิทยาการจัดการมหาวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ในพระบรมราชูปถัมภ์ ปทุมธานี 13180 ประเทศไทย**
Faculty of Management Sciences, Valaya Alongkorn Rajabhat University under the Royal Patronage, Pathumthani Province 13180, Thailand e-mail : Thanitnan@vru.ac.th

Received : January 15, 2026 Revised : April 30, 2026 Accepted : May 21, 2026

บทคัดย่อ

บริษัท โมโนพี (ประเทศไทย) จำกัด ใช้กระบวนการจัดซื้อ 13 ขั้นตอนเพื่อสนับสนุนการดำเนินงานขององค์กร การศึกษาเวลาในกระบวนการเดิมด้วยการจับเวลาการปฏิบัติงานจริงซ้ำไม่น้อยกว่า 5 ครั้ง ให้ค่าเฉลี่ยรวม 62,623.32 วินาที ขณะที่เกณฑ์ KPI ที่องค์กรใช้กำกับกระบวนการเท่ากับ 43,600 วินาที จุดที่ใช้เวลามากเกี่ยวข้องกับการค้นหาและเปรียบเทียบคู่ค้า การรออนุมัติ และการจัดการเอกสารหลายรอบ เช่น การพิมพ์ จัดเรียง สแกน และเปลี่ยนชื่อไฟล์

การวิจัยเป็นการวิจัยเชิงประยุกต์ในลักษณะกรณีศึกษาใช้การศึกษาเวลาแผนผังธารคุณค่า (Value Stream Mapping: VSM) แผนผังสาเหตุและผลภายใต้กรอบ 4M และหลักการ ECRS เพื่อวิเคราะห์และออกแบบวิธีทำงานใหม่ โดยนำระบบ Enterprise Resource Planning (ERP) ที่องค์กรใช้อยู่มาสนับสนุนการเชื่อมข้อมูล การรวบรวมข้อเสนอจากคู่ค้าและการอนุมัติการประเมินผลใช้ข้อมูลคำสั่งซื้อจริงสองช่วงเวลาและวิเคราะห์ด้วยสถิติเชิงพรรณนา

ก่อนปรับปรุงมีคำสั่งซื้อ 115 รายการ ในจำนวนนี้ล่าช้า 75 รายการ คิดเป็นร้อยละ 65.22 หลังปรับปรุงมีคำสั่งซื้อ 149 รายการ ล่าช้า 4 รายการ คิดเป็นร้อยละ 2.68 จำนวนคำสั่งซื้อที่ล่าช้าลดลง 71 รายการ หรือร้อยละ 94.67 เมื่อเทียบกับจำนวนรายการล่าช้าก่อนปรับปรุง และระยะเวลาความล่าช้ารวมลดจาก 1,964 นาทีเหลือ 37 นาที หรือลดลงร้อยละ 98.12

การเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้นภายหลังการลดงานเอกสารที่ทำซ้ำ การปรับช่องทางอนุมัติและการนำข้อมูลเข้าสู่ระบบเดียวกันมากขึ้น ระบบ ERP on Cloud มีฟังก์ชัน AI ช่วยคำนวณและเปรียบเทียบข้อมูลด้านราคาจากข้อเสนอของคู่ค้าเพื่อประกอบการพิจารณาโดยการตรวจสอบและอนุมัติยังเป็นหน้าที่ของผู้รับผิดชอบผลที่รายงานจึงสะท้อนประสิทธิภาพของกระบวนการหลังปรับปรุงโดยรวมในกรณีศึกษานี้ลดทั้ง Lead Time และ Order Delay และสนับสนุนความสามารถในการแข่งขันขององค์กรในระยะยาว

คำสำคัญ : การลดความสูญเปล่า; Lean Management; ECRS; ERP, ประสิทธิภาพการจัดซื้อ

Abstract

Monopy (Thailand) Co., Ltd. operates a 13-step procurement process. A baseline time study based on at least five repeated observations produced an average total process time of 62,623.32 seconds, compared with the organizational KPI of 43,600 seconds. Major time-consuming points involved supplier search and comparison, approval waiting, and repeated document handling, including printing, sorting, scanning, and file renaming.

This applied case study used time study, value stream mapping (VSM), a cause-and-effect diagram under a 4M framework, and ECRS principles to analyse and redesign the procurement workflow. The existing Enterprise Resource Planning (ERP) system was used to support data integration, supplier quotation collection, and approval. Performance was assessed from operational purchase-order records in two periods using descriptive statistics. Before the improvement, 75 of 115 purchase orders were delayed (65.22%). After the improvement, 4 of 149 purchase orders were delayed (2.68%). The number of delayed orders decreased by 71 orders, or 94.67% relative to the pre-improvement delayed-order count, while total delay time decreased from 1,964 to 37 minutes, a 98.12% reduction.

The changes followed the removal or consolidation of repetitive document work, revised approval routing, and greater use of integrated data. The cloud-based ERP workflow included an AI-assisted function for calculating and comparing supplier price information as decision support, while responsible

personnel retained review and approval authority. The reported outcomes therefore represent the performance of the redesigned process as a whole within this case.

The changes followed the removal or consolidation of repetitive document work, revised approval routing, and greater use of integrated data. The cloud-based ERP workflow included an AI-assisted function for calculating and comparing supplier price information as decision support, while responsible personnel retained review and approval authority. The reported outcomes therefore represent the performance of the redesigned process as a whole within this case.

Keywords: Waste reduction; Lean Management; ECRS; ERP; Procurement efficiency

บทนำ

บริษัท โมโนพี (ประเทศไทย) จำกัด ประกอบธุรกิจผลิตและจัดจำหน่ายผลิตภัณฑ์สุขภัณฑ์ กระบวนการจัดซื้อจึงเชื่อมโยงกับการเตรียมวัตถุดิบ การผลิต การรับสินค้า และการประสานงานกับผู้จำหน่ายโดยตรง ในเชิงการจัดการ การจัดซื้อไม่ได้มีบทบาทเฉพาะการออกคำสั่งซื้อ แต่เกี่ยวข้องกับต้นทุน คุณภาพ ความต่อเนื่องของการจัดหา และการเชื่อมโยงข้อมูลระหว่างหน่วยงานในห่วงโซ่อุปทาน (Christopher, 2022; Monczka et al., 2021; van Weele, 2018)

กระบวนการที่ศึกษาเริ่มจากการพิจารณาออกใบคำสั่งซื้อจากข้อมูลหลังการทำ MRP และดำเนินต่อเนื่องจนถึงการจัดทำรายการสินค้าและรับสินค้าเข้าคลังรวม 13ขั้นตอน รูปแบบเดิมมีงานเอกสารหลายจุด ได้แก่ การพิมพ์ใบคำสั่งซื้อ การตรวจเอกสาร การเสนออนุมัติ การจัดเรียงตามคู่ค้า การสแกน และการบันทึกหรือเปลี่ยนชื่อไฟล์ก่อนส่งต่องาน ลักษณะนี้ทำให้เวลาของผู้ปฏิบัติงานส่วนหนึ่งถูกใช้ไปกับการจัดการเอกสารแทนการตรวจสอบข้อมูลและตัดสินใจด้านการจัดซื้อ

การศึกษาเวลา (Time Study) ของขั้นตอนเดิมใช้การจับเวลาซ้ำไม่น้อยกว่า 5 ครั้ง ค่าเฉลี่ยรวมเท่ากับ 62,623.32 วินาที เทียบกับ KPI 43,600 วินาที จึงมีเวลาส่วนเกินจากเกณฑ์ 19,023.32 วินาที เมื่อพิจารณารายกิจกรรม จุดที่ควรได้รับการปรับปรุงก่อน ได้แก่ การสแกนและบันทึกเอกสารซ้ำ การรออนุมัติ และการส่งเอกสารหรือประสานงานกับคู่ค้าต่างประเทศ

แนวคิด Lean Management ใช้ความสูญเปล่าเป็นมุมมองสำหรับแยกกิจกรรมที่จำเป็นต่อการสร้างคุณค่าออกจากงานที่ใช้ทรัพยากรโดยไม่เพิ่มคุณค่า เช่น การรอคอย การทำงานเกินความจำเป็น และการเคลื่อนไหวหรือขนย้ายที่ไม่จำเป็น (Liker, 2004; Womack & Jones, 1996) ขณะที่ VSM ช่วยให้มองเห็นลำดับกิจกรรม การไหลของข้อมูล และจุดที่สร้างหรือไม่สร้างคุณค่าในภาพรวมของกระบวนการ (Rother & Shook, 2018)

เมื่อระบุตำแหน่งของความสูญเปล่าได้แล้ว หลักการ ECRS ได้แก่ Eliminate, Combine, Rearrange และ Simplify ช่วยแปลงผลการวิเคราะห์ให้เป็นแนวทางปรับวิธีทำงานที่ชัดเจน งานของ Ongkunaruk และ Wongsatit (2014) แสดงการใช้ ECRS ร่วมกับ work study เพื่อปรับกระบวนการจริง ลดเวลารอ และทำให้งานง่ายขึ้น จึงเหมาะกับปัญหาที่มีทั้งขั้นตอนซ้ำและคอขวดจากลำดับการทำงาน

การปรับกระบวนการจัดซื้อในปัจจุบันมักเกี่ยวข้องกับเทคโนโลยีดิจิทัลควบคู่กัน Bienhaus และ Haddud (2018) รายงานว่าการทำ digitisation ใน procurement ช่วยสนับสนุนงานธุรการและการตัดสินใจ ส่วน Herold et al. (2023) สังเคราะห์ว่าการเปลี่ยนผ่านสู่ digital procurement ต้องอาศัยความสามารถขององค์กรและการปรับกระบวนการ ไม่ใช่เพียงการนำระบบใหม่เข้ามาใช้ประเด็นดังกล่าวสัมพันธ์กับกรณีศึกษานี้ซึ่งมีปัญหาข้อมูลแยกส่วนและการบันทึกข้อมูลซ้ำ

ในส่วนของ AI งานด้าน procurement analytics ชี้ว่าเทคโนโลยีวิเคราะห์ข้อมูลมีศักยภาพต่อกระบวนการจัดซื้อแต่คุณภาพและความน่าเชื่อถือของข้อมูลยังเป็นเงื่อนไขสำคัญ (Handfield et al., 2019) งานของ Guida et al. (2023) แสดงบทบาทของ AI ในการสนับสนุนการค้นหาและประมวลผลข้อมูลผู้จำหน่าย ขณะที่ van Hoek (2024) เน้นความพร้อมของผู้ใช้ การตีความของมนุษย์ และความพร้อมของผู้ขาย ในกรณีศึกษานี้ ระบบ ERP on Cloud ที่มีอยู่เดิมจึงถูกใช้ร่วมกับฟังก์ชัน AI สำหรับช่วยคำนวณและเปรียบเทียบข้อมูลราคา โดยยังคงการตรวจสอบและอนุมัติโดยผู้รับผิดชอบ

จากวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง Lean, ECRS และ digital procurement ให้คำอธิบายคนละระดับของปัญหา กล่าวคือ Lean ช่วยมองความสูญเปล่า ECRS ช่วยออกแบบวิธีทำงาน และเทคโนโลยีดิจิทัลช่วยจัดการการไหลของข้อมูลและสนับสนุนการตัดสินใจ (Bienhaus & Haddud, 2018; Herold et al., 2023; Ongkunaruk & Wongsatit, 2014; Rother & Shook,2018)การศึกษานี้จึงมุ่งพิจารณาการทำงานร่วมกันของแนวทางดังกล่าวภายในกระบวนการจัดซื้อเดียวโดยประเมินผลจากข้อมูลการดำเนินงานจริงก่อนและหลังการปรับปรุง

1

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษากระบวนการทำงานของแผนกจัดซื้อของบริษัท โมโนพี (ประเทศไทย) จำกัด และระบุจุดที่เกิดความสูญเปล่าจากข้อมูลการปฏิบัติงานจริง

2. เพื่อวิเคราะห์สาเหตุของความล่าช้าและงานซ้ำซ้อนในกระบวนการจัดซื้อ โดยใช้แผนผังกระบวนการและแผนผังสาเหตุและผลประกอบการวิเคราะห์

3. เพื่อปรับปรุงกระบวนการทำงานโดยประยุกต์แนวคิด Lean หลักการ ECRS และความสามารถของระบบ ERP on Cloud ที่องค์กรมีอยู่เดิม

4. เพื่อเปรียบเทียบผลก่อนและหลังการปรับปรุงจากข้อมูลเชิงปริมาณที่มีอยู่จริง ได้แก่ จำนวนคำสั่งซื้อที่ล่าช้าและระยะเวลาความล่าช้ารวมของคำสั่งซื้อ

แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การทบทวนเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องจัดตามเครื่องมือที่ใช้ในการวิเคราะห์และปรับกระบวนการ ได้แก่ การจัดซื้อและห่วงโซ่อุปทาน Lean Management และ VSM การศึกษาเวลา หลักการ ECRS การวิเคราะห์สาเหตุด้วย Fishbone Diagram ตลอดจน digital procurement, ERP และ AI ในงานจัดซื้อ การแยกบทบาทของแต่ละแนวคิดช่วยให้การอ้างอิงสอดคล้องกับข้อกล่าวอ้างเฉพาะจุด

การจัดซื้อครอบคลุมตั้งแต่การระบุความต้องการการคัดเลือกและบริหารผู้จำหน่าย การเจรจา การออกคำสั่งซื้อการติดตามการส่งมอบจนถึงการรับสินค้าและประสานงานกับหน่วยงานอื่น การจัดซื้อจึงมีผลทั้งต่อการควบคุมต้นทุน คุณภาพ ความต่อเนื่องของการจัดหาและประสิทธิภาพของห่วงโซ่อุปทาน (Lysons & Farrington, 2020; Monczka et al., 2021; van Weele, 2018)

Lean Management ให้ความสำคัญกับการสร้างคุณค่าพร้อมลดความสูญเปล่าที่แทรกอยู่ในกระบวนการ แนวคิด 7 Wastes ใช้พิจารณากิจกรรม เช่น Waiting, Overprocessing, Motion และ Transportation ซึ่งสัมพันธ์โดยตรงกับปัญหาการรออนุมัติ การจัดการเอกสารซ้ำ และการเคลื่อนข้อมูลหลายช่องทางที่เกิดขึ้นในงานจัดซื้อ (Liker, 2004; Womack & Jones, 1996)

Value Stream Mapping (VSM) เป็นเครื่องมือที่แสดงลำดับกระบวนการควบคู่กับการไหลของข้อมูลและช่วยให้ผู้วิเคราะห์มองเห็นทั้งกิจกรรมที่สร้างคุณค่าและกิจกรรมที่ไม่สร้างคุณค่าในภาพรวม Rother และ Shook (2018) อธิบายว่า VSM ใช้ทำความเข้าใจสภาพปัจจุบัน ระบุแหล่งความสูญเปล่า และออกแบบสภาพอนาคตที่มีการไหลเหมาะสมขึ้น ในการศึกษานี้ VSM จึงใช้ประกอบการจำแนกกิจกรรมตามลักษณะ VA, NVA และ NNVA เชิงกระบวนการ

การศึกษาเวลาเป็นวิธีเก็บข้อมูลเวลาที่ใช้ในแต่ละกิจกรรมเพื่อเปรียบเทียบภาระเวลาและระบุจุดที่ควรปรับปรุง Freivalds และ Niebel (2014) จัด time study เป็นเครื่องมือพื้นฐานของ methods engineering สำหรับการวัดและวิเคราะห์งาน การจับเวลาซ้ำช่วยลดอิทธิพลของความผันผวนจากการสังเกตเพียงครั้งเดียวและทำให้เห็นรูปแบบเวลาของกระบวนการชัดขึ้น

ECRS เป็นแนวทางปรับวิธีทำงานด้วย 4 ทางเลือก ได้แก่ ตัดกิจกรรมที่ไม่จำเป็น (Eliminate) รวมกิจกรรมที่เกี่ยวเนื่องกัน (Combine) จัดลำดับใหม่ (Rearrange) และทำให้ขั้นตอนง่ายขึ้น (Simplify) Ongkunaruk และ Wongsatit (2014) ใช้แนวทางดังกล่าวร่วมกับ work study และการวิเคราะห์คอขวดในกระบวนการจริง จึงเป็นฐานสำหรับพิจารณางานเอกสาร การค้นหาคู่ค้า การอนุมัติ และการรับสินค้าของกรณีศึกษานี้

Fishbone Diagram หรือ Cause-and-Effect Diagram ใช้จัดระบบสาเหตุที่เป็นไปได้ของปัญหาออกเป็นหมวดเพื่อช่วยการวิเคราะห์รากของปัญหา American Society for Quality (ASQ, n.d.) อธิบายว่าหมวดสาเหตุสามารถปรับให้เหมาะกับบริบทของกระบวนการได้ การศึกษานี้ใช้กรอบ 4M ได้แก่ Man, Method, Material และ Environment เพื่อทบทวนสาเหตุของความล่าช้าและงานซ้ำในกระบวนการจัดซื้อ

Digital procurement ขยายบทบาทของเทคโนโลยีจากการจัดเก็บเอกสารไปสู่การเชื่อมข้อมูล การทำงานร่วมกันและการสนับสนุนการตัดสินใจ Bienhaus และ Haddud (2018) รายงานประโยชน์ของ digitisation ต่อทั้งงานประจำและงานเชิงกลยุทธ์ ส่วน Herold et al. (2023) เสนอว่าการเปลี่ยนผ่านดังกล่าวต้องพัฒนาความสามารถขององค์กรและจัดรูปกระบวนการให้สอดคล้องกับเทคโนโลยี ดังนั้น ERP จึงควรถูกพิจารณาในฐานะโครงสร้างข้อมูลที่ทำงานร่วมกับการออกแบบกระบวนการ

AI และ procurement analytics มีบทบาทเพิ่มขึ้นในงานค้นหาและประมวลผลข้อมูลผู้ขาย Handfield et al. (2019) ชี้ถึงศักยภาพของ analytics ใน procurement พร้อมข้อจำกัดด้าน data integrity และ data quality ขณะที่ Guida et al. (2023) ศึกษา AI-based supplier scouting และพบว่า AI สามารถเสริมความสามารถในการประมวลผลข้อมูลเพื่อรองรับความต้องการของผู้ซื้อ อย่างไรก็ตาม van Hoek (2024) รายงานว่าการนำ AI ไปใช้จริงยังขึ้นอยู่กับ human sense making และ supplier readiness การใช้ AI ในงานจัดซื้อจึงควรกำหนดบทบาทเป็นเครื่องมือสนับสนุนการตัดสินใจและมีการตรวจสอบโดยผู้รับผิดชอบ

เมื่อเชื่อมวรรณกรรมทั้งสามส่วนเข้ากับปัญหาหน้างานประเด็นที่ต้องการศึกษาไม่ใช่การพิสูจน์ว่าเครื่องมือใดเหนือกว่าเครื่องมืออื่น แต่เป็นการพิจารณาว่าการระบุความสูญเปล่าการปรับลำดับงานด้วย ECRS และการใช้ ERP/AI สนับสนุนการไหลของข้อมูลสามารถจัดเป็นกระบวนการเดียวกันได้อย่างไร และผลการดำเนินงานหลังนำวิธีดังกล่าวไปใช้เปลี่ยนไปในทิศทางใดภายในกรณีศึกษา

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยเป็นการวิจัยเชิงประยุกต์ (Applied Research) ในลักษณะกรณีศึกษา (Case Study) หน่วยวิเคราะห์คือกระบวนการจัดซื้อของบริษัท โมโนพี (ประเทศไทย) จำกัด ตั้งแต่การพิจารณาออกใบ คำสั่งซื้อจากข้อมูลหลังการทำ MRP จนถึงการจัดทำรายการสินค้าและรับสินค้าเข้าคลัง รวม 13 ขั้นตอน

ข้อมูลที่ใช้ประกอบด้วย 2 ส่วน ส่วนแรกเป็นข้อมูลระดับกิจกรรมจากการสังเกตการทำงานจริงและการศึกษาเวลา ส่วนที่สองเป็นข้อมูลธุรกรรมคำสั่งซื้อจากระบบ ERP (IFS) และบันทึกการดำเนินงานขององค์กรการใช้ข้อมูลสองระดับทำให้สามารถพิจารณาทั้งจุดที่เกิดความสูญเปล่าในขั้นตอนงานและผลการดำเนินงานหลังปรับกระบวนการ

สำหรับกระบวนการเดิม ผู้วิจัยจับเวลาแต่ละกิจกรรมซ้ำไม่น้อยกว่า 5 ครั้ง แล้วคำนวณค่าเฉลี่ยเพื่อใช้เป็นข้อมูลพื้นฐานของการวิเคราะห์เวลา แนวทางดังกล่าวอาศัยหลัก time study ใน methods engineering (Freivalds & Niebel, 2014) ค่าเวลาเฉลี่ยรวมของ 13 ขั้นตอนเท่ากับ 62,623.32 วินาที และนำไปเปรียบเทียบกับ KPI 43,600 วินาทีที่องค์กรใช้กำกับกระบวนการ

ผู้วิจัยจัดทำ VSM และแผนผังกระบวนการไหลเพื่อเรียงลำดับงาน การไหลของข้อมูล เวลา และจุดรอในสภาพปัจจุบัน (Rother & Shook, 2018) กิจกรรมถูกพิจารณาตามลักษณะการสร้างคุณค่าเป็น VA, NVA และ NNVA เชิงคุณภาพ โดยให้ความสำคัญกับพฤติกรรมของงานที่สังเกตได้ เช่น การรออนุมัติ การพิมพ์หรือสแกนซ้ำ และการเคลื่อนย้ายข้อมูลระหว่างเอกสารกับระบบ

การวิเคราะห์สาเหตุรากใช้ Fishbone Diagram โดยจัดสาเหตุตามกรอบ 4M ได้แก่ Man, Method, Material และ Environment ซึ่งเป็นการปรับหมวดสาเหตุให้เหมาะกับกระบวนการบริการและงานเอกสาร (American Society for Quality, n.d.) ประเด็นที่ได้จากการวิเคราะห์ครอบคลุมการสื่อสาร วิธีทำงานที่มีหลายขั้นตอน และข้อมูลที่ไม่เชื่อมต่อระหว่างระบบหรือหน่วยงาน

แนวทางปรับปรุงกำหนดจากหลัก ECRS (Ongkunaruk & Wongsatit, 2014) โดยพิจารณาทีละกิจกรรมว่าควรตัด รวม จัดลำดับใหม่ หรือทำให้ง่ายขึ้น ตัวอย่างที่นำไปใช้ได้แก่ ลดการพิมพ์และสแกนเอกสารซ้ำ รวมการจัดการข้อมูลเข้าสู่ระบบดิจิทัล ปรับช่องทางรวบรวมข้อมูลคู่ค้า และจัดลำดับการอนุมัติให้สอดคล้องกับข้อมูลที่อยู่ในระบบ

ด้านเทคโนโลยี ผู้วิจัยใช้ ERP on Cloud ที่องค์กรมีอยู่เดิมเป็นโครงสร้างรองรับกระบวนการใหม่คู่ค้าหลายรายสามารถกรอกข้อมูลข้อเสนอผ่านลิงก์เข้าสู่ระบบในรูปแบบเดียวกัน และฟังก์ชัน AI ของระบบช่วยคำนวณและเปรียบเทียบข้อมูลด้านราคาเพื่อประกอบการพิจารณาขั้นตอนการเลือกและอนุมัติยังอยู่ภายใต้การตรวจสอบของผู้รับผิดชอบ โดยกระบวนการอนุมัติใช้ ERP on Cloud ร่วมกับช่องทาง Line Official ตามวิธีทำงานที่ออกแบบใหม่

การประเมินผลหลังปรับปรุงใช้บันทึกคำสั่งซื้อ 2 ช่วงเวลา ช่วงก่อนปรับปรุงคือวันที่ 1-31 สิงหาคม พ.ศ. 2566 มีคำสั่งซื้อ 115 รายการ และช่วงหลังปรับปรุงคือวันที่ 1-31 มกราคม พ.ศ. 2567 มีคำสั่งซื้อ 149 รายการ ตัวชี้วัดหลักคือจำนวนคำสั่งซื้อที่ล่าช้า สัดส่วนคำสั่งซื้อที่ล่าช้าต่อคำสั่งซื้อทั้งหมด และระยะเวลาความล่าช้ารวม

การวิเคราะห์ข้อมูลใช้สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ จำนวน ร้อยละ ผลต่างก่อน-หลัง และจุดร้อยละโดยร้อยละของคำสั่งซื้อที่ล่าช้าคำนวณจากจำนวนคำสั่งซื้อที่ล่าช้าหารด้วยจำนวนคำสั่งซื้อทั้งหมดของแต่ละช่วงส่วนร้อยละการลดลงของจำนวนรายการล่าช้าและเวลาความล่าช้ารวมใช้ค่าก่อนปรับปรุงเป็นฐาน

การตรวจสอบความสอดคล้องของข้อมูลอาศัยการเทียบข้อมูลจากระบบกับรายละเอียดขั้นตอนที่สังเกตจริงและพิจารณาผลลัพธ์ร่วมกับการเปลี่ยนแปลงของวิธีทำงานแต่ละจุด การตีความจึงมุ่งอธิบายความสัมพันธ์ระหว่างโครงสร้างกระบวนการที่เปลี่ยนไปกับทิศทางของตัวชี้วัด โดยไม่แยกสัดส่วนผลของ ECRS, ERP หรือฟังก์ชัน AI ออกจากกัน

เนื่องจากข้อมูลก่อนและหลังมาจากคนละช่วงเวลาและมีจำนวนคำสั่งซื้อไม่เท่ากัน ปัจจัยด้านปริมาณงาน ประเภทคำสั่งซื้อ ลักษณะคู่ค้า และสถานการณ์ในแต่ละเดือนอาจแตกต่างกัน การเปรียบเทียบจึงใช้เพื่อประเมินทิศทางและขนาดการเปลี่ยนแปลงภายในกรณีศึกษา ไม่ขยายผลเป็นข้อสรุปเชิงสาเหตุสำหรับองค์กรอื่น

ขั้นตอนวิจัยโดยรวมประกอบด้วยการศึกษาเวลาของกระบวนการเดิมการทำ VSM/แผนผังกระบวนการ การวิเคราะห์สาเหตุด้วย Fishbone 4M การออกแบบวิธีทำงานด้วย ECRS การใช้ ERP on Cloud และฟังก์ชัน AI สนับสนุนกระบวนการใหม่ แล้วจึงเปรียบเทียบตัวชี้วัดการล่าช้าจากบันทึกคำสั่งซื้อก่อนและหลังปรับปรุง

1

ผลการวิจัย

การนำเสนอผลแบ่งเป็น 4 ส่วน ได้แก่ สภาพของกระบวนการเดิม แนวทางปรับปรุง ผลการดำเนินงานก่อนและหลัง และการวิเคราะห์ความสูญเปล่าภายใต้แนวคิด Lean เพื่อให้ข้อมูลเวลาในระดับกิจกรรมและข้อมูลความล่าช้าในระดับคำสั่งซื้อมีบทบาทชัดเจน

1. ผลการวิเคราะห์กระบวนการจัดซื้อเดิม

กระบวนการจัดซื้อเดิมมี 13 ขั้นตอน ค่าเวลาเฉลี่ยรวมจาก Time Study เท่ากับ 62,623.32 วินาที เทียบกับ KPI 43,600 วินาที จึงมีเวลาส่วนเกินจากเกณฑ์ 19,023.32 วินาที ค่าเวลานี้ใช้สะท้อนภาระเวลาของกระบวนการเดิมและเป็นจุดตั้งต้นสำหรับเลือกกิจกรรมที่ควรปรับปรุง

กิจกรรมที่ใช้เวลาหรือเกิดการรอซ้ำประกอบด้วยการค้นหาคู่ค้าที่มีสินค้าและสเปกตรงตามความต้องการ การเปรียบเทียบราคา การเสนอหัวหน้าเลือกหรืออนุมัติคู่ค้า และการส่งเอกสารระหว่างผู้เกี่ยวข้อง โดยเฉพาะเมื่อข้อมูลต้องรวบรวมจากหลายช่องทาง

งานเอกสารเพิ่มภาระให้กระบวนการเดิมเนื่องจากใบคำสั่งซื้อต้องผ่านการพิมพ์ ตรวจสอบ จัดเรียงตามคู่ค้า สแกนเข้าคอมพิวเตอร์และบันทึกหรือเปลี่ยนชื่อไฟล์ก่อนส่งต่อ ลักษณะดังกล่าวทำให้เกิดทั้งการทำงานซ้ำและการเคลื่อนย้ายข้อมูลระหว่างกระดาษกับระบบดิจิทัล

เมื่อจัดกลุ่มตามแนวคิดLeanความสูญเปล่าที่สอดคล้องกับพฤติกรรมของกระบวนการเดิมมี 3 กลุ่มเด่น คือ

1) Waiting: การรออนุมัติและการรอข้อมูลหรือเอกสารจากผู้เกี่ยวข้อง

2) Overprocessing: การจัดการข้อมูลหรือเอกสารมากกว่าหนึ่งรอบ เช่น พิมพ์ สแกน บันทึก และเปลี่ยนชื่อไฟล์

3) Motion/Transportation: การเคลื่อนย้ายเอกสารและข้อมูลระหว่างช่องทางหรือหน่วยงานหลายครั้ง

การวิเคราะห์ Fishbone 4M เชื่อมปัญหาการรอและงานซ้ำกับสาเหตุด้านวิธีทำงาน การสื่อสาร และข้อมูลที่แยกส่วนระหว่างหน่วยงาน จุดที่ถูกเลือกเป็นลำดับแรกของการออกแบบใหม่จึงอยู่ที่การค้นหาและเปรียบเทียบคู่ค้า การอนุมัติ และการจัดการเอกสารประกอบคำสั่งซื้อ

2. ผลการปรับปรุงกระบวนการจัดซื้อ

การปรับกระบวนการใช้ ECRS กับกิจกรรมเดิมโดยคงสาระสำคัญของการควบคุมการจัดซื้อไว้ งานเอกสารที่ซ้ำเหมาะกับ Eliminate และ Combine ส่วนจุดที่เกี่ยวข้องกับการรับข้อมูลคู่ค้าและการอนุมัติใช้ Rearrange และ Simplify เพื่อให้ข้อมูลเข้าสู่ระบบและถูกพิจารณาตามลำดับที่สั้นลง

กิจกรรมการพิมพ์ จัดเรียง สแกน และเปลี่ยนชื่อเอกสาร PO ถูกลดหรือรวมเข้ากับการจัดการข้อมูลในระบบดิจิทัล ทำให้ข้อมูลไม่ต้องถูกสร้างซ้ำหลายรูปแบบและลดการเคลื่อนย้ายเอกสารระหว่างบุคลากร

สำหรับการค้นหาและเปรียบเทียบคู่ค้า กระบวนการใหม่ให้ผู้ขายหลายรายกรอกข้อมูลผ่านลิงก์เข้าสู่ ERP on Cloud ข้อมูลข้อเสนอจึงถูกรวมไว้ในระบบเดียว ฟังก์ชัน AI ของระบบช่วยคำนวณและเปรียบเทียบข้อมูลด้านราคาเพื่อจัดเตรียมข้อมูลประกอบการพิจารณาแทนการรวบรวมและคำนวณจากใบเสนอราคาทีละราย

การเลือกและอนุมัติคู่ค้าถูกจัดลำดับให้ทำผ่าน ERP on Cloud ร่วมกับช่องทาง Line Official ลดการส่งเอกสารผ่านหลายจุด ขณะเดียวกันยังคงขั้นตอนตรวจสอบและการอนุมัติโดยผู้รับผิดชอบเพื่อรักษาการควบคุมของกระบวนการ

ในขั้นตอนปลายทางระบบช่วยจัดทำรายการสินค้าและบันทึกข้อมูลการรับสินค้าเข้าคลังต่อเนื่องจากข้อมูลที่มีอยู่ทำให้ข้อมูลจากช่วงก่อนหน้าใช้ต่อได้โดยไม่ต้องจัดทำชุดข้อมูลใหม่ในทุกขั้นตอน

แนวทางดังกล่าวเป็นการเปลี่ยนแปลงหลายส่วนในเวลาเดียวกันทั้งวิธีทำงาน ช่องทางข้อมูล และการใช้ฟังก์ชันของระบบ การประเมินหลังปรับปรุงจึงพิจารณาผลของกระบวนการใหม่เป็นภาพรวม

3. ผลการเปรียบเทียบประสิทธิภาพก่อนและหลังการปรับปรุง

ข้อมูลก่อนปรับปรุงมาจากวันที่ 1-31 สิงหาคม พ.ศ. 2566 จำนวน 115 คำสั่งซื้อ ส่วนข้อมูลหลังปรับปรุงมาจากวันที่ 1-31 มกราคม พ.ศ. 2567 จำนวน 149 คำสั่งซื้อ การเปรียบเทียบจึงพิจารณาทั้งจำนวนและสัดส่วนคำสั่งซื้อที่ล่าช้า ควบคู่กับระยะเวลาความล่าช้ารวม

ก่อนปรับปรุงมีคำสั่งซื้อที่ล่าช้า 75 รายการ คิดเป็นร้อยละ 65.22 ของคำสั่งซื้อในช่วงนั้น หลังปรับปรุงเหลือ 4 รายการ คิดเป็นร้อยละ 2.68 จำนวนรายการล่าช้าลดลง 71 รายการ หรือร้อยละ 94.67 เมื่อเทียบกับจำนวนรายการล่าช้าก่อนปรับปรุง ขณะที่อัตราคำสั่งซื้อที่ล่าช้าลดลง 62.53 จุดร้อยละ

ระยะเวลาความล่าช้ารวมลดจาก 1,964 นาทีในช่วงก่อนปรับปรุงเหลือ 37 นาทีในช่วงหลังปรับปรุง คิดเป็นเวลาที่ลดลง 1,927 นาที หรือร้อยละ 98.12 ทิศทางของตัวชี้วัดทั้งจำนวนรายการล่าช้า สัดส่วนรายการล่าช้า และเวลาความล่าช้ารวมจึงสอดคล้องกัน

เมื่อพิจารณาร่วมกับการเปลี่ยนวิธีทำงาน การลดลงของตัวชี้วัดเกิดในช่วงที่งานพิมพ์และสแกนซ้ำถูกลด การรวบรวมข้อมูลคู่ค้าเข้าสู่ระบบเดียวมากขึ้น และลำดับการอนุมัติถูกปรับใหม่ การตีความผลจึงอยู่ในระดับการเปรียบเทียบก่อนและหลังของกรณีศึกษา

1

แม้ผลหลังปรับปรุงมีทิศทางดีขึ้นแต่สองช่วงเวลามีจำนวนคำสั่งซื้อและสภาพการดำเนินงานไม่เหมือนกันทั้งหมดจึงควรใช้ข้อมูลนี้เป็นหลักฐานเชิงพรรณนาของการเปลี่ยนแปลงภายในองค์กรและเป็นฐานสำหรับการติดตามผลระยะยาว

ตารางที่ 1 การเปรียบเทียบประสิทธิภาพก่อนและหลังการปรับปรุง

ตัวชี้วัด	ก่อนปรับปรุง	หลังปรับปรุง	การเปลี่ยนแปลง
ช่วงข้อมูล / จำนวนคำสั่งซื้อ	(1-31 ส.ค. 2566) 115 คำสั่งซื้อ	(1-31 ม.ค. 2567) 149 คำสั่งซื้อ	จำนวนคำสั่งซื้อเพิ่ม 34 รายการ
คำสั่งซื้อที่ล่าช้า	75 รายการ (65.22%)	4 รายการ (2.68%)	ลดลง 71 รายการ (94.67%) อัตราล่าช้าลดลง 62.53 จุดร้อยละ
ระยะเวลาความล่าช้ารวม	1,964 นาที	37 นาที	ลดลง 1,927 นาที (98.12%)

ตารางที่ 1 สรุปว่าหลังปรับปรุง จำนวนคำสั่งซื้อทั้งหมดเพิ่มจาก 115 เป็น 149 รายการ แต่จำนวนและสัดส่วนคำสั่งซื้อที่ล่าช้ากลับลดลง พร้อมกับระยะเวลาความล่าช้ารวมที่ลดลงมากเมื่อเทียบกับช่วงก่อนปรับปรุง

การใช้สัดส่วนคำสั่งซื้อที่ล่าช้าร่วมกับจำนวนรายการช่วยลดข้อจำกัดจากปริมาณคำสั่งซื้อที่ต่างกันระหว่างสองช่วง อย่างไรก็ตาม การเปรียบเทียบยังคงเป็นข้อมูลของกรณีศึกษาในคนละช่วงเวลา จึงต้องพิจารณาปัจจัยด้านปริมาณงาน ประเภทสินค้า และลักษณะคู่ค้าประกอบ

4. การวิเคราะห์ผลในเชิงแนวคิด Lean

1) การรอคอย (Waiting)

การรวมข้อมูลข้อเสนอของคู่ค้าไว้ใน ERP on Cloud และการปรับช่องทางอนุมัติทำให้จำนวนจุดส่งต่องานลดลง ผู้รับผิดชอบเข้าถึงข้อมูลจากระบบเดียวกันมากขึ้น จึงลดการรอเอกสารหรือการยืนยันข้อมูลผ่านหลายช่องทาง

2) กระบวนการซ้ำซ้อน (Overprocessing)

การใช้ Eliminate และ Combine กับการพิมพ์ จัดเรียง สแกน และเปลี่ยนชื่อไฟล์ลดกิจกรรมที่ไม่ได้เปลี่ยนสาระของคำสั่งซื้อ แต่เพิ่มภาระเวลาและโอกาสเกิดข้อมูลซ้ำ

3) การเคลื่อนไหวและการขนย้าย (Motion/Transportation)

เมื่อข้อมูลถูกจัดเก็บและส่งต่อผ่าน ERP on Cloud มากขึ้น ความจำเป็นในการย้ายเอกสารและป้อนข้อมูลข้ามช่องทางลดลง การไหลของข้อมูลจึงต่อเนื่องขึ้นและลดจุดที่ผู้ปฏิบัติงานต้องค้นหาข้อมูลซ้ำ

ปัญหา Data Silos เชื่อมโยงกับความสูญเปล่าทั้งสามกลุ่ม เพราะข้อมูลที่แยกอยู่คนละช่องทางทำให้เกิดการค้นหา ตรวจซ้ำ บันทึกซ้ำ และรอการยืนยัน การใช้ข้อมูลร่วมในระบบจึงทำหน้าที่เป็นโครงสร้างรองรับวิธีทำงานที่ถูกปรับใหม่

ฟังก์ชันAIของระบบมีบทบาทเฉพาะในขั้นตอนเตรียมข้อมูลเพื่อเปรียบเทียบข้อเสนอด้านราคาข้อมูลที่ระบบประมวลผลถูกใช้ประกอบการตรวจและตัดสินใจของผู้รับผิดชอบ ไม่ได้แทนที่เกณฑ์ด้านคุณภาพ การส่งมอบ เงื่อนไขการค้า หรืออำนาจอนุมัติของบุคลากร

ตารางที่ 2 สรุปความสูญเปล่าและแนวทางปรับปรุงในจุดสำคัญของกระบวนการจัดซื้อ

ประเภทกิจกรรม	ความสูญเปล่าที่เกี่ยวข้อง	ECRS	แนวทางหลังปรับปรุง
ค้นหาคู่ค้าและเปรียบเทียบราคา	Waiting / Over-processing	Eliminate / Simplify	ให้คู่ค้าหลายรายกรอกข้อมูลผ่านลิงก์เข้าสู่ ERP on Cloud และใช้ฟังก์ชัน AI ของระบบช่วยคำนวณและเปรียบเทียบข้อมูลด้านราคาเพื่อประกอบการพิจารณา
พิมพ์ จัดเรียง สแกน และเปลี่ยนชื่อเอกสาร PO	Over-process-ing / Motion	Eliminate / Com-bine	จัดการเอกสารและข้อมูลในระบบดิจิทัล ลดการพิมพ์ สแกน และบันทึกข้อมูลซ้ำระหว่างกระดาษกับไฟล์
เสนอหัวหน้าเลือกและอนุมัติคู่ค้า/คำสั่งซื้อ	Waiting	Rear-range / Simplify	ดำเนินการอนุมัติผ่าน ERP on Cloud ร่วมกับ Line Official โดยผู้รับผิดชอบยังตรวจสอบและอนุมัติตามอำนาจหน้าที่
จัดทำรายการสินค้าและรับสินค้าเข้าคลัง	Over-processing	Simplify	ใช้ข้อมูลเดิมต่อเนื่องเพื่อจัดทำรายการสินค้าและบันทึกการรับสินค้าเข้าคลัง ลดการสร้างข้อมูลชุดใหม่ซ้ำ

ตารางที่ 2 แสดงว่าการปรับปรุงแต่ละจุดใช้ ECRS ต่างกันตามลักษณะปัญหา งานเอกสารเหมาะกับการตัดหรือรวมกิจกรรม ส่วนการค้นหาคู่ค้าและการอนุมัติต้องปรับลำดับงานควบคู่กับการใช้ระบบข้อมูลร่วมกัน

1

หลังปรับปรุง ข้อมูลจากคู่ค้าและข้อมูลคำสั่งซื้อเข้าสู่ระบบในรูปแบบที่ต่อเนื่องขึ้น ภาระงานจึงย้ายจากการจัดเอกสารซ้ำไปสู่การตรวจสอบข้อมูล เปรียบเทียบทางเลือก และตัดสินใจตามหน้าที่ของงานจัดซื้อ

เมื่อพิจารณาในมิติคุณค่า กิจกรรมพิมพ์ จัดเรียง สแกน และบันทึกข้อมูลซ้ำจัดอยู่ในกลุ่มกิจกรรมที่ไม่สร้างคุณค่า (NVA) ที่ถูกลดหรือรวม ขณะที่กิจกรรมตรวจสอบและอนุมัติบางส่วนยังเป็นกิจกรรมจำเป็นแต่ไม่สร้างคุณค่าโดยตรง (NNVA) ซึ่งต้องคงไว้เพื่อการควบคุม ส่วนกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการตรวจความต้องการ การเปรียบเทียบข้อเสนอ และการตัดสินใจจัดซื้อเป็นส่วนที่เชื่อมกับคุณค่าของกระบวนการมากกว่า การวิเคราะห์จึงใช้ลักษณะของกิจกรรมและการเปลี่ยนแปลงของขั้นตอนเป็นหลัก

ผลจากการวิเคราะห์ความสูญเปล่าและข้อมูลคำสั่งซื้อไปในทิศทางเดียวกันกล่าวคือจุดที่ปรับลดการรอและการทำงานซ้ำเป็นจุดเดียวกับที่กระบวนการใหม่ใช้ระบบข้อมูลร่วมและลดการส่งต่อเอกสารหลายรอบ

5. สรุปผลการวิจัย

ผลการปรับปรุงชี้ว่ากระบวนการใหม่ลดจุดรอและงานเอกสารซ้ำ พร้อมกับทำให้ข้อมูลคู่ค้าและการอนุมัติเชื่อมต่อผ่านระบบมากขึ้น ในช่วงหลังปรับปรุง จำนวนคำสั่งซื้อที่ล่าช้าลดจาก 75 เหลือ 4 รายการ และระยะเวลาความล่าช้ารวมลดจาก 1,964 เหลือ 37 นาที

เมื่อคำนวณเทียบกับจำนวนคำสั่งซื้อของแต่ละช่วง อัตราคำสั่งซื้อที่ล่าช้าลดจากร้อยละ 65.22 เหลือร้อยละ 2.68 ขณะที่จำนวนรายการล่าช้าและเวลาความล่าช้ารวมลดลงร้อยละ 94.67 และ 98.12 ตามลำดับ ผลดังกล่าวเป็นผลของกระบวนการที่ปรับร่วมกันทั้งด้านวิธีทำงาน การจัดการข้อมูล และการใช้ฟังก์ชันของ ERP on Cloud โดยยังคงการตรวจสอบและอนุมัติของบุคลากรในจุดที่จำเป็น

อภิปรายผล

ตัวชี้วัดเชิงพรรณนาหลังการปรับปรุงมีทิศทางสอดคล้องกัน ทั้งจำนวนคำสั่งซื้อที่ล่าช้า สัดส่วนรายการล่าช้า และเวลาความล่าช้ารวม ประเด็นสำคัญของการอภิปรายจึงอยู่ที่กลไกของวิธีทำงานใหม่และความสัมพันธ์กับแนวคิดที่ใช้ มากกว่าการกล่าวตัวเลขผลลัพธ์ซ้ำ

ในมุม Lean กระบวนการเดิมมีทั้งการรออนุมัติ การจัดทำเอกสารซ้ำ และการเคลื่อนข้อมูลระหว่างหลายช่องทาง การลดกิจกรรมเหล่านี้สอดคล้องกับหลักการตัดความสูญเปล่าและทำให้การไหลของงานต่อเนื่องขึ้น (Liker, 2004; Rother & Shook, 2018; Womack & Jones, 1996) ความสอดคล้องนี้อยู่ในระดับกลไกของกระบวนการ เพราะการเปลี่ยนแปลงจริงเกิดจากหลายองค์ประกอบร่วมกัน

ECRS ทำหน้าที่เป็นสะพานระหว่างการระบุปัญหากับการออกแบบวิธีทำงานใหม่ จุดที่เป็น Overprocessing เช่น การพิมพ์และสแกนซ้ำถูกตัดหรือรวม ขณะที่จุดรออนุมัติถูกจัดลำดับและทำให้ง่ายขึ้น ลักษณะการใช้ดังกล่าวสอดคล้องกับ Ongkunaruk และ Wongsatit (2014) ซึ่งประยุกต์ ECRS ร่วมกับ work study เพื่อแก้คอขวด ลดเวลารอ และปรับความสมดุลของกระบวนการ

บทบาทของ ERP on Cloud อยู่ที่การทำให้ข้อมูลคู่ค้า เอกสารคำสั่งซื้อ และการอนุมัติเคลื่อนผ่านระบบเดียวกันมากขึ้น งานของ Bienhaus และ Haddud (2018) สนับสนุนว่าการ digitisation ช่วยทั้งงานประจำและการตัดสินใจ ขณะที่ Herold et al. (2023) เน้นว่าผลของ digital procurement ขึ้นกับความสามารถขององค์กรและการจัดกระบวนการให้สอดคล้องกับเทคโนโลยี กรณีศึกษานี้จึงสะท้อนการใช้ระบบเป็นส่วนหนึ่งของการปรับวิธีทำงาน ไม่ใช่การแทนกระบวนการด้วยเทคโนโลยีเพียงอย่างเดียว

ส่วน AI ถูกใช้ในขอบเขตของการคำนวณและเปรียบเทียบข้อมูลข้อเสนอด้านราคาเพื่อช่วยเตรียมข้อมูลให้ผู้รับผิดชอบ งานของ Guida et al. (2023) สนับสนุนบทบาทของ AI ในการเพิ่มความสามารถด้านการประมวลผลข้อมูลสำหรับ supplier scouting และ Handfield et al. (2019) ชี้ทั้งศักยภาพและข้อจำกัดด้านคุณภาพข้อมูล ขณะเดียวกัน van Hoek (2024) เสนอว่าความพร้อมของผู้ใช้ การตีความของมนุษย์ และความพร้อมของผู้ขายเป็นองค์ประกอบที่ต้องพิจารณา การคง human review และเกณฑ์คัดเลือกที่โปร่งใสจึงเหมาะกับบทบาทของ AI ในกระบวนการนี้

ข้อค้นพบเชิงกระบวนการของการศึกษานี้อยู่ที่การจัด Lean, ECRS และระบบข้อมูลให้ทำหน้าที่ต่อเนื่องกัน: เริ่มจากเห็นความสูญเปล่า วิเคราะห์สาเหตุ เลือกวิธีตัดหรือจัดลำดับงาน แล้วใช้ ERP/AI สนับสนุนการไหลของข้อมูลในขั้นตอนที่ออกแบบใหม่ กรอบดังกล่าวเป็นการสังเคราะห์เพื่ออธิบายกรณีศึกษานี้และช่วยให้เห็นว่าการปรับกระบวนการกับการใช้เทคโนโลยีควรดำเนินควบคู่กัน

ข้อจำกัดสำคัญคือข้อมูลก่อนและหลังมาจากคนละเดือน มีจำนวนคำสั่งซื้อไม่เท่ากัน และเป็นข้อมูลจากองค์กรเดียว ปริมาณงาน ประเภทสินค้า และลักษณะคู่ค้าอาจมีผลต่อค่าที่สังเกตได้ จึงควรตีความผลในขอบเขตของกรณีศึกษา และใช้เป็นฐานสำหรับการศึกษาระยะยาวหรือการออกแบบที่ควบคุมเงื่อนไขได้มากขึ้น

สรุป

การวิจัยนี้วิเคราะห์กระบวนการจัดซื้อ 13 ขั้นตอนด้วย Time Study, VSM และ Fishbone 4M ก่อนปรับวิธีทำงานด้วย ECRS และใช้ ERP on Cloud รองรับการไหลของข้อมูล จุดหลักของปัญหาเดิมอยู่ที่การรออนุมัติ การจัดทำเอกสารซ้ำ และข้อมูลที่แยกอยู่หลายช่องทาง

กระบวนการใหม่ลดหรือรวมงานพิมพ์ สแกน จัดเรียง และบันทึกซ้ำ ปรับการรวบรวมข้อมูลคู่ค้าและการอนุมัติให้ใช้ระบบร่วมกันมากขึ้น และเชื่อมข้อมูลไปยังขั้นตอนรับสินค้าโดยต่อเนื่องกว่าเดิม

หลังปรับปรุง อัตราคำสั่งซื้อที่ล่าช้าลดจากร้อยละ 65.22 เหลือร้อยละ 2.68 จำนวนรายการล่าช้าลดลงร้อยละ 94.67 และระยะเวลาความล่าช้ารวมลดลงร้อยละ 98.12 เมื่อเทียบกับช่วงก่อนปรับปรุง ตัวชี้วัดดังกล่าวสะท้อนทิศทางการดำเนินงานที่ดีขึ้นภายในกรณีศึกษา

ฟังก์ชัน AI ภายใน ERP มีบทบาทช่วยคำนวณและเปรียบเทียบข้อมูลด้านราคาของคู่ค้าเพื่อประกอบการพิจารณา ส่วนการตรวจสอบเกณฑ์อื่นและการอนุมัติยังอยู่กับผู้รับผิดชอบ แนวทางนี้ทำให้เทคโนโลยีทำหน้าที่สนับสนุนการตัดสินใจภายในกระบวนการที่ได้รับการปรับใหม่

การนำแนวทางไปใช้ในบริบทอื่นควรเริ่มจากการวัดกระบวนการขององค์กรนั้นเอง ระบุความสูญเปล่าและสาเหตุให้ชัด แล้วจึงเลือกวิธีปรับงานและเทคโนโลยีที่เหมาะกับข้อมูล บุคลากร และโครงสร้างการอนุมัติของแต่ละองค์กร

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

ข้อเสนอแนะต่อองค์กรควรเริ่มจากปัญหาที่ตรวจพบในกระบวนการ ได้แก่ งานเอกสารซ้ำ การรออนุมัติ และข้อมูลที่ไม่เชื่อมต่อกัน การเพิ่มเทคโนโลยีควรเกิดภายหลังการกำหนดวิธีทำงานและมาตรฐานข้อมูลที่ชัดเจน

ประการแรก ควรกำหนดมาตรฐานข้อมูลผู้ขาย รายการสินค้า และคำสั่งซื้อ พร้อมระบุผู้รับผิดชอบการตรวจข้อมูลใน ERP เนื่องจากคุณภาพข้อมูลมีผลต่อทั้งการค้นหา การเปรียบเทียบ และการใช้ analytics หรือ AI ในขั้นตอนถัดไป

ประการที่สอง ควรติดตาม KPI ที่เก็บได้สม่ำเสมอ เช่น จำนวนคำสั่งซื้อทั้งหมด อัตราคำสั่งซื้อที่ล่าช้า เวลาความล่าช้ารวม เวลารออนุมัติ และจำนวนครั้งที่ต้องแก้ไขเอกสาร เพื่อให้การปรับปรุงรอบต่อไปใช้ข้อมูลที่มีนิยามและช่วงเวลาที่เปรียบเทียบกันได้

ประการที่สาม ฟังก์ชัน AI ที่ช่วยเปรียบเทียบข้อมูลคู่ค้าควรมี human review กำหนดเกณฑ์คัดเลือกให้โปร่งใส และเก็บร่องรอยการตัดสินใจ โดยเฉพาะเมื่อการเลือกคู่ค้าไม่ได้พิจารณาเฉพาะราคา แต่รวมถึงคุณภาพ ระยะเวลาส่งมอบ เงื่อนไขการค้า และความเสี่ยงของผู้ขาย

ประการสุดท้าย ควรทบทวนกระบวนการด้วย Lean และ ECRS เป็นระยะ เพราะปริมาณงาน ผู้ขาย และระบบสารสนเทศสามารถเปลี่ยนแปลงได้ การใช้ ERP จึงควรอยู่ในวงจรการปรับปรุงกระบวนการต่อเนื่อง ไม่ใช่การปรับครั้งเดียวแล้วสิ้นสุด

2. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

การวิจัยครั้งต่อไปควรออกแบบช่วงข้อมูลก่อนและหลังให้เทียบเคียงกันมากขึ้น ทั้งด้านระยะเวลา ประเภทคำสั่งซื้อ ลักษณะสินค้า และกลุ่มคู่ค้า พร้อมเก็บข้อมูลระดับรายการอย่างเป็นระบบ เพื่อให้การวิเคราะห์แยกความแตกต่างของปัจจัยแต่ละส่วนได้ชัดขึ้น

ประการแรกควรกำหนดแผนการวิเคราะห์ทางสถิติล่วงหน้าให้สอดคล้องกับโครงสร้างข้อมูล หากต้องการทดสอบความแตกต่างเชิงอนุมาน ควรจัดเก็บตัวแปรและหน่วยสังเกตในรูปแบบที่รองรับการทดสอบที่เลือก รวมทั้งรายงานขนาดตัวอย่าง ค่าสถิติ ค่าความน่าจะเป็น และช่วงความเชื่อมั่นตามหลักการรายงานผล

ประการที่สอง ควรประเมินฟังก์ชัน AI เป็นประเด็นเฉพาะ เช่น ความถูกต้องและความสม่ำเสมอของการเปรียบเทียบคู่ค้า ความไวต่อข้อมูลผิดพลาด ความสามารถในการอธิบายเหตุผล และความแตกต่างจากเกณฑ์แบบ rule-based หรือการประเมินของผู้เชี่ยวชาญ เพื่อแยกประโยชน์ของ AI ออกจากผลของการปรับขั้นตอนอื่น

ประการที่สาม ควรขยายการศึกษาไปยังหลายองค์กรหรือหลายหน่วยงานจัดซื้อ เพื่อเปรียบเทียบผลภายใต้ลักษณะสินค้า จำนวนคู่ค้า โครงสร้างการอนุมัติ และระดับความพร้อมของระบบที่แตกต่างกัน

ประการสุดท้าย ควรศึกษาประสบการณ์ของผู้ใช้งานและคู่ค้าร่วมด้วย ทั้งความพร้อมในการใช้ระบบ ความเข้าใจเกณฑ์การเปรียบเทียบ ความเชื่อมั่นต่อผลที่ AI สนับสนุน และการกำกับดูแลข้อมูล ซึ่งสอดคล้องกับข้อเสนอของ van Hoek (2024) ที่ให้ความสำคัญกับ human sense making และ supplier readiness ในการนำ AI มาใช้กับ procurement

กิตติกรรมประกาศ

งานวิจัยฉบับนี้ได้รับการสนับสนุนด้านข้อมูลและความร่วมมือจาก บริษัท โมโนพี (ประเทศไทย) จำกัด และได้รับคำแนะนำทางวิชาการจากคณาจารย์ในสาขาวิชาการจัดการโลจิสติกส์และซัพพลายเชน

1

เอกสารอ้างอิง

American Society for Quality. (n.d.). *Fishbone.* https://asq.org/quality-resources/fishbone

Bienhaus, F., & Haddud, A. (2018). Procurement 4.0: Factors influencing the digitisation of procurement and supply chains. *Business Process Management Journal*, *24*(4), 965–984. https://doi.org/10.1108/BPMJ-06-2017-0139

Christopher, M. (2022). *Logistics and supply chain management* (6th ed.). Pearson.

Freivalds, A., & Niebel, B. W. (2014). *Niebel's methods, standards, and work design* (13th ed.). McGraw-Hill Education.

Guida, M., Caniato, F., Moretto, A., & Ronchi, S. (2023). Artificial intelligence for supplier scouting: An information processing theory approach. *International Journal of Physical Distribution & Logistics Management*, *53*(4), 387–423. https://doi.org/10.1108/IJPDLM-12-2021-0536

Handfield, R. B., Jeong, S., & Choi, T. Y. (2019). Emerging procurement technology: Data analytics and cognitive analytics. *International Journal of Physical Distribution & Logistics Management*, *49*(10), 972–1002. https://doi.org/10.1108/IJPDLM-11-2017-0348

Herold, S., Heller, J., Rozemeijer, F., & Mahr, D. (2023). Dynamic capabilities for digital procurement transformation: A systematic literature review. *International Journal of Physical Distribution & Logistics Management*,*53*(4), 424–447. https://doi.org/10.1108/IJPDLM-12-2021-0535

Liker, J. K. (2004). *The Toyota way: 14 management principles from the world's greatest manufacturer*. McGraw-Hill.

Lysons, K., & Farrington, B. (2020). *Procurement and supply chain management* (10th ed.). Pearson.

Monczka, R. M., Handfield, R. B., Giunipero, L. C., & Patterson, J. L. (2021). *Purchasing and supply chain management* (7th ed.). Cengage Learning.

Ongkunaruk, P., & Wongsatit, W. (2014). An ECRS-based line balancing concept: A case study of a frozen chicken producer. Business Process Management Journal, 20(5), 678–692. https://doi.org/10.1108/BPMJ-05-2013-0063

Rother, M., & Shook, J. (2018). *Learning to see: Value-stream mapping to add value and eliminate muda*. Lean Enterprise Institute.

2

ผลกระทบของคุณภาพรายงานทางการเงินและราคาตลาดของหุ้นที่มีต่อมูลค่ากิจการของบริษัทในกลุ่มอุตสาหกรรมบริการที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย

The Impact of Financial Report Quality and Stock Market Price on Firm Value of Service Industry Companies Listed on the Stock Exchange of Thailand Exchange of Thailand

วันชัย อิ่มขุนทอง และ เบญจพร โมกขะเวส

Whonnchai Ieemkhunthong and Benjaporn Mokkhavesa



2

ผลกระทบของคุณภาพรายงานทางการเงินและราคาตลาดของหุ้นที่มีต่อมูลค่ากิจการของบริษัทในกลุ่มอุตสาหกรรมบริการที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย

The Impact of Financial Report Quality and Stock Market Price on Firm Value of Service Industry Companies Listed on the Stock Exchange of Thailand

วันชัย อิ่มขุนทอง[1] และ เบญจพร โมกขะเวส[2]

Whonnchai Ieemkhunthong[1] and Benjaporn Mokkhavesa[2]

[1]คณะบัญชี มหาวิทยาลัยราชพฤกษ์ นนทบุรี 11130 ประเทศไทย

Faculty of Accountancy, Rajapruk University, Nonthaburi 11130, Thailand

e-mail: whonnchai@gmail.com

[2]คณะบัญชี มหาวิทยาลัยราชพฤกษ์ นนทบุรี 11130 ประเทศไทย

Faculty of Accountancy, Rajapruk University, Nonthaburi 11130, Thailand

e-mail: bemokk@rpu.ac.th

Received : February 5, 2026 Revised : March 25, 2026 Accepted : March 27, 2026

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาผลกระทบของคุณภาพของรายงานทางการเงินและราคาตลาดของหุ้นที่มีต่อมูลค่ากิจการของบริษัทในกลุ่มอุตสาหกรรมบริการที่จดทะเบียนในตลาดหลัก ทรัพย์แห่งประเทศไทย เก็บรวบรวมข้อมูลทุติยภูมิจากการเปิดเผยข้อมูลแบบแสดงรายการข้อมูลประจำปี (แบบ 56-1) งบการเงิน และจากระบบฐานข้อมูลที่มีการเปิดเผยโดยSETSMARTของตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย และคลังข้อมูล DBD DataWarehouse ระหว่างปี 2563 – 2567 รวมระยะเวลา 5 ปี กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาวิจัย คัดเลือกแบบเจาะจง เป็นบริษัทกลุ่มอุตสาหกรรมบริการที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยจำนวน91 บริษัท ใช้สถิติเชิงพรรณนาเพื่อวิเคราะห์ลักษณะเบื้องต้นของข้อมูลการวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เพื่อทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระและการวิเคราะห์สมการถดถอยพหุคูณ เพื่อทดสอบสมมติฐานการวิจัย

ผลการศึกษาพบว่าคุณภาพของรายงานทางการเงิน ได้แก่ รายการคงค้างรวม ปัจจุบันต่อสินทรัพย์รวม กระแสเงินสดจากการดำเนินงานต่อสินทรัพย์รวมกระแสเงิน

สดจากกิจกรรมดำเนินงานต่อส่วนของผู้ถือหุ้นส่งผลกระทบทางบวกต่อมูลค่ากิจการที่วัดค่าจากอัตราผลตอบแทนต่อส่วนของผู้ถือหุ้นและอัตราผลตอบแทนต่อสินทรัพย์รวม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 แต่ไม่ส่งผลกระทบต่อมูลค่าหุ้นและอัตราการเติบโตของรายได้ ส่วนกระแสเงินสดจากกิจกรรมดำเนินงานต่อหนี้สินรวมส่งผลกระทบทางบวกต่ออัตราผลตอบแทนต่อสินทรัพย์รวม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 แต่ไม่สงผลกระทบต่อมูลค่าหุ้น อัตราการเติบโตของรายได้และอัตราผลตอบแทนต่อส่วนของผู้ถือหุ้น ส่วนกระแสเงินสดจากกิจกรรมดำเนินงานต่อส่วนของผู้ถือหุ้นส่งผลกระทบทางบวกต่ออัตราผลตอบแทนต่อส่วนของผู้ถือหุ้น อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 แต่ไม่ส่งผลกระทบต่อมูลค่าหุ้น อัตราการเติบโตของรายได้และอัตราผลตอบแทนต่อสินทรัพย์รวม นอกจากนี้ยังพบว่า ราคาตลาดของหุ้น ได้แก่ กำไรต่อหุ้นส่งผลกระทบทางบวกต่อมูลค่ากิจการ ที่วัดค่าจากมูลค่าหุ้น อัตราผลตอบแทนต่อส่วนของผู้ถือหุ้น และอัตราผลตอบแทนจากสินทรัพย์ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 แต่ไม่ส่งผลกระทบต่ออัตราการเติบโตของรายได้ ส่วนอัตราส่วนราคาตลาดต่อกำไรสุทธิไม่ส่งผลกระทบต่อมูลค่ากิจการ ที่วัดค่าจากมูลค่าหุ้น อัตราการเติบโตของรายได้ อัตราผลตอบแทนต่อส่วนของผู้ถือหุ้นและอัตราผลตอบแทนจากสินทรัพย์

คำสำคัญ: คุณภาพของรายงานทางการเงิน; ราคาตลาดของหุ้น; มูลค่ากิจการ

Abstract

This research aims to study the impact of financial reporting quality and stock market prices on the corporate value of service industry companies listed on the Stock Exchange of Thailand (SET). Secondary data were collected from annual registration statements (Form 56-1), financial statements, and databases disclosed by SETSMART and the DBD Data Warehouse between 2020 and 2024, covering a total period of 5 years. The research sample was selected using purposive sampling, consisting of 91 companies in the service industry listed on the Stock Exchange of Thailand. Descriptive statistics were used to analyze the preliminary characteristics of the data. Correlation coefficient analysis was employed to test the relationships between independent variables, and multiple regression analysis was used to test the research hypotheses.

The findings revealed that financial reporting quality, specifically total current accruals to total assets, cash flow from operations to total assets, and cash flow from operations to shareholders' equity, had a statistically significant positive impact on corporate value, measured by return on equity (ROE) and return on assets (ROA), at the 0.01 level. However, these factors did not affect stock value or revenue growth rate. Furthermore, the ratio of cash flow from operations to total liabilities had a statistically significant positive impact on ROA at the 0.05 level, but showed no impact on stock value, revenue growth rate, or ROE. Cash flow from operations to shareholders' equity also had a statistically significant positive impact on ROE at the 0.01 level, but did not affect stock value, revenue growth rate, or ROA. Additionally, the study found that stock market price indicators, particularly earnings per share (EPS), had a statistically significant positive impact on corporate value as measured by stock value, ROE, and ROA at the 0.01 level, though it did not affect the revenue growth rate. Meanwhile, the price-to-earnings (P/E) ratio did not have a significant impact on corporate value across any of the measures, including stock value, revenue growth rate, ROE, or ROA.

Keywords: Financial Reporting Quality; Stock Value; Enterprise Value

บทนำ

ในปัจจุบัน คุณภาพการรายงานทางการเงิน (Financial Reporting Quality: FRQ) ได้กลายเป็นปัจจัยสำคัญที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิภาพทางการเงินและมูลค่าของกิจการอย่างมีนัยสำคัญ ผลการศึกษาของ Sohail และ Bilal (2019) ยืนยันว่าคุณภาพการรายงานทางการเงินโดยรวม (AFRQ)ที่สูงขึ้น ไม่ว่าจะเป็นในด้านคุณภาพการบันทึกบัญชีค้างรับ-ค้างจ่าย หรือคุณภาพของกำไร ล้วนส่งผลเชิงบวกต่อประสิทธิภาพการดำเนินงานของบริษัทอย่างน่าเชื่อถือทางสถิติรายงานทางการเงินที่เปี่ยมด้วยคุณภาพจึงไม่ใช่เพียงแค่ภาระหน้าที่ของนักบัญชีแต่เป็นสิ่งที่สะท้อนสถานะที่แท้จริงของกิจการเพื่อให้ผู้ใช้ข้อมูลสามารถประเมินศักยภาพและตัดสินใจเชิงกลยุทธ์ได้อย่างแม่นยำ

บทเรียนจากอดีตทั้งในระดับสากลและระดับประเทศเป็นเครื่องตอกย้ำถึงความสำคัญของความโปร่งใสในรายงานทางการเงิน กรณีการทุจริตของ Enron Corporation ในสหรัฐอเมริกา ซึ่งใช้กลยุทธ์การบิดเบือนหลักการ Mark-to-Market (MTM) เพื่อรับรู้กำไรในอนาคตก่อนเวลาอันควร และการใช้กิจการเพื่อวัตถุประสงค์เฉพาะ (SPEs) ในการซุกซ่อนหนี้สินนอกงบดุล (McLean & Elkind, 2003) รวมถึงกรณีของ บริษัท สตาร์ค คอร์เปอเรชั่น จำกัด (มหาชน) (STARK) ในประเทศไทย ที่มีการสร้างยอดขายปลอมและยักยอกเงินออกจากบริษัท (สำนักงานคณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์, 2566) เหตุการณ์เหล่านี้ไม่เพียงทำลายความเชื่อมั่นของนักลงทุน แต่ยังสร้างความปั่นป่วนในตลาดทุน นำไปสู่ความเสียหายทางเศรษฐกิจในวงกว้าง และส่งผลให้เกิดการปฏิรูปกฎระเบียบที่เข้มงวดขึ้น เพื่อสร้างมาตรฐานความน่าเชื่อถือ (Reliability) ความเกี่ยวข้อง (Relevance) และความเปรียบเทียบกันได้ (Comparability) ของข้อมูลทางการเงิน (สภาวิชาชีพบัญชี, 2562)

คุณภาพของรายงานทางการเงินยังส่งผลโดยตรงต่อการประเมินมูลค่ากิจการ (Enterprise Value: EV) และราคาตลาดของหุ้น (Stock Price) เนื่องจากรายงานที่มีคุณภาพสูงจะช่วยลดสภาวะความไม่สมบูรณ์ของข้อมูล (Information Asymmetry) และลดความเสี่ยงที่นักลงทุนรับรู้ (Perceived Risk) ส่งผลให้ต้นทุนทางการเงินลดลง (Lambert et al., 2007) นอกจากนี้ ปัจจัยพื้นฐานอย่างอัตราการเติบโตของรายได้ (Revenue Growth Rate) กำไรต่อหุ้น (EPS) และอัตราส่วนราคาตลาดต่อกำไรสุทธิ (PE) ยังเป็นตัวชี้วัดที่นักลงทุนใช้คาดการณ์ความสามารถในการสร้างกระแสเงินสดในอนาคต ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Dechow (1994) ที่ว่ากำไรทางบัญชีที่มีคุณภาพสามารถสะท้อนกิจกรรมทางเศรษฐกิจและพยากรณ์ผลการดำเนินงานได้ดีกว่ากระแสเงินสดเพียงอย่างเดียว

สำหรับกลุ่มอุตสาหกรรมบริการ (Services Sector) ในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย ซึ่งถือเป็นฟันเฟืองสำคัญที่ขับเคลื่อนเศรษฐกิจของประเทศและมีความอ่อนไหวสูงต่อปัจจัยภายนอกและเทคโนโลยีที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว โดยเฉพาะในช่วงปี พ.ศ. 2563 – 2567 ซึ่งเป็นช่วงเวลาที่ภาคธุรกิจต้องเผชิญกับสภาวะตลาดทุนที่ผันผวนสูงและการปฏิรูปกฎระเบียบที่เข้มงวดขึ้นหลังเกิดกรณีทุจริตทางการเงินในระดับประเทศ ความแปลกใหม่ของการศึกษานี้จึงอยู่ที่การเชื่อมโยง คุณภาพรายงานทางการเงิน (FRQ) ที่วัดผ่านทั้งแบบจำลองรายการคงค้างและอัตราส่วนกระแสเงินสดเข้ากับ ราคาตลาดของหุ้น เพื่อวิเคราะห์ผลกระทบที่มีต่อ มูลค่ากิจการ (Enterprise Value) ในหลากหลายมิติ ทั้งมูลค่าหุ้น อัตราการเติบโตของรายได้ และอัตราผลตอบแทน (ROA และ ROE) ทำให้ได้ข้อค้นพบเชิงลึกที่สะท้อนคุณภาพของกำไรและ

ความเชื่อมั่นของนักลงทุนในบริบทของตลาดทุนไทยที่กำลังปรับตัวสู่มาตรฐานความโปร่งใสในระดับสากลในกลุ่มอุตสาหกรรมบริการส่วนใหญ่เน้นการให้บริการ สินทรัพย์ไม่มีตัวตนและการใช้ดุลยพินิจสูงในการรับรู้รายได้ตามขั้นความสำเร็จซึ่งเอื้อต่อการจัดการกำไรผ่านรายการค้างรับค้างจ่าย(Accruals)ได้ง่ายกว่ากลุ่มการผลิตที่มีสินค้าคงคลังชัดเจน การวิเคราะห์คุณภาพรายงานทางการเงิน (FRQ) ในบริบทนี้จึงต้องพึ่งพาความสอดคล้องระหว่างกำไรทางบัญชีและกระแสเงินสดจริง เพื่อพิสูจน์ว่ามูลค่าที่เพิ่มขึ้นมาจากผลการดำเนินงานที่มีคุณภาพไม่ใช่เพียงตัวเลขจากการประมาณการทางบัญชี

จากความสำคัญดังกล่าว ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษา ผลกระทบของคุณภาพของรายงานทางการเงินและราคาตลาดของหุ้นที่มีต่อมูลค่ากิจการของบริษัทในกลุ่มอุตสาหกรรมบริการที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย โดยมุ่งเน้นการวิเคราะห์เชิงคุณภาพผ่านข้อมูลเชิงตัวเลขที่วัดผลได้ เพื่อให้ภาคธุรกิจ นักลงทุน และผู้ที่เกี่ยวข้อง สามารถใช้เป็นข้อมูลพื้นฐานในการตัดสินใจลงทุน การพยากรณ์แนวโน้ม และการบริหารจัดการองค์กรให้มีมูลค่าสูงขึ้นภายใต้สภาวะตลาดทุนที่ผันผวนสูง

การศึกษานี้มุ่งเติมเต็ม ช่องว่างงานวิจัย (Research Gap) ทั้งในเชิงทฤษฎีที่ยังมีความขัดแย้งเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างคุณภาพรายงานทางการเงินและมูลค่ากิจการในมิติที่หลากหลาย และช่องว่างเชิงบริบทที่ให้ความสำคัญกับกลุ่มอุตสาหกรรมบริการของไทย ซึ่งมีลักษณะเฉพาะตัวและเป็นกลไกหลักทางเศรษฐกิจที่เผชิญกับความผันผวนสูงในช่วงปี 2563-2567 โดยเฉพาะอย่างยิ่งในสภาวะที่ตลาดทุนไทยต้องการความเชื่อมั่นจากกรณีปัญหาความโปร่งใสทางการเงินที่เกิดขึ้นในปัจจุบันจึงนำไปสู่วัตถุประสงค์การวิจัย เพื่อศึกษาผลกระทบของคุณภาพรายงานทางการเงินและราคาตลาดของหุ้นที่มีต่อมูลค่ากิจการของบริษัทในกลุ่มอุตสาหกรรมบริการอย่างเจาะจง เพื่อสะท้อนคุณค่าเชิงวิชาการและประโยชน์ในการตัดสินใจลงทุนภายใต้บริบทที่เป็นปัจจุบันที่สุด

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1.เพื่อศึกษาผลกระทบของคุณภาพของรายงานทางการเงินที่มีต่อมูลค่ากิจการของบริษัทในกลุ่มอุตสาหกรรมบริการที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย

2.เพื่อศึกษาผลกระทบของราคาตลาดของหุ้นที่มีต่อมูลค่ากิจการของบริษัทในกลุ่มอุตสาหกรรมบริการที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย

สมมติฐานของการวิจัย

1. คุณภาพของรายงานทางการเงินส่งผลกระทบทางบวกต่อมูลค่ากิจการ ที่วัดค่าจากมูลค่าหุ้นของบริษัทในกลุ่มอุตสาหกรรมบริการที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย

2.ราคาตลาดของหุ้นส่งผลกระทบทางบวกต่อมูลค่ากิจการที่วัดค่าจากมูลค่าหุ้นของบริษัทในกลุ่มอุตสาหกรมบริการที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย

3.คุณภาพของรายงานทางการเงินส่งผลกระทบทางบวกต่อมูลค่ากิจการ ที่วัดค่าจากอัตราการเติบโตของรายได้ของบริษัทในกลุ่มอุตสาหกรรมบริการที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย

4.ราคาตลาดของหุ้นส่งผลกระทบทางบวกต่อมูลค่ากิจการที่วัดค่าจากอัตราการเติบโตของรายได้ของบริษัทในกลุ่มอุตสาหกรรมบริการที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย

5.คุณภาพของรายงานทางการเงินส่งผลกระทบทางบวกต่อมูลค่ากิจการ ที่วัดค่าจากอัตราผลตอบแทนต่อส่วนของผู้ถือหุ้นของบริษัทในกลุ่มอุตสาหกรรมบริการที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย

6.ราคาตลาดของหุ้นส่งผลกระทบทางบวกต่อมูลค่ากิจการ ที่วัดค่าจากอัตราผลตอบแทนต่อส่วนของผู้ถือหุ้นของบริษัทในกลุ่มอุตสาหกรรมบริการที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย

7.คุณภาพของรายงานทางการเงินส่งผลกระทบทางบวกต่อมูลค่ากิจการที่วัดค่าจากอัตราผลตอบแทนจากสินทรัพย์ของบริษัทในกลุ่มอุตสาหกรรมบริการที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย

8.ราคาตลาดของหุ้นส่งผลกระทบทางบวกต่อมูลค่ากิจการที่วัดค่าจากอัตราผลตอบแทนจากสินทรัพย์ของบริษัทในกลุ่มอุตสาหกรรมบริการที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย

ทบทวนวรรณกรรม

แนวคิดเกี่ยวกับโครงสร้างกลุ่มอุตสาหกรรมและตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย

ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย (The Stock Exchange of Thailand: SET) ทำหน้าที่เป็นโครงสร้างพื้นฐานและกลไกหลักในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจของประเทศ โดยเป็นทั้งแหล่งระดมทุนที่มีประสิทธิภาพสำหรับภาคธุรกิจและแหล่งลงทุนที่น่าเชื่อถือสำหรับนักลงทุนภายใต้พันธกิจในการสร้างความโปร่งใสผ่านการเปิดเผยข้อมูลที่มีคุณภาพและการกำกับดูแลตามมาตรฐานสากลซึ่งช่วยให้เกิดกลไกการกำหนดราคาที่ยุติธรรมและลดความไม่สมมาตรของข้อมูลนอกจากนี้การจัดกลุ่มอุตสาหกรรมที่ชัดเจนยังช่วยให้นักลงทุนสามารถวิเคราะห์และเปรียบเทียบผลการดำเนินงานของบริษัทได้อย่างเป็นระบบ ส่งผลให้มูลค่ากิจการของบริษัทจดทะเบียนสะท้อนถึงศักยภาพที่แท้จริงภายใต้หลักธรรมาภิบาลและการเติบโตที่ยั่งยืน ซึ่งถือเป็นหัวใจสำคัญที่ทำให้ตลาดทุนสามารถสร้างประโยชน์ให้แก่ทุกภาคส่วนได้อย่างเป็นรูปธรรม

แนวคิดเกี่ยวกับลักษณะเชิงคุณภาพของข้อมูลทางการเงิน

ตามกรอบแนวคิดสำหรับการรายงานทางการเงินประกอบด้วย2องค์ประกอบหลัก คือ ลักษณะเชิงคุณภาพพื้นฐาน ได้แก่ ความเกี่ยวข้องกับการตัดสินใจและการเป็นตัวแทนอันเที่ยงธรรมซึ่งเป็นคุณสมบัติจำเป็นที่ทำให้ข้อมูลมีคุณค่าต่อการพยากรณ์และสะท้อนเนื้อหาทางเศรษฐกิจได้อย่างครบถ้วนปราศจากอคติ และลักษณะเชิงคุณภาพเสริม ได้แก่ ความสามารถในการเปรียบเทียบกันได้ การพิสูจน์ยืนยันได้ ความทันเวลา และความเข้าใจได้ ซึ่งช่วยเพิ่มขีดความสามารถในการตัดสินใจของผู้ใช้งบการเงินให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้นข้อมูลทางการเงินที่มีคุณภาพสูงตามลักษณะดังกล่าวจึงไม่ได้เป็นเพียงการปฏิบัติตามมาตรฐานบัญชีเท่านั้น แต่ยังเป็นกลไกสำคัญในการลดความไม่แน่นอน ช่วยให้ผู้ลงทุนประเมินมูลค่าหุ้นได้ตามความเป็นจริง และเป็นพื้นฐานให้ผู้บริหารสามารถวางแผนขับเคลื่อนอัตราการเติบโตของรายได้อย่างแม่นยำ ซึ่งจะส่งผลเชิงบวกโดยตรงต่อความเชื่อมั่นของนักลงทุนและมูลค่ากิจการในระยะยาว

แนวคิดเกี่ยวกับคุณภาพรายงานทางการเงิน

คุณภาพรายงานทางการเงิน (Financial Reporting Quality: FRQ) เป็นระดับที่ข้อมูลสามารถสะท้อนความจริงทางเศรษฐกิจได้อย่างเที่ยงธรรมและเป็นประโยชน์ต่อการตัดสินใจ โดยมี คุณภาพกำไร (Earnings Quality) เป็นองค์ประกอบ

สำคัญที่พิจารณาผ่านความสัมพันธ์ระหว่างกำไรทางบัญชีและกระแสเงินสดจากการดำเนินงาน การวัดคุณภาพผ่าน แบบจำลองรายการคงค้าง (Accrual-based Models) เช่น รายการคงค้างรวมปัจจุบันต่อสินทรัพย์รวม (TCALTA)ช่วยสะท้อนระดับการใช้ดุลยพินิจของผู้บริหารที่อาจนำไปสู่การบริหารกำไร ในขณะที่การวิเคราะห์อัตราส่วนกระแสเงินสด (Cash Flow Ratios) เช่น CFOTA, CFOTL และ CFOSE เป็นมาตรวัดที่ยากต่อการบิดเบือนและแสดงถึงสภาพคล่องที่แท้จริงรายงานทางการเงินที่มีคุณภาพสูงตามคุณสมบัติเชิงคุณภาพพื้นฐานและเสริม จึงไม่เพียงแต่ช่วยลดปัญหาความไม่สมมาตรของข้อมูล แต่ยังเป็นกลไกหลักที่ทำให้นักลงทุนสามารถประเมินมูลค่าหุ้นได้อย่างแม่นยำช่วยให้ผู้บริหารตัดสินใจเชิงกลยุทธ์เพื่อเพิ่มอัตราการเติบโตของรายได้อย่างมีประสิทธิภาพ และส่งผลโดยตรงต่อการเพิ่มขึ้นของมูลค่ากิจการอย่างยั่งยืน

แนวคิดเกี่ยวกับราคาตลาดของหุ้น

ราคาตลาดของหุ้น (Stock Market Price) เป็นดัชนีชี้วัดที่สะท้อนถึงกลไกอุปสงค์และอุปทานของนักลงทุนในตลาดทุน ซึ่งถูกขับเคลื่อนด้วยปัจจัยพื้นฐานของกิจการ โดยเฉพาะความสามารถในการทำกำไรที่วัดผ่าน กำไรต่อหุ้น (EPS) และความคาดหวังต่อการเติบโตในอนาคตที่สะท้อนผ่าน อัตราส่วนราคาตลาดต่อกำไรสุทธิ (P/E Ratio) ข้อมูลจากงานวิจัยส่วนใหญ่ยืนยันว่า EPS และ PE มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับราคาหุ้นอย่างมีนัยสำคัญ เนื่องจากเป็นสัญญาณที่นักลงทุนใช้ประเมินมูลค่าที่แท้จริงและศักยภาพในการสร้างกระแสเงินสด นอกจากนี้ ราคาตลาดยังได้รับอิทธิพลจากปัจจัยเศรษฐกิจมหภาค สภาพคล่อง และจิตวิทยาการลงทุน ดังนั้น ราคาตลาดของหุ้นจึงไม่เพียงแต่แสดงมูลค่าส่วนของเจ้าของ ณ ขณะใดขณะหนึ่งเท่านั้น แต่ยังเป็นเครื่องสะท้อนถึงการคาดการณ์ อัตราการเติบโตของรายได้ และ มูลค่ากิจการ โดยรวม ทำให้การรักษาคุณภาพรายงานทางการเงินเพื่อสื่อสารปัจจัยพื้นฐานเหล่านี้อย่างโปร่งใส เป็นกลยุทธ์สำคัญในการเพิ่มความเชื่อมั่นและผลักดันราคาหุ้นให้สูงขึ้นอย่างมีเสถียรภาพ

แนวคิดเกี่ยวกับมูลค่ากิจการ

มูลค่ากิจการ (Enterprise Value: EV) เป็นมาตรวัดมูลค่าทางเศรษฐศาสตร์ที่ครอบคลุมทั้งส่วนของผู้ถือหุ้นและเจ้าหนี้ โดยสะท้อนถึงศักยภาพที่แท้จริงขององค์กรในการสร้างกระแสเงินสดในอนาคตและความยั่งยืนของธุรกิจ ซึ่งในงานวิจัยนี้ประเมินผ่านตัวชี้วัดสำคัญ ได้แก่ มูลค่าหุ้น (Stock Value: SV) ที่สะท้อนความคาดหวังของนักลงทุนต่อผลการดำเนินงาน และ อัตราการเติบโตของรายได้ (Revenue Growth Rate) ซึ่งเป็นตัวขับเคลื่อนมูลค่าหลักตามแนวคิดกระแสเงินสดคิดลด (DCF) นอกจากนี้ ประสิทธิภาพในการบริหาร

มูลค่ากิจการ (Enterprise Value: EV) เป็นมาตรวัดมูลค่าทางเศรษฐศาสตร์ที่ครอบคลุมทั้งส่วนของผู้ถือหุ้นและเจ้าหนี้ โดยสะท้อนถึงศักยภาพที่แท้จริงขององค์กรในการสร้างกระแสเงินสดในอนาคตและความยั่งยืนของธุรกิจ ซึ่งในงานวิจัยนี้ประเมินผ่านตัวชี้วัดสำคัญ ได้แก่ มูลค่าหุ้น (Stock Value: SV) ที่สะท้อนความคาดหวังของนักลงทุนต่อผลการดำเนินงาน และ อัตราการเติบโตของรายได้ (Revenue Growth Rate) ซึ่งเป็นตัวขับเคลื่อนมูลค่าหลักตามแนวคิดกระแสเงินสดคิดลด (DCF) นอกจากนี้ ประสิทธิภาพในการบริหารจัดการยังถูกวัดผลผ่าน อัตราผลตอบแทนจากสินทรัพย์ (ROA) และ อัตราผลตอบแทนของผู้ถือหุ้น (ROE) ซึ่งเป็นสัญญาณบ่งบอกถึงคุณภาพของกำไรและความสามารถในการสร้างความมั่งคั่งให้แก่เจ้าของกิจการ ดังนั้น คุณภาพรายงานทางการเงินและราคาตลาดของหุ้นจึงเป็นปัจจัยต้นทางที่สำคัญยิ่ง เพราะเป็นแหล่งข้อมูลหลักที่นักลงทุนใช้ประเมินตัวชี้วัดเหล่านี้ หากรายงานทางการเงินมีความโปร่งใสและสะท้อนความจริงทางเศรษฐกิจ จะช่วยลดความเสี่ยงจากการตัดสินใจและส่งผลเชิงบวกโดยตรงต่อการเพิ่มขึ้นของมูลค่ากิจการอย่างมีนัยสำคัญ

ทฤษฎีการประเมินมูลค่าหุ้น

เป็นการประมาณการมูลค่าที่แท้จริง (Intrinsic Value) ของกิจการโดยอาศัยปัจจัยพื้นฐานเพื่อเปรียบเทียบกับราคาตลาด โดยมีแนวคิดหลัก 2 รูปแบบ คือ การประเมินมูลค่าตามเกณฑ์สัมบูรณ์ (Absolute Valuation) เช่น แบบจำลองคิดลดเงินปันผล (DDM) และแบบจำลองคิดลดกระแสเงินสดอิสระ (DCF) ซึ่งมุ่งเน้นมูลค่าปัจจุบันของผลประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับในอนาคต และ การประเมินมูลค่าโดยการเปรียบเทียบ (Relative Valuation) ผ่านอัตราส่วนทางการเงิน เช่น P/E, P/BV และ EV/EBITDA ซึ่งได้รับความนิยมในทางปฏิบัติ เนื่องจากสะท้อนความคาดหวังของตลาด ทฤษฎีเหล่านี้ชี้ให้เห็นว่าตัวชี้วัดประสิทธิภาพอย่าง ROA และ ROE รวมถึงกำไรต่อหุ้น (EPS) เป็นปัจจัยต้นทางที่ส่งผลต่อการประเมินมูลค่าหลักทรัพย์ แม้ในบางกรณีปัจจัยภายนอกหรือจิตวิทยาตลาดอาจทำให้ราคาตลาดเบี่ยงเบนไปจากทฤษฎี แต่การมีรายงานทางการเงินที่มีคุณภาพสูงจะช่วยให้นักลงทุนสามารถคาดการณ์อัตราการเติบโตของรายได้ และกระแสเงินสดได้อย่างแม่นยำ ส่งผลให้ มูลค่าหุ้น สะท้อนถึงมูลค่ากิจการ (Enterprise Value) ที่แท้จริงได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ทฤษฎีตลาดที่มีประสิทธิภาพ

ทฤษฎีตลาดที่มีประสิทธิภาพ (Efficient Market Hypothesis: EMH) ตั้งอยู่บนสมมติฐานที่ว่าราคาหลักทรัพย์ได้สะท้อนข้อมูลที่มีอยู่ทั้งหมดอย่างครบถ้วนและรวดเร็ว โดยแบ่งเป็น 3 ระดับ คือ ระดับอ่อน กึ่งเข้มแข็ง และเข้มแข็ง ซึ่งส่งผลให้นักลงทุนไม่สามารถสร้างผลตอบแทนที่สูงกว่าปกติได้อย่างสม่ำเสมอจากการใช้ ข้อมูลในอดีตหรือข้อมูลสาธารณะ

แม้จะมีข้อโต้แย้งในมิติของความผิดปกติของตลาด (Market Anomalies) หรือพฤติกรรมการลงทุน แต่หลักฐานเชิงประจักษ์ในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยพบว่ามีการตอบสนองต่อข้อมูลสาธารณะอย่างรวดเร็ว (Semi-Strong Form) และมีลักษณะเป็นตลาดที่ปรับตัวตามสภาพแวดล้อม (Adaptive Market) ตามช่วงเวลา การนำทฤษฎี EMH มาประยุกต์ใช้ในงานวิจัยนี้จึงเป็นการเน้นย้ำว่า คุณภาพรายงานทางการเงิน ที่ดีจะเป็นกลไกสำคัญที่ช่วยส่งผ่านข้อมูลพื้นฐานเข้าสู่ ราคาตลาดของหุ้น ได้อย่างแม่นยำ ทำให้ราคาตลาดทำหน้าที่เป็นตัวแทนของมูลค่าหุ้นที่ยุติธรรม และสะท้อน มูลค่ากิจการ (Enterprise Value) ที่แท้จริงตามการประเมินของตลาดทุน ณ ขณะนั้น

ทฤษฎีคุณค่าของข้อมูล

ทฤษฎีคุณค่าของข้อมูล (Value of Information: VOI) ระบุว่าข้อมูลจะมีคุณค่าก็ต่อเมื่อสามารถลดความไม่แน่นอนและส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในการตัดสินใจที่นำไปสู่ผลลัพธ์ที่ดีขึ้น โดยในมิติของตลาดทุน ข้อมูลทางการเงินทำหน้าที่เป็นเครื่องมือสำคัญในการลดปัญหา ความไม่สมมาตรของข้อมูล (Asymmetric Information) ระหว่างผู้บริหารและนักลงทุน ข้อมูลที่มีคุณภาพสูงจึงมีคุณค่าในเชิงพยากรณ์และการยืนยัน ซึ่งช่วยให้นักลงทุนสามารถประเมินปัจจัยพื้นฐานและคาดการณ์ผลตอบแทนในอนาคตได้อย่างแม่นยำ แม้ผลการศึกษาในอดีตจะพบว่านักลงทุนอาจให้ความสำคัญกับตัวเลขกำไรสุทธิเป็นหลักแต่ทฤษฎีนี้ยืนยันว่าการเปิดเผยข้อมูลที่โปร่งใสและทันเวลาจะช่วยให้ราคาตลาดสะท้อนมูลค่าที่แท้จริงได้ดียิ่งขึ้น ดังนั้น คุณค่าของข้อมูลที่ปรากฏในรายงานทางการเงินจึงเป็นฟันเฟืองสำคัญที่ขับเคลื่อนความเชื่อมั่นของตลาด ส่งผลต่อการปรับตัวของราคาหุ้น และนำไปสู่การเพิ่มขึ้นของ มูลค่ากิจการ (Enterprise Value) ผ่านการตัดสินใจบนพื้นฐานของข้อมูลที่มีประสิทธิภาพ

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

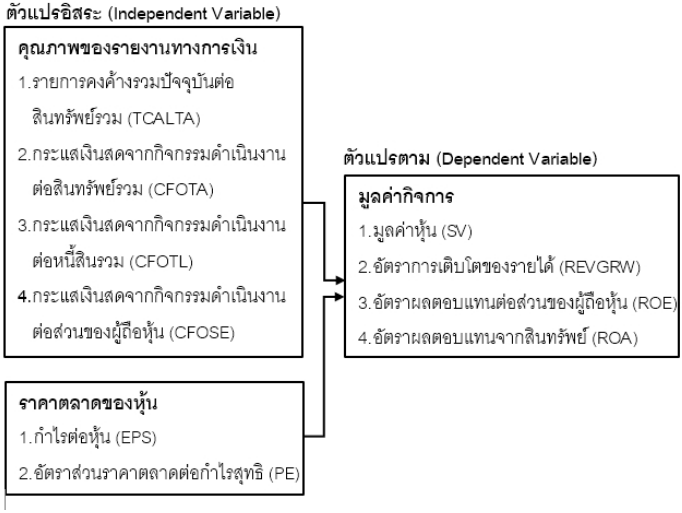
ตารางที่ 1 แสดงตัวแปรที่นำมาใช้ในการศึกษาซึ่งได้จากการทบทวนวรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ชื่อผู้วิจัย	FRQ				Market Price		EV			
	TOA_TA	CFOTA	CFOTL	CFOSE	EPS	PE	BV	RB/GR	ROE	ROA
กฤษณะพี่พนุสนธิ, ธารินี วนารักษ์พิทักษ์, บัญจรัตน์ นิรโคก, ปิยะรัตน์ ไพเย้ยย้อย (2568)		✓	✓	✓						✓
กฤตพงศ์ วัชระนุกูล, ธิบดี สกุลวิชญธาดา, ทศพร นิมเดช, เอกศิริ มุสิกนาม, ณัฐวุฒิ พวงมาศี, และ ชัยนรินทร์ เชียวอรุณ. (2568)					✓		✓			
พิชชาพร เทศฤทธิ์, ภิรวุฒิ ยังสุข, ดารณี เอื้อชนะจิต (2568)					✓	✓	✓			
จอมขวัญ ศุภศิริกิจเจริญ, ฟ้าวิกร อินลวง (2568)					✓	✓	✓			
โชติกา จินดาสวัสดิ์, พรรณทิพย์ อย่างกลัน (2568)					✓		✓			
ปานฉัตร อาการักษ์, วิชชกานต์ เมธาวิริยะกุล (2567)	✓						✓			
รัชนีกรณ์ โยชาติ, จิรภาชาดาธรารัฒน์, จิรัฐติกาดวุฒิพันธ์, สุนิเนตร เบ้าธรรม (2567)					✓		✓			
ณฐภศา เดชานุเบกษา (2567)					✓	✓	✓			
กันยารัตน์ หนองหว้า, ดารณี เอื้อชนะจิต (2566)		✓	✓	✓			✓			
พรประไพ แต่งเจริญพาณิชย์, ประเวศ เพ็ญวุฒิกุล (2566)		✓	✓							✓
ชินชิรัน วิมล, ศิริขวัญ เจริญวิริยะกุล (2566)			✓			✓	✓			
อาภาภรณ์ พันธ์เขียว,พรรณทิพย์ อย่างกลัน (2565)		✓	✓	✓					✓	
มินธิตา วรสินธ์พันธ์, พรทิวา แสงเขียว (2565)			✓							✓
รุ่งระวี รุ่งเรือง, ดร.สุกานดา ตระกูลคูวัฒนา (2565)	✓									✓
กษิดิเดช ตรังเกษตรสิน, เจษฎา ประสมศรี, อานนท์ ถนอมรูป (2564)					✓		✓			
วุฒิคุณ วรคุปต์รัตนากุล (2564)					✓	✓	✓			
นภาวรรณ มณฑา (2561)	✓						✓			
วีระวรรณ ศิริพงษ์, กมลรัตน์ สฤษฏ์ภิรพันธุ์, มัทนชัย สุทธิพันธุ์ (2561)		✓	✓	✓			✓			✓
Harjanto (2023)	✓						✓			
Mao (2023)					✓		✓			
Lusiana (2020)					✓		✓			
Choiriyah et al. (2020)					✓		✓			
Wickramasinghe & Gunawardana (2017)				✓				✓		
Campbell & Shiller (2001)					✓			✓		

จากงานวิจัยที่ระบุว่ารายงานทางการเงินที่มีคุณภาพช่วยเพิ่มประสิทธิภาพทางการเงิน ลดความเสี่ยง และช่วยในการตัดสินใจของผู้บริหารและนักลงทุน จากผลการศึกษาของ Sohail & Bilal (2019) ที่ระบุว่าบริษัทที่ มีคุณภาพการรายงานทางการเงินโดยรวม (AFRQ) สูง จะมีประสิทธิภาพทางการเงินที่ดีขึ้นอย่างมีนัยสำคัญ จึงนำไปสู่การตั้งสมมติฐานว่าคุณภาพของรายงานทางการเงินส่งผลกระทบทางบวกต่อมูลค่ากิจการ

และจากงานวิจัยที่ระบุว่าราคาหุ้นเป็นตัวสะท้อนความเชื่อมั่นและการประเมินมูลค่าผลประกอบการในอนาคตของนักลงทุน จากผลการศึกษาของ กษิดิ์เดช ตรังเกษตรสิน และคณะ (2564) ที่พบว่ากำไรสุทธิต่อหุ้น (EPS) และมูลค่าทางบัญชีมีความสัมพันธ์เชิงบวกและอธิบายการเปลี่ยนแปลงของราคาหุ้นและมูลค่ากิจการได้จึงนำไปสู่การตั้งสมมติฐานว่าราคาตลาดของหุ้นส่งผลกระทบทางบวกต่อมูลค่ากิจการ

กรอบแนวคิดการวิจัย



การเลือกใช้ตัวชี้วัดมูลค่ากิจการหลายมิติมีวัตถุประสงค์เพื่อสะท้อนถึงความสามารถในการสร้างมูลค่าของกิจการให้ครบถ้วนตามทฤษฎีพื้นฐานของการวิเคราะห์งบการเงินและการประเมินมูลค่าหุ้น โดยการใช้ ROE และ ROA เป็นการวัดประสิทธิภาพการดำเนินงานในอดีตและปัจจุบัน เพื่อแสดงให้เห็นถึงศักยภาพในการใช้ทรัพยากรและส่วนทุนผลิตกำไร ขณะที่ REVGRW ทำหน้าที่เป็นตัวชี้โอกาสและทิศทางความสำเร็จในอนาคตของธุรกิจ ซึ่งตัวชี้วัดภายในเหล่านี้ล้วนส่งผลกระทบโดยตรงต่อ SV หรือราคาตลาดที่สะท้อนการตัดสินใจของผู้ลงทุน การใช้ตัวชี้วัดที่ผสมผสานทั้งด้านประสิทธิภาพและการเติบโตจึงช่วยลดความลำเอียงจากการใช้ข้อมูลเพียงด้านเดียว ทำให้กรอบแนวคิดมีความแข็งแกร่งและสามารถพิสูจน์ความสัมพันธ์ระหว่างคุณภาพของข้อมูลทางการเงินกับมูลค่ากิจการได้อย่างครอบคลุมทั้งในแง่เชิงตัวเลขทางบัญชีและเชิงมูลค่าตลาดที่แท้จริง

2

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาคือบริษัทในกลุ่มอุตสาหกรรมบริการที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย จำนวน 135 บริษัท ในช่วงปี 2563 – 2567 โดยใช้วิธีการเลือกตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ผู้วิจัยได้ใช้วิธีการปรับปรุงข้อมูลโดยการตัดข้อมูลส่วนที่มีค่าผิดปกติซึ่งไม่สอดคล้องกับข้อเท็จจริงทางบัญชี ข้อมูลไม่ครบถ้วน รอบบัญชีไม่ตรงปีปฏิทิน หรือข้อมูลของบริษัทที่อยู่ระหว่างการฟื้นฟูกิจการออกจากการศึกษา ส่งผลให้เหลือกลุ่มตัวอย่างที่มีความเหมาะสมที่ใช้ในการศึกษาวิจัยจำนวน 91 บริษัท (ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย, 2568)

ในการวิเคราะห์ข้อมูลผู้วิจัยได้ดำเนินการตรวจสอบความสมบูรณ์และลักษณะการกระจายของข้อมูลโดยระบุค่าผิดปกติ (Outliers) จากค่าสูงสุดและค่าต่ำสุดที่เบี่ยงเบนจากกลุ่มอย่างชัดเจน เพื่อป้องกันความคลาดเคลื่อนในการทดสอบสมมติฐาน สำหรับการวิเคราะห์ด้วยสถิติเชิงพรรณนาและการวิเคราะห์สมการถดถอยพหุคูณจำนวน 91 บริษัท เพื่อให้ผลการศึกษาที่ได้มีความแม่นยำและสะท้อนสภาพการณ์ที่แท้จริงของกลุ่มอุตสาหกรรมบริการ

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การศึกษานี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ โดยใช้แบบบันทึกรายการข้อมูลซึ่งได้จากข้อมูลทุติยภูมิทั้งในส่วนของตัวแปรอิสระและตัวแปรตาม เพื่อรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับคุณภาพรายงานทางการเงิน ประกอบด้วย รายการคงค้างรวมปัจจุบันต่อสินทรัพย์รวม (TCALTA) กระแสเงินสดจากการดำเนินงานต่อสินทรัพย์รวม (CFOTA) กระแสเงินสดจากกิจกรรมดำเนินงานต่อหนี้สินรวม (CFOTL) กระแสเงินสดจากกิจกรรมดำเนินงานต่อส่วนของผู้ถือหุ้น (CFOSE) ราคาตลาดของหุ้น ประกอบด้วย กำไรต่อหุ้น (EPS) อัตราส่วนราคาตลาดต่อกำไรสุทธิ (PE) และมูลค่ากิจการ ประกอบด้วย มูลค่าหุ้น (SV) อัตราการเติบโตของรายได้ (REVGRW) อัตราผลตอบแทนต่อส่วนของผู้ถือหุ้น (ROE) อัตราผลตอบแทนต่อสินทรัพย์ (ROA) เพื่อสะท้อนความเชื่อมโยงและผลกระทบจากข้อมูลที่มีอยู่จริงของคุณภาพของข้อมูลทางการเงินและบัญชี กับมูลค่ากิจการ

วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

การวิจัยนี้ใช้ข้อมูลทุติยภูมิย้อนหลัง 5 ปี พ.ศ. 2563–2567 จากแบบแสดงรายการข้อมูลประจำปี (แบบ 56-1) งบการเงิน จากระบบฐานข้อมูลที่มีการเปิดเผยโดย SETSMART ของตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย และคลังข้อมูล DBD DataWarehouse เพื่อนำมาวิเคราะห์อิทธิพลของคุณภาพรายงานทางการเงินและราคาตลาดของหุ้น ที่มีต่อมูลค่ากิจการ ของบริษัทกลุ่มอุตสาหกรรมบริการที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย

การวิเคราะห์ข้อมูล

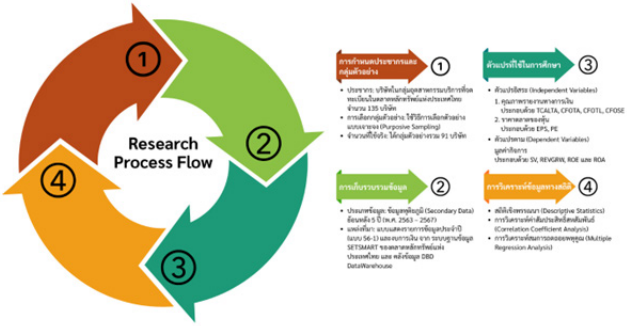
ผู้วิจัยได้นำข้อมูลที่ได้เก็บรวบรวมมาทำการลงรหัสเพื่อวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ โดยการทดสอบความสัมพันธ์และผลกระทบของคุณภาพรายงานทางการเงินและราคาตลาดของหุ้นที่มีต่อมูลค่ากิจการ โดยการวิเคราะห์ค่าทางสถิติ การประมวลผลด้วยโปรแกรม SPSS และทดสอบสมมติฐานการวิจัยที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.01 และ 0.05

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลใช้ สถิติเชิงพรรณนา โดยวิเคราะห์ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าสูงสุด และค่าต่ำสุด เพื่ออธิบายลักษณะเบื้องต้นของข้อมูลสำหรับตัวแปรคุณภาพรายงานทางการเงิน ราคาตลาดของหุ้น และมูลค่ากิจการ การวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ เพื่อตรวจสอบความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระและตรวจสอบปัญหา Multicollinearity โดยกำหนดเกณฑ์ค่าความสัมพันธ์ไม่ควรเกิน 0.80 ซึ่งผลการทดสอบพบว่าอยู่ในระดับต่ำอยู่ระหว่าง -0.064 ถึง 0.789 และมีการยืนยันความถูกต้องเพิ่มเติมด้วยค่า Variance Inflation Factor (VIF) ที่ต้องน้อยกว่า 10 และค่า Durbin-Watson ที่อยู่ระหว่าง 1.50–2.50 เพื่อยืนยันว่าไม่มีปัญหาสหสัมพันธ์ของความคลาดเคลื่อนและไม่มีอัตตะสัมพันธ์ของข้อมูล ทำให้ข้อมูลมีความพร้อมและน่าเชื่อถือเพียงพอที่จะนำเข้าสู่การวิเคราะห์สมการถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression Analysis) เพื่อทดสอบสมมติฐานตามวัตถุประสงค์การวิจัยที่มุ่งเน้นการศึกษาอิทธิพลของตัวแปรอิสระหลายตัวที่มีต่อตัวแปรตามในคราวเดียวกัน สำหรับข้อมูลในลักษณะ Panel Data ซึ่งเป็นการรวบรวมข้อมูลทุติยภูมิจากบริษัทกลุ่มอุตสาหกรรมบริการที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย รวมระยะเวลา 5 ปี การเลือกใช้ระเบียบ

วิธีวิจัยนี้ช่วยเสริมความแข็งแรงในการวิเคราะห์ผลกระทบเชิงสาเหตุ ระหว่างคุณภาพรายงานทางการเงินและราคาตลาดของหุ้นที่มีต่อมูลค่ากิจการในมิติต่างๆทำให้สามารถควบคุมตัวแปรอิสระหลายด้านพร้อมกันและสะท้อนความเชื่อมโยงของข้อมูลที่มีอยู่จริงได้อย่างเป็นระบบซึ่งสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ที่ต้องการวัดผลกระทบในเชิงคุณภาพผ่านข้อมูลเชิงตัวเลขที่แม่นยำ

แผนภาพแสดงขั้นตอนวิธีการวิจัย (Research Process Flow)



ผลการวิจัย

การวิจัยเรื่องผลกระทบของคุณภาพรายงานทางการเงินและราคาตลาดของหุ้นที่มีต่อมูลค่ากิจการของบริษัทในกลุ่มอุตสาหกรรมบริการที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย ผลการวิจัยเป็นดังนี้

ตารางที่ 2 แสดงค่าสถิติเชิงพรรณนาของตัวแปร

ตัวแปร	ค่าต่ำสุด	ค่าสูงสุด	ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน
รายการคงค้างรวมปัจจุบันต่อสินทรัพย์รวม (TCALTA)	-2.43	1.07	-0.0022	0.15786
กระแสเงินสดจากการดำเนินงานต่อสินทรัพย์รวม (CFOTA)	-0.42	0.62	0.0808	0.10325
กระแสเงินสดจากกิจกรรมดำเนินงานต่อหนี้สินรวม (CFOTL)	-1.42	1.79	0.2564	0.38353
กระแสเงินสดจากกิจกรรมดำเนินงานต่อส่วนของผู้ถือหุ้น (CFOSE)	-65.10	2.59	0.0118	3.07551
กำไรต่อหุ้น (EPS)	-64.68	27.82	0.4865	5.00866
อัตราส่วนราคาตลาดต่อกำไรสุทธิ (PE)	0.00	1,552.34	39.0735	120.38510
มูลค่าหุ้น (SV)	0.00	476.00	22.0336	52.25475
อัตราการเติบโตของรายได้ (REVGRW)	-7.41	43.90	0.5158	2.93910
อัตราผลตอบแทนต่อส่วนของผู้ถือหุ้น (ROE)	-234.73	180.81	3.8812	29.56254
อัตราผลตอบแทนต่อสินทรัพย์ (ROA)	-75.85	63.25	5.3232	13.23521

จากตารางที่ 2 พบว่า รายการคงค้างรวมปัจจุบันต่อสินทรัพย์รวม (TCALTA) ค่าเฉลี่ย อยู่ที่ -0.0022 ซึ่งใกล้เคียง 0 มาก ช่วงข้อมูลมีค่าตั้งแต่ -2.43 ถึง 1.07 การกระจายตัวส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน มีค่าเท่ากับ 0.15786 กระแสเงินสดจากกิจกรรม

ดำเนินงานต่อสินทรัพย์รวม (CFOTA) ค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 0.0808 ช่วงข้อมูล มีค่าตั้งแต่ -0.42 ถึง 0.62 การกระจายตัวส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน มีค่าเท่ากับ 0.10325 กระแสเงินสดจากกิจกรรมดำเนินงานต่อหนี้สินรวม (CFOTL) ค่าเฉลี่ย อยู่ที่ 0.2564 ช่วงข้อมูล มีค่าตั้งแต่ -1.42 ถึง 1.79 การกระจายตัวส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน มีค่าเท่ากับ 0.38353 กระแสเงินสดจากกิจกรรมดำเนินงานต่อส่วนของผู้ถือหุ้น (CFOSE) ค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 0.0118 ช่วงข้อมูล มีค่าตั้งแต่ -65.10 ถึง 2.59 การกระจายตัวส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน มีค่าเท่ากับ 3.07551 กำไรต่อหุ้น (EPS) ค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 0.4865 ช่วงข้อมูล มีค่าตั้งแต่ -64.68 ถึง 27.82 การกระจายตัวส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน มีค่าเท่ากับ 5.00866 อัตราส่วนราคาตลาดต่อกำไรสุทธิ (PE) ค่าเฉลี่ย อยู่ที่ 39.0735 ช่วงข้อมูล มีค่าตั้งแต่ 0.00 ถึง 1552.34 การกระจายตัวส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน มีค่าเท่ากับ 120.38510

มูลค่าหุ้น (SV) มีค่าเฉลี่ย อยู่ที่ 22.0336 ช่วงของข้อมูล มีค่าตั้งแต่ 0.00 ถึง 476.00 การกระจายตัวส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน อยู่ที่ 52.25475 อัตราการเติบโตของรายได้ (REVGRW) มีค่าเฉลี่ย อยู่ที่ 0.5158 มีค่าตั้งแต่ -7.41 ถึง 43.90 การกระจ่ายตัวส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน อยู่ที่ 2.93910 อัตราผลตอบแทนต่อส่วนของผู้ถือหุ้น (ROE) มีค่าเฉลี่ย อยู่ที่ 3.8812 ช่วงข้อมูลมีค่าตั้งแต่ -234.73 ถึง 180.81 การกระจายตัวส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน อยู่ที่ 29.56254 อัตราผลตอบแทนจากสินทรัพย์ (ROA) มีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 5.3232 มีค่าตั้งแต่ -75.85 ถึง 63.25 การกระจายตัวส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน อยู่ที่ 13.23521

บริษัทในกลุ่มอุตสาหกรรมบริการที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย พบว่าตัวชี้วัดคุณภาพกำไรที่อิงจากกระแสเงินสด (CFO) มีความสัมพันธ์กับอัตราผลตอบแทน (ROE และ ROA) อย่างมีนัยสำคัญและน่าเชื่อถือสูงกว่ากำไรตามเกณฑ์คงค้าง สะท้อนว่าในธุรกิจบริการ คุณภาพของเงินสดคือตัวชี้วัดความมั่งคั่งที่แท้จริงมากกว่าตัวเลขทางบัญชี ขณะที่ในด้านราคาตลาด พบว่ากำไรต่อหุ้น (EPS) เป็นปัจจัยหลักที่ขับเคลื่อนมูลค่ากิจการอย่างชัดเจน ต่างจากค่า อัตราส่วนราคาตลาดต่อกำไรสุทธิ (PE) ที่ส่งผลน้อยกว่า ซึ่งชี้ให้เห็นว่านักลงทุนในกลุ่มนี้ตัดสินใจจากผลการดำเนินงานที่เกิดขึ้นจริง (Actual Performance) มากกว่าการเก็งกำไรจากความคาดหวังเพียงอย่างเดียว

ตารางที่ 3 แสดงผลการวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระ

	TCALTA	CFOTA	CFOTL	CFOSE	EPS	PE
TCALTA	1					
CFOTA	.069	1				
CFOTL	.164**	.789**	1			
CFOSE	-.064	.135**	.081	1		
EPS	.048	.139**	.155**	.010	1	
PE	.027	.005	-.030	.018	-.002	1

หมายเหตุ:**นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

*นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

จากตารางที่ 3 พบว่าตัวแปรอิสระทั้งหมดเกิดความสัมพันธ์กันเองอยู่ในระดับต่ำมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของตัวแปรอิสระทั้งหมดอยู่ระหว่าง -0.064 ถึง 0.789 ซึ่งน้อยกว่า 0.8 เมื่อทำการทดสอบอีกครั้งโดย การวิเคราะห์ค่า Variance Inflation Factor (VIF) พบว่ามีค่า VIF อยู่ระหว่าง 1.025 ถึง 2.743 ซึ่งน้อยกว่า 10 แสดงให้เห็นว่าความคลาดเคลื่อนไม่มีปัญหาสหสัมพันธ์กัน และเมื่อวิเคราะห์ค่า Durbin-Watson พบว่าอยู่ระหว่าง 1.960 ถึง 2.063 เป็นไปตามข้อกำหนดที่ว่าค่า Durbin-Watson จะต้องอยู่ระหว่าง 1.50-2.50 ดังนั้นจึงหมายความว่า ตัวแปรอิสระทั้งหมดนี้ ไม่มีอัตตะสัมพันธ์ของข้อมูล ดังนั้นจึงสามารถนำตัวแปรอิสระทั้งหมดเข้าสู่สมการถดถอยได้ ทั้งนี้ได้กำหนดระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ ระดับความเชื่อมั่น 95% ในการทดสอบสมมติฐาน

ตารางที่ 4 แสดงผลการวิเคราะห์ผลกระทบของคุณภาพรายงานทางการเงินที่มีต่อมูลค่ากิจการ

Model	SV		REVGRE		ROE		ROA		Collinearity	
	Beta	Sig.	Beta	Sig.	Beta	Sig.	Beta	Sig.	Tolerance	VIF
(Constant)		0		0.001		0.002		0.342		
TCALTA	0.000	0.995	0.074	0.126	0.199	0.000	0.217	0.000	0.959	1.043
CFOTA	-0.110	0.155	0.026	0.740	0.397	0.000	0.465	0.000	0.369	2.711
CFOTL	0.137	0.078	-0.067	0.389	-0.037	0.558	0.128	0.034	0.365	2.743
CFOSE	0.024	0.620	0.021	0.660	0.351	0.000	0.022	0.554	0.976	1.025

R =	0.087	R^2 =	0.008	Adj R^2 =	-0.001	Durbin-Watson =	2.047 (SV)
R =	0.082	R^2 =	0.007	Adj R^2 =	-0.002	Durbin-Watson =	1.960 (REVGRE)
R =	0.578	R^2 =	0.334	Adj R^2 =	0.328	Durbin-Watson =	1.979 (ROE)
R =	0.632	R^2 =	0.4	Adj R^2 =	0.394	Durbin-Watson =	2.063 (ROA)

จากตารางที่ 4 ผลการทดสอบสมการถดถอยพหุคูณ สามารถสรุปผลการวิเคราะห์ได้ดังนี้

1. คุณภาพรายงานทางการเงินทั้ง 4 ด้าน มีระดับนัยสำคัญทางสถิติทดสอบสูงกว่าระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 แสดงว่า คุณภาพรายงานทางการเงินทั้ง 4 ด้าน ไม่มีผลกระทบต่อมูลค่าหุ้น (SV)

2. คุณภาพรายงานทางการเงินทั้ง 4 ด้าน มีระดับนัยสำคัญทางสถิติทดสอบสูงกว่าระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 แสดงว่า คุณภาพรายงานทางการเงินทั้ง 4 ด้าน ไม่มีผลกระทบต่ออัตราการเติบโตของรายได้ (REVGRW)

3. รายการคงค้างรวมปัจจุบันต่อสินทรัพย์รวม (TCALTA) มีค่าสัมประสิทธิ์ถดถอยคะแนนมาตรฐาน (Beta) เท่ากับ 0.199 ระดับนัยสำคัญทางสถิติทดสอบ เท่ากับ 0.000 กระแสเงินสดจากการดำเนินงานต่อสินทรัพย์รวม (CFOTA) มีค่าสัมประสิทธิ์ถดถอยคะแนนมาตรฐาน (Beta) เท่ากับ 0.397 ระดับนัยสำคัญทางสถิติทดสอบ เท่ากับ 0.000 และกระแสเงินสดจากกิจกรรมดำเนินงานต่อส่วนของผู้ถือหุ้น (CFOSE) มีค่าสัมประสิทธิ์ถดถอยคะแนนมาตรฐาน (Beta) เท่ากับ 0.351 ระดับนัยสำคัญทางสถิติทดสอบ เท่ากับ 0.000 ซึ่งน้อยกว่าระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 แสดงว่า รายการคงค้างรวมปัจจุบันต่อสินทรัพย์รวม (TCALTA) กระแสเงินสดจากการดำเนินงานต่อสินทรัพย์รวม (CFOTA) และกระแสเงินสดจากกิจกรรมดำเนินงานต่อส่วนของผู้ถือหุ้น (CFOSE) มีผลกระทบทางบวกต่ออัตราผลตอบแทนต่อส่วนของผู้ถือหุ้น (ROE) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ในขณะที่ กระแสเงินสดจากกิจกรรมดำเนินงานต่อหนี้สินรวม (CFOTL) ไม่มีผลกระทบต่ออัตราผลตอบแทนต่อส่วนของผู้ถือหุ้น (ROE)

4. รายการคงค้างรวมปัจจุบันต่อสินทรัพย์รวม (TCALTA) มีค่าสัมประสิทธิ์ถดถอยคะแนนมาตรฐาน (Beta) เท่ากับ 0.217 ระดับนัยสำคัญทางสถิติทดสอบ เท่ากับ 0.000 กระแสเงินสดจากการดำเนินงานต่อสินทรัพย์รวม (CFOTA) มีค่าสัมประสิทธิ์ถดถอยคะแนนมาตรฐาน (Beta) เท่ากับ 0.465 ระดับนัยสำคัญทางสถิติทดสอบ เท่ากับ 0.000 และกระแสเงินสดจากกิจกรรมดำเนินงานต่อหนี้สินรวม (CFOTL) มีค่าสัมประสิทธิ์ถดถอยคะแนนมาตรฐาน (Beta) เท่ากับ 0.128 ระดับนัยสำคัญทางสถิติทดสอบ เท่ากับ 0.034 ซึ่งน้อยกว่าระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 และ 0.05 แสดงว่า รายการคงค้างรวมปัจจุบันต่อสินทรัพย์รวม (TCALTA) กระแสเงินสด จากกิจกรรมดำเนินงานต่อหนี้สินรวม (CFOTL) มีผลกระทบทางบวกต่ออัตราผลตอบแทนต่อสินทรัพย์ (ROA) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 และ 0.05 (ตามลำดับ) ในขณะที่ กระแสเงินสดจากกิจกรรมดำเนินงานต่อส่วนของผู้ถือหุ้น (CFOSE) ไม่มีผลกระทบต่ออัตราผลตอบแทนต่อสินทรัพย์ (ROA)

ตารางที่ 5 แสดงผลการวิเคราะห์ผลกระทบของราคาตลาดของหุ้นที่มีต่อมูลค่ากิจการ

Model	SV		REVGRE		ROE		ROA		Collinearity	
	Beta	Sig.	Beta	Sig.	Beta	Sig.	Beta	Sig.	Tolerance	VIF
(Constant)		0.000		0.000		0.025		0.000		
EPS	0.191	0.000	-0.005	0.924	0.170	0.000	0.336	0.000	1.000	1.000
PE	-0.011	0.812	-0.023	0.624	0.016	0.730	-0.026	0.556	1.000	1.000

R =	0.192	R^2 =	0.037	Adj R^2 =	0.032	Durbin-Watson =	2.051	(SV)
R =	0.023	R^2 =	0.001	Adj R^2 =	-0.004	Durbin-Watson =	1.948	(REVGRE)
R =	0.171	R^2 =	0.029	Adj R^2 =	0.025	Durbin-Watson =	1.949	(ROE)
R =	0.337	R^2 =	0.114	Adj R^2 =	0.110	Durbin-Watson =	2.049	(ROA)

จากตารางที่ 5 ผลการทดสอบสมการถดถอยพหุคูณ สามารถสรุปผลการวิเคราะห์ได้ดังนี้

1. กำไรต่อหุ้น (EPS) มีค่าสัมประสิทธิ์ถดถอยคะแนนมาตรฐาน (Beta) เท่ากับ 0.191 ระดับนัยสำคัญทางสถิติทดสอบ เท่ากับ 0.000 ซึ่งน้อยกว่าระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 แสดงว่า กำไรต่อหุ้น (EPS) มีผลกระทบทางบวกต่อมูลค่าหุ้น (SV) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ในขณะที่ อัตราส่วนราคาตลาดต่อกำไรสุทธิ (PE) ไม่มีผลกระทบต่อมูลค่าหุ้น (SV)

2. ราคาตลาดของหุ้นทั้ง 2 ด้านมีระดับนัยสำคัญทางสถิติทดสอบสูงกว่าระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 แสดงว่าราคาตลาดของหุ้นทั้ง 2ด้านไม่มีผลกระทบต่ออัตราการเติบโตของรายได้ (REVGRW)

3. กำไรต่อหุ้น (EPS) มีค่าสัมประสิทธิ์ถดถอยคะแนนมาตรฐาน (Beta) เท่ากับ 0.170 ระดับนัยสำคัญทางสถิติทดสอบ เท่ากับ 0.000 ซึ่งน้อยกว่าระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 แสดงว่า กำไรต่อหุ้น (EPS) มีผลกระทบทางบวกต่ออัตราผลตอบแทนต่อส่วนของผู้ถือหุ้น (ROE) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ในขณะที่ อัตราส่วนราคาตลาดต่อกำไรสุทธิ (PE) ไม่มีผลกระทบต่ออัตราผลตอบแทนต่อส่วนของผู้ถือหุ้น (ROE)

4. กำไรต่อหุ้น (EPS) มีค่าสัมประสิทธิ์ถดถอยคะแนนมาตรฐาน (Beta) เท่ากับ 0.336 ระดับนัยสำคัญทางสถิติทดสอบ เท่ากับ 0.000 ซึ่งน้อยกว่าระดับนัยสำคัญ

ทางสถิติที่ระดับ 0.01 แสดงว่า กำไรต่อหุ้น (EPS) มีผลกระทบทางบวกต่ออัตราผลตอบแทนต่อสินทรัพย์ (ROA) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ในขณะที่ อัตราส่วนราคาตลาดต่อกำไรสุทธิ (PE) ไม่มีผลกระทบต่ออัตราผลตอบแทนต่อสินทรัพย์ (ROA)

สรุปและอภิปราย

ผลการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างคุณภาพของรายงานทางการเงิน(FRQ) และราคาตลาดของหุ้นที่มีต่อมูลค่ากิจการของบริษัทในกลุ่มอุตสาหกรรมบริการ พบว่า ปัจจัยด้าน คุณภาพของรายงานทางการเงิน (FRQ) ประกอบด้วย รายการคงค้างรวมปัจจุบันต่อสินทรัพย์รวม (TCALTA), กระแสเงินสดจากการดำเนินงานต่อสินทรัพย์รวม (CFOTA), กระแสเงินสดจากกิจกรรมดำเนินงานต่อส่วนของผู้ถือหุ้น (CFOSE) และราคาตลาดของหุ้น (EPS) ส่งผลกระทบทางบวกต่อมูลค่ากิจการในมิติของประสิทธิภาพการดำเนินงาน (ROA และ ROE) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 อย่างไรก็ตาม ปัจจัยด้าน คุณภาพของรายงานทางการเงิน (FRQ) และอัตราส่วนราคาตลาดต่อกำไรสุทธิ (PE) กลับไม่ส่งผลกระทบต่อมูลค่าหุ้น (SV) และอัตราการเติบโตของรายได้ (REVGRW)

สามารถอภิปรายผลในมิติต่างๆ เพื่อตอบวัตถุประสงค์การวิจัยได้ดังนี้:

1. มิติเชิงทฤษฎี (Implications to Theory)

กลไกการส่งผ่านข้อมูลและประสิทธิภาพของตลาด การที่คุณภาพของรายงานทางการเงิน (FRQ) ส่งผลบวกต่อ อัตราผลตอบแทนต่อสินทรัพย์ (ROA) และ อัตราผลตอบแทนต่อส่วนของผู้ถือหุ้น (ROE) สะท้อนให้เห็นว่ารายงานทางการเงินที่มีคุณภาพช่วยให้ผู้บริหารและนักลงทุนรับรู้ประสิทธิภาพที่แท้จริงของกิจการตามทฤษฎีคุณค่าของข้อมูล (Value of Information) แต่ในทางกลับกัน การที่ คุณภาพของรายงานทางการเงิน (FRQ) ไม่มีนัยสำคัญต่อมูลค่าหุ้น (SV) สามารถอธิบายได้ด้วยกรอบทฤษฎีตลาดที่มีประสิทธิภาพระดับกึ่งเข้มแข็ง (Semi-Strong Form EMH) ซึ่งชี้ว่าข้อมูลคุณภาพของรายงานทางการเงิน (FRQ) อาจถูกตลาดประมวลผลและสะท้อนเข้าไปในราคาหุ้นไปก่อนหน้านี้แล้ว หรือข้อมูลดังกล่าวไม่ได้ให้ข้อมูลเพิ่ม เกินกว่าสิ่งที่นักลงทุนได้รับรู้จากแหล่งอื่น

ความเชื่อมโยงของราคาตลาดและมูลค่า กำไรต่อหุ้น (EPS) ยังคงเป็นตัวชี้วัดหลักที่สะท้อนมูลค่าหุ้นและผลตอบแทน ซึ่งยืนยันตามทฤษฎีการประเมินมูลค่าหุ้นที่มุ่งเน้นความสามารถในการทำกำไรเป็นปัจจัยพื้นฐานสำคัญ

2. มิติเชิงนโยบายและการบริหาร (Managerial or Practical Implications) การเพิ่มความโปร่งใสเพื่อประสิทธิภาพการดำเนินงาน ถึงแม้ว่า คุณภาพของรายงานทางการเงิน (FRQ) อาจไม่ส่งผลต่อราคาหุ้นในทันที แต่มีผลอย่างยิ่งต่อการสะท้อนประสิทธิภาพการบริหารจัดการ (ROA, ROE) ดังนั้นแผนกงานบัญชีและผู้บริหารควรให้ความสำคัญกับการรักษาคุณภาพรายการคงค้างและกระแสเงินสด เพื่อให้สะท้อนสถานะที่แท้จริงและลดความไม่สมมาตรของข้อมูล

กลยุทธ์การสื่อสารกับนักลงทุน บริษัทในกลุ่มอุตสาหกรรมบริการควรเน้นการเปิดเผยข้อมูลเชิงคุณภาพที่ช่วยให้นักลงทุนเข้าใจ สาเหตุของผลประกอบการ มากกว่าการรายงานตัวเลขตามเกณฑ์เพียงอย่างเดียว เนื่องจากตลาดมีการตอบสนองต่อข้อมูลสาธารณะอย่างรวดเร็ว

3. การอภิปรายเชิงกลไก (Why & How) การที่คุณภาพรายงานทางการเงินไม่มีนัยสำคัญต่อมูลค่าหุ้น อาจเกิดจากกลไกพฤติกรรมนักลงทุนในกลุ่มอุตสาหกรรมบริการที่อาจให้ความสำคัญกับปัจจัยภายนอกหรือดัชนีชี้วัดอื่นที่ไม่ใช่ข้อมูลทางบัญชีเพียงอย่างเดียว เช่น สภาพคล่องในตลาด หรือจิตวิทยาการลงทุน นอกจากนี้ การที่กระแสเงินสดจากกิจกรรมดำเนินงานต่อหนี้สินรวม (CFOTL) ส่งผลต่อ อัตราผลตอบแทนต่อสินทรัพย์ (ROA)แต่ไม่ส่งผลต่อ อัตราผลตอบแทนต่อส่วนของผู้ถือหุ้น (ROE) สะท้อนว่าในกลุ่มบริการ การบริหารจัดการภาระผูกพันมีผลต่อประสิทธิภาพการใช้สินทรัพย์รวมมากกว่าการตอบแทนโดยตรงต่อส่วนของผู้ถือหุ้น

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายและการบริหาร ผู้บริหารในอุตสาหกรรมบริการควรยกระดับคุณภาพรายงานทางการเงิน โดยเฉพาะการบริหาร กระแสเงินสดจากกิจกรรมดำเนินงาน (OCF) และ รายการคงค้าง (Accruals) ให้สะท้อนความเป็นจริงทางเศรษฐกิจ เนื่องจากส่งผลบวกต่อมูลค่ากิจการผ่าน อัตราผลตอบแทนต่อส่วนของผู้ถือหุ้น (ROE) และ อัตราผลตอบแทนจากสินทรัพย์ (ROA) ขณะที่นักลงทุนควรใช้ กำไรต่อหุ้น (EPS) เป็นดัชนีหลักในการประเมินมูลค่า เนื่องจากมีความสัมพันธ์เชิงบวกอย่างมีนัยสำคัญต่อทั้งราคาหุ้น อัตราผลตอบแทนต่อส่วนของผู้ถือหุ้น (ROE) และอัตราผลตอบแทนจากสินทรัพย์ (ROA)

2.ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยในอนาคตควรขยายขอบเขตการศึกษาไปยังกลุ่มอุตสาหกรรมอื่นในตลาดหลักทรัพย์ฯเพื่อเปรียบเทียบผลลัพธ์ให้ครอบคลุม และควรเพิ่มตัวแปรอิสระที่อาจส่งผลต่อมูลค่ากิจการ เช่น การกำกับดูแลกิจการที่ดี (CG) รวมถึงปัจจัยมหภาคอย่าง อัตราดอกเบี้ยและสภาวะเศรษฐกิจ เพื่ออธิบายความสัมพันธ์ในส่วนที่งานวิจัยเดิมยังไม่พบความชัดเจน

เอกสารอ้างอิง

กฤตพงศ์ วัชระนุกูล, ธิบดี สกุลวิชญธาดา, ทศพร นิ่มเดช, เอกศิริ มุสิกนาม, ณัฐวุฒิ พวงมาลี, และ ชัยนรินทร์ เขียวอรุณ. (2568). ความสัมพันธ์ของกำไรต่อหุ้นและกระแสเงินสดดำเนินงานที่มีผลกระทบต่อเงินปันผลและราคาหุ้นของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย. *Maejo Business Review*, *7*(1), 75–94. https://doi.org/10.14456/mbr.2025.4

กฤษณะ พึ่งนุสนธิ์, ธาริณี วนารักษ์พิทักษ์, บัญจรัตน์ นิรโศก, และ ปิยะรัตน์ โพธิ์ย้อย. (2568). ความสัมพันธ์ระหว่างอัตราส่วนกระแสเงินสดจากกิจกรรมดำเนินงานกับประสิทธิภาพในการดำเนินงานของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย. *วารสารวิชาการสถาบันวิทยาการจัดการแห่งแปซิฟิค*,*11* (1), 224-257.

กษิดิ์เดช ตรังเกษตรสิน, เจษฎา ประสมศรี, และ อานนท์ ถนอมรูป. (2564). การวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อการประเมินมูลค่าของอัตราส่วนทางการเงินโดยใช้แบบจำลองของ Ohlson ในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย. *วารสารนวัตกรรมธุรกิจ การจัดการและสังคมศาสตร์*, *2*(3), 87–107.

กันยารัตน์ หนองหว้า, และ ดารณี เอื้อชนะจิต. (2566). ผลกระทบของกระแสเงินสด ความสามารถในการทำกำไรความสามารถในการชำระหนี้ที่มีต่อมูลค่าหลักทรัพย์ตามราคาตลาดของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์กลุ่ม Set100.*วารสารการบริหารนิติบุคคลและนวัตกรรมท้องถิ่น*, *9*(8), 559-572

จอมขวัญ ศุภศิริกิจเจริญ และ ฟ้าวิกร อินลวง. (2568). ความสัมพันธ์อัตราส่วนทางการเงินที่มีผลต่อราคาหุ้นของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย กลุ่มธุรกิจการแพทย์. *วารสารสังคมศาสตร์ปัญญาพัฒน์*, *7*(1), 251–264.

ชื่นชีวัน วิมล และ ศิริขวัญ เจริญวิริยะกุล. (2566). ผลกระทบของอัตราส่วนทางการเงินต่อราคาหลักทรัพย์ในกลุ่มเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารของตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย. *Procedia of Multidisciplinary Research*, *1*(7), 1–11.

โชติกา จินดาสวัสดิ์ และ พรรณทิพย์ อย่างกลั่น. (2568). อิทธิพลของการวางแผนภาษีและความสามารถในการทำกำไรที่ส่งผลต่อราคาหลักทรัพยของบริษัทในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย.*วารสารครุศาสตร์ปัญญา*,*4*(3), 398–410.

ณฐภศา เดชานุเบกษา. (2567). อัตราส่วนทางการเงินที่มีอิทธิพลต่อราคาหลักทรัพย์ของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย:กลุ่มธุรกิจการแพทย์. *วารสารมหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม*, *18*(1), 126–137.

ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย. (2568, 12 มิถุนายน). *รายชื่อบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์*.https://www.set.or.th/th/market/information/securities-list/main

นภาวรรณ มณฑา. (2561). *ความสัมพันธ์ระหว่างการจัดการกำไรโดยใช้รายการคงค้างและรายการจริงกับราคาหลักทรัพย์*[วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์].

ปานฉัตร อาการักษ์ และ วิชชกานต์ เมธาวิริยะกุล. (2568). ความสัมพันธ์ระหว่างคุณภาพกำไรกับราคาตลาดหลักทรัพย์ของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยกลุ่มอสังหาริมทรัพย์และก่อสร้าง. *วารสารเกษตรศาสตร์ธุรกิจประยุกต์*, *19*(30), 26–42. https://doi.org/10.14456/kab.2025.2

พรประไพ แต่งเจริญพาณิชย์ และ ประเวศ เพ็ญวุฒิกุล. (2566). ปัจจัยของทุนมนุษย์และอัตราส่วนกระแสเงินสด ที่มีผลต่ออัตราผลตอบแทนและกำไรในอนาคตที่ส่งผลกับมูลค่ากิจการของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย กลุ่มอุตสาหกรรมบริการ. *วารสารวิชาการคณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี, 18*(1), 113-130.

พิชชาพร เทศฤทธิ์, ถิรวุฒิ ยังสุข, และ ดารณี เอื้อชนะจิต. (2568). ประสิทธิภาพการดำเนินงานที่ส่งผลต่อการประเมินมูลค่าหุ้นและมูลค่าหลักทรัพย์ของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย กลุ่มหุ้นยั่งยืน THSI. *วารสารวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร*, 5(1), 172–185.

มินธิตา วรสินธ์พันธ์ และ พรทิวา แสงเขียว. (2565). *อิทธิพลของอัตราส่วนสภาพคล่องและอัตราส่วนกระแสเงินสดจากกิจกรรมดำเนินงานที่มีผลต่ออัตราผลตอบแทนจากการลงทุนในหลักทรัพย์และกำไรในอนาคตของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย กลุ่มอุตสาหกรรมอสังหาริมทรัพย์และก่อสร้าง* [บทความวิจัย]. การประชุมวิชาการ มหาวิทยาลัยศรีปทุม.

รัชนีกรณ์ โยชาลี, จิราภา ชาลาธราวัฒน์, จิรัฐติกาล วุฒิพันธ์, และ สุมินทร เบ้าธรรม. (2567). ความสามารถในการอธิบายราคาหลักทรัพย์ของมูลค่าตามบัญชี กำไรต่อหุ้น และกระแสเงินสดอิสระของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยในช่วงก่อนและช่วงเกิดสถานการณ์โควิด-19. *วารสารการบัญชีและการจัดการ*, *16*(1), 45–59.

รุ่งระวี รุ่งเรือง และ สุกานดา ตระกูลคูวัฒนา. (2565). ภาระหนี้ การจัดการกำไรโดยใช้เกณฑ์คงค้าง และผลการดำเนินงาน.*วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยหอการค้าไทย มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์*, *42*(4), 117-134.

วุฒิคุณ วรคุปต์รัตนากุล. (2564). *อิทธิพลของอัตราส่วนทางการเงินต่อการประเมินมูลค่าหุ้นเพื่อการลงทุนกรณีศึกษา:บริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย SET 100 หมวดพลังงานและสาธารณูปโภค หมวดเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร* [สารนิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์].

วีระวรรณ ศิริพงษ์, กมลรัตน์ สฤษฎ์พีรพันธุ์, และ มัทนชัย สุทธิพันธุ์. (2561). อิทธิพลของกระแสเงินสดต่อความสามารถในการทำกำไรและมูลค่าหลักทรัพย์ตามราคาตลาด กรณีศึกษา ตลาดหลักทรัพย์ เอ็ม เอ ไอ (MAI). *วารสารมหาวิทยาลัยนราธิวาสราชนครินทร์ สาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์*, *5*(2), 111–120.

สภาวิชาชีพบัญชี ในพระบรมราชูปถัมภ์. (2563). *กรอบแนวคิดสำหรับการรายงานทางการเงิน*. https://acpro-std.tfac.or.th/standard/118/

สำนักงานคณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์. (2566, 6 กรกฎาคม). *ก.ล.ต. กล่าวโทษผู้กระทำความผิด 10 ราย กรณีตกแต่งงบการเงิน STARK เปิดเผยข้อความอันเป็นเท็จในแบบไฟลิ่งและหนังสือชี้ชวน (ข่าว ก.ล.ต. ฉบับที่ 116/2566)*. https://www.sec.or.th/TH/Pages/News_Detail.aspx?SECID=10024

อาภาภรณ์ พันธ์เขียว และ พรรณทิพย์ อย่างกลั่น. (2565). ความสัมพันธ์ระหว่างอัตราส่วนกระแสเงินสดจากกิจกรรมดำเนินงานต่อความสามารถในการทำกำไรและความสามารถในการชำระหนี้ของกลุ่มอุตสาหกรรมเทคโนโลยีที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย. *Journal of Modern Learning Development*, *7*(8), 227–240.

Campbell, J. Y., & Shiller, R. J. (2001). *Valuation ratios and the long-run stock market outlook: An update* (Working Paper No. 8221). National Bureau of Economic Research. https://doi.org/10.3386/w8221

Choiriya, C., Fatimah, F., Agustina, S., & Ulfa, F. A. (2020). The effect of return on assets, return on equity, net profit margin, earning per share, and operating profit margin on stock prices of banking companies in Indonesia stock exchange. *International Journal of Finance Research*, *1*(2), 103–123. https://doi.org/10.47747/ijfr.v1i2.280

Dechow, P. M. (1994). Accounting earnings and cash flows as measures of firm performance: The role of accounting accruals. *Journal of Accounting and Economics*, *18*(1), 3-42. https://doi.org/10.1016/0165-4101(94)90016-7

Harjanto, K. (2023). The analysis of financial reporting quality and firm value. *Copernican Journal of Finance & Accounting*, *12*(3), 27–41. https://doi.org/10.12775/CJFA.2023.014

Lambert, R., Leuz, C., & Verrecchia, R. E. (2007). Accounting information, disclosure, and the cost of capital. *Journal of Accounting Research*, *45*(2), 385–420. https://doi.org/10.1111/j.1475-679X.2007.00238.x

Lusiana, H. (2020). The effect of return on equity (ROE) and earning per share (EPS) on stock prices in Indonesia stock exchange 2015–2018. *Ilomata International Journal of Tax and Accounting*, *1*(3), 132–138. https://doi.org/10.52728/ijtc.v1i3.92

Mao, R. (2023). Verify the relationship between a company's earning per share, return on equity, return on asset, sales growth, price to earning ratio, current ratio, gross profit margin, quick ratio, asset turnover and its stock price. *SHS Web of Conferences*, *163*, Article 03003. https://doi.org/10.1051/shsconf/202316303003

McLean, B., & Elkind, P. (2003). *The smartest guys in the room: The amazing rise and scandalous fall of Enron*. Portfolio.

Sohail, M., & Aziz, B. (2019). Impact of financial reporting quality on firm's financial performance. *Global Scientific Journals*, *7*(7), 468–480.

Wickramasinghe, M. B., & Gunawardana, K. (2017). Cash flow risk management practices on sustainable financial performance in Sri Lanka. *International Journal of Arts and Commerce*, *6*(8), 57–69.

3

การพัฒนากรอบแนวคิดของต้นแบบรายงานอุบัติเหตุทางถนนตามหลักการบริหารจัดการบุคลากรด้านความปลอดภัยในการขนส่งเพื่อส่งเสริมความปลอดภัยและสุขภาพที่ดีในธุรกิจโลจิสติกส์ด้านการขนส่ง

Development of a Road Accident Reporting Prototype Based on Personnel Safety Management Principles in Transportation to Promote Safety and Well-being in the Logistics Transportation Sector

ชยพล ผู้พัฒน์

Chayapol Phupatt



3

การพัฒนากรอบแนวคิดของต้นแบบรายงานอุบัติเหตุทางถนน ตามหลักการบริหารจัดการบุคลากรด้านความปลอดภัยในการขนส่ง เพื่อส่งเสริมความปลอดภัยและสุขภาพ ที่ดีในธุรกิจโลจิสติกส์ด้านการขนส่ง

Development of a Road Accident Reporting Prototype
Based on Personnel Safety Management Principles in Transportation
to Promote Safety and Well-being in the Logistics Transportation Sector

ชยพล ผู้พัฒน์[1]
Chayapol Phupatt
[1]**วิทยาลัยโลจิสติกส์และซัพพลายเชน มหาวิทยาลัยศรีปทุม จตุจักร กรุงเทพฯ 10900 ประเทศไทย**
College of Logistics and Supply Chain, Sripatum University, Chatuchak, Bangkok 10900, Thailand
e-mail: chayapol.ph@spu.ac.th[1]

Received : April 26, 2026 Revised : June 24, 2026 Accepted : July 6, 2026

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัญหาและแนวทางแก้ไขระบบรายงานอุบัติเหตุทางถนนในธุรกิจโลจิสติกส์ด้านการขนส่งวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันของปัจจัยที่เกี่ยวข้องและพัฒนากรอบแนวคิดของต้นแบบรายงานอุบัติเหตุตามหลักการบริหารจัดการบุคลากรด้านความปลอดภัยในการขนส่ง(TSM)ด้วยวิธีวิจัยแบบผสมผสานขั้นแรกสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ปฏิบัติงาน 14 คน (ผู้จัดการ บุคลากรด้านความปลอดภัยและพนักงานขับรถ) เพื่อสังเคราะห์ปัญหาและพัฒนาตัวแปร 7 องค์ประกอบ 21 ตัวชี้วัด ได้แก่ ด้านระบบรายงานและ Workflow การใช้รายงานและวงจรการเรียนรู้คุณภาพข้อมูลและการบูรณาการข้อมูลการบรรทุกและปัจจัยเชิงเทคนิคการเดินรถและความเสี่ยงเส้นทางปัจจัยมนุษย์และวัฒนธรรมความปลอดภัยและเทคโนโลยีและความต้องการระบบต้นแบบขั้นที่สองเก็บข้อมูลแบบสอบถาม 414 คน พบทุกตัวแปรมีค่าเฉลี่ยระดับมาก(4.19–4.36) โดยรูปแบบการรายงานที่สร้างความมั่นใจให้กล้ารายงานข้อเท็จจริงและการบูรณาการหลักฐานดิจิทัลได้รับความเห็นด้วยสูงสุดผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน(CFA)ยืนยันว่าทุกองค์ประกอบมีค่า AVE ระหว่าง 0.581–0.690

และ CR ระหว่าง 0.806–0.870 ผ่านเกณฑ์ความตรงเชิงลู่เข้าและความเชื่อมั่นเชิงโครงสร้างผลการวิจัยนำไปสู่การพัฒนากรอบแนวคิดของต้นแบบรายงานอุบัติเหตุฉบับสมบูรณ์ที่บูรณาการข้อมูลหลายมิติเพื่อส่งเสริมความปลอดภัยและสุขภาพที่ดีในธุรกิจโลจิสติกส์ด้านการขนส่งอย่างยั่งยืน

คำสำคัญ : โลจิสติกส; การวิเคราะห์ปัจจัย; วิธีผสมผสาน; ระบบจัดการการขนส่ง; ความปลอดภัยทางถนน

Abstract

This research aims 1) to investigate the problems and solutions of road accident reporting systems in the logistics transportation sector, 2) to conduct a confirmatory factor analysis of the relevant factors, and 3) to develop a road accident reporting prototype based on personnel safety management principles in transportation (TSM). A mixed methods approach was used. The first phase involved in-depth interviews with 14 practitioners (managers, safety personnel, and truck drivers) to synthesize problems and develop 7 components with 21 indicators: accident reporting system and workflow, report utilization and learning loop, data quality and integration, loading data and technical factors, vehicle operation and route risk, human factors and safety culture, and technology and prototype requirements. The second phase involved collecting data from 414 questionnaire respondents. All variables received high agreement (means 4.19–4.36), with the reporting format that built drivers' confidence to report facts truthfully and the integration of digital evidence rated highest. Confirmatory factor analysis (CFA) confirmed that all components met convergent validity and composite reliability criteria, with AVE between 0.581 and 0.690 and CR between 0.806 and 0.870. The findings led to a comprehensive road accident reporting prototype that integrated multidimensional data to promote safety and well-being in the logistics transportation sector sustainably.

Keywords : Logistics, Factor Analysis; Mixed method; Transportation System Management; Road Safety

ที่มาและความสำคัญของปัญหา

การขนส่งสินค้าทางบกมีบทบาทสำคัญต่อเศรษฐกิจและห่วงโซ่อุปทาน แต่อุบัติเหตุรถบรรทุกก่อให้เกิดการบาดเจ็บและเสียชีวิตจำนวนมาก (Zheng et al., 2018) ในสหรัฐอเมริกาปี ค.ศ. 2017 มีผู้เสียชีวิตจากรถบรรทุกเชิงพาณิชย์ 5,005 ราย บาดเจ็บ 170,000 ราย (Cai et al., 2021) และสูญเสียทางเศรษฐกิจราว 99,000 ล้านดอลลาร์สหรัฐ ในปี ค.ศ. 2012 (Chen et al., 2015) รถบรรทุกขนาดใหญ่จึงมีสัดส่วนอุบัติเหตุร้ายแรงสูงกว่ายานพาหนะอื่น (Jermakian, 2012; Mooren et al., 2014) และในระดับสากล อุบัติเหตุทางถนนเป็นสาเหตุการเสียชีวิต 1.3 ล้านรายในปี ค.ศ. 2004 โดยยานพาหนะขนาดใหญ่มักร้ายแรงกว่า (Trigell et al., 2017)

สาเหตุของอุบัติเหตุรถบรรทุกซับซ้อนหลายมิติโดยปัจจัยมนุษย์เป็นสาเหตุหลัก โดยเฉพาะความเหนื่อยล้า (Driver Fatigue) ที่ประมาณว่าเป็นสาเหตุร้อยละ 30–40 ในสหรัฐอเมริกา (Cardoso et al., 2019) Gander et al. (2006) พบว่าร้อยละ 17.6 ของอุบัติเหตุเกี่ยวข้องกับความเหนื่อยล้า และวิธีประเมินแบบ “tick-box” ระบุได้เพียงร้อยละ 41–71 สะท้อนว่าระบบรายงานที่มีอยู่ไม่เพียงพอ Yuan et al. (2021) พบว่าผู้ขับขี่อายุน้อยที่มีประวัติอุบัติเหตุและฝ่าฝืนกฎเสี่ยงต่ออุบัติเหตุร้ายแรงสูงกว่า การสำรวจระดับชาติของ Chen et al. (2015) พบว่าผู้ขับขี่ทางไกลกว่าหนึ่งในสามเคยประสบอุบัติเหตุ ร้อยละ 73 เห็นว่าตารางจัดส่งกระชั้นชิดเกินจริง และร้อยละ 68 ของการบาดเจ็บที่ไม่เกี่ยวกับการชนไม่ถูกรายงาน การวิเคราะห์เชิงระบบ (Systems Approach) ชี้ว่าการมุ่งโทษผู้ขับขี่อย่างเดียวไม่พอ Newnam and Goode (2015) ใช้กรอบของ Rasmussen (1997) และเทคนิค Accimap พบว่าการสอบสวนของ NTSB มักมองข้ามแรงกดดันทางเศรษฐกิจ สอดคล้องกับ Khan and Das (2024) ที่เสนอ Safe System Approach (SSA) ซึ่งลดอัตราการเสียชีวิตในกลุ่มอายุ 15–24 ปีได้ถึงร้อยละ 38

ระบบการบริหารความปลอดภัย (Safety Management System: SMS) เป็นองค์ประกอบสำคัญในการลดอุบัติเหตุ Mooren et al. (2014) ทบทวนวรรณกรรมและพบว่าปัจจัยด้านการบริหาร เช่น ความมุ่งมั่นของผู้บริหาร การฝึกอบรม การวางแผนการเดินทาง และการมีส่วนร่วมของพนักงาน สัมพันธ์กับอัตราการบาดเจ็บที่ลดลง ขณะที่ Mooren (2016) พัฒนาระบบบริหารความปลอดภัยเชิงประจักษ์สำหรับรถบรรทุกขนาดใหญ่ และระบุ 14 คุณลักษณะด้านความปลอดภัยที่มีหลักฐานสนับสนุน โดยเน้นแนวทางเชิงระบบที่ผนวกปัจจัยองค์กร

ในระดับองค์กร Nævestad et al. (2020) พบว่าบริษัทที่อยู่ระดับสูงของ Safety Ladder (ระดับ 4) มีความเสี่ยงต่ออุบัติเหตุเพียงครึ่งหนึ่งของระดับ 2 และ Nævestad et al. (2023) พบว่าการขับขี่เชิงเศรษฐกิจ (Economic Driving) สัมพันธ์เชิงบวกกับความปลอดภัย โดยบริษัทที่มีมาตรการครอบคลุมมีอัตราอุบัติเหตุลดลง โดยเฉพาะการขนส่งระยะไกล

เทคโนโลยีสมัยใหม่ช่วยยกระดับความปลอดภัยระบบช่วยเหลือผู้ขับขี่ขั้นสูง (ADAS) ลดอุบัติเหตุได้อย่างมีนัยสำคัญ de Winkel and Christoph (2025) พบว่า Lane Keeping Assist และ Driver Monitoring Systems มีประสิทธิผลสูงสุด (ลดร้อยละ 19.1 และ 14) ส่วน AEB ลดร้อยละ 10.7 ขณะที่ Adaptive Cruise Control กลับสัมพันธ์กับอุบัติเหตุที่เพิ่มขึ้น สำหรับรถบรรทุกขนาดใหญ่ Teoh (2021) พบว่า Forward Collision Warning ลดอุบัติเหตุที่รายงานตำรวจร้อยละ 22 และชนท้ายร้อยละ 44 ส่วน AEB ลดร้อยละ 12 และ 41 และ Jermakian (2012) ประมาณว่าเทคโนโลยีหลีกเลี่ยงการชน 4 ประเภท ป้องกันอุบัติเหตุได้กว่า 30,000 ครั้งต่อปี

ข้อมูลเทเลเมติกส์และระบบตรวจสอบในรถ (In-vehicle Monitoring) เป็นอีกแนวทางสำคัญ Zhang et al. (2022) พบว่าคำเตือนเกี่ยวกับการหาวและการสูบบุหรี่สัมพันธ์กับอุบัติเหตุมากกว่าลักษณะการเดินทางแบบดั้งเดิม และเสนอแนวคิดประกันภัย Manage-How-You-Drive (MHYD) ส่วน Cai et al. (2021) ศึกษาข้อมูลผู้ขับขี่ 31,828 ราย พบว่าเหตุการณ์วิกฤตด้านความปลอดภัย (Safety-Critical Events: SCEs) สัมพันธ์เชิงบวกกับอุบัติเหตุ โดย SCE เพิ่ม 1 หน่วยต่อ 10,000 ไมล์ สัมพันธ์กับอัตราอุบัติเหตุที่เพิ่มร้อยละ 8.4 โดยเฉพาะ Rolling Stability ที่เพิ่มสูงถึงร้อยละ 50.4

ด้านระบบบริหารจัดการการขนส่งอัจฉริยะ(Intelligent Transportation System) มีงานวิจัยที่บูรณาการ IoT และปัญญาประดิษฐ์เข้ากับการบริหารจราจร Musa et al. (2023) พัฒนากรอบที่ยั่งยืนสำหรับเมืองอัจฉริยะด้วย IoT, ITS, Machine Learning และ Cloud Computing Lilhore et al. (2022) ออกแบบระบบ Adaptive Traffic Management ด้วย Machine Learning และ IoT ที่ลดเวลารอและความแออัดได้เหนือกว่าวิธีดั้งเดิม และ Louati (2025) เสนอกรอบ AI/ML สำหรับการบริหารจราจรอย่างยั่งยืนที่ผนวกการระบุจุดเสี่ยงเชิงทำนายและการวางเส้นทางประหยัดเชื้อเพลิง

ด้านการติดตามยานพาหนะ Nandhu et al. (2026) พัฒนาระบบติดตามและแจ้งเตือนอุบัติเหตุบน IoT ที่บูรณาการ GPS, GSM และเซ็นเซอร์ เพื่อตรวจจับอุบัติเหตุและแจ้งเตือนฉุกเฉินแบบเรียลไทม์ ส่วน Stefansson et al. (2008) เสนอโมเดล Smart Transportation Management (STM) ที่ประกอบด้วยสินค้า ยานพาหนะ และโครงสร้างพื้นฐานอัจฉริยะ โดยเน้นข้อมูลแบบกระจายศูนย์เพื่อการตัดสินใจ ณ จุดปฏิบัติงาน

ปัจจัยเชิงเทคนิคของยานพาหนะก็สำคัญ Trigell et al. (2017) ชี้ว่าร้อยละ 20 ของอุบัติเหตุรถบรรทุกเกิดจากการสูญเสียการควบคุม โดยเสถียรภาพในการเลี้ยวและการ พลิกคว่ำเป็นปัจจัยวิกฤต ซึ่งระบบ Electronic Stability Control (ESC) ช่วยลดได้ ส่วน Jacob and Feypell-de La Beaumelle (2010) ระบุว่าเทคโนโลยี Weigh-in-Motion (WIM) ที่ตรวจน้ำหนักแบบเรียลไทม์ ลดรถบรรทุกที่บรรทุกเกินพิกัดได้ถึงร้อยละ 50 ในบางประเทศ

3

ด้านความเสี่ยงเส้นทางและปัจจัยแวดล้อม Dolzhenko et al. (2025) เน้นว่าการวางแผนเส้นทางที่พิจารณาโครงสร้างพื้นฐานและสภาพอากาศส่งผลต่อความตรงต่อเวลาและต้นทุน และเสนอให้ฝึกอบรมและบริหารความเสี่ยงอย่างเป็นระบบ ส่วน Zheng et al. (2018) ใช้แบบจำลอง Gradient Boosting พบว่าบริษัทขนส่งขนาดเล็ก (2–5 คัน) มีผลด้านความปลอดภัยดีที่สุด และช่วงเวลา วันในสัปดาห์ อายุผู้ขับขี่ และสภาพอากาศล้วนมีอิทธิพลต่อความรุนแรง

นอกจากเทคโนโลยีแล้วยังมีวรรณกรรมที่เกี่ยวกับ“ระบบรายงานอุบัติเหตุ” (Accident Reporting Systems) โดยตรง Reason (2000) เสนอวัฒนธรรมการรายงาน (Reporting Culture) และวัฒนธรรมที่เป็นธรรม (Just Culture) โดยชี้ว่าความไว้วางใจและการแยกความผิดพลาดที่ไม่ตั้งใจออกจากการกระทำที่ควรตำหนิ ทำให้พนักงานกล้ารายงานด้านพฤติกรรมการรายงาน Probst and Estrada (2010)

พบว่าอุบัติเหตุที่ไม่ถูกรายงานสูงกว่าที่ถูกรายงานอย่างมีนัยสำคัญ และบรรยากาศความปลอดภัยเชิงจิตวิทยา (Psychological Safety Climate) เป็นปัจจัยกำกับสำคัญ ซึ่งสอดคล้องกับข้อค้นพบของงานวิจัยนี้ที่ความกล้ารายงานข้อเท็จจริงเป็นปัจจัยที่ผู้ปฏิบัติงานให้ความสำคัญสูงสุดนอกจากนี้ประสิทธิภาพของระบบรายงานขึ้นกับการบูรณาการข้อมูล (Safety Data Integration) Cai et al. (2021) แสดงว่าการสังเคราะห์ข้อมูลรายงานร่วมกับข้อมูลการขับขี่เชิงธรรมชาติเปิดเผยความสัมพันธ์กับเหตุการณ์วิกฤตได้ลึกซึ้งขึ้นขณะที่ Lord and Mannering (2010) และ Mannering and Bhat (2014) ชี้ว่าการรายงานไม่ครบถ้วน (Under-reporting) และความแปรปรวนที่สังเกตไม่ได้ (Unobserved Heterogeneity) บั่นทอนความถูกต้องของการวิเคราะห์ ตอกย้ำว่าคุณภาพและความครบถ้วนของข้อมูลเป็นรากฐานของการวิเคราะห์ความปลอดภัยที่เชื่อถือได้

ระบบรายงานอุบัติเหตุยังเชื่อมโยงกับสุขภาพจิตและความเป็นอยู่ที่ดี(Well-being) ของพนักงานขับรถซึ่งเผชิญความเครียดจากแรงกดดันด้านเวลาและความเหนื่อยล้าสะสม Chen et al. (2015) พบว่าผู้ขับขี่จำนวนมากเห็นว่าตารางการส่งรัดตัวเกินจริงชี้ว่าการสอบสวนที่มุ่งโทษผู้ขับขี่ (blame the driver) มองข้ามแรงกดดันเชิงระบบ การออกแบบ

ระบบรายงานแบบไม่เน้นลงโทษ (Non-punitive / Just Culture) จึงเพิ่มความตรงไปตรงมาในการรายงาน ลดความเครียด และเปิดให้ปัจจัยเสี่ยงเชิงระบบ เช่น ความเหนื่อยล้า (Gander et al., 2006) ได้รับการแก้ไขทันท่วงที ระบบรายงานที่มีประสิทธิภาพจึงเป็นทั้งเครื่องมือความปลอดภัยและกลไกส่งเสริมสุขภาวะของพนักงานขับรถ (Chantith et al., 2021)

จากการทบทวนวรรณกรรมที่ผู้วิจัยรวบรวมในการศึกษานี้พบว่ายังมีช่องว่างในเรื่อง “ระบบรายงานอุบัติเหตุ” ซึ่งเป็นเครื่องมือพื้นฐานในการรวบรวมข้อมูล วิเคราะห์สาเหตุ และป้องกันการเกิดซ้ำ ปัญหาการรายงานไม่ครบถ้วน (Chen et al., 2015) และข้อจำกัดของการประเมินความเหนื่อยล้า (Gander et al., 2006) ชี้ว่ารูปแบบรายงานที่ใช้อยู่ยังไม่สามารถบูรณาการข้อมูลเชิงลึกที่จำเป็น ทั้งปัจจัยมนุษย์ ปัจจัยเชิงเทคนิค ความเสี่ยงเส้นทาง และข้อมูลเทเลเมติกส์

ระบบรายงานที่มีอยู่จริงส่วนใหญ่ออกแบบเพื่อวัตถุประสงค์ที่ต่างจากงานวิจัยนี้ ในต่างประเทศ ระบบอย่าง MMUCC ของสหรัฐอเมริกาและ CADaS ของสหภาพยุโรป (Montella et al., 2013) มุ่งสร้างมาตรฐานชุดข้อมูลที่ตำรวจบันทึก (police-reported crash data) เพื่อการเฝ้าระวังระดับชาติ ส่วน CSA ของ FMCSA และการสอบสวนของ NTSB เน้นการกำกับและตรวจสอบเหตุรุนแรงรายกรณี ระบบเหล่านี้เก็บ “ข้อเท็จจริงของการชน” เป็นหลัก แต่ไม่ได้บูรณาการข้อมูลปัจจัยมนุษย์ ปัจจัยเชิงเทคนิค ความเสี่ยงเส้นทางและเทเลเมติกส์ในระดับปฏิบัติการอีกทั้งไม่ได้จัดการวัฒนธรรมการรายงานที่เป็นธรรม (Just Culture) ซึ่งเป็นรากของการรายงานไม่ครบถ้วน (Reason, 2000) ในบริบทไทย ระบบที่ใช้อยู่ เช่น ระบบบูรณาการข้อมูลการเสียชีวิต 3 ฐาน และศูนย์ข้อมูล ThaiRSC มุ่งนับจำนวนการบาดเจ็บและเสียชีวิตเพื่อระบาดวิทยาและการจ่ายค่าสินไหม ส่วนกรมการขนส่งทางบกเน้นการติดตามตำแหน่ง (GPS) เพื่อการกำกับ ขณะที่ระบบรายงานภายในของบริษัทส่วนใหญ่ยังเป็นกระดาษ ขาดมาตรฐาน และแยกส่วน (fragmented) ไม่สามารถปิดวงจรการเรียนรู้ (learning loop) ได้ (Choosakun et al., 2021)

ในบริบทไทย อุตสาหกรรมการขนส่งเผชิญความท้าทายจากปริมาณรถบรรทุกที่เพิ่มขึ้นและเส้นทางที่ซับซ้อน (Sattayathamrongthian & Vanpetch, 2022) บุคลากรด้านการจัดการความปลอดภัย (Transportation Safety Manager: TSM) มีบทบาทรวบรวมข้อมูล วิเคราะห์สาเหตุ และกำหนดมาตรการ ป้องกัน แต่ระบบรายงานที่ใช้อยู่มักขาดมาตรฐาน ซับซ้อน และเชื่อมโยงข้อมูลหลายแหล่งได้ไม่ดี (Puchongkawarin & Ransikarbum, 2021) สอดคล้องกับ Champahom et al. (2024) ที่ระบุว่านโยบายการขนส่งถูกกำหนดโดยผู้บริหารโดยขาดความเห็นจากผู้ขับขี่

ด้วยเหตุนี้งานวิจัยนี้จึงมุ่งพัฒนากรอบแนวคิดของต้นแบบรายงานอุบัติเหตุทางถนนตามหลักการบริหารจัดการบุคลากรด้านความปลอดภัยในการขนส่งด้วยวิธีวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Methods) เพื่อบูรณาการมุมมองจากผู้ปฏิบัติงานจริง ครอบคลุมทั้งด้านระบบรายงานและ Workflow การใช้รายงานและวงจรการเรียนรู้ คุณภาพข้อมูลและการบูรณาการ ข้อมูลเชิงเทคนิค ความเสี่ยงเส้นทาง ปัจจัยมนุษย์และวัฒนธรรมความปลอดภัยและเทคโนโลยีสนับสนุน เพื่อส่งเสริมความปลอดภัยและสุขภาพที่ดีในธุรกิจโลจิสติกส์ด้านการขนส่งอย่างยั่งยืน

การสังเคราะห์เชิงทฤษฎีและกรอบแนวคิดการวิจัย

แม้วรรณกรรมที่ทบทวนจะครอบคลุมหลายมิติ แต่เพื่อให้องค์ประกอบทั้ง 7 มีรากฐานเชิงทฤษฎีร่วมกัน งานวิจัยนี้สังเคราะห์กรอบแนวคิดภายใต้มุมมองการบริหารความปลอดภัยเชิงสังคม-เทคนิค (Socio-Technical Safety Management) ที่บูรณาการ 4 ฐานทฤษฎีหลัก

ฐานแรกคือ Haddon Matrix (Haddon Jr, 1980) กรอบพื้นฐานของวิทยาการความปลอดภัยทางถนนที่จำแนกปัจจัยเสี่ยงเป็นด้านมนุษย์ ยานพาหนะ และสภาพแวดล้อม ตามช่วงก่อน ขณะ และหลังเกิดเหตุ อธิบายว่าเหตุใดต้นแบบรายงานต้องเก็บข้อมูลหลายมิติทั้งปัจจัยมนุษย์ (องค์ประกอบที่ 6) ปัจจัยเชิงเทคนิคและการบรรทุก (องค์ประกอบที่ 4) และความเสี่ยงเส้นทาง/สภาพแวดล้อม (องค์ประกอบที่ 5)

ฐานที่สองคือ ทฤษฎีการเกิดอุบัติเหตุเชิงระบบ (Systems-based Accident Causation) ได้แก่ กรอบบริหารความเสี่ยงของ Rasmussen แบบจำลองอุบัติเหตุเชิงองค์กร (Swiss Cheese Model) ของ Reason (2000) และ Safe System Approach (Khan and Das, 2024; Newnam & Goode, 2015) ซึ่งชี้ว่าอุบัติเหตุเป็นผลจากความบกพร่องที่ทอดข้ามหลายระดับขององค์กร มิใช่ความผิดของผู้ขับขี่เพียงลำพัง ฐานนี้จึงเป็นเหตุผลที่ต้นแบบต้องบูรณาการข้อมูลข้ามแหล่ง (องค์ประกอบที่ 3) เพื่อสาวถึงรากเหง้าเชิงระบบ

ฐานที่สามคือ ทฤษฎีวัฒนธรรมการรายงานและวัฒนธรรมที่เป็นธรรม (Reporting Culture / Just Culture) ของ Reason (2000) ร่วมกับแนวคิดบรรยากาศความปลอดภัยเชิงจิตวิทยา (Psychological Safety Climate) ของ Probst and Estrada (2010) ซึ่งอธิบายว่าความไว้วางใจและการไม่มุ่งลงโทษทำให้พนักงานกล้ารายงานข้อเท็จจริง ฐานนี้รองรับการออกแบบ workflow และรูปแบบการรายงาน (องค์ประกอบที่ 1) และมิติวัฒนธรรมความปลอดภัย (องค์ประกอบที่ 6)

ฐานที่สี่คือทฤษฎีการเรียนรู้ขององค์กรและระบบบริหารความปลอดภัย (Organizational Learning / Safety Management System) โดยอาศัยการเรียนรู้แบบวงจรเดี่ยวและวงจรคู่ (Single- and Double-loop Learning) ของ Auqui-Caceres and Furlan (2023) และวงจรการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง (PDCA) (Nævestad et al., 2023) ซึ่งอธิบายว่ารายงานอุบัติเหตุสร้างคุณค่าได้เมื่อถูกป้อนกลับเข้าสู่กระบวนการเรียนรู้เพื่อป้องกันการเกิดซ้ำ ฐานนี้รองรับองค์ประกอบด้านการใช้รายงานและวงจรการเรียนรู้ (องค์ประกอบที่ 2) (Koo et al., 2009)

วัตถุประสงค์

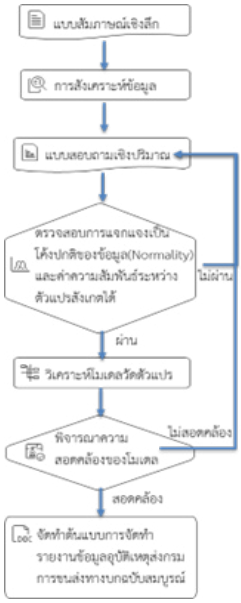
1)เพื่อศึกษาปัญหาและแนวทางแก้ไขระบบรายงานอุบัติเหตุทางถนนในธุรกิจโลจิสติกส์ด้านการขนส่งจากมุมมองของผู้ปฏิบัติงาน

2)เพื่อวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันของปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาระบบรายงานอุบัติเหตุตามหลักการบริหารจัดการบุคลากรด้านความปลอดภัยในการขนส่ง (TSM)

3) เพื่อพัฒนากรอบแนวคิดของต้นแบบรายงานอุบัติเหตุทางถนนที่บูรณาการปัจจัยด้านระบบรายงานและ Workflow การใช้รายงานและวงจรการเรียนรู้ คุณภาพข้อมูล ข้อมูลเชิงเทคนิค ความเสี่ยงเส้นทาง ปัจจัยมนุษย์และวัฒนธรรมความปลอดภัย และเทคโนโลยีสนับสนุน เพื่อส่งเสริมความปลอดภัยและสุขภาพที่ดีในธุรกิจโลจิสติกส์ด้านการขนส่ง

วิธีการวิจัย

ภาพที่ 1 แสดงลำดับขั้นการดำเนินงานวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Methods) แบ่งเป็น 3 ระยะ ระยะแรกเป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ เริ่มจาก (1) เก็บข้อมูลด้วยแบบสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) แล้ว (2) สังเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพเพื่อจำแนกปัญหาและแนวทางแก้ไขเป็นองค์ประกอบ ระยะที่สองเป็นการวิจัยเชิงปริมาณ โดยนำผลมาพัฒนาเป็น (3) แบบสอบถาม จากนั้น (4) ตรวจสอบคุณสมบัติของข้อมูล ทั้งการแจกแจงปกติ (Normality) และความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรสังเกตได้ หากไม่ผ่านจะย้อนกลับไปปรับปรุงแล้วตรวจซ้ำ เมื่อผ่านจึง (5) วิเคราะห์โมเดลการวัดด้วย CFA ต่อด้วย (6) พิจารณาความสอดคล้องของโมเดลกับข้อมูลเชิงประจักษ์ หากไม่สอดคล้องจะปรับโมเดล หากสอดคล้องจึงเข้าสู่ระยะที่สาม คือ(7) บูรณาการผลเชิงคุณภาพและเชิงปริมาณเพื่อจัดทำต้นแบบรายงานข้อมูลอุบัติเหตุสำหรับการขนส่งทางบกฉบับสมบูรณ์



รูปภาพที่ 1 ขั้นตอนการดำเนินการวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Methods) ในการพัฒนากรอบแนวคิดของต้นแบบรายงานอุบัติเหตุ

ขั้นแรกเป็นการวิจัยเชิงคุณภาพด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) ผู้ให้ข้อมูล 14 คน ประกอบด้วยผู้จัดการและหัวหน้างาน 7 คน บุคลากรด้านความปลอดภัย/TSM และเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง 5 คน และพนักงานขับรถ/ฝ่ายปฏิบัติการ 2 คน เพื่อสำรวจปัญหาและแนวทางแก้ไขระบบรายงานในบริบทจริง แล้วนำมาสังเคราะห์เป็นกรอบแนวคิดและตัวแปรสำหรับพัฒนาแบบสอบถาม การคัดเลือกใช้วิธีเจาะจง (Purposive Sampling) โดยผู้ให้ข้อมูลต้องมีประสบการณ์ตรงกับการรายงานอุบัติเหตุไม่น้อยกว่า 3–5 ปี การจำแนกเป็น 3 กลุ่มตามบทบาทช่วยครอบคลุมมุมมองตั้งแต่ระดับนโยบายถึงผู้ปฏิบัติงานหน้างาน อันเป็นการตรวจสอบแบบสามเส้า (Triangulation) ทั้งนี้จำนวนผู้ให้ข้อมูลพิจารณาจากหลักความอิ่มตัวของข้อมูล (Data Saturation)

ในการแปลงผลเชิงคุณภาพสู่เครื่องมือเชิงปริมาณ ผู้วิจัยกำหนดนิยามเชิงปฏิบัติการและยกร่างข้อคำถาม แล้วตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) โดยผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน คำนวณค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item-Objective Congruence: IOC) คัดเฉพาะข้อที่ IOC ตั้งแต่ 0.50 ขึ้นไป จากนั้นทดลองใช้ (Pilot Test) กับกลุ่มใกล้เคียง 30 คน ได้ค่าความเชื่อมั่น Cronbach’s Alpha = 0.935 สูงกว่าเกณฑ์ 0.70 แสดงว่าแบบสอบถามมีความตรงและความน่าเชื่อถือเพียงพอ

ขั้นตอนที่สองเป็นการวิจัยเชิงปริมาณโดยนำผลจากการสังเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพมาพัฒนาเป็นแบบสอบถาม (Questionnaire) ครอบคลุม 7 องค์ประกอบ ได้แก่ ด้านระบบรายงานอุบัติเหตุและ Workflow ด้านการใช้รายงานและวงจรการเรียนรู้ ด้านคุณภาพข้อมูลและการบูรณาการข้อมูลเพื่อวิเคราะห์เหตุ ด้านข้อมูลการบรรทุกและปัจจัยเชิงเทคนิค ด้านการเดินรถและความเสี่ยงเส้นทาง ด้านปัจจัยมนุษย์และวัฒนธรรมความปลอดภัย และด้านเทคโนโลยีและความต้องการระบบต้นแบบ รวมทั้งสิ้น 21 ข้อคำถาม กลุ่มตัวอย่างเชิงปริมาณประกอบด้วยผู้ตอบแบบสอบถามจำนวน 414 คน ซึ่งส่วนใหญ่เป็นพนักงานขับรถและฝ่ายปฏิบัติการร้อยละ 77.29 บุคลากรด้านความปลอดภัย TSM ร้อยละ 16.91 และผู้จัดการหรือหัวหน้างานร้อยละ 5.80

ประชากรคือบุคลากรที่เกี่ยวข้องกับระบบรายงานอุบัติเหตุในธุรกิจโลจิสติกส์ด้านการขนส่ง ผู้วิจัยเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง 414 คน ด้วยวิธีเจาะจง (Purposive) จากผู้ประกอบการภายใต้สมาคมขนส่งสินค้าและโลจิสติกส์ไทย ผ่านแบบสอบถามกระดาษ การกำหนดขนาดตัวอย่างเป็นไปตามข้อแนะนำของ CFA ที่อย่างน้อย 10–20 เท่าของจำนวนตัวแปรสังเกตได้ เมื่อมี 21 ตัวแปร ขนาด 414 คนจึงเป็นอัตราส่วนราว 20:1 สูงกว่าเกณฑ์และมากกว่าขั้นต่ำ 200 ราย จึงเพียงพอต่อความเสถียรของผล

การใช้การสุ่มแบบเจาะจง (Purposive Sampling) สอดคล้องกับลักษณะประชากรเป้าหมายที่เป็นบุคลากรซึ่งมีประสบการณ์ตรง และระบุกรอบประชากรที่แน่นอนได้ยาก การคัดผู้มีคุณสมบัติตรงเกณฑ์ช่วยให้ได้ข้อมูลที่ตรงเชิงเนื้อหาและสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ที่มุ่งพัฒนาและยืนยันกรอบแนวคิด มากกว่าการประมาณค่าพารามิเตอร์ของประชากร ทั้งนี้ CFA ให้ความสำคัญกับสัดส่วนตัวอย่างต่อตัวแปร (20:1) มากกว่าการเป็นตัวแทนเชิงความน่าจะเป็น

ก่อนการวิเคราะห์ ผู้วิจัยตรวจสอบการแจกแจงปกติ (Normality) และความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรสังเกตได้ เมื่อผ่านเกณฑ์จึงวิเคราะห์โมเดลการวัดด้วยการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน (Confirmatory Factor Analysis: CFA) โดยพิจารณาค่าน้ำหนักองค์ประกอบ (Factor Loading) ค่าความแปรปรวนเฉลี่ยที่สกัดได้ (Average Variance Extracted: AVE) และค่าความเชื่อมั่นเชิงโครงสร้าง (Composite Reliability : CR) และความสอดคล้องของโมเดลกับข้อมูลเชิงประจักษ์ หากไม่ผ่านจะปรับปรุงจนผ่านเกณฑ์

ขั้นตอนสุดท้าย เมื่อโมเดลมีความสอดคล้องแล้ว ผู้วิจัยจึงนำผลการวิเคราะห์ทั้งจากเชิงคุณภาพและเชิงปริมาณมาบูรณาการเพื่อจัดทำต้นแบบการจัดทำรายงานข้อมูลอุบัติเหตุสำหรับการขนส่งทางบกฉบับสมบูรณ์ ซึ่งครอบคลุมทั้ง 7 องค์ประกอบที่ได้รับการยืนยันจากการวิเคราะห์เชิงสถิติ

งานวิจัยนี้ใช้แบบแผนการวิจัยแบบผสมผสานเชิงสำรวจตามลำดับตามแนวทางของ Creswell and Clark (2007) โดยให้น้ำหนักระยะเชิงคุณภาพเป็นฐานในการสร้างเครื่องมือเชิงปริมาณ การบูรณาการ (Integration) ของข้อมูลทั้งสองชนิดเกิดขึ้นอย่างเป็นระบบใน 3 จุด ได้แก่

(1) การบูรณาการเชิงการสร้าง — ข้อค้นพบจากการสังเคราะห์การสัมภาษณ์เชิงลึกถูกแปลงเป็นนิยามเชิงปฏิบัติการ องค์ประกอบ 7 ด้าน และตัวชี้วัด 21 ข้อ เพื่อใช้ยกร่างแบบสอบถามเชิงปริมาณ กล่าวคือ ผลเชิงคุณภาพเป็น “อินพุต” ที่กำหนดโครงสร้างของเครื่องมือเชิงปริมาณโดยตรง

(2) การบูรณาการเชิงการเชื่อมโยง — ผลการวิเคราะห์ CFA ใช้ตรวจสอบและยืนยันโครงสร้างองค์ประกอบที่ได้จากระยะเชิงคุณภาพ ว่ามีความตรงเชิงลู่เข้าและความเชื่อมั่นเชิงโครงสร้างเพียงพอหรือไม่ ซึ่งเป็นการทดสอบสมมติฐานเชิงโครงสร้างที่งอกจากข้อมูลเชิงคุณภาพ

(3) การบูรณาการเชิงการหลอมรวมและการตีความ — ในระยะที่สามผลเชิงคุณภาพ (บริบทและเหตุผลเชิงลึก) และผลเชิงปริมาณ (น้ำหนักความเห็นด้วยและความตรงของโครงสร้าง) ถูกนำมาหลอมรวมเพื่อสร้างข้อสรุปร่วม และพัฒนากรอบแนวคิดของต้นแบบฉบับสมบูรณ์ โดยนำเสนอความสอดคล้องระหว่างผลทั้งสองชนิดผ่านตารางแสดงการบูรณาการ

งานวิจัยนี้มีขอบเขตอยู่ที่ขั้นการพัฒนาและยืนยันกรอบแนวคิดของต้นแบบ (Framework Development and Validation) ซึ่งสอดคล้องกับขั้นการระบุปัญหาและการออกแบบในกระบวนการวิจัยเชิงออกแบบ (Design Science Research) โดยยังไม่ครอบคลุมขั้นการนำไปใช้และประเมินผลในองค์กรจริง การยืนยันกรอบแนวคิดในขั้นนี้จึงเป็นรากฐานที่จำเป็นก่อนการพัฒนาต้นแบบเชิงระบบและการทดสอบประสิทธิผลต่อไป

งานวิจัยนี้ใช้แบบแผนการวิจัยแบบผสมผสานเชิงสำรวจตามลำดับตามแนวทางของ Creswell and Clark (2007) โดยให้น้ำหนักระยะเชิงคุณภาพเป็นฐานในการสร้างเครื่องมือเชิงปริมาณ การบูรณาการ (Integration) ของข้อมูลทั้งสองชนิดเกิดขึ้นอย่างเป็นระบบใน 3 จุด ได้แก่

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยแบ่งออกเป็น 2 ส่วนหลักได้แก่ ผลการวิจัยเชิงคุณภาพจากการสัมภาษณ์เชิงลึก และผลการวิจัยเชิงปริมาณจากการวิเคราะห์แบบสอบถาม

ส่วนที่ 1 ผลการวิจัยเชิงคุณภาพ

จากการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ให้ข้อมูล 14 คน ดังตารางที่ 1 พบว่าส่วนใหญ่เป็นเพศหญิงร้อยละ 71.43 มีช่วงอายุ 50–59 ปีมากที่สุดร้อยละ 35.71 รองลงมา 30–39 ปีร้อยละ 28.57 ด้านตำแหน่งงาน ผู้จัดการและหัวหน้างานมีสัดส่วนสูงสุดร้อยละ 50 ตามด้วยบุคลากรด้านความปลอดภัยและเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องร้อยละ 35.71 และพนักงานขับรถ/ฝ่ายปฏิบัติการร้อยละ 14.29 สะท้อนความหลากหลายของมุมมองจากผู้ปฏิบัติงานในระดับต่าง ๆ

ตารางที่ 1 คุณลักษณะของผู้ตอบแบบสัมภาษณ์

คุณลักษณะ		จำนวน (คน)	ร้อยละ
เพศ	ชาย	1	7.14
	หญิง	10	71.43
	อื่น ๆ (ไม่ระบุเพศ)	3	21.43
อายุ	20–29	3	21.43
	30–39	4	28.57
	40–49	2	14.29
	50–59	5	35.71
ลักษณะตำแหน่งงานของผู้ให้ข้อมูล	ผู้จัดการ/หัวหน้างาน	7	50
	บุคลากรด้านความปลอดภัย/เจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง (เช่น TSM/ประสานงาน/ซ่อมบำรุง/ปฏิบัติการ)	5	35.71
	พนักงานขับรถ/พนักงานฝ่ายปฏิบัติการ	2	14.29

การสังเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ ดังภาพที่ 2 จำแนกปัญหาและแนวทางแก้ไขระบบรายงานอุบัติเหตุเป็น 6 ด้านหลัก ด้านแรกคือปัญหาด้านระบบรายงานอุบัติเหตุและ Workflow พบข้อจำกัดด้านความชัดเจนของนโยบายและแนวปฏิบัติ บทบาทความรับผิดชอบไม่ชัดเจน ขั้นตอนหลายชั้นที่ทำให้รายงานล่าช้า และขาดขั้นตอนมาตรฐานของ TSM แนวทางแก้ไข เช่น กำหนดขั้นตอนมาตรฐาน ลดขั้นตอนที่ซับซ้อน และสร้างความชัดเจนในบทบาทของแต่ละลำดับขั้น



รูปภาพที่ 2 สรุปปัญหาและแนวทางแก้ไขรายงานอุบัติเหตุ

ด้านที่สองคือปัญหาด้านการใช้รายงานและวงจรการเรียนรู้ พบว่าการทำรายงานมักเน้นเพียงการปฏิบัติตามข้อกำหนด ไม่เห็นคุณค่าในการนำข้อมูลไปใช้ต่อ ไม่ถูกใช้ป้องกันการเกิดซ้ำ และขาดการสรุปบทเรียน แนวทางแก้ไขคือปรับรูปแบบรายงานให้เน้นคุณค่าเชิงความปลอดภัยและสร้างวงจรการเรียนรู้ (Learning Loop) จากเหตุการณ์จริง

ด้านที่สามคือปัญหาด้านคุณภาพข้อมูลและการบูรณาการเพื่อวิเคราะห์เหตุ พบว่าข้อมูลซ่อมบำรุงแยกส่วน กระจายหลายฝ่ายหลายระบบ ไม่มีการเชื่อมสภาพรถย้อนหลัง ขาดข้อมูลก่อนและหลังเกิดเหตุและข้อมูลเชิงเทคนิค แนวทางแก้ไขคือเชื่อมโยงข้อมูลซ่อมบำรุงเข้ากับระบบรายงาน จัดเก็บการตรวจเช็คสภาพรถอย่างย้อนตรวจสอบได้ และบูรณาการข้อมูลหลายแหล่งให้ปรากฏในรายงานฉบับเดียว

ด้านที่สี่คือปัญหาด้านข้อมูลการบรรทุกและปัจจัยเชิงเทคนิคพบว่าข้อมูลน้ำหนักและการยึดรัดไม่ถูกใช้วิเคราะห์และขาดช่องบันทึกมาตรฐานแนวทางแก้ไขคือมีฟิลด์มาตรฐานสำหรับน้ำหนักและการยึดรัดสินค้าระบุรายละเอียดเชิงเทคนิคของยานพาหนะและจัดโครงสร้างข้อมูลให้เพียงพอต่อการวิเคราะห์รากเหง้าของปัญหา

ด้านที่ห้าคือปัญหาด้านการเดินรถและความเสี่ยงเส้นทาง พบว่าข้อมูลความเสี่ยงเส้นทางอาศัยประสบการณ์ส่วนบุคคล รายงานไม่รองรับ Route Risk Assessment ไม่มีช่องบันทึกความเสี่ยงเส้นทาง และต้องการเชื่อมข้อมูลเส้นทางกับจุดเกิดเหตุ แนวทางแก้ไขคือเปลี่ยนข้อมูลความเสี่ยงเส้นทางจากประสบการณ์ส่วนบุคคลให้เป็นระบบมาตรฐานรองรับการประเมินความเสี่ยงเส้นทางในแบบรายงานและเชื่อมโยงพิกัดจุดเกิดเหตุกับข้อมูลจุดเสี่ยง (Hotspots)

ด้านที่หกคือปัญหาด้านปัจจัยมนุษย์และวัฒนธรรมความปลอดภัย พบว่าผู้ขับขี่ไม่กล้ารายงานข้อเท็จจริง กลัวถูกลงโทษ รายงานไม่สะท้อนปัจจัยมนุษย์ และต้องการระบบแบบไม่เน้นโทษ แนวทางแก้ไขคือออกแบบรายงานที่มุ่งค้นหาข้อเท็จจริงมากกว่าระบุความผิดส่วนบุคคล (No-blame Culture) เพิ่มฟิลด์ข้อมูลที่สะท้อนปัจจัยด้านมนุษย์ และสร้างรูปแบบรายงานที่ทำให้พนักงานขับรถมั่นใจที่จะรายงานข้อเท็จจริง

นอกจาก 6 ด้านข้างต้น การสังเคราะห์ยังระบุความต้องการด้านเทคโนโลยีและระบบต้นแบบ ได้แก่ เครื่องมือดิจิทัลแจ้งจุดเสี่ยง การติดตามความเร็ว หลักฐานภาพจากกล้อง การตรวจแอลกอฮอล์ก่อนปฏิบัติงาน การตอบสนองเหตุฉุกเฉิน และการบริหารความเหนื่อยล้า ซึ่งพัฒนาเป็นองค์ประกอบที่ 7 ในแบบสอบถาม

ส่วนที่ 2 ผลการวิจัยเชิงปริมาณ

คุณลักษณะของผู้ตอบแบบสอบถาม 414 คน ดังตารางที่ 2 พบว่าเป็นเพศหญิงร้อยละ 54.11 และเพศชายร้อยละ 45.89 ด้านอายุ กลุ่ม 30–39 ปีสูงสุดร้อยละ 31.88 รองลงมา 40–49 ปีร้อยละ 31.64 และ 20–29 ปีร้อยละ 30.43 ส่วนกลุ่ม 50–59 ปีน้อยที่สุดร้อยละ 6.04 ด้านตำแหน่ง พนักงานขับรถและฝ่ายปฏิบัติการสูงสุดร้อยละ 77.29 ตามด้วยบุคลากรด้านความปลอดภัย TSM ร้อยละ 16.91 และผู้จัดการ/หัวหน้างานร้อยละ 5.80 ด้านประสบการณ์ ผู้มีประสบการณ์มากกว่า 10 ปีสูงสุดร้อยละ 68.84 รองลงมาน้อยกว่า 5 ปีร้อยละ 27.05 และ 5–10 ปีร้อยละ 4.11

ตารางที่ 2 คุณลักษณะของผู้ตอบแบบสอบถาม

คุณลักษณะของผู้ตอบแบบสอบถาม		จำนวน	สัดส่วน
เพศ	หญิง	224	54.11%
	ชาย	190	45.89%
อายุ	20-29 ปี	126	30.43%
	30-39 ปี	132	31.88%
	40-49 ปี	131	31.64%
	50-59 ปี	25	6.04%
ตำแหน่ง	ผู้จัดการ/หัวหน้างาน	24	5.80%
	บุคลากรด้านความปลอดภัย (TSM)	70	16.91%
	พนักงานขับรถ/ปฏิบัติการ	320	77.29%

คุณลักษณะของผู้ตอบแบบสอบถาม		จำนวน	สัดส่วน
ประสบการณ์การทำงาน	น้อยกว่า 5 ปี	112	27.05%
	5-10 ปี	17	4.11%
	มากกว่า 10 ปี	285	68.84%

ผลการวิเคราะห์ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ดังตารางที่ 3 พบว่าผู้ตอบเห็นด้วยในระดับมากถึงมากที่สุดต่อทุกตัวแปร ค่าเฉลี่ยอยู่ในช่วง 4.19–4.36 ข้อที่สูงสุดคือ CUL3 เรื่องรูปแบบการรายงานที่สร้างความมั่นใจให้กล้ารายงานข้อเท็จจริง (ค่าเฉลี่ย = 4.36, S.D. = 0.862) รองลงมา PRO1 การบูรณาการหลักฐานดิจิทัล เช่น ภาพจากกล้องหน้ารถและข้อมูลความเร็วจาก GPS (ค่าเฉลี่ย = 4.35, S.D. = 0.857) และ RISK3 การเชื่อมโยงพิกัดจุดเกิดเหตุกับข้อมูลจุดเสี่ยง (ค่าเฉลี่ย = 4.32, S.D. = 0.905) ร่วมกับ REP3 การสร้างวงจรการเรียนรู้ (ค่าเฉลี่ย = 4.32, S.D. = 0.841) ส่วนข้อที่ต่ำสุดคือ WF3 การลดขั้นตอนการตรวจสอบที่ซับซ้อนหลายชั้น (ค่าเฉลี่ย = 4.19, S.D. = 0.937) ซึ่งยังอยู่ในระดับมาก ค่า Cronbach's Alpha ของทุกองค์ประกอบอยู่ในช่วง 0.805–0.869 สูงกว่าเกณฑ์ 0.70 แสดงว่าแบบสอบถามมีความเชื่อมั่นในระดับที่ยอมรับได้

ตารางที่ 3 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ตัวแปร	ข้อคำถาม	ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน
1. ด้านระบบรายงานอุบัติเหตุและ Workflow (Cronbach's Alpha = 0.825)			
WF1	1.1 การกำหนดขั้นตอนการทำงานมาตรฐาน (Standard Workflow) สำหรับบุคลากร TSM ในการรายงานอุบัติเหตุ	4.28	0.856
WF2	1.2 ความชัดเจนของบทบาทและความรับผิดชอบในแต่ละลำดับขั้นของการจัดทำรายงาน	4.30	0.924
WF3	1.3 การลดขั้นตอนการตรวจสอบที่ซับซ้อนหลายชั้นเพื่อลดปัญหาคอขวดของงานเอกสาร	4.19	0.937
2. ด้านการใช้รายงานและวงจรการเรียนรู้ (Cronbach's Alpha = 0.805)			
REP1	2.1 การปรับเปลี่ยนรูปแบบรายงานจากการเน้นเพียงการปฏิบัติตามกฎระเบียบไปสู่การเน้นคุณค่าเชิงความปลอดภัย	4.28	0.888
REP2	2.2 ความสามารถของรายงานในการสะท้อนข้อมูลเพื่อนำไปใช้ป้องกันการเกิดเหตุซ้ำอย่างเป็นระบบ	4.26	0.892

ตัวแปร	ข้อคำถาม	ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน
REP3	2.3 การสร้างวงจรการเรียนรู้ (Learning Loop) ผ่านการสรุปบทเรียนจากเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นจริงในรายงาน	4.32	0.841
3. ด้านคุณภาพข้อมูลและการบูรณาการข้อมูลเพื่อวิเคราะห์เหตุ (Cronbach's Alpha = 0.848)			
QUA1	3.1 การเชื่อมโยงข้อมูลการซ่อมบำรุงและสภาพรถเข้ากับระบบการรายงานอุบัติเหตุอย่างเป็นรูปธรรม	4.27	0.789
QUA2	3.2 ระบบการจัดเก็บข้อมูลการตรวจเช็คสภาพรถที่สามารถย้อนตรวจสอบได้เพื่อใช้ประกอบการวิเคราะห์	4.24	0.856
QUA3	3.3 การบูรณาการข้อมูลจากหลายฝ่ายหรือหลายระบบให้มาปรากฏอยู่ในรายงานฉบับเดียว (Integrated Data)	4.29	0.935
4. ด้านข้อมูลการบรรทุกและปัจจัยเชิงเทคนิค (Cronbach's Alpha = 0.869)			
TECH1	4.1 การมีฟิลด์ข้อมูลมาตรฐานสำหรับบันทึกรายละเอียดน้ำหนักและการยึดรัดสินค้า (Load-securement)	4.28	0.873
TECH2	4.2 การระบุรายละเอียดเชิงเทคนิคของยานพาหนะทั้งก่อนและหลังเกิดเหตุอย่างครบถ้วน	4.26	0.926
TECH3	4.3 การจัดโครงสร้างข้อมูลเชิงเทคนิคเพื่อให้เพียงพอต่อการวิเคราะห์รากเหง้าของปัญหา (Root Cause Analysis)	4.28	0.941
5. ด้านการเดินรถและความเสี่ยงเส้นทาง (Cronbach's Alpha = 0.837)			
RISK1	5.1 การเปลี่ยนข้อมูลความเสี่ยงเส้นทางจากประสบการณ์ส่วนบุคคลให้เป็นระบบบันทึกข้อมูลมาตรฐาน	4.25	0.982
RISK2	5.2 การรองรับส่วนการประเมินความเสี่ยงเส้นทาง (Route Risk Assessment) ภายในแบบรายงานอุบัติเหตุ	4.26	0.878
RISK3	5.3 ความสามารถในการเชื่อมโยงพิกัดจุดเกิดเหตุเข้ากับข้อมูลจุดเสี่ยง (Hotspots) เพื่อการวางแผนเชิงป้องกัน	4.32	0.905
6. ด้านปัจจัยมนุษย์และวัฒนธรรมความปลอดภัย (Cronbach's Alpha = 0.849)			
CUL1	6.1 การออกแบบรายงานที่มุ่งเน้นการค้นหาข้อเท็จจริงมากกว่าการระบุความผิดส่วนบุคคล (No-blame Culture)	4.23	0.895
CUL2	6.2 การเพิ่มฟิลด์ข้อมูลที่สะท้อนปัจจัยด้านมนุษย์ อาทิ ความเหนื่อยล้า ชั่วโมงการทำงาน และความเครียด	4.22	0.908
CUL3	6.3 รูปแบบการรายงานที่สร้างความมั่นใจให้พนักงานขับรถกล้ารายงานข้อเท็จจริงตามความเป็นจริง	4.36	0.862

ตัวแปร	ข้อคำถาม	ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน
7. ด้านเทคโนโลยีและความต้องการระบบต้นแบบ (Cronbach's Alpha = 0.855)			
PRO1	7.1 การบูรณาการหลักฐานดิจิทัล อาทิ ภาพจากกล้องหน้ารถและข้อมูลความเร็วจาก GPS เข้าในรายงาน	4.35	0.857
PRO2	7.2 ความสะดวกในการใช้งาน (Usability) และการลดขั้นตอนการกรอกข้อมูลที่ซ้ำซ้อนเพื่อให้ใช้งานง่าย	4.24	0.861
PRO3	7.3 การสรุปภาพรวมของข้อมูลอุบัติเหตุในรูปแบบที่ช่วยสนับสนุนการตัดสินใจระดับบริหารได้ทันที	4.3	0.866

ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน (Confirmatory Factor Analysis: CFA) ดังภาพที่ 3 และตารางที่ 4 พบว่าโมเดลวัดตัวแปรทั้ง 7 องค์ประกอบ 21 ตัวชี้วัด สอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ค่าน้ำหนักองค์ประกอบ (Factor Loading) ของทุกตัวชี้วัดมีนัยสำคัญที่ $p < 0.001$ และมีค่า 0.727–0.854 สูงกว่าเกณฑ์ 0.50 ทุกตัว ด้านดัชนีความสอดคล้องของโมเดล (Model Fit Indices) ค่าไค-สแควร์ (CMIN) = 260.957 ที่ df = 168 แม้มีนัยสำคัญ ($p < .001$) ซึ่งเป็นผลจากความไวต่อขนาดกลุ่มตัวอย่างที่มาก แต่ค่า CMIN/df = 1.553 ต่ำกว่าเกณฑ์ 3.00 ค่า CFI = 0.981 และ TLI = 0.976 สูงกว่าเกณฑ์ 0.95 และ RMSEA = 0.037 (90% CI = 0.028–0.045) ต่ำกว่าเกณฑ์ 0.05 ยืนยันว่าโมเดลการวัดสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ในระดับดีมาก (Hair et al., 2010)

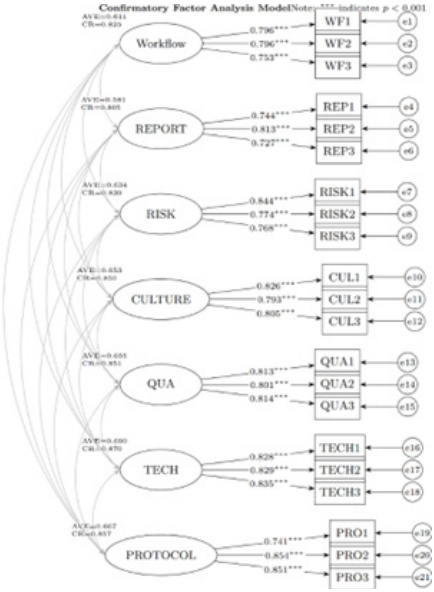
ตารางที่ 4 ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน

			Estimate	P	AVE	CR
1. Workflow (ระบบรายงานและ Workflow)					0.611	0.825
WF1	<---	Workflow	0.796	***		
WF2	<---	Workflow	0.796	***		
WF3	<---	Workflow	0.753	***		
2. REPORT (การใช้รายงานและวงจรการเรียนรู้)					**0.581**	**0.806**
REP1	<---	REPORT	0.744	***		
REP2	<---	REPORT	0.813	***		
REP3	<---	REPORT	0.727	***		

			Estimate	P	AVE	CR
3. RISK (การเดินรถและความเสี่ยงเส้นทาง)					0.634	0.838
RISK1	<---	RISK	0.844			
RISK2	<---	RISK	0.774	***		
RISK3	<---	RISK	0.768	***		
4. CULTURE (ปัจจัยมนุษย์และวัฒนธรรม)					**0.653**	**0.850**
CUL1	<---	CULTURE	0.826	***		
CUL2	<---	CULTURE	0.793	***		
CUL3	<---	CULTURE	0.805	***		
5. QUA (คุณภาพและการบูรณาการข้อมูล)					0.655	0.851
QUA1	<---	QUA	0.813	***		
QUA2	<---	QUA	0.801	***		
QUA3	<---	QUA	0.814	***		
6. TECH (ข้อมูลการบรรทุกและปัจจัยเทคนิค)					0.690	0.870
TECH1	<---	TECH	0.828	***		
TECH2	<---	TECH	0.829	***		
TECH3	<---	TECH	0.835	***		
7. PROTOCOL (เทคโนโลยีและต้นแบบ)					0.668	0.857
PRO1	<---	PROTOCOL	0.741	***		
PRO2	<---	PROTOCOL	0.854	***		
PRO3	<---	PROTOCOL	0.851	***		

เมื่อพิจารณารายองค์ประกอบ ด้านข้อมูลการบรรทุกและปัจจัยเชิงเทคนิค (TECH) มีค่า AVE สูงสุด 0.690 และ CR 0.870 โดย TECH3 มีน้ำหนักสูงสุด 0.835 รองลงมาคือด้านเทคโนโลยีและความต้องการระบบต้นแบบ (PROTOCOL) AVE = 0.668 CR = 0.857 โดย PRO2 มีน้ำหนักสูงสุด 0.854 ด้านคุณภาพข้อมูลและการบูรณาการ (QUA) AVE = 0.655 CR = 0.851 ตัวชี้วัดทั้งสามมีน้ำหนัก 0.801–0.814 ด้านปัจจัยมนุษย์และวัฒนธรรมความปลอดภัย (CULTURE) AVE = 0.653 CR = 0.850 โดย CUL1 มีน้ำหนักสูงสุด 0.826 ด้านการเดินรถและความเสี่ยงเส้นทาง (RISK) AVE = 0.634 CR = 0.838 โดย RISK1 มีน้ำหนักสูงสุด 0.844 ด้านระบบรายงานและ Workflow AVE = 0.611 CR = 0.825 โดย WF1 และ WF2

มีน้ำหนักเท่ากันที่ 0.796 และด้านการใช้รายงานและวงจรการเรียนรู้ (REPORT) มี AVE ต่ำสุด 0.581 CR = 0.806 โดย REP2 มีน้ำหนักสูงสุด 0.813



รูปภาพที่ 3 ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน

นอกจากความตรงเชิงลู่เข้า (Convergent Validity) ด้วย AVE และ CR แล้วผู้วิจัยตรวจสอบความตรงเชิงจำแนก (Discriminant Validity) ตามเกณฑ์ของ Fornell and Larcker (1981) ดังตารางที่ 5 โดยเปรียบเทียบค่ารากที่สองของ AVE (√AVE) ของแต่ละองค์ประกอบ (ค่าในแนวทแยงที่เป็นตัวหนา) กับค่าสหสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบ พบว่า √AVE ของทุกองค์ประกอบ (0.762–0.831) สูงกว่าค่าสหสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบทุกคู่ (สูงสุด 0.691 ระหว่าง TECH และ Workflow) แสดงว่าทั้ง 7 องค์ประกอบมีความตรงเชิงจำแนกที่ดี

ตารางที่ 5 ตรวจสอบความตรงเชิงจำแนก (Discriminant Validity)

	Workflow	REPORT	RISK	CULTURE	QUA	TECH	PROTOCOL
Workflow	0.782						
REPORT	0.596	0.762					
RISK	0.640	0.594	0.796				
CULTURE	0.584	0.577	0.553	0.808			

	Workflow	REPORT	RISK	CULTURE	QUA	TECH	PROTO-COL
QUA	0.634	0.554	0.602	0.570	0.809		
TECH	0.691	0.640	0.565	0.630	0.671	0.831	
PROTOCOL	0.544	0.503	0.522	0.624	0.569	0.590	0.817

เนื่องจากข้อมูลเชิงปริมาณเก็บจากแหล่งเดียวด้วยแบบสอบถามชุดเดียวผู้วิจัยจึงควบคุมความลำเอียงจากวิธีการร่วม (Common Method Bias) ทั้งเชิงกระบวนการและเชิงสถิติ เชิงกระบวนการใช้การตอบแบบไม่ระบุตัวตนและข้อคำถามที่ชัดเจน เชิงสถิติทดสอบด้วย Harman's Single-Factor Test พบว่าองค์ประกอบเดียวอธิบายความแปรปรวนได้ร้อยละ 43.545 ต่ำกว่าเกณฑ์ร้อยละ 50 แสดงว่าความลำเอียงจากวิธีการร่วมไม่เป็นปัญหาร้ายแรง (Podsakoff et al., 2003)

ผู้วิจัยยังตรวจสอบภาวะร่วมเส้นตรงพหุ (Multicollinearity) พบว่าค่าสหสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบทุกคู่ไม่เกิน 0.691 ต่ำกว่าเกณฑ์ 0.85 (Kline, 2015) จึงไม่พบปัญหาภาวะร่วมเส้นตรงพหุที่ส่งผลต่อผลการวิเคราะห์

งานวิจัยนี้ใช้การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน(CFA)ซึ่งมุ่งตรวจสอบความตรงของโมเดลการวัดเท่านั้นจึงยังไม่อธิบายความสัมพันธ์เชิงสาเหตุระหว่างองค์ประกอบการวิจัยในอนาคตควรต่อยอดด้วยการวิเคราะห์โมเดลสมการโครงสร้าง (Structural Equation Modeling: SEM) หรือการวิเคราะห์เส้นทาง (Path Analysis) เพื่อทดสอบความสัมพันธ์เชิงสาเหตุระหว่างองค์ประกอบทั้ง 7 ด้าน และผลต่อผลลัพธ์ด้านความปลอดภัยและสุขภาวะ เช่น อัตราการรายงาน คุณภาพข้อมูล หรืออัตราการเกิดอุบัติเหตุซ้ำ

ส่วนที่ 3 ต้นแบบรายงานอุบัติเหตุทางถนน

จากการบูรณาการผลเชิงคุณภาพและผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน ผู้วิจัยพัฒนาต้นแบบรายงานอุบัติเหตุทางถนนตามองค์ประกอบทั้ง 7 ด้านที่ยืนยันแล้ว ดังภาพที่ 4 จัดวางเป็นแบบฟอร์มที่แบ่งเป็นส่วนหัวรายงานและ 7 ส่วนเนื้อหา ส่วนหัวประกอบด้วย เลขที่รายงาน วันที่-เวลาและสถานที่เกิดเหตุ ผู้รายงาน และสถานประกอบการ ส่วนเนื้อหาประกอบด้วย (1) ข้อมูลเหตุการณ์และลำดับขั้นการรายงาน (Workflow) แสดงประเภทเหตุ ขั้นตอนการแจ้ง-อนุมัติ และสถานะการติดตามแบบเรียลไทม์ (2) การใช้รายงานและวงจรการเรียนรู้ มีช่องบันทึกบทเรียน มาตรการป้องกันการเกิดซ้ำ และการติดตามผล (3) คุณภาพข้อมูลและการบูรณาการ เชื่อมโยงข้อมูลการซ่อมบำรุงและสภาพรถย้อนหลังทั้งก่อนและหลัง

เกิดเหตุ (4) ข้อมูลการบรรทุกและปัจจัยเชิงเทคนิค มีฟิลด์มาตรฐานสำหรับน้ำหนัก–มิติการบรรทุกและสภาพยานพาหนะ (5) การเดินรถและความเสี่ยงเส้นทาง บันทึกพิกัด GPS จุดเกิดเหตุและเชื่อมโยงกับข้อมูลจุดเสี่ยงและสภาพเส้นทาง (6) ปัจจัยมนุษย์และวัฒนธรรมความปลอดภัย ออกแบบตามแนวคิด No-blame Culture มีช่องบันทึกปัจจัยด้านมนุษย์ เช่น ความเหนื่อยล้าและชั่วโมงการขับขี่ และเปิดให้รายงานได้โดยไม่มุ่งลงโทษ และ (7) เทคโนโลยีและหลักฐานดิจิทัล รองรับการแนบภาพจากกล้องหน้ารถ ข้อมูลความเร็วจาก GPS และผลการตรวจแอลกอฮอล์

การจัดวางต้นแบบเช่นนี้สะท้อนน้ำหนักองค์ประกอบจากการวิเคราะห์กล่าวคือส่วนที่มีค่าน้ำหนักและค่าเฉลี่ยสูง เช่น รูปแบบการรายงานที่สร้างความมั่นใจให้กล้ารายงานข้อเท็จจริง (CUL3) และการบูรณาการหลักฐานดิจิทัล (PRO1) ถูกออกแบบให้เป็นองค์ประกอบหลักที่ปรากฏชัดในแบบฟอร์มเพื่อให้ต้นแบบนำไปใช้ได้จริงและตอบสนองความต้องการของผู้ปฏิบัติงาน

แม้ต้นแบบยังไม่ผ่านการทดสอบในองค์กรจริงแต่กรอบแนวคิดได้รับการยืนยันความน่าเชื่อถือในระดับเครื่องมือหลายชั้น ทั้งความตรงเชิงเนื้อหาโดยผู้เชี่ยวชาญ (IOC) ความเชื่อมั่นจากการทดลองใช้ (Cronbach's Alpha = 0.935) และความตรงเชิงโครงสร้างจาก CFA ซึ่งบ่งชี้ว่ากรอบแนวคิดพร้อมสำหรับการพัฒนาเป็นระบบและทดสอบประสิทธิผลในขั้นต่อไป

บทสรุป

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัญหาและแนวทางแก้ไขระบบรายงานอุบัติเหตุทางถนน วิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันของปัจจัยที่เกี่ยวข้อง และพัฒนากรอบแนวคิดของต้นแบบรายงานอุบัติเหตุตามหลักการบริหารจัดการบุคลากรด้านความปลอดภัยในการขนส่ง (TSM) ด้วยวิธีวิจัยแบบผสมผสาน ผลเชิงคุณภาพจากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูล 14 คน สังเคราะห์ปัญหาเป็น 6 ด้านหลัก นำสู่การพัฒนาตัวแปร 7 องค์ประกอบ 21 ตัวชี้วัด ผลสำรวจจากผู้ตอบ 414 คน พบทุกตัวแปรมีค่าเฉลี่ยระดับมาก (4.19–4.36) โดยข้อที่สูงสุดคือ CUL3 (4.36) และ PRO1 (4.35) ผลการวิเคราะห์ CFA ยืนยันว่าโมเดลทั้ง 7 องค์ประกอบสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ทุกองค์ประกอบผ่านเกณฑ์ AVE ≥ 0.50 และ CR ≥ 0.70 จึงนำผลมาพัฒนาเป็นกรอบแนวคิดของต้นแบบรายงานอุบัติเหตุทางถนนฉบับสมบูรณ์

อภิปรายผลการวิจัย

ผลที่ TECH มีค่า AVE สูงสุด (0.690) สะท้อนว่าข้อมูลเชิงเทคนิคเป็นปัจจัยที่ผู้ตอบเข้าใจตรงกันมากที่สุดว่าสำคัญต่อการวิเคราะห์อุบัติเหตุ สอดคล้องกับ Trigell et al. (2017)

ที่ชี้ว่าร้อยละ 20 ของอุบัติเหตุเกิดจากการสูญเสียการควบคุม และ Jacob and Feypell-de La Beaumelle (2010) ที่เน้นการตรวจน้ำหนักบรรทุก การมีฟิลด์ข้อมูลมาตรฐานสำหรับน้ำหนักและการยึดรัดสินค้าจึงช่วยวิเคราะห์ความเชื่อมโยงระหว่างสภาพการบรรทุกกับการเกิดเหตุได้อย่างเป็นระบบ

ข้อค้นพบที่ CUL3 (รูปแบบการรายงานที่สร้างความมั่นใจให้กล้ารายงานข้อเท็จจริง) ได้ค่าเฉลี่ยสูงสุด (4.36) ต้องตีความเชิงลึก สะท้อนแนวคิดความปลอดภัยเชิงจิตวิทยา (Psychological Safety) (Newman et al., 2017) ที่ว่าพนักงานจะกล้าเปิดเผยความผิดพลาดเมื่อมั่นใจว่าจะไม่ถูกลงโทษ และสอดคล้องกับวัฒนธรรมที่เป็นธรรม (Just Culture) ของ Reason (2000) ที่ถือความไว้วางใจเป็นเงื่อนไขพื้นฐานของวัฒนธรรมการรายงาน

เชิงสาเหตุเชิงระบบ วัฒนธรรมการลงโทษที่ฝังรากอาจอธิบายจากโครงสร้างความรับผิดที่มุ่งตัวบุคคล (Person Approach) ซึ่งมองอุบัติเหตุเป็นความผิดของผู้ขับขี่ (Newnam & Goode, 2015) ประกอบกับแรงกดดันด้านการผลิตที่ทำให้ปกปิดหรือรายงานไม่ครบถ้วน (Probst & Estrada, 2010) สอดคล้องกับ Chen et al. (2015) ที่พบว่าร้อยละ 68 ของการบาดเจ็บไม่ถูกรายงาน นอกจากนี้ โครงสร้างองค์กรแบบลำดับชั้นยังลดทอนการสื่อสารจากล่างขึ้นบน การปรับเพียงรูปแบบรายงานโดยไม่ปรับโครงสร้างเชิงระบบจึงอาจไม่เพียงพอ

ที่สำคัญ บริบทวัฒนธรรมไทยมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการรายงาน สังคมไทยมีระยะห่างเชิงอำนาจสูง (High Power Distance) และเน้นกลุ่มนิยม (Collectivism) ค่านิยมการเคารพผู้บังคับบัญชา การรักษาหน้า และความเกรงใจ ทำให้ผู้ขับขี่หลีกเลี่ยงการรายงานข้อเท็จจริงที่อาจกระทบตนเองหรือผู้บังคับบัญชา (Resanond, S. (2002)) สอดคล้องกับ Champahom et al. (2024) ที่ว่านโยบายถูกกำหนดจากระดับบริหารโดยขาดเสียงจากผู้ขับขี่ ค่าเฉลี่ยที่สูงของ CUL3 จึงสะท้อนช่องว่างเชิงวัฒนธรรมองค์กรในบริบทไทย การออกแบบตามแนวคิด No-blame เพียงอย่างเดียวจึงอาจไม่พอ หากไม่ปรับโครงสร้างความรับผิดและค่านิยมเชิงอำนาจควบคู่กัน ข้อค้นพบนี้จึงเพิ่มมิติเชิงวัฒนธรรมเฉพาะบริบทให้แก่งานวิจัยตะวันตก

ค่าเฉลี่ยที่สูงของ PRO1 (4.35) เรื่องการบูรณาการหลักฐานดิจิทัล สะท้อนความต้องการนำเทคโนโลยีมาเพิ่มความน่าเชื่อถือของข้อมูล สอดคล้องกับ Zhang et al. (2022) ที่พบว่าข้อมูลจากระบบตรวจสอบในรถสัมพันธ์กับอุบัติเหตุ Cai et al. (2021) ที่ยืนยันว่าเทเลเมติกส์ทำนายความเสี่ยงได้แม่นยำ และ Nandhu et al. (2026) ที่แสดงศักยภาพของ IoT ในการตรวจจับอุบัติเหตุแบบเรียลไทม์การบูรณาการข้อมูลเหล่านี้ช่วยเปลี่ยนรายงานจากเอกสารบันทึกเหตุการณ์ไปสู่เครื่องมือวิเคราะห์เชิงป้องกัน

เพื่อให้การนำต้นแบบไปใช้เป็นรูปธรรม หน่วยงานที่เกี่ยวข้องดำเนินการได้ 3 ระดับ ระดับนโยบาย กรมการขนส่งทางบกและสำนักงานนโยบายและแผนการขนส่งและจราจรควรบรรจุต้นแบบเป็นส่วนหนึ่งของมาตรฐานการตรวจประเมินความปลอดภัย (Safety Audit) และเงื่อนไขการต่ออายุใบอนุญาต โดยอาจเชื่อมโยงกับ ISO 39001 และพัฒนาแพลตฟอร์มกลางที่รวบรวมข้อมูลอุบัติเหตุทั่วประเทศ ระดับองค์กร ผู้ประกอบการควรนำไปใช้แบบค่อยเป็นค่อยไป (Phased Implementation) โดยนำร่องก่อนขยายผล พร้อมอบรมบุคลากร TSM และพนักงานขับรถ และระดับการสร้างแรงจูงใจ หน่วยงานกำกับร่วมกับภาคประกันภัยอาจให้มาตรการจูงใจ เช่น ลดเบี้ยประกันหรือให้การรับรอง ทั้งนี้ควรกำหนดตัวชี้วัด (KPI) เช่น อัตราการรายงาน ความครบถ้วนของข้อมูล และอัตราการเกิดซ้ำ

ด้านการเดินรถและความเสี่ยงเส้นทาง (RISK) โดยเฉพาะ RISK3 (เชื่อมโยงพิกัดจุดเกิดเหตุกับข้อมูลจุดเสี่ยง, ค่าเฉลี่ย = 4.32) แสดงว่าผู้ปฏิบัติงานเห็นความสำคัญของข้อมูลเชิงพื้นที่ในการวางแผนเชิงป้องกัน สอดคล้องกับ Louati (2025) ที่เสนอการระบุจุดเสี่ยงเชิงทำนายด้วย AI และ Dolzhenko et al. (2025) ที่เน้นการวางแผนเส้นทางตามโครงสร้างพื้นฐานและสภาพอากาศ การที่ RISK1 มีน้ำหนักสูงสุด (0.844) ยืนยันว่าการเปลี่ยนข้อมูลความเสี่ยงเส้นทางให้เป็นระบบมาตรฐานเป็นสิ่งจำเป็นที่สุดในมิตินี้

ด้านการใช้รายงานและวงจรการเรียนรู้ (REPORT) แม้มี AVE ต่ำสุด (0.581) แต่ยังผ่านเกณฑ์ และ REP3 (วงจรการเรียนรู้) มีค่าเฉลี่ยสูงถึง 4.32 แสดงว่าผู้ปฏิบัติงานให้ความสำคัญกับการนำบทเรียนมาใช้ป้องกัน สอดคล้องกับ Khan and Das (2024) ที่เน้นการเรียนรู้จากความผิดพลาด และ Mooren (2016) ที่ระบุว่าการฝึกอบรมและการมีส่วนร่วมของพนักงานสำคัญต่อการลดการบาดเจ็บ ค่า AVE ที่ต่ำกว่าอื่นอาจเป็นเพราะแนวคิดวงจรการเรียนรู้ยังใหม่ในบริบทไทย ทำให้ผู้ตอบตีความแตกต่างกันมากกว่า

ผลโดยรวมยืนยันว่าต้นแบบรายงานที่มีประสิทธิภาพต้องบูรณาการหลายมิติ ทั้งข้อมูลเชิงเทคนิค ปัจจัยมนุษย์ ความเสี่ยงเส้นทาง และหลักฐานดิจิทัล ภายใต้ Workflow ที่ชัดเจนและวัฒนธรรมที่ส่งเสริมการรายงานข้อเท็จจริง สอดคล้องกับแนวทาง Systems Approach ของ Mooren et al. (2014) และ Newnam and Goode (2015) และแนวคิด Smart Transportation Management ของ Stefansson et al. (2008) ที่เน้นการบูรณาการข้อมูลหลายแหล่งเพื่อการตัดสินใจ ณ จุดปฏิบัติงาน ทั้งนี้ Champahom et al. (2024) เน้นว่าการมีส่วนร่วมของผู้ขับขี่นำสู่ประสิทธิภาพที่ดีขึ้น

ผลการศึกษานี้สร้างองค์ความรู้ใหม่ 4 ด้าน ด้านทฤษฎี บูรณาการกรอบทฤษฎีที่เดิมแยกขาดกัน ได้แก่ วิทยาการความปลอดภัยทางถนน วัฒนธรรมการรายงานที่เป็นธรรม และการเรียนรู้ขององค์กร เป็นกรอบเดียวที่มี 7 องค์ประกอบ 21 ตัวชี้วัด ซึ่งยังไม่เคยมีการสังเคราะห์และยืนยันเชิงประจักษ์เช่นนี้ในบริบทโลจิสติกส์ ด้านระเบียบวิธี แสดงการใช้วิธีผสมผสานเชิงสำรวจตามลำดับร่วมกับ CFA เพื่อแปลงเสียงผู้ปฏิบัติงานเป็นโครงสร้างการวัดที่ผ่านการตรวจสอบความตรง ด้านปฏิบัติ เสนอกรอบที่ TSM นำไปใช้ได้จริงโดยเน้นการออกแบบที่ไม่มุ่งลงโทษ และด้านบริบท เติมเต็มช่องว่างของระบบข้อมูลอุบัติเหตุในไทยที่เดิมเน้นการเฝ้าระวังเชิงสถิติ ให้ขยับสู่การวิเคราะห์รากเหง้าเชิงระบบเพื่อการป้องกันและสุขภาวะของพนักงานขับรถ

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายและการนำไปใช้

หน่วยงานกำกับดูแลควรกำหนดมาตรฐานรายงานที่บูรณาการทั้ง 7 องค์ประกอบเป็นแนวปฏิบัติกลางสำหรับ TSM ส่งเสริมวัฒนธรรม No-blame Culture สนับสนุนการใช้ข้อมูลจาก GPS กล้องหน้ารถ และเทเลเมติกส์ รวมถึงเชื่อมโยงข้อมูลกับฐานข้อมูลจุดเสี่ยง (Hotspots) เพื่อใช้ในการป้องกันอุบัติเหตุ

ข้อจำกัดของการวิจัย

การศึกษานี้ใช้ CFA ซึ่งยืนยันได้เฉพาะความตรงของโมเดลการวัด ข้อมูลเป็นการรายงานตนเองแบบภาคตัดขวาง จึงอาจเกิด Common Method Bias กลุ่มตัวอย่างอยู่ในบริบทประเทศไทยเป็นหลัก และต้นแบบยังไม่ได้ผ่านการทดลองใช้งานจริง

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยในอนาคต

ควรทดลองใช้ต้นแบบในสถานการณ์จริงเพื่อประเมินผลด้านอัตราการรายงาน คุณภาพข้อมูล และการลดการเกิดซ้ำ ศึกษาความสัมพันธ์เชิงสาเหตุด้วย SEM ขยายการศึกษาไปยังการขนส่งประเภทอื่น พัฒนาแพลตฟอร์มดิจิทัลที่บูรณาการ IoT ปัญญาประดิษฐ์ และการวิเคราะห์ข้อมูลขนาดใหญ่ ตลอดจนศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการยอมรับและการใช้งานในระยะยาว

การศึกษาต่อไปควรพัฒนาต้นแบบสู่ระบบใช้งานจริง โดยดำเนินการผ่านการศึกษานำร่องการประเมินผลก่อน-หลัง และการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม เพื่อปรับปรุงต้นแบบอย่างต่อเนื่องตามแนวทาง Design Science Research.



เอกสารอ้างอิง

Auqui-Caceres, M. V., & Furlan, A. (2023). Revitalizing double-loop learning in organizational contexts: A systematic review and research agenda. *European Management Review, 20*(4), 741-761. https://doi.org/10.1111/emre.12615

Cai, M., Yazdi, M. A. A., Mehdizadeh, A., Hu, Q., Vinel, A., Davis, K., Xian, H., Megahed, M. F.& Rigdon, S. E. (2021). The association between crashes and safety-critical events: Synthesized evidence from crash reports and naturalistic driving data among commercial Transportation Research Part C: Emerging Technologies, 126, 103016. https://doi.org/10.1016/j.trc.2021.103016

Cardoso, M., Fulton, F., Callaghan, J. P., Johnson, M., & Albert, W. J. (2019). A pre/post evaluation of fatigue, stress and vigilance amongst commercially licensed truck drivers performing a prolonged driving task. *International journal of occupational safety and ergonomics*, *25*(3), 344-354. https://doi.org/10.1080/10803548.2018.1491666

Champahom, T., Wisutwattanasak, P., Ponphai, R., Jomnonkwao, S., Karoon soontawong, A., & Ratanavaraha, V. (2024). Modelling of truck logistics provider based on attitude of truck operators and drivers: Mixed method approach. *International Journal of Logistics Systems and Management*, *49*(4), 554-578. https://doi.org/10.1504/IJLSM.2024.143385

Chantith, C., Permpoonwiwat, C. K., & Hamaide, B. (2021). Measure of productivity loss due to road traffic accidents in Thailand. *IATSS Research*, *45*(1), 131-136. https://doi.org/10.1016/j.iatssr.2020.07.001

Chen, G. X., Sieber, W. K., Lincoln, J. E., Birdsey, J., Hitchcock, E. M., Nakata, A., Robinson, C. F., Collins, J. W. & Sweeney, M. H. (2015). NIOSH national survey of long-haul truck drivers: Injury and safety. Accident Analysis & Prevention, 85, 66-72. https://doi.org/10.1016/j.aap.2015.09.001

Choosakun, A., Chaiittipornwong, Y., & Yeom, C. (2021). Development of the cooperative intelligent transport system in Thailand: A prospective approach. *Infrastructures*, *6*(3), 36. https://doi.org/10.3390/infrastructures6030036

Choosakun, A., Chaiittipornwong, Y., & Yeom, C. (2021). Development of the cooperative intelligent transport system in Thailand: A prospective approach. Infrastructures, 6(3), 36. https://doi.org/10.3390/infrastructures6030036

Creswell, J. W., & Clark, V. P. (2007). Mixed methods research. Thousand Oaks, CA.

de Winkel, K. N., & Christoph, M. (2025). Rethinking Advanced Driver Assistance System taxonomies: A framework and inventory of real-world safety performance. Transportation Research Interdisciplinary Perspectives, *29*, 101336. https://doi.org/10.1016/j.trip.2025.101336

Dolzhenko, N., Assilbekova, I., Konakbay, Z., Garmash, O., & Muratbekova, G.(2025). Organization of Transport Services and Transport Process Safety. Periodica *Polytechnica Transportation Engineering*, *53*(3), 277-291. https://doi.org/10.3311/PPtr.38137

Fornell, C., & Larcker, D. F. (1981). Evaluating structural equation models with unobservable variables and measurement error. *Journal of marketing research*, *18*(1), 39-50. https://doi.org/10.1177/002224378101800104

Gander, P. H., Marshall, N. S., James, I., & Le Quesne, L. (2006). Investigating driver fatigue in truck crashes: Trial of a systematic methodology. Transportation Research Part F: *Traffic Psychology and Behaviour*, *9*(1), 65-76. https://doi.org/10.1016/j.trf.2005.09.001

Haddon Jr, W. (1980). Advances in the epidemiology of injuries as a basis for *public policy. Public health reports*, *95*(5), 411-421.

Hair, J. F., Black, W. C., Babin, B. J., & Anderson, R. E. (2010). Multivariate data analysis (7th ed.). Pearson.

Jacob, B., & Feypell-de La Beaumelle, V. (2010). Improving truck safety: Potential of weigh-in-motion technology. *IATSS Research*, *34*(1), 9-15. https://doi.org/10.1016/j.iatssr.2010.06.003

Jermakian, J. S. (2012). Crash avoidance potential of four large truck technologies. Accident Analysis & Prevention, 49, 338–346. https://doi.org/10.1016/j.aap.2010.10.033

Khan, M. N., & Das, S. (2024). Advancing traffic safety through the safe system approach: A systematic review. Accident Analysis & Prevention, 199, 107518. https://doi.org/10.1016/j.aap.2024.107518

Kline, R. B. (2015). Principles and practice of structural equation modeling (4th ed.). Guilford Press.

Koo, J., Kim, S., Kim, H., Kim, Y.-H., & Yoon, E. S. (2009). A systematic approach towards accident analysis and prevention. *Korean journal of chemical engineering*, *26*(6), 1476-1483. https://doi.org/10.1007/s11814-009-0262-z

Lilhore, U. K., Imoize, A. L., Li, C. T., Simaiya, S., Pani, S. K., Goyal, N., & Lee, C.C. (2022). Design and implementation of an ML and IoT based adaptive traffic-management system for smart cities. Sensors, *22*(8), 2908. https://doi.org/10.3390/s22082908

Lord, D., & Mannering, F. (2010). The statistical analysis of crash-frequency data: A review and assessment of methodological alternatives. Trans portation research part A: policy and practice, *44*(5), 291-305. https://doi.org/10.1016/j.tra.2010.02.001

Louati, A. (2025). Machine learning framework for sustainable traffic management and safety in AlKharj city. Sustainable Futures, 9, 100407. https://doi.org/10.1016/j.sftr.2024.100407

Mannering, F. L., & Bhat, C. R. (2014). Analytic methods in accident research: Methodological frontier and future directions. Analytic Methods in Accident Research, 1, 1–22. https://doi.org/10.1016/j.amar.2013.09.001

Montella, A., Andreassen, D., Tarko, A. P., Turner, S., Mauriello, F., Imbriani, L. L., & Romero, M. A. (2013). Crash databases in Australasia, the European Union, and the United States: review and prospects for improvement. *Transportation research record*, *2386*(1), 128-136. https://doi.org/10.3141/2386-15

Mooren, L. E. (2016). An evidence-based safety management system for heavy truck transport operations (Doctoral dissertation, The University of New South Wales, Sydney).

Mooren, L., Grzebieta, R., Williamson, A., Olivier, J., & Friswell, R. (2014). Safety management for heavy vehicle transport: A review of the literature. Safety Science, 62, 79–89. https://doi.org/10.1016/j.ssci.2013.08.001

Musa, A. A., Malami, S. I., Alanazi, F., Ounaies, W., Alshammari, M., & Haruna, S. I. (2023). Sustainable traffic management for smart cities using Internet-of-Things-oriented intelligent transportation systems(ITS): Challenges and recommendations. *Sustainability*, *15*(13), 9859. https://doi.org/10.3390/su15139859

Nævestad, T.-O., Blom, J., & Phillips, R. O. (2020). Safety culture, safety management and accident risk in trucking companies. Transportation Research Part F: Traffic Psychology and Behaviour, 73, 325-347. https://doi.org/10.1016/j.trf.2020.07.001

Nævestad, T.-O., Milch, V., & Blom, J. (2023). Traffic safety effects of economic driving in trucking companies. Transportation Research Part F: Traffic Psychology and Behaviour, 95, 322-342. https://doi.org/10.1016/j.trf.2023.04.011

Nandhu, C., Gopi, A., Nithamdhar, B., Laxmiprasanna, C., Srihari, D., Jitendra, A., & Saravanan, M. (2026). IoT-based vehicle tracking with accident alert system. International Journal of Research Publications in Engineering, *Technology and Management (IJRPETM)*, *9*(2), 486-494.

Newman, A., Donohue, R., & Eva, N. (2017). Psychological safety: A systematic review of the literature. *Human resource management review*, *27*(3), 521-535.

Newnam, S., & Goode, N. (2015). Do not blame the driver: a systems analysis of the causes of road freight crashes. Accident Analysis and Prevention, 76, 141-151. https://doi.org/10.1016/j.aap.2015.01.016

Podsakoff, P. M., MacKenzie, S. B., Lee, J.-Y., & Podsakoff, N. P. (2003). Common method biases in behavioral research: a critical review of the literature and recommended remedies. *Journal of applied psychology*, *88*(5), 879. https://doi.org/10.1016/j.aap.2015.01.016

Probst, T. M., & Estrada, A. X. (2010). Accident under-reporting among em ployees: Testing the moderating influence of psychological safety climate and supervisor enforcement of safety practices. *Accident Analysis and Prevention*, *42*(5), 1438-1444. https://doi.org/10.1037/0021-9010.88.5.879

Puchongkawarin, C., & Ransikarbum, K. (2021). An integrative decision support system for improving tourism logistics and public transportation in Thailand. *Tourism Planning & Development*, *18*(6), 614-629. https://doi.org/10.1016/j.aap.2009.06.027

Rasmussen, J. (1997). Risk management in a dynamic society: a modelling problem. *Safety Science*, *27*(2-3), 183-213. https://doi.org/10.1080/21568316.2020.1837229

Reason, J. (2000). Human error: models and management. *Bmj*, *320*(7237), 768-770. https://doi.org/10.1136/bmj.320.7237.768

Resanond, S. (2002). Organizational commitment and work-related cultural values: A cross-cultural study of Japanese and Thai managers in multinational corporations in Thailand. Nova Southeastern University.

Sattayathamrongthian, M., & Vanpetch, Y. (2022). Business's transportation management system technology adoption in Nakhon Pathom, Thailand. *Transportation Research Procedia*, *63*, 2449-2457. https://doi.org/10.1016/j.trpro.2022.06.281

Stefansson, G., & Lumsden, K. (2008). Performance issues of Smart Transportation Management systems. *International Journal of Productivity and Performance Management*, *58*(1), 55-70. https://doi.org/10.1108/17410400910921083

Teoh, E. R. (2021). Effectiveness of front crash prevention systems in reducing large truck real-world crash rates. *Traffic Injury Prevention*, *22*(4), 284-289. https://doi.org/10.1080/15389588.2021.1893700

Trigell, A. S., Rothhämel, M., Pauwelussen, J., & Kural, K. (2017). Advanced vehicle dynamics of heavy trucks with the perspective of road safety. *Vehicle System Dynamics*, *55*(10), 1572-1617. https://doi.org/10.1080/00423114.2017.1319964

Yuan, Y., Yang, M., Guo, Y., Rasouli, S., Gan, Z., & Ren, Y. (2021). Risk factors associated with truck-involved fatal crash severity: Analyzing their impact for different groups of truck drivers. *Journal of Safety Research*, *76*, 154–165. https://doi.org/10.1016/j.jsr.2020.12.012

Zhang, X., Wang, X., Bao, Y., & Zhu, X. (2022). Safety assessment of trucks based on GPS and in-vehicle monitoring data. Accident Analysis & Prevention, 168, 106619. https://doi.org/10.1016/j.aap.2022.106619

Zheng, Z., Lu, P., & Lantz, B. (2018). Commercial truck crash injury severity analysis using gradient boosting data mining model. *Journal of Safety Research*, *65*, 115–124. https://doi.org/10.1016/j.jsr.2018.03.002

4

Factors Influencing Purchase Decisions for Online Learning Products among Undergraduate Students in Nonthaburi Province, Thailand

Wiphawadi Phonkhoksung Promsorn Dejakawincool
Rata Narasurachoht Sasiyaphat Pholsangkitiphob
and Ratchaphol Rojbowonwittaya



Factors Influencing Purchase Decisions for Online Learning Products Among Undergraduate Students in Nonthaburi Province, Thailand

Wiphawadi Phonkhoksung[1] Promsorn Dejakawincool[2] Rata Narasurachoht[3*] Sasiyaphat Pholsangkitiphob[4] and Ratchaphol Rojbowonwittaya[5]

[1]Faculty of Business Administration, Panyapiwat Institute of Management Nonthaburi,11120 Thailand
e-mail: wiphawadiphon@pim.ac.th

[2]Faculty of Business Administration, Panyapiwat Institute of Management Nonthaburi,11120 Thailand
e-mail: promsorndej@pim.ac.th

[3*]Faculty of Business Administration, Panyapiwat Institute of Management Nonthaburi,11120 Thailand
e-mail: ratanar@pim.ac.th

[4]Faculty of Business Administration, Panyapiwat Institute of Management Nonthaburi,11120 Thailand
e-mail: sasiyaphatpho@pim.ac.th

[5]Faculty of Business Administration, Panyapiwat Institute of Management Nonthaburi,11120 Thailand
e-mail: ratchapholtub@pim.ac.th

Received : April 24, 2026 Revised : July 30, 2026 Accepted : June 11, 2026

Abstract

This study examines the factors influencing purchase decisions for online learning products among undergraduate students in Nonthaburi Province, Thailand. A quantitative survey was conducted with 400 undergraduate students selected using Cochran's sampling formula and simple random sampling. (Cochran, 1997). Data were analyzed using SPSS Version 22, employing descriptive statistics (frequency, percentage, mean, and standard deviation) and multiple regression analysis at the .05 significance level. The results indicated that the overall marketing mix (7Ps) significantly influences purchase decisions ($\beta = .788$, $p < .001$). When analyzed individually, process, customer experience, promotion, and product significantly and positively affected purchase decisions, while price, place, and people show no significant impact. The model explained 69.1% of the variance in purchase decisions. The findings highlights the importance of efficient processes and positive

digital experiences in shaping student purchasing behavior. This study contributes to digital consumer behavior literature and offers managerial implications for online learning product providers in emerging markets.

Keywords : Online learning products ; Purchase decision ; Marketing mix 7Ps; Digital marketing; Undergraduate students; Consumer behavior; Thailand

Introduction

The COVID-19 pandemic has fundamentally reshaped higher education systems worldwide, including Thailand. Educational institutions at all levels were required to rapidly transition from traditional face-to-face instruction to fully online or hybrid learning environments. Although universities have gradually resumed on-campus operations, digital learning infrastructures and technology-mediated instruction remain integral components of higher education delivery. The pandemic did not merely trigger a temporary shift; rather, it accelerated a structural transformation toward flexible, technology-enabled learning ecosystems (Electronic Transactions Development Agency [ETDA], 2020; Kotler, Kartajaya & Setiawan, 2017).

In Thailand, this transformation has had significant implications for undergraduate students' consumption patterns. As learning environments increasingly rely on digital platforms, students are required to invest in various online learning products, including electronic devices (e.g., webcams, headsets, tablets), internet services, and educational software subscriptions. These purchases are no longer discretionary but are often perceived as necessary to ensure academic performance, engagement, and accessibility. Consequently, students have emerged as a distinct and growing consumer segment within the higher education marketplace. Previous studies have suggested that consumers' purchase decisions for digital products are influenced by perceived usefulness, convenience, service quality, and trust in online platforms (Davis, 1989; Parasuraman, Zeithaml & Malhotra, 2005). However, most of these studies have focused on general e-commerce or technology products rather than products designed to support online learning.

From a marketing perspective, higher education institutions operate within a broader ecosystem that includes not only academic services but also complementary goods and services that support learning. The growing demand for online learning products has intensified competition among providers operating through digital commerce platforms. This competitive landscape requires a deeper understanding of student purchasing behavior, particularly the determinants influencing their decision-making processes. While existing literature in higher education marketing has traditionally focused on institutional choice, student satisfaction, and service quality (Kotler & Keller, 2016), comparatively limited attention has been given to students as consumers of ancillary learning products within digital marketplaces. Moreover, previous studies have reported inconsistent findings regarding the influence of marketing mix dimensions on online purchase decisions. Some studies identified price as a significant determinant, whereas others emphasized process efficiency, customer experience, and digital service quality as stronger predictors (Premkit et al., 2023; Burapha & Lekcharoen, 2025). These inconsistencies indicate that marketing factors may operate differently across product categories and consumer groups.

Nonthaburi Province represents a strategic context for examining this phenomenon. Located adjacent to Bangkok, the province hosts multiple higher education institutions and accommodates a diverse student population from various regions of Thailand. The concentration of universities and the expansion of online learning modalities make Nonthaburi a relevant setting for investigating how marketing factors shape purchasing decisions among undergraduate students. Understanding these dynamics is critical not only for commercial vendors but also for higher education administrators seeking to enhance student support systems and digital readiness.

The marketing mix framework (7Ps) provides a comprehensive lens through which to examine these dynamics. Originally developed for service marketing contexts, the 7Ps framework encompasses product, price, place, promotion, people, process, and physical evidence (Booms and Bitner, 1981). In digital learning markets

elements such as efficient transaction processes, promotional incentives, and online customer experience may exert particularly strong influence on purchase decisions. Moreover, the increasing integration of digital marketing channels—including social media, search engines, and electronic word-of-mouth—further complicates the consumer decision process (Kotler et al., 2017).

Despite the rapid growth of online learning markets in emerging economies, several research gaps remain. First, most previous studies have investigated online purchase behavior in general e-commerce settings or technology products, with limited attention to online learning products. Second, research focusing specifically on undergraduate students as consumers within higher education digital ecosystems remains scarce. Third, empirical evidence regarding the relative influence of the extended marketing mix (7Ps) on students' purchase decisions in Thailand is still limited. Addressing these gaps, this study examines the determinants of online learning product purchase decisions among undergraduate students in Nonthaburi Province. By situating students within the higher education marketing ecosystem, the study contributes to the literature on education-related consumption behavior and offers strategic insights for stakeholders seeking to align marketing strategies with student needs in digitally transformed learning environments.

Objectives

This study aims to examine the determinants influencing purchase decisions for online learning products among undergraduate students in Nonthaburi Province, Thailand, within the context of the evolving higher education marketplace. Specifically, the objectives of this research are:

1.To investigate the influence of students' demographic characteristics-including gender, year of study, monthly income, and regional background-on their purchase decisions for online learning products.

2.To analyze the role of online purchasing behavior—such as purchase frequency, expenditure per transaction, purchase timing, product type, and underlying purchase motivations—in shaping students' decision-making processes.

3.To examine the impact of the extended marketing mix (7Ps)-product, price, place, promotion, people, process, and physical evidence-on undergraduate students' purchase decisions for online learning products.

4.To identify the relative predictive power of marketing mix dimensions in explaining variance in purchase decisions within the higher education digital consumption context.

By addressing these objectives, the study seeks to contribute to higher education marketing literature by positioning undergraduate students as active consumers within digital learning ecosystems and by providing empirical evidence to inform strategic marketing practices tailored to the student segment.

Conceptual Framework

Despite the extensive literature on consumer behavior, digital marketing, and service quality, previous studies have primarily focused on general e-commerce contexts or technology products, with relatively limited attention given to online learning products within higher education environments. Moreover, although the Marketing Mix (7Ps) has been widely recognized as a useful framework for explaining consumer purchasing behavior, empirical findings regarding the relative influence of each marketing mix dimension remain inconsistent across different product categories and consumer groups. These inconsistencies indicate the need for further investigation in educational digital marketplaces, where undergraduate students represent a distinct consumer segment with unique purchasing motivations and learning-related needs.

Drawing upon the theoretical perspectives and empirical studiesreviewed above, the present study proposes that undergraduate students' purchasedecisions for online learning products are influenced by the extended Marketing Mix (7Ps), consisting of product, price, place, promotion, people, process, and physical evidence (customer experience). These seven dimensions are conceptualized as the independent variables, while purchase decision is treated as the dependent variable. The selection of these variables is grounded in established marketing theories and supported by previous empirical evidence demonstrating their

relevance to online purchasing behavior and digital service consumption. The questionnaire used in this study was therefore developed by adapting measurement items from the reviewed literature to ensure consistency between the conceptual definitions, research variables, and empirical measurement.

Based on this synthesis of the literature, the study develops a conceptual framework that illustrates the proposed relationships between the Marketing Mix (7Ps) and undergraduate students' purchase decisions for online learning products. The framework serves as the theoretical foundation for the research design, questionnaire development, and subsequent statistical analysis. By integrating consumer behavior theory, the extended Marketing Mix framework, and digital marketing literature, the study provides a coherent analytical model for examining the determinants of purchase decisions within the contemporary higher education digital marketplace.

Literature Review

1.Consumer Behavior and Purchase Decision in Digital Learning Contexts

Consumer behavior theory provides a foundational framework for understanding how individuals evaluate and select products and services (Kotler, 1999). conceptualizes consumer behavior as the activities involved in acquiring, using, and disposing of goods and services, including the decision-making processes that precede and follow purchase. In higher education contexts, students increasingly function not only as learners but also as consumers who actively evaluate complementary products that support their academic performance.

The purchase decision process traditionally involves five stages: problem recognition, information search, evaluation of alternatives, purchase decision, and post-purchase behavior (Kotler & Keller, 2016). In digital environments, these stages are mediated by online platforms, user-generated content, and electronic word-of-mouth (e-WOM), which significantly influence perceptions and risk evaluation. (Bauer, 1960) Perceived Risk Theory suggests that consumers assess financial, functional, and social risks before making purchasing decisions. For online learning products, perceived risks may include concerns regarding product reliability, payment security, and compatibility with academic requirements.

Technology Acceptance Model (TAM) (Davis, 1989) further explains technology-related purchasing behavior through perceived usefulness and perceived ease of use. In the context of online learning products, students are more likely to purchase tools they perceive as enhancing academic efficiency and being user-friendly. Diffusion of Innovation Theory (Rogers, 1962) complements this perspective by categorizing adopters based on their readiness to embrace new technologies, highlighting the heterogeneity within student populations.

Together, these theoretical perspectives underscore that students' purchasing decisions for online learning products are shaped by perceived value, risk assessment, and technological compatibility within digital ecosystems.

2.Marketing Mix (7Ps) and Higher Education-Related Consumption

The extended marketing mix framework (7Ps) expands the traditional 4Ps to include people, process, and physical evidence, thereby accommodating service-oriented markets (Booms & Bitner, 1981). In higher education-related consumption, online learning products operate within a service-dominant logic, where value is co-created through digital interaction and support systems.

Product refers to the attributes and functionality of learning tools, including their compatibility with digital platforms. Price encompasses not only monetary cost but also perceived fairness and promotional pricing strategies. Place, in digital contexts, involves accessibility through online marketplaces and 24-hour availability. Promotion includes digital marketing strategies such as social media advertising, discounts, and influencer reviews, which have become central to shaping student awareness and engagement.

The additional elements-people, process, and physical evidence-are particularly relevant in online environments. Process reflects the efficiency of search functions, payment systems, and transaction accuracy. Research on electronic service quality (Parasuraman et al., 2005) emphasizes reliability, responsiveness, and assurance as key determinants of customer satisfaction. Physical evidence, manifested through website design and interface aesthetics, contributes to perceived credibility and trust. These elements collectively shape customer experience, which increasingly influences repeat purchase intentions.

4C framework shifts attention toward consumer-oriented dimensions-consumer needs, cost, convenience, and communication-further reinforcing the importance of aligning marketing strategies with student expectations in digital education markets. (Lauterborn,1990)

3.Digital Marketing and E-Service Quality

Digital marketing plays a pivotal role in shaping online purchasing behavior. (Wertime & Fenwick, 2011) argue that digital platforms enable two-way communication and personalized engagement. (Kotler et al., 2017) highlight tools such as content marketing, search engine optimization, and social media marketing as influential mechanisms in contemporary consumer decision-making.

E-service quality extends traditional service quality concepts to online environments. (Parasuraman et al., 2005) define e-service quality as the efficiency and effectiveness of online service delivery, encompassing dimensions such as reliability, responsiveness, and security. In higher education-related consumption, secure payment processes and intuitive website navigation are critical in reducing perceived risk and enhancing purchase confidence.

Despite extensive research on consumer behavior and service marketing, limited empirical attention has been directed toward undergraduate students as consumers of online learning products within emerging markets. By integrating consumer behavior theories with the 7Ps framework in a higher education context, this study addresses an important gap in education marketing literature and advances understanding of student-centered digital consumption dynamics.

Research Methodology

1.Research Design

This study employed a quantitative research design to examine the determinants influencing undergraduate students' purchase decisions for online learning products in Nonthaburi Province, Thailand. A survey methodology was selected as it enables systematic measurement of perceptions, behaviors, and marketing-related factors within a defined population. The design aligns with prior marketing and consumer behavior research in higher education contexts, where structured questionnaires are commonly used to assess decision-making patterns.

2.Population and Sample

The target population comprised undergraduate students enrolled in online learning systems at higher education institutions located in Nonthaburi Province. Given the absence of an exact population frame, the sample size was determined using formula for estimating proportions in large or infinite populations at a 95% confidence level and a margin of error of ±5%. Using a standard Z value of 1.96 and an assumed population proportion (p) of 0.50 to maximize variability, the calculated minimum sample size was 384.16 respondents. To enhance statistical robustness and account for potential data screening, 400 questionnaires were distributed and collected.

Following the determination of the sample size, a simple random sampling method was employed to select undergraduate students who met the study criteria. Each eligible student had an equal probability of being selected to participate in the online survey. Prior to participation, respondents were informed about the objectives of the study and voluntarily agreed to complete the questionnaire. All completed questionnaires were screened for completeness and consistency before analysis. A total of 400 responses were deemed complete and valid for statistical analysis, resulting in a 100% usable response rate.

3.Instrument Development

Data were collected using a structured questionnaire developed based on established theoretical frameworks, including consumer behavior theory and the extended marketing mix (7Ps). The instrument consisted of four sections:

1) Demographic Characteristics (gender, year of study, monthly income, and regional background).

2) Online Purchasing Behavior, including purchase frequency, expenditure per transaction, purchase timing, product categories, and purchase motivations.

3) Marketing Mix (7Ps), measured using 21 items across seven dimensions: product, price, place, promotion, people, process, and physical evidence.

4) Purchase Decision, measured using three items assessing necessity, perceived credibility, and influence of product reviews.

All attitudinal items were measured using a five-point Likert scale ranging from 1 (strongly disagree) to 5 (strongly agree).

The questionnaire items were developed through an extensive review of relevant theories and previous empirical studies to ensure consistency between the conceptual framework and the measurement constructs. Prior to data collection, the questionnaire was evaluated for content validity by three experts in marketing and business research. The Index of Item–Objective Congruence (IOC) was employed to assess the relevance of each item to the research objectives. The IOC values ranged from 0.67 to 1.00, exceeding the recommended minimum criterion of 0.50, indicating satisfactory content validity. Based on the experts' recommendations, minor revisions were made to improve the clarity and wording of several questionnaire items before conducting the pilot study.

Subsequently, a pilot test was conducted with 40 undergraduate students who were not included in the final sample but possessed characteristics similar to those of the target population. Reliability analysis was performed using Cronbach's alpha coefficient. The Marketing Mix (7Ps) scale yielded a Cronbach's alpha coefficient of .940, while the Purchase Decision scale produced a coefficient of .941, both of which exceeded the recommended threshold of .70, indicating excellent internal consistency and reliability.

4.Data Collection Procedure

Data were collected through an online survey platform to accommodate the digital orientation of the target population. Participants were informed about the purpose of the study and assured that their responses would remain confidential and used solely for academic research purposes. The online format facilitated broad accessibility and reflected the digital consumption environment under investigation.

5.Data Analysis

Data were analyzed using the Statistical Package for the Social Sciences (SPSS) Version 22. Descriptive statistics, including frequency distributions, percentages, means, and standard deviations, were computed to summarize demographic characteristics, purchasing behaviors, and perceptions of marketing mix factors.

Inferential statistical analysis was conducted using multiple linear regression analysis with the Enter method to test the research hypotheses and examine the predictive effects of the marketing mix dimensions on purchase decisions. The Enter method was selected because all independent variables were entered into the regression model simultaneously based on the proposed conceptual framework and theoretical foundations. The regression model assessed both the overall influence of the aggregated Marketing Mix (7Ps) construct and the individual contributions of each dimension. Statistical significance was evaluated at the 0.05 level.

Prior to conducting the regression analysis, the assumptions of multiple linear regression were examined. Multicollinearity among the independent variables was assessed using the Variance Inflation Factor (VIF) and Tolerance statistics. Variables with VIF values below 10.00 and Tolerance values greater than 0.10 were considered acceptable, indicating that multicollinearity was not a concern (Hair, Black, Babin & Anderson, 2019). In addition, the assumptions of linearity, independence of errors, normality of residuals, and homoscedasticity were evaluated to ensure the suitability of the regression model for hypothesis testing.

The methodological approach provides a rigorous empirical framework for examining marketing determinants within the higher education digital consumption context, ensuring both reliability and analytical validity.

6.Ethical Considerations

This study adhered to internationally recognized ethical standards for research involving human participants. Prior to data collection, all participants were informed about the purpose of the study, the voluntary nature of participation, and their right to withdraw at any time without consequence. An informed consent statement was presented at the beginning of the online questionnaire, and only those who provided consent were allowed to proceed.

No personally identifiable information was collected. All responses were recorded anonymously, and the data were securely stored and used solely for academic research purposes. The study involved minimal risk, as it focused exclusively on non-sensitive information related to purchasing behavior and marketing perceptions.

This research was reviewed and approved by the Institutional Review Board (IRB) of the Human Research Ethics Committee, Sirindhorn College of Public Health, Yala Province approval No. SCPHYLIRB-2568/739; November 7, 2025. The study was conducted in full compliance with institutional ethical guidelines and international standards for social science research, ensuring respect for participants' privacy, autonomy, and confidentiality.

Results of the Research

1. Respondent Profile

A total of 400 undergraduate students participated in the study. Female respondents accounted for 77.8% of the sample, while males represented 22.3%. The majority of participants were first-year students (34.3%), followed by second-year (31.3%), third-year (26.5%), and fourth-year students (8.0%). Regarding monthly income, most respondents reported earning between 15,001–20,000 THB (32.3%), followed by 10,001–15,000 THB (29.3%), above 20,000 THB (28.5%), and below 10,000 THB (10.0%). The largest proportion of students originated from the northeastern region of Thailand (41.8%), followed by the central region (33.3%).

Table 1. Demographic Characteristics of Respondents (N = 400)

Variable	Category	%
Gender	Female	77.8
	Male	22.3
Year of Study	Year 1	34.3
	Year 2	31.3
	Year 3	26.5
	Year 4	8

2. Online Purchasing Behavior

Most respondents reported purchasing online learning products 1–2 times per month (66.8%). The majority spent less than 500 THB per transaction (42.5%). Purchases most frequently occurred during evening hours (18:01–24:00; 42.8%), followed by afternoon hours (39.5%).

The most frequently purchased items were webcams and camera stands (65.5%), followed by headphones/microphones (54.1%) and tablets/stylus devices (48.5%). The primary reason for purchase was to facilitate learning convenience (82.3%), followed by improving learning quality (58.0%) and replacing damaged products (57.5%).

3. Perceptions of Marketing Mix (7Ps)

Overall perceptions of the marketing mix factors were rated at the highest level (M = 4.63, SD = .49). Among the seven dimensions, process received the highest mean score (M = 4.72, SD = .50), followed by product (M = 4.71, SD = .51), place (M = 4.71, SD = .52), promotion (M = 4.71, SD = .54), customer experience (physical evidence) (M = 4.59, SD = .62), price (M = 4.57, SD = .63), and people (M = 4.43, SD = .80).

Table 2. Mean and Standard Deviation of Marketing Mix Dimensions

Dimension	Mean	SD
Process	4.72	0.5
Product	4.71	0.51
Place	4.71	0.52
Promotion	4.71	0.54
Customer Experience	4.59	0.62
Price	4.57	0.63
People	4.43	0.8
Overall 7Ps	4.63	0.49

4. Purchase Decision

The overall purchase decision construct was rated at the highest level (M = 4.65, SD = .56). The highest-rated item reflected the necessity of adapting to changing learning formats (M = 4.67), followed by product credibility (M = 4.66) and influence of video reviews (M = 4.62).

5. Hypothesis Testing

Multiple regression analysis was conducted using the Enter method to examine the influence of the Marketing Mix (7Ps) on undergraduate students' purchase decisions for online learning products. Prior to the regression analysis, the assumptions of multiple regression were examined, including multicollinearity among the independent variables and the independence of residuals, to ensure the appropriateness of the regression model. The regression diagnostics indicated that the assumptions of the analysis were satisfactorily met before hypothesis testing.

The aggregated Marketing Mix (7Ps) construct significantly predicted purchase decisions (ß = .788, p < .001), explaining 62.1% of the variance in purchase decisions (R^2 = .621, F = 651.151, p < .001). This result indicates that the overall Marketing Mix (7Ps) has a statistically significant positive influence on undergraduate students' purchase decisions for online learning products.

The aggregated Marketing Mix (7Ps) construct significantly predicted purchase decisions (ß = .788, p < .001), explaining 62.1% of the variance in purchase decisions (R^2 = .621, F = 651.151, p < .001). This result indicates that the overall Marketing Mix (7Ps) has a statistically significant positive influence on undergraduate students' purchase decisions for online learning products.

When the seven dimensions of the Marketing Mix were entered simultaneously into the regression model, the final model explained 69.1% of the variance in purchase decisions (R^2 = .691). Among the independent variables, process demonstrated the strongest positive influence on purchase decisions (ß = .410, p < .001), followed by customer experience (physical evidence) (ß = .292, p < .001), promotion (ß= .131, p = .008), and product (ß = .124, p = .005). In contrast, price (ß = .003, p = .950), place (ß = –.037, p = .449), and people (ß= –.002, p = .962) did not significantly influence purchase decisions.

Table 3. Multiple Regression Results Predicting Purchase Decision

Predictor	ß	t	p
Process	0.41	7.91	<.001
Customer Experience	0.292	5.757	<.001
Promotion	0.131	2.681	0.008
Product	0.124	2.838	0.005
Price	0.003	0.063	0.95
Place	-0.037	-0.757	0.449
People	-0.002	-0.047	0.962

Overall, these findings partially support the proposed research framework, indicating that not all dimensions of the Marketing Mix (7Ps) contribute equally to undergraduate students' purchase decisions. Instead, operational efficiency, customer experience, promotional activities, and product attributes emerged as the most influential determinants of purchase decisions for online learning products in the context of higher education.

Conclusion

This study examined the factors influencing undergraduate students' purchase decisions for online learning products in Nonthaburi Province, Thailand, by applying the extended Marketing Mix (7Ps) framework. The findings indicate that the overall Marketing Mix (7Ps) significantly influences purchase decisions, with process emerging as the strongest predictor, followed by customer experience, promotion, and product. In contrast, price, place, and people did not significantly influence purchase decisions.

The findings contribute to the higher education marketing literature by extending the application of the Marketing Mix (7Ps) to online learning product consumption within digital higher education environments. They also provide practical implications for online learning product providers and educational institutions by highlighting the importance of improving operational efficiency, customer experience, and product quality to better meet students' needs in digitally mediated learning ecosystems.

Discussion

This study examined the determinants influencing undergraduate students' purchase decisions for online learning products within the context of the evolving higher education marketplace in Nonthaburi Province, Thailand. The findings provide meaningful insights into how marketing mix dimensions operate in digitally mediated education ecosystems and contribute to the growing body of literature that conceptualizes students as active consumers within higher education markets.

The results demonstrate that the overall marketing mix (7Ps) significantly predicts purchase decisions, explaining a substantial proportion of variance. However, when individual dimensions were examined, only process, customer experience (physical evidence), promotion, and product exerted statistically significant positive effects. These findings suggest that in digitally oriented education-related markets, operational efficiency and experiential factors may outweigh traditional price considerations.

The strongest predictor was process. This finding underscores the centrality of seamless digital transactions in shaping purchase decisions. Efficient search functions, multiple payment options, and secure, accurate payment systems appear to significantly enhance students' confidence and reduce perceived risk. This aligns with e-service quality theory (Parasuraman et al., 2013) which emphasizes reliability and responsiveness as core drivers of online customer satisfaction. Within the higher education context, students often face time constraints and academic pressures; therefore, streamlined purchasing processes directly support their academic continuity. From a marketing perspective, vendors operating within education markets must prioritize transaction efficiency as a strategic differentiator.

Customer experience (physical evidence) emerged as the second strongest determinant. Website design, visual appeal, and perceived safety significantly influenced purchase decisions. This finding is consistent with service marketing theory, which suggests that tangible cues in digital environments serve as substitutes for physical interaction (Booms & Bitner, 1981). In online learning markets, credibility is partially constructed through interface aesthetics and digital trust signals. The high rating of purchase safety also reflects the role of perceived risk reduction, supporting (Bauer, 1960) theory. As students increasingly rely on digital commerce platforms, trust-building mechanisms—such as secure payment icons, transparent return policies, and clear product descriptions—become essential components of marketing strategy.

Promotion was also found to significantly influence purchase decisions. Discount strategies, coupon distribution, and digital advertising through social media platforms contributed positively to student decision-making. This supports the traditional marketing perspective that promotional incentives stimulate consumer response (Kotler & Keller, 2016). However, within the higher education context, promotional effectiveness may be amplified by digital communication channels that allow personalized targeting and rapid information dissemination. The influence of video reviews further highlights the importance of electronic word-of-mouth (e-WOM) in shaping student perceptions. Given that students are highly engaged with social media ecosystems, digital promotional strategies appear particularly salient for this segment.

Product attributes likewise demonstrated a significant positive effect. Students valued products that effectively support online learning formats and enhance academic performance. This aligns with the Technology Acceptance Model (Davis, 1989), which posits that perceived usefulness influences adoption decisions. In this case, learning-supportive functionality constitutes perceived usefulness. The findings suggest that students prioritize compatibility with academic needs over purely hedonic features. Consequently, product development strategies targeting education markets should emphasize functional alignment with digital learning requirements.

Interestingly, price, place, and people did not significantly predict purchase decisions in the multivariate model. The non-significant effect of price may reflect students' perception of online learning products as essential rather than discretionary expenditures. When products are viewed as necessary for academic success, convenience and functionality may take precedence over cost considerations. Similarly, place—operationalized as accessibility across multiple digital channels—may no longer represent a differentiating factor in highly competitive e-commerce environments where 24-hour access is standard. The non-significance of people (customer service personnel) suggests that in self-service digital transactions, human interaction may be less central than automated process efficiency. This finding reinforces the shift toward technology-mediated service encounters in education-related markets.

Collectively, these results highlight the transformation of the higher education marketplace into a digitally integrated ecosystem in which operational excellence and experiential design are paramount. Students, as digitally literate consumers, appear to prioritize efficiency, security, and perceived academic value when making purchasing decisions. The findings contribute to higher education marketing scholarship by extending the 7Ps framework into the domain of online learning product consumption and demonstrating the relative salience of process and experiential elements.

From a managerial perspective, vendors and education stakeholders should focus on optimizing digital service processes, enhancing website credibility, and leveraging targeted promotional strategies. Universities may also consider partnerships with trusted vendors to ensure students have access to reliable and academically aligned products. By aligning marketing strategies with student-centered digital consumption patterns, stakeholders can enhance value creation within contemporary higher education ecosystems.

More importantly, the findings help address several gaps identified in previous studies. While earlier research has predominantly examined online purchasing behavior in general e-commerce settings or technology-related products, limited empirical evidence has focused specifically on online learning products within higher education contexts. By examining undergraduate students as consumers in digitally mediated educational environments, the present study extends the application of the Marketing Mix (7Ps) framework to a context that has received comparatively limited scholarly attention.

Recommendations

1. Practical Recommendations

Based on the findings, online learning product providers should prioritize improving purchasing processes, enhancing website usability and transaction security, and developing products that effectively support students' learning activities. Educational institutions may also collaborate with reliable digital learning product providers to facilitate students' access to high-quality learning resources and technologies.

2.Recommendations for Future Research

Future studies should expand the geographical scope beyond Nonthaburi Province to improve the generalizability of the findings. Researchers may also incorporate additional variables, such as digital trust, perceived value, or technology readiness, to further explain students' purchasing behavior. Moreover, future research could employ Structural Equation Modeling (SEM) or longitudinal research designs to examine causal relationships and changes in purchasing behavior over time.

References

Bauer, R. A. (1960). *Consumer behavior as risk taking*. In R. S. Hancock (Ed.), *Proceedings of the 43rd National Conference of the American Marketing Association* (pp. 389–398). American Marketing Association.

Booms, B. H., & Bitner, M. J. (1981). *Marketing strategies and organization structures for service firms*. In J. H. Donnelly & W. R. George (Eds.), *Marketing of services* (pp. 47–51). American Marketing Association.

Burapha, K., & Lekcharoen, S. (2025). Causal factors influencing IT product purchase decisions via the Shopee application among consumers in Bangkok and metropolitan areas. *Journal of Interdisciplinary Humanities and Social Sciences*, *8*(3), 1082–1098. https://so04.tci-thaijo.org/index.php/jmhs1_s/article/view/278466

Cochran, W. G. (1997). (3rd ed.). John Wiley & Sons.

Davis, F. D. (1989). Perceived usefulness, perceived ease of use, and user acceptance of information technology. *MIS Quarterly*, *13*(3), 319–340.

Electronic Transactions Development Agency. (2020). *Thailand e-commerce value survey report*. Ministry of Digital Economy and Society. https://www.etda.or.th/th/Useful-Resource/publications/Value-of-e-Commerce-Survey-in-Thailand-2020.aspx

Hair, J. F., Black, W. C., Babin, B. J., & Anderson, R. E. (2019). *Multivariate Data Analysis* (8th ed.). Cengage.

Kotler, P. (1999). *Kotler on marketing*. Free Press.

Kotler, P., & Keller, K. L. (2016). *Marketing management* (15th ed.). Pearson.

Kotler, P., Kartajaya, H., & Setiawan, I. (2017). *Marketing 4.0: Moving from traditional to digital*. John Wiley & Sons.

Lauterborn, B. (1990). New marketing lexicon: Riffing on the 4Ps. *Advertising Age*, *61*(41), 26.

Parasuraman, A., Zeithaml, V. A., & Berry, L. L. (2013). A conceptual model of service quality and its implications for future research. *Journal of Marketing*, *49*(4), 41-50.

Premkit, N., Jaion, T., Yangngam, N., Gao, S., & Sammasut, T. (2023). Marketing mix factors 7Ps business post-death in Chinese culture that affects consumers' decision to use services: A case study of Green Dragon Coffin Shop. *Journal of Humanities and Social Sciences, Ubon Ratchathani Rajabhat University*, *15*(1), 83–96.

Rogers, E. M. (1962). *Diffusion of innovations*. Free Press.

Wertime, K., & Fenwick, I. (2011). Digi-marketing: *The essential guide to new media and digital marketing*. John Wiley & Sons.

5

กลยุทธ์การสร้างความไว้วางใจและการตัดสินใจเลือกใช้บริการสนับสนุนทางธุรกิจผ่านแพลตฟอร์มเฟซบุ๊ก

Trust Building Strategies and Service Selection Decision-Making for Business Support Services via Facebook Platform

สิตา คุณากรพิสิฐ อนันต์ บุญสนอง และ นาวิน มีนะกรรณ

Sita Kunakonphisit Anan Boonsanong and Nawin Minakan



กลยุทธ์การสร้างความไว้วางใจและการตัดสินใจเลือกใช้บริการสนับสนุนทางธุรกิจผ่านแพลตฟอร์มเฟซบุ๊ก

Trust Building Strategies and Service Selection Decision-Making for Business Support Services via Facebook Platform

สิตา คุณากรพิสิฐ์[1] อนันต์ บุญสนอง[2] และ นาวิน มีนะกรรณ[3]
Sita Kunakonphisit[1] Anan Boonsanong[2] and Nawin Minakan[3]

[1]คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยเกริก กรุงเทพ 10220 ประเทศไทย
Faculty of Business Administration, KrirkUniversity, Bangkok 10220, Thailand
e-mail: Icecoolair5858@gmail.com

[2]คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยเกริก กรุงเทพ 10220 ประเทศไทย
Faculty of Business Administration, Krirk University, Bangkok 10220, Thailand
corresponding author e-mail: ananboonsanong@gmail.com

[3]คณะบริหารธุรกิจ สถาบันวิทยาการประกอบการแห่งอโยธยา พระนครศรีอยุธยา 13000 ประทศไทย
Faculty of Business Administration, Institute of Entrepreneurial Science Ayothaya 13000
Phra Nakhon Si Ayutthaya 13000, Thailand corresponding author e-mail: nawin.m@gmail.com

Received : March 29, 2026 Revised : June 22, 2026 Accepted : July 14, 2026

บทคัดย่อ

การวิจัยเชิงคุณภาพนี้มีวัตถุประสงค์หลักเพื่อ 1)เพื่อศึกษาและวิเคราะห์ปัจจัยเชิงกลยุทธ์ที่มีอิทธิพลต่อการสร้างความไว้วางใจที่รับรู้ (Perceived Trustworthiness) ของลูกค้าที่มีต่อการใช้บริการสนับสนุนทางธุรกิจผ่านสื่อสังคมออนไลน์2)เพื่อวิเคราะห์พฤติกรรมและลำดับขั้นตอนในกระบวนการตัดสินใจเลือกใช้บริการ(Service Selection Process) ของผู้ประกอบการ โดยมุ่งเน้นความสัมพันธ์ระหว่างการรับรู้ความน่าเชื่อถือและการลดทอนความเสี่ยง3)เพื่อสังเคราะห์และเสนอแนะรูปแบบจำลองเชิงยุทธศาสตร์ในการสร้างความไว้วางใจ (Trust Building Model) สำหรับองค์กรที่ให้บริการสนับสนุนทางธุรกิจบนแพลตฟอร์มสื่อสังคมออนไลน์เพื่อให้เกิดความยั่งยืนทางการแข่งขัน ผู้วิจัยดำเนินกระบวนการวิจัย โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยกรณีศึกษาเชิงลึกเก็บรวบรวมข้อมูลผ่านการสัมภาษณ์เชิงลึกกับกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

จำนวน 12 ราย ซึ่งเป็นเจ้าของธุรกิจที่มีประสบการณ์การใช้บริการสนับสนุนทางธุรกิจอย่างต่อเนื่องวิเคราะห์ข้อมูลด้วยเทคนิคการวิเคราะห์แก่นสาระผลการวิจัยพบว่า1) กลยุทธ์การสร้างความไว้วางใจที่ประสบความสำเร็จประกอบด้วยการบูรณาการมิติด้านขีดความสามารถ เจตนาที่ดี และความซื่อตรงของผู้ให้บริการ 2) กระบวนการตัดสินใจของลูกค้าขับเคลื่อนด้วยการลดทอนความเสี่ยงผ่านระยะสืบค้นข้อมูล ZMOT และระยะประเมินผล Messy Middle โดยมีน้ำเสียงความเป็นมนุษย์และการตอบสนองที่ฉับไวเป็นปัจจัยชี้ขาดสุดท้าย และ 3) รูปแบบการสร้างความไว้วางใจที่มีประสิทธิภาพสูงสุดคือแบบจำลองทริปเปิ้ลที (Triple-T) ซึ่งประกอบด้วยความรู้ที่ตรงจุดปัญหา (Targeted Knowledge) กระบวนการปฏิบัติงานที่โปร่งใส Transparent Process และการปฏิสัมพันธ์ที่มีชั้นเชิง (Tactful Engagement) รูปแบบจำลองดังกล่าวทำหน้าที่เป็นกลไกเชิงยุทธศาสตร์ที่เปลี่ยนสถานะจากเพียงผู้รับจ้างสู่การเป็นหุ้นส่วนเชิงยุทธศาสตร์ที่ยั่งยืนในยุคเศรษฐกิจดิจิทัล

คำสำคัญ: ความไว้วางใจออนไลน์; การตัดสินใจเลือกบริการ; เฟซบุ๊ก; ธุรกิจบริการสนับสนุน; แบบจำลองทริปเปิ้ลที

Abstract

This qualitative research primarily aims to: 1) examine and analyze the strategic factors influencing perceived trustworthiness of customers toward utilizing business support services via social media, 2) analyze the behavior and chronological stages within the service selection process of entrepreneurs, focusing on the relationship between credibility perception and risk mitigation, and 3) synthesize and propose a strategic trust-building model for business support organizations on social media platforms to foster sustainable competitiveness. Adopting an indepth case study methodology, data was gathered through semi-structured interviews with 12 key informants consisting of business owners with consistent experience in utilizing business support services. Data were rigorously analyzed using thematic analysis techniques.The findings indicate that: 1) successful trust-building strategies rely on the integration of ability, benevolence, and integrity of the service provider 2) the customer

decision-making journey is driven by risk mitigation through the Zero Moment of Truth (ZMOT) and the Messy Middle stages, where humanized conversational voice and prompt responsiveness serve as the final decisive catalysts; and 3) the most effective trust-building framework is the Triple-T Model, comprising Targeted Knowledge, Transparent Process, and Tactful Engagement. This model functions as a strategic mechanism that transitions the service provider's role from a conventional contractor to a sustainable strategic partner in the digital economy.

Keywords: Online Trust; Service Selection Decision; Facebook; Business Support Services; Triple-T Model

ที่มาและความสำคัญของปัญหา

ในทศวรรษปัจจุบัน การปรับเปลี่ยนผ่านสู่ยุคเศรษฐกิจดิจิทัล (Digital Economy) ได้ส่งผลกระทบอย่างมีนัยสำคัญต่อโครงสร้างทางเศรษฐกิจ พฤติกรรมการดำเนินธุรกิจ และกระบวนการทางความคิดในการตัดสินใจของผู้บริโภคทั่วโลก โดยเฉพาะอย่างยิ่งการขยายตัวอย่างก้าวกระโดดของพาณิชย์สื่อสังคมออนไลน์ (Social Commerce) ตามแนวคิดของ (Kaplan & Haenlein, 2010) ที่ระบุว่าสื่อสังคมออนไลน์ได้เปลี่ยนบทบาทจากเพียงพื้นที่เพื่อการสื่อสารและสร้างความสัมพันธ์ สู่การเป็นแพลตฟอร์มเชิงยุทธศาสตร์หลักในการจัดซื้อจัดจ้างบริการทางธุรกิจ ภายใต้บริบทการแข่งขันที่ไร้พรมแดนนี้ ธุรกิจบริการสนับสนุนทางธุรกิจหรือทีมสนับสนุน (Support Team) ได้ก้าวขึ้นมามีบทบาทสำคัญในฐานะกลไกฟันเฟืองที่ช่วยแบ่งเบาภาระงานด้านการบริหารจัดการและเพิ่มประสิทธิภาพเชิงกลยุทธ์ให้แก่ผู้ประกอบการรายย่อย (SME) ที่ต้องการความคล่องตัวสูง

ในบริบทของประเทศไทยพาณิชย์สื่อสังคมออนไลน์มุ่งเน้นลักษณะการค้าเชิงสนทนา (Conversational Commerce)เป็นสำคัญ โดยผู้บริโภคนิยมส่งข้อความสอบถามเจรจาต่อรองสั่งซื้อและชำระเงินผ่านระบบแชทส่งข้อความ(Messenger)มากกว่าการซื้อขายผ่านระบบตะกร้าสินค้าบนเว็บไซต์สำเร็จรูปพฤติกรรมดังกล่าวส่งผลให้เจ้าของธุรกิจSMEเผชิญกับภาระงานหลังบ้านขั้นวิกฤต(Operational Bottleneck) จากการตอบข้อความจำนวนมหาศาลตลอด 24 ชั่วโมง ซึ่งหากตอบล่าช้าเพียงไม่กี่นาทีอาจส่งผลให้สูญเสียโอกาสในการขายทันที ด้วยเหตุนี้ ธุรกิจบริการทีมสนับสนุนจึงถ่อยตัวเข้ามาแก้ไขปัญหานี้โดยตรง ผ่านรูปแบบการให้บริการแอดมินตอบแชทและปิดการขายทางข้อความ (Inbox Admin & Closed Sales) การคัดกรองกลุ่มเป้าหมายหลังบ้าน การจัดการออเดอร์ ประสานงานจัดส่งสินค้า ตลอดจนการวางแผนดูแลโพสต์รายวันและการบริหารงบโฆษณาออนไลน์ให้กับแบรนด์สินค้า

อย่างไรก็ดี การว่าจ้างทีมสนับสนุนทางเฟซบุ๊กมีความแตกต่างและมีความเสี่ยงสูงกว่าการจัดจ้างบริการภายนอกทั่วไป (Outsourcing) เนื่องจากเจ้าของธุรกิจจำเป็นต้องมอบสิทธิ์การเข้าถึงข้อมูลหลังบ้านในระดับผู้ดูแล (Administrator Role) หรือผู้แก้ไข (Editor Role) ของเพจเฟซบุ๊กธุรกิจ ซึ่งสิทธิ์ดังกล่าวครอบคลุมถึงการเข้าถึงข้อมูลฐานลูกค้าทั้งหมด ประวัติการสนทนาส่วนบุคคล ข้อมูลพฤติกรรมลูกค้าเชิงลึก ข้อมูลประวัติการทำธุรกรรมการเงิน การตรวจสอบหลักฐานการโอนเงิน (Slip Verification) ตลอดจนการเข้าถึงบัตรเครดิตของบริษัทที่ผูกไว้กับระบบบัญชีโฆษณา สภาวการณ์นี้สร้างความเปราะบางอย่างยิ่งต่อความมั่นคงปลอดภัยของธุรกิจและข้อมูลส่วนบุคคลของลูกค้า เช่น ความเสี่ยงจากการรั่วไหลของฐานข้อมูลลูกค้ากลุ่มเป้าหมาย การโจรกรรมข้อมูลบัตรเครดิต หรือการถูกยึดครองเพจธุรกิจ (Page Hijacking) ซึ่งสอดคล้องกับรายงานสถิติคดีอาชญากรรมทางเทคโนโลยีจาก กองบัญชาการตำรวจสืบสวนสอบสวนอาชญากรรมทางเทคโนโลยี (2566) ที่ระบุว่าการแฮกเพจและการทุจริตเชิงข้อมูลบนเฟซบุ๊กใน ประเทศไทยมีอัตราการเพิ่มสูงขึ้นอย่างน่าตกใจ วิกฤตความเชื่อมั่นนี้เองส่งผลให้สภาวะความไม่สมมาตรของข้อมูล (Information Asymmetry) มีความรุนแรงยิ่งขึ้น และขัดขวางการจัดจ้างงานแม้ว่าปริมาณความต้องการและมูลค่าธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ในภาพรวมจะเติบโตขึ้นอย่างต่อเนื่องตามรายงานของสำนักงานพัฒนาธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ (สำนักงานพัฒนาธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์, 2567)

ปัญหาเชิงลึกที่งานวิจัยชิ้นนี้มุ่งเน้นคือสภาวะความไม่สมมาตรของข้อมูลตามแนวทงฤษฎีของ (Akerlof, 1970) ซึ่งเกิดขึ้นอย่างรุนแรงในธุรกรรมบริการออนไลน์ที่มุ่งเน้นผลลัพธ์เชิงทักษะเนื่องจากลักษณะของงานสนับสนุนทางธุรกิจเป็นสิ่งที่จับต้องไม่ได้ (Intangibility) และมีระดับความซับซ้อนสูง ทำให้ลูกค้าไม่สามารถตรวจสอบคุณภาพของบริการ ความรู้ความเชี่ยวชาญ หรือเจตนาที่แท้จริงของผู้ให้บริการได้ล่วงหน้าก่อนการจ้างงานจริง สภาวะดังกล่าวเหนี่ยวนำให้เกิดความเสี่ยงที่รับรู้ (Perceived Risk) ในระดับสูง ทั้งในมิติด้านความเสี่ยงด้านผลการดำเนินงาน (Performance Risk) จากการปิดการขายไม่ได้ยอดตามเป้า และความเสี่ยงทางการเงิน (Financial Risk) จากการสูญเสียงบโฆษณาหรือการทุจริต สอดคล้องกับทฤษฎีพฤติกรรมผู้บริโภคออนไลน์ของ (Pavlou, 2003) ที่ระบุว่าหากผู้รับบริการไม่สามารถลดทอนความกังวลใจในความเสี่ยงผ่านตัวกลางดิจิทัลได้ กระบวนการตัดสินใจจะหยุดชะงักลงทันที ดังนั้น ความไว้วางใจ (Trust) จึงทำหน้าที่เป็นสารหล่อลื่นทางเศรษฐกิจ (Economic Lubricant) ที่สำคัญที่สุดในการขับเคลื่อนการตัดสินใจในโลกเสมือนจริงที่ปราศจากการปฏิสัมพันธ์แบบต่อหน้า (Face-to-less interaction)

แม้ว่าการสร้างแบรนด์บุคคล (Personal Branding) ตามแนวคิดของ (Peters, 1997) และ (Montoya & Vandehey, 2002) จะถูกนำมาอ้างถึงในฐานะเครื่องมือสร้างความแตกต่างทางการแข่งขันและยกระดับคุณค่าในสายตาของลูกค้าแต่จากการทบทวนวรรณกรรมพบว่ายังคงมีช่องว่างการวิจัย(ResearchGap)ที่สำคัญในการอธิบายว่าในสภาวะที่ข้อมูลล้นเกิน (Information Overload) กลยุทธ์การสื่อสารที่เน้นการแสดงออกถึงความเชี่ยวชาญเฉพาะทางควบคู่กับการแสดงความโปร่งใสในกระบวนการทำงานรายวันนั้น สามารถทำหน้าที่เป็นกลไกเชิงประจักษ์ในการสร้างทุนทางความเชื่อใจ (Capital of Trust) สำหรับธุรกิจบริการสนับสนุนบนเฟซบุ๊กได้อย่างไร โดยเฉพาะในตลาดเฉพาะกลุ่ม (Niche Market) ที่มีความเสี่ยงจากการเข้าถึงข้อมูลหลังบ้านของธุรกิจลูกค้า บทความวิจัยฉบับนี้จึงมุ่งศึกษากลไกการสร้างความไว้วางใจผ่านรูปแบบจำลองที่สามารถตรวจสอบได้เพื่อเสนอแนวทางเชิงกลยุทธ์ที่สอดรับกับพฤติกรรมผู้บริโภคยุคใหม่ที่กำลังโหยหาความแท้จริง(Authenticity) และความเป็นมืออาชีพที่สัมผัสได้ผ่านระบบออนไลน์อย่างแท้จริง

5

วัตถุประสงค์การวิจัย (Research Objectives)

การวิจัยครั้งนี้มุ่งเน้นการค้นหาคำตอบในเชิงลึกเกี่ยวกับพลวัตความไว้วางใจในโลกดิจิทัล โดยมีวัตถุประสงค์หลัก ดังนี้:

1.เพื่อศึกษาและวิเคราะห์ปัจจัยเชิงกลยุทธ์ที่มีอิทธิพลต่อการสร้างความไว้วางใจที่รับรู้ (Perceived Trustworthiness) ของลูกค้าที่มีต่อการใช้บริการสนับสนุนทางธุรกิจผ่านสื่อสังคมออนไลน์

2.เพื่อวิเคราะห์พฤติกรรมและลำดับขั้นตอนในกระบวนการตัดสินใจเลือกใช้บริการ (Service Selection Process) ของผู้ประกอบการ โดยมุ่งเน้นความสัมพันธ์ระหว่างการรับรู้ความน่าเชื่อถือและการลดทอนความเสี่ยง

3.เพื่อสังเคราะห์และเสนอแนะรูปแบบจำลองเชิงยุทธศาสตร์ในการสร้างความไว้วางใจ (Trust Building Model) สำหรับองค์กรที่ให้บริการสนับสนุนทางธุรกิจบนแพลตฟอร์มสื่อสังคมออนไลน์เพื่อให้เกิดความยั่งยืนทางการแข่งขัน

ขอบเขตการวิจัย (Research Scope)

เพื่อให้การวิจัยครั้งนี้สามารถสะท้อนภาพปรากฏการณ์และข้อมูลเชิงลึกที่มีความเฉพาะเจาะจงภายในบริบทของธุรกิจบริการดิจิทัล ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตตามแนวทางของ (Yin, 2018) ใน 4 มิติดังนี้:

ด้านเนื้อหา มุ่งศึกษากลยุทธ์แบรนด์บุคคล (Personal Branding) ของทีมสนับสนุน (Support Team) ที่ส่งผลต่อระดับความไว้วางใจที่รับรู้ตามกรอบ ABI Model ของ (Mayer et al., 1995) ตลอดจนวิเคราะห์กระบวนการตัดสินใจเลือกใช้บริการในสภาวะข้อมูลไม่สมมาตรและประเมินทางเลือกที่ซับซ้อนตามแนวคิด Messy Middle ของ (Rennie & Protheroe, 2020)

ด้านประชากรและกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญคัดเลือกผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่เป็นเจ้าของธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (SME) และผู้ประกอบการออนไลน์ในประเทศไทยจำนวน 12 ราย ที่มีประสบการณ์การจ้างงานต่อเนื่องไม่น้อยกว่า 3 เดือน โดยใช้วิธีเลือกตัวอย่างแบบเจาะจงตามแนวทางของ (Creswell & Poth, 2018) ซึ่งเป็นระยะเวลาที่เพียงพอต่อการก่อร่างสร้างความไว้วางใจ

ด้านพื้นที่และแพลตฟอร์มเน้นพฤติกรรมปฏิสัมพันธ์และข้อมูลร่องรอยดิจิทัล (Digital Artifacts) เช่น ความเห็นและข้อความใน Messenger บนแพลตฟอร์มเฟซบุ๊ก (Facebook) ซึ่งทำหน้าที่เป็นพื้นที่ยุทธศาสตร์หลักในการสื่อสาร เจรจาต่อรอง และตัดสินใจปิดการขาย

ด้านระยะเวลา ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลระหว่างเดือนพฤศจิกายน พ.ศ. 2568 ถึงเดือนเมษายน พ.ศ. 2569

การทบทวนวรรณกรรมและกรอบแนวคิด (Literature Review & Conceptual Framework)

แนวคิดและธรรมชาติของธุรกิจบริการสนับสนุนทางธุรกิจในยุคพาณิชย์บทสนทนา (Conversational Commerce & Business Support Services) ธุรกิจบริการสนับสนุนทางธุรกิจหรือทีมสนับสนุน (Support Team) ในบริบทพาณิชย์สื่อสังคมออนไลน์จัดเป็นรูปแบบหนึ่งของการจัดจ้างงานบริการภายนอกในระดับปฏิบัติการ (Business Process Outsourcing - BPO) ซึ่งมีความจำเพาะในระบบเศรษฐกิจดิจิทัลของไทย สำนักงานพัฒนาธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ (2567) โดยลักษณะทางกายภาพของการดำเนินงานมุ่งแก้ไขปัญหาคอขวดเชิงปฏิบัติการ (Operational Bottleneck) ของผู้ประกอบการ SME ที่เกิดจากปริมาณบทสนทนากับลูกค้าที่หนาแน่น ตลอดจนความคาดหวังของผู้บริโภคที่ต้องการรับการตอบกลับในทันที ท่ามกลางกระแสการค้าเชิงสนทนา (Conversational Commerce)

อย่างไรก็ดี การจัดจ้างบริการในมิตินี้มีความเปราะบางเชิงความเสี่ยงที่รับรู้สูงมาก เนื่องจากการจัดซื้อจัดจ้างแบบดั้งเดิมมักเป็นงานที่ไม่สำคัญต่อความมั่นคงหรือความลับขององค์กร แต่ในธุรกิจสนับสนุนทางเฟซบุ๊ก ลูกค้าจำเป็นต้องแชร์สิทธิ์การเป็นแอดมินหรือผู้ดูแล

ระบบหลังบ้านของช่องทางสร้างรายได้หลัก ตลอดจนบัญชีโฆษณา บัญชีธนาคาร และบัตรเครดิตของบริษัท สภาวการณ์นี้ก่อให้เกิดทฤษฎีตัวการและตัวแทน (Agency Theory) และปัญหาการเลือกผิดพลาดอันเนื่องมาจากสัญญากำกวม (Moral Hazard & Adverse Selection) ซึ่งหากผู้ให้บริการขาดความซื่อตรง (Integrity) อาจทำให้เพจธุรกิจถูกปิดกั้น ยึดครอง หรือทำให้ฐานข้อมูลความลับลูกค้าส่วนบุคคลรั่วไหล ดังนั้น ธรรมชาติของบริการสนับสนุนทางธุรกิจในโลกเสมือนจริงจึงต้องการกลไกความไว้วางใจที่มีความแข็งแกร่งสูงกว่าธุรกิจทั่วไป เพื่อทำหน้าที่เป็นข้อตกลงเชิงจิตวิทยา (Psychological Contract) แทนการใช้กฎหมายคุ้มครองเพียงอย่างเดียว

ทฤษฎีความไว้วางใจบูรณาการ ABI Model แนวคิดของ (Mayer et al., 1995) ระบุว่าความน่าเชื่อถือ Trustworthiness ประกอบด้วย 3 มิติหลัก คือ ความสามารถ Ability ซึ่งหมายถึงทักษะและความเชี่ยวชาญเฉพาะด้านที่ทำให้ผู้รับบริการเชื่อมั่นว่าผู้ให้บริการจะทำงานได้สำเร็จตามเป้าหมาย ความตั้งใจดี Benevolence คือระดับที่ผู้มอบความไว้วางใจเชื่อว่าผู้รับความไว้วางใจต้องการทำสิ่งที่ดีให้แก่กันโดยไม่หวังผลประโยชน์ส่วนตนเป็นหลัก และความซื่อตรง Integrity ซึ่งคือการรับรู้ว่าผู้รับความไว้วางใจปฏิบัติตามหลักการหรือข้อตกลงที่ยอมรับร่วมกันอย่างสม่ำเสมอ

ผู้วิจัยวิเคราะห์ว่าในบริบทของธุรกิจ Support Team มิติของความเชี่ยวชาญทำหน้าที่เป็นปราการด่านแรกในการดึงดูดความสนใจแต่ความซื่อตรงและความโปร่งใสคือปัจจัยชี้ขาดที่ทำให้เกิดความสัมพันธ์ระยะยาว ผู้วิจัยตั้งข้อสังเกตว่าในสภาวะที่ลูกค้าต้องส่งมอบรหัสผ่านหรือข้อมูลหลังบ้านของธุรกิจให้แก่บุคคลแปลกหน้า มิติด้าน Integrity จะถูกยกระดับขึ้นเป็นปัจจัยพื้นฐานที่ขาดไม่ได้ ในขณะที่ Benevolence จะกลายเป็นจุดแตกต่างเชิงกลยุทธ์ที่เปลี่ยนสถานะจากเพียงคนรับจ้างเป็นคู่คิดทางธุรกิจเชิงยุทธศาสตร์

แนวคิดแบรนด์บุคคลเชิงกลยุทธ์ Personal Branding (Montoya & Vandehey, 2002; Peters, 1997) นำเสนอว่าในยุคที่การแข่งขันสูง การสร้างตัวตนให้กลายเป็นแบรนด์คือกลยุทธ์การสร้างความแตกต่างที่ทรงพลังที่สุดโดยเฉพาะในธุรกิจบริการที่ตัวบุคคลคือสินค้าหลัก แบรนด์บุคคลทำหน้าที่เป็นกลไกการส่งสัญญาณ (Signalling Mechanism) เพื่อลดความไม่สมมาตรของข้อมูล ข้อมูลจาก (Montoya & Vandehey, 2002) ชี้ให้เห็นว่าแบรนด์บุคคลที่แข็งแกร่งจะสร้างอิทธิพลเหนือการตัดสินใจผ่านความเชี่ยวชาญและความน่าเชื่อถือที่สั่งสมมาอย่างยาวนาน

ผู้วิจัยสังเคราะห์ได้ว่าแบรนด์บุคคลในโลกออนไลน์ทำหน้าที่เป็นหลักฐานประจักษ์ทางสังคม Social Proof ที่สำคัญอย่างยิ่งสำหรับลูกค้ากลุ่ม SME ผู้วิจัยวิเคราะห์ว่าการสร้างแบรนด์บุคคลไม่ใช่เพียงการมีชื่อเสียงแต่คือการบริหารจัดการความคาดหวังผ่านกระบวนการสื่อสารที่สม่ำเสมอ ผู้วิจัยมีความเห็นว่าในธุรกิจ Support Team แบรนด์บุคคลทำหน้าที่เสมือนเป็นหลักทรัพย์ประกันความเสี่ยงเชิงสัญลักษณ์ที่ช่วยให้ลูกค้าลดความกังวลใจและกล้าตัดสินใจจ้างงานในมูลค่าที่สูงขึ้นโดยไม่ต้องมีการพบปะหน้ากันจริง

พลวัตการตัดสินใจในสภาวะ (Rennie & Protheroe, 2020) ได้นำเสนอรูปแบบการตัดสินใจของผู้บริโภคยุคใหม่ที่เรียกว่า Messy Middle ซึ่งประกอบด้วยวงจรของการสำรวจ Exploration และการประเมินผล Evaluation ลูกค้าจะวนเวียนอยู่ในสภาวะนี้เพื่อค้นหาข้อมูลและเปรียบเทียบข้อเสนอภายใต้แรงกดดันจากสิ่งเร้าเชิงพฤติกรรมต่างๆ ผู้วิจัยตั้งข้อสังเกตว่าความไว้วางใจทำหน้าที่เป็นตัวเร่งปฏิกิริยาหรือ Decision Shortcut ที่ช่วยให้ลูกค้าก้าวข้ามความสับสนในสภาวะ Messy Middle ได้รวดเร็วขึ้น

ผู้วิจัยวิเคราะห์ว่าปัจจัยชี้ขาดในระยะนี้คือความเร็วในการตอบสนองและคุณภาพของข้อมูลที่ได้รับผู้วิจัยวิพากษ์ว่าธุรกิจบริการสนับสนุนบนเฟซบุ๊กที่สามารถให้ข้อมูลที่โปร่งใสและใช้น้ำเสียงการสื่อสารที่มีความเป็นมนุษย์ Human Touch จะมีโอกาสปิดการขายได้สูงกว่าคู่แข่งที่ใช้เพียงระบบอัตโนมัติผู้วิจัยสังเคราะห์ได้ว่าความไว้วางใจที่ถูกสร้างขึ้นในระยะนี้คือจุดเปลี่ยนสำคัญที่ทำให้พฤติกรรมการสืบค้นข้อมูลสิ้นสุดลงและเปลี่ยนเป็นการลงมือจ้างงานจริง

กรอบแนวคิดการวิจัย (Conceptual Framework) จากการทบทวนวรรณกรรมผู้วิจัยกำหนดกรอบแนวคิดการวิจัยที่มุ่งเน้นความสัมพันธ์เชิงโครงสร้าง ดังนี้: ตัวแปรอิสระ คือ กลยุทธ์การสื่อสารและการสร้างแบรนด์บุคคลของผู้ให้บริการ ซึ่งประกอบด้วย 3 มิติยุทธศาสตร์ (Targeted Knowledge, Transparent Process, Tactful Engagement) ตัวแปรส่งผ่านคือ การรับรู้ความไว้วางใจตามมิติ ABI และการลดทอนความเสี่ยงที่รับรู้ ส่วนตัวแปรตามคือ กระบวนการตัดสินใจเลือกใช้บริการสนับสนุนทางธุรกิจและความจงรักภักดีของลูกค้า

วิธีดำเนินการวิจัย (Research Methodology) เพื่อให้ได้ข้อมูลที่สะท้อนถึงข้อมูลเชิงลึกที่แท้จริงผู้วิจัยกำหนดระเบียบวิธีวิจัยที่เป็นระบบตามขั้นตอนดังนี้

รูปแบบการวิจัย ผู้วิจัยเลือกใช้การวิจัยเชิงคุณภาพ Qualitative Research โดยเน้นรูปแบบกรณีศึกษาเชิงลึก In-depth Single Case Study ตามแนวทางของ (Yin, 2018) เพื่อเจาะลึกความซับซ้อนของกลยุทธ์ที่ Support Team นำมาใช้ในบริบทจริง การเลือกรูปแบบนี้มีความเหมาะสมอย่างยิ่งในการเจาะลึกปรากฏการณ์ที่เป็นนามธรรมและต้องการการตีความเชิงลึก เพื่อทำความเข้าใจว่า อย่างไร และ ทำไม กลยุทธ์ของผู้ให้บริการจึงสามารถสร้างความเชื่อมั่นในโลกออนไลน์ได้สำเร็จ สอดคล้องกับหลักการวิจัยเชิงคุณภาพที่มุ่งเน้นการสร้างความเข้าใจจากปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้น (Merriam & Tisdell, 2016)

หน่วยในการวิเคราะห์และกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ใช้วิธีเลือกตัวอย่างแบบเจาะจง Purposive Sampling ตามเกณฑ์การคัดเลือกที่กำหนดขึ้นอย่างมีระบบสอดคล้องกับทฤษฎีของ (Creswell & Poth, 2018) ผู้วิจัยคัดเลือกผู้ประกอบการที่เป็นลูกค้าประจำของ Support Team จำนวน 12 ราย โดยกำหนดเกณฑ์คือ ต้องเป็นเจ้าของธุรกิจที่มีการจ้างงานต่อเนื่องไม่น้อยกว่า 3 เดือน และมีพฤติกรรมการสื่อสารผ่านแพลตฟอร์มเฟซบุ๊กเป็นหลัก เพื่อให้เห็นวิวัฒนาการของความเชื่อมั่น โดยรายละเอียดสรุปได้ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ข้อมูลประวัติกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants)

ลำดับที่	กลุ่มธุรกิจ	ระยะเวลาการใช้บริการ	วัตถุประสงค์หลักของการจ้างงาน
P1-P4	เจ้าของธุรกิจ SME (อาหารและเครื่องดื่ม)	6 เดือน - 1 ปี	จัดการระบบหลังบ้านและดูแลลูกค้า
P5-P8	ผู้ประกอบการออนไลน์ (แฟชั่นและเครื่องสำอาง)	3 - 6 เดือน	วางแผนคอนเทนต์และตอบแชทเชิงลึก
P9-P10	ธุรกิจบริการ (อสังหาริมทรัพย์และก่อสร้าง)	1 ปีขึ้นไป	คัดกรองกลุ่มเป้าหมายและนัดหมาย
P11-P12	ธุรกิจเฉพาะทาง (Consultant/Training)	4 - 8 เดือน	สร้าง Personal Brand และระบบสนับสนุน

ที่มา: สังเคราะห์โดยผู้เขียน, 2569

จากตารางที่ 1 ผู้วิจัยสรุปได้ว่าการคัดเลือกกลุ่มผู้ให้ข้อมูลมุ่งเน้นความหลากหลายของประเภทธุรกิจที่มีระดับความเสี่ยงและความต้องการความไว้วางใจที่แตกต่างกัน ซึ่งช่วยให้ผู้วิจัยสามารถวิเคราะห์พลวัตของกระบวนการตัดสินใจในสภาวะ Messy Middle ได้อย่างครอบคลุมทุกมิติ

เครื่องมือและการเก็บรวบรวมข้อมูล: ผู้วิจัยประยุกต์ใช้เทคนิคการตรวจสอบสามเส้าด้านข้อมูล (Data Triangulation) ของ (Denzin, 1978) ประกอบด้วย 1) การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interviews) ผ่านแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง 2) การวิเคราะห์เนื้อหาดิจิทัล (Content Analysis) จาก Facebook Page ย้อนหลัง 6 เดือน เพื่อตรวจสอบพฤติกรรมการสื่อสารที่เกิดขึ้นจริงตามแนวคิดของ (Krippendorff, 2018) และ 3) การสังเกตการณ์ปฏิสัมพันธ์เรียลไทม์ใน Messenger

สำหรับการวิเคราะห์เนื้อหาดิจิทัล ผู้วิจัยกำหนดเกณฑ์จำแนกและลงรหัสร่องรอยดิจิทัล (Digital Artifacts Coding Scheme) ย้อนหลัง 6 เดือน ใน 3 มิติหลัก ดังนี้

1.ด้านโครงสร้างและรูปแบบเนื้อหา (Content & Layout Structure): วิเคราะห์สัดส่วนประเภทโพสต์ ได้แก่ โพสต์ให้ความรู้เชิงเทคนิค (Educational Posts) เพื่อส่งสัญญาณด้านความสามารถ (Ability) โพสต์รีวิวผลงาน (Social Proof) เพื่อแสดงความตั้งใจดีและโพสต์เสนอขายทั่วไป เพื่อประเมินดัชนีการสื่อสารความเชี่ยวชาญเทียบกับการเสนอขายตรง

2.ด้านหลักฐานสังคมและปฏิสัมพันธ์ของลูกค้า (Social Proof & Engagement Metrics): ตรวจสอบยอดการแชร์บทความเชิงเทคนิค (Shares) ยอดบันทึกคอนเทนต์ (Saves) และรหัสความคิดเห็นสาธารณะ (Public Comment Coding) เพื่อจำแนกข้อคำถามหรือความกังวลใจของลูกค้าเกี่ยวกับความปลอดภัยเชิงข้อมูลและระบบงาน

3.ด้านโทนเสียงและภาษาปฏิสัมพันธ์ (Tone of Voice & Response Style): วิเคราะห์พจนานุกรมคำ โทนเสียง และคำสำคัญ (Keywords) ที่สะท้อนความซื่อตรง (Integrity)ตลอดจนการตอบสนองของแอดมินเพื่อประเมินระดับการรับรู้ตัวตนความเป็นมนุษย์ (Conversational Human Voice) ก่อนนำไปสืบค้นข้อมูลในระดับการแชทรายบุคคล

การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์แก่นสาระ (Thematic Analysis) ตามมาตรฐานของ (Braun & Clarke, 2006) โดยเริ่มจากการให้รหัส (Coding) ขั้นต้น และสังเคราะห์ธีมที่สำคัญเพื่อตอบวัตถุประสงค์การวิจัยอย่างเป็นระบบ

ผลการวิจัย (Research Results)

จากการวิเคราะห์ข้อมูลผ่านการสัมภาษณ์เชิงลึกและการสังเกตการณ์ปฏิสัมพันธ์บนเฟซบุ๊ก ผู้วิจัยสามารถสรุปผลการค้นพบสำคัญที่สะท้อนถึงกลยุทธ์และพลวัตการสร้างความไว้วางใจได้ใน 3 ประเด็นหลักภายใต้รูปแบบจำลอง Triple-T Model ดังนี้

ผลการวิจัยเพื่อตอบวัตถุประสงค์ข้อที่ 1: ปัจจัยเชิงกลยุทธ์ที่มีอิทธิพลต่อการสร้างความไว้วางใจที่รับรู้ (Factors Influencing Perceived Trustworthiness)ผลการวิจัยเชิงลึกพบว่า ปัจจัยเชิงกลยุทธ์ที่มีอิทธิพลโดยตรงต่อระดับความไว้วางใจที่รับรู้ตามกรอบ ABI Model (Mayer et al., 1995) จำแนกได้ดังนี้:

1.ขีดความสามารถที่รับรู้(Ability):ผู้ประกอบการประเมินทักษะและความเชี่ยวชาญผ่านกลยุทธ์ความรู้ที่ตรงจุดปัญหา (Targeted Knowledge) โดยส่งสัญญาณผ่านคอนเทนต์การแก้ปัญหาเทคนิคหลังบ้านและการบริหารยอดขาย (Educational Content Marketing)คอนเทนต์เหล่านี้พิสูจน์ความเชี่ยวชาญเชิงประจักษ์ล่วงหน้าและขจัดปัญหาข้อมูลไม่สมมาตร

2.ความซื่อตรงที่รับรู้(Integrity):ได้รับการพิสูจน์ผ่านกระบวนการปฏิบัติงานที่โปร่งใสตรวจสอบได้ (Transparent Process) ได้แก่การทำข้อตกลงและกระบวนการทำงานSLAที่ชัดเจนพร้อมระบบส่งรายงานสรุปสถานะการทำงานแบบรายวัน (Daily Accountability) เพื่อเป็นหลักประกันความเสี่ยงที่รับรู้

3.เจตนาที่ดีที่รับรู้(Benevolence):แสดงออกผ่านการปฏิสัมพันธ์ที่มีชั้นเชิง (Tactful Engagement) โดยเฉพาะน้ำเสียงในการสื่อสารที่มีความเป็นมนุษย์ (Conversational Human Voice) มีความยืดหยุ่น ยินดีช่วยเหลือ และแสดงออกถึงความเห็นอกเห็นใจ (Empathy) เพื่อสร้างความสบายใจ

ผลการวิจัยเพื่อตอบวัตถุประสงค์ข้อที่ 2: กระบวนการและลำดับขั้นตอนการตัดสินใจเลือกใช้บริการ (The Service Selection Decision-Making Process) ผลการศึกษาพลวัตขั้นตอนพฤติกรรมการตัดสินใจของผู้ประกอบการในการว่าจ้างทีมสนับสนุนตามแนวคิด Messy Middle (Rennie & Protheroe, 2020)

แบ่งเป็น 3 ระยะหลัก:

1.ระยะสืบค้นข้อมูลในจุดสืบค้นความจริง (Zero Moment of Truth - ZMOT): เกิดจากความต้องการจัดการคอขวดเชิงปฏิบัติการหลังบ้าน ลูกค้าจะค้นหาทีมสนับสนุนและสืบค้นร่องรอยดิจิทัล โดยเลือกแบรนด์ที่ส่งสัญญาณความไว้วางใจ (Trust Signals) ผ่านโพสต์ความรู้เพื่อลดภาระทางปัญญา

2.ระยะประเมินผลท่ามกลางวงจรที่สับสนตรงกลาง (Messy Middle Loop): เป็นช่วงเปรียบเทียบข้อมูล (Evaluation) และสำรวจตัวเลือกเพิ่มเติม (Exploration) ลูกค้าจะประเมินพารามิเตอร์ด้านความซื่อตรงและความโปร่งใสเพื่อลดความเสี่ยงหากคู่แข่งขาดระบบการทำงานรายงานผลที่ชัดเจน กระบวนการตัดสินใจจะหยุดชะงักลงทันที

3.ระยะตัดสินใจเลือกและปิดการขายขั้นสุดท้าย (Final Decision & Service Selection): ปัจจัยชี้ขาดสุดท้าย (Final Catalyst) ไม่ใช่ราคาบริการ แต่คือพฤติกรรมการโต้ตอบใน Messenger ที่รวดเร็วฉับไวภายใน 5 นาทีแรก พร้อมน้ำเสียงที่มีความเป็นมนุษย์ (Conversational Human Voice) ที่แสดงถึงเจตนาดีและความเข้าใจความวิตกกังวลของผู้ว่าจ้างจริง

ผลการวิจัยเพื่อตอบวัตถุประสงค์ข้อที่ 3: การสังเคราะห์รูปแบบการสร้างความไว้วางใจที่ทรงประสิทธิภาพ (Synthesis of the Triple-T Model) จากการบูรณาการและหลอมรวมผลการวิจัยข้างต้น ผู้วิจัยได้สังเคราะห์และเสนอแนะรูปแบบจำลองเชิง ยุทธศาสตร์การสร้างความไว้วางใจสำหรับธุรกิจบริการบนสื่อสังคมออนไลน์เรียกว่าโมเดลTriple-T (Triple-T Model) เพื่อแปรเปลี่ยนความระแวงออนไลน์ (Online Distrust) ให้กลายเป็นความเชื่อใจและสร้างคุณค่าร่วมกัน ดังปรากฏในตารางที่ 2

ตารางที่ 2: สรุปผลการสังเคราะห์รูปแบบการสร้างความไว้วางใจTriple-T Model

องค์ประกอบหลัก (Triple-T)	กลยุทธ์เชิงปฏิบัติการ	มิติความไว้วางใจ (ABI)	ขั้นตอนการเดินทางของลูกค้า	ผลลัพธ์เชิงพฤติกรรมต่อลูกค้า
Targeted Knowledge	การให้ความรู้เชิงลึกและแก้ปัญหาเทคนิคเฉพาะทาง	Ability (ความสามารถ)	ระยะสืบค้นข้อมูลจริง (ZMOT)	สร้างการรับรู้ความเชี่ยวชาญ ลดความกำกวมของข้อมูลบริการ
Transparent Process	การรายงานผลทำงานรายวันและขั้นตอนตรวจสอบได้	Integrity (ความซื่อสัตย์)	ระยะเปรียบเทียบข้อมูล (Messy Middle)	ลดความเสี่ยงที่รับรู้ สร้างความปลอดภัยเชิงความรู้สึก
Tactful Engagement	การสื่อสารที่รวดเร็วและใช้น้ำเสียงความเป็นมนุษย์	Benevolence (ความตั้งใจดี)	ระยะปิดการขายขั้นสุดท้าย (Final Decision)	สร้างความผูกพันทางอารมณ์ นำไปสู่การตัดสินใจจ้างงานจริง

ที่มา: สังเคราะห์จากการวิจัยโดย สิตา คุณากรพิสิฐ และคณะ 2569

การวิเคราะห์และสังเคราะห์จากผู้วิจัย:ผลการวิจัยชี้ให้เห็นว่าความสำเร็จของโมเดลTriple-T เกิดจากการทำงานร่วมกันในทุกองค์ประกอบอย่างสมดุล ผู้วิจัยสรุปได้ว่าปัจจัยที่ขับเคลื่อนธุรกิจสนับสนุนทางธุรกิจเกิดจากการผสมผสานระหว่างมิติเชิงเหตุผลตรรกะ (Logical Dimension) ผ่านกลยุทธ์ Targeted Knowledge และ Transparent Process เพื่อทำหน้าที่พิสูจน์ความเชี่ยวชาญและความปลอดภัย ควบคู่กับ มิติเชิงอารมณ์ความรู้สึก (Emotional Dimension) ผ่านกลยุทธ์ Tactful Engagement เพื่อแสดงความใส่ใจสร้างความสบายใจ หากขาดองค์ประกอบใดไปจะทำให้ความน่าเชื่อถือออนไลน์ลดต่ำลงจนกระบวนการตัดสินใจหยุดชะงักทันที

การอภิปรายผล (Discussion)

ผลการวิจัยข้างต้นนำไปสู่การอภิปรายเชิงวิชาการเพื่อเชื่อมโยงข้อค้นพบเชิงประจักษ์กับวรรณกรรมและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องใน 3 ประเด็นสำคัญ ดังนี้

ประเด็นที่ 1 ความน่าเชื่อถือในตัวบุคคลในฐานะกลไกทดแทนการตรวจสอบทางกายภาพผลการวิจัยที่พบว่าลูกค้ากล้าตัดสินใจจ้างงานมูลค่าสูงผ่านออนไลน์โดยไม่ต้องพบหน้ากัน สอดคล้องและตอกย้ำทฤษฎี ABI Model ของ (Mayer et al., 1995) ที่ระบุว่าความน่าเชื่อถือประกอบด้วยมิติความสามารถ ความซื่อสัตย์ และความตั้งใจดี ผู้วิจัยอภิปรายว่าในบริบทของทีมสนับสนุน แบรนด์บุคคลทำหน้าที่เป็นสิ่งทดแทนหรือ Substitute การตรวจสอบสถานที่ตั้งหรือตัวตนทางกายภาพได้จริง ซึ่งขยายแนวคิดของ (Gefen et al., 2003) ที่มองว่าความไว้วางใจคือปัจจัยหลักในการลดความซับซ้อนของธุรกรรมออนไลน์ โดยเฉพาะในกลุ่มธุรกิจ SME ไทยที่มักเผชิญกับความเสี่ยงจากการถูกหลอกลวง ข้อมูลความรู้เชิงลึกในระยะสืบค้นจึงทำหน้าที่เป็นหลักฐานประจักษ์ความเชี่ยวชาญ (Ability) สอดคล้องกับงานวิจัยของไทยที่พบว่าการสื่อสารแบรนด์บุคคลที่มีความสม่ำเสมอช่วยลดความไม่สมมาตรของข้อมูลและสร้างความมั่นใจในบริการที่จับต้องไม่ได้(สำนักงานพัฒนาธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์, 2567) ผู้วิจัยวิพากษ์ว่าความไว้วางใจออนไลน์ในปัจจุบันได้ยกระดับจากการเชื่อในระบบเชิงโครงสร้าง สู่การเชื่อในความแท้จริงของบุคคลอย่างมีนัยสำคัญ

ประเด็นที่ 2 พลังของความเป็นมนุษย์ในการขจัดความกังวลในโลกดิจิทัล ประเด็นเรื่องน้ำเสียงในการสื่อสารและความเร็วในการตอบสนองสอดคล้องกับแนวคิด Social Presence ของ Short et al. (1976) ที่เน้นการรับรู้ถึงความเป็นมนุษย์และความใกล้ชิดผ่านการสื่อสารดิจิทัล ผู้วิจัยวิเคราะห์ว่า แม้เทคโนโลยีและ AI จะช่วยเพิ่มความรวดเร็วในการให้บริการ แต่การสื่อสารที่มีความเป็นมนุษย์ เช่น ความสุภาพ ความเข้าใจ และความเห็นอกเห็นใจ ยังคงมีบทบาทสำคัญต่อการสร้างความไว้วางใจและลดความกังวลของลูกค้า โดยความเร็วในการตอบสนองจึงไม่เพียงสะท้อนประสิทธิภาพ แต่ยังสามารถสื่อถึงความใส่ใจและความพร้อมในการให้บริการได้อีกด้วย

ประเด็นที่ 3 การยกระดับความสัมพันธ์สู่การเป็นหุ้นส่วนยุทธศาสตร์ผ่านมูลค่าร่วม การที่ลูกค้ามองผู้ให้บริการเป็นคู่คิดหรือหุ้นส่วนสนับสนุนแนวคิด Service-Dominant Logic ของ (Vargo & Lusch, 2004) และทฤษฎีความมุ่งมั่นทุ่มเทของ (Morgan & Hunt, 1994) ที่ระบุว่าความไว้วางใจนำไปสู่ความผูกพันระยะยาว ผู้วิจัยอภิปรายว่าความไว้วางใจระดับสูงผ่านโมเดล Triple-T นำไปสู่การสร้างคุณค่าร่วมกัน (Value Co-creation) ที่ก้าวพ้นจากการซื้อขายแรงงานสู่การเป็นส่วนหนึ่งของความสำเร็จในธุรกิจลูกค้า ผู้วิจัยสังเคราะห์ได้ว่าเมื่อความไว้วางใจถูกสร้างขึ้นอย่างแข็งแกร่งจะเกิดสิ่งที่เรียกว่าต้นทุนการเปลี่ยนใจทางสังคม (Social Switching Costs) ตามแนวคิดของ (Oliver, 1999) ซึ่งทำให้คู่แข่งไม่สามารถเข้ามาแทรกแซงด้วยกลยุทธ์ด้านราคาเพียงอย่างเดียวได้ ผลการวิจัยนี้จึงเป็นการยืนยันว่าความเชื่อใจคือสินทรัพย์เชิงกลยุทธ์ที่มีมูลค่าสูงสุดในเศรษฐกิจผู้สร้างสรรค์ (Creator Economy) ยุคปัจจุบัน และสอดคล้องกับพฤติกรรมผู้ประกอบการไทยที่ให้ความสำคัญกับความสัมพันธ์ส่วนบุคคลควบคู่กับคุณภาพงานที่เป็นมาตรฐานสากล

สรุปผลและข้อเสนอแนะ (Conclusion & Recommendations)

การวิจัยครั้งนี้ได้ถอดบทเรียนเชิงยุทธศาสตร์จากการศึกษาผู้ประกอบการในยุคดิจิทัล เพื่อนำไปสู่บทสรุปและแนวทางปฏิบัติที่สามารถสร้างความได้เปรียบทางการแข่งขันอย่างยั่งยืน ดังนี้

สรุปผลการวิจัยงานวิจัยชิ้นนี้พิสูจน์ให้เห็นอย่างเด่นชัดว่าความไว้วางใจในโลกออนไลน์ไม่ใช่เรื่องของเหตุบังเอิญหรือโชคชะตาที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติแต่เป็นผลผลิตจากการดำเนินยุทธศาสตร์ที่ผ่านกระบวนการออกแบบอย่างเป็นระบบผ่านโมเดล Triple-T ซึ่งถือเป็นคำตอบที่ครอบคลุมและทรงประสิทธิภาพที่สุดสำหรับการดำเนินธุรกิจบริการสนับสนุนในโลกเสมือนจริง ผลการวิจัยยืนยันว่าหัวใจสำคัญของการสร้างความเชื่อมั่นอยู่ที่การบริหารจัดการความสมดุลระหว่างขีดความสามารถเชิงเทคนิคและความเป็นมนุษย์ที่สัมผัสได้การสื่อสารอย่างสม่ำเสมอและการแสดงออกถึงความโปร่งใสในทุกจุดสัมผัส Touchpoints ทำหน้าที่เปลี่ยนสภาวะความระแวงออนไลน์ Online Distrust ให้กลายเป็นความเชื่อใจที่จับต้องได้

ผู้วิจัยสรุปได้ว่าทุนทางความเชื่อใจ Capital of Trust คือสินทรัพย์เชิงกลยุทธ์ที่มีมูลค่าสูงสุดในเศรษฐกิจดิจิทัลปัจจุบัน ซึ่งทำหน้าที่ใน 3 สถานะสำคัญ คือ 1) เป็นเกราะป้องกันความเสี่ยงที่รับรู้ Perceived Risk Buffer ช่วยลดความกังวลใจของลูกค้าในการส่งมอบข้อมูลสำคัญ 2) เป็นปัจจัยเร่งการตัดสินใจ Decision Accelerator ในสภาวะที่ลูกค้าเผชิญกับสภาวะ Messy Middle ที่มีตัวเลือกบริการจำนวนมาก และ 3) เป็นกลไกสร้างความ

ความผูกพันเชิงความรู้สึกที่นำไปสู่ความภักดีที่ยั่งยืน ผู้วิจัยวิเคราะห์ว่าความสำเร็จของธุรกิจบริการสนับสนุนไม่ได้ขึ้นอยู่กับราคาที่ต่ำที่สุด แต่ขึ้นอยู่กับความสามารถในการสร้างตัวตนที่น่าเชื่อถือจนลูกค้ารู้สึกถึงความปลอดภัยในผลประโยชน์ของตนเอง

ข้อเสนอแนะเชิงกลยุทธ์และแนวทางปฏิบัติที่เป็นรูปธรรม เพื่อให้ผลการวิจัยเกิดประโยชน์สูงสุดต่อผู้ประกอบการผู้วิจัยขอเสนอแนวทางปฏิบัติเชิงลึกที่สามารถนำไปปรับใช้ได้ทันที ดังนี้:

1.กลยุทธ์การสื่อสารเพื่อสร้างสถานะผู้ให้ความรู้เชิงรุก Proactive Educator Strategy: ผู้ประกอบการควรปรับเปลี่ยนจากการสื่อสารที่เน้นการนำเสนอขายบริการทั่วไป Hard Sale สู่การเป็นผู้ให้คุณค่าเชิงปัญญา โดยแบ่งปันแนวทางแก้ปัญหาเชิงเทคนิคผ่านกรณีศึกษาจริง Case Study ตัวอย่างเช่น การจัดทำชุดบทความเรื่อง 5 วิธีจัดการวิกฤตความเห็นเชิงลบหลังบ้านอย่างไรให้แบรนด์ไม่พัง เพื่อสร้างสถานะผู้นำทางความคิดในระยะสืบค้นข้อมูล ZMOT ซึ่งจะช่วยลดทอนความกำกวมของบริการและพิสูจน์ขีดความสามารถ Ability ได้อย่างเป็นรูปธรรม

2.กลยุทธ์การบริหารจัดการกระบวนการที่เน้นความโปร่งใส Transparency Infrastructure Strategy: การสร้างระบบที่เอื้อต่อการตรวจสอบถือเป็นหัวใจของความเชื่อมั่นระยะยาว ควรนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้สร้างห้องทำงานจำลองหรือระบบรายงานผลแบบเรียลไทม์ เช่น การจัดทำแดชบอร์ดสรุปผลการทำงานรายวันผ่าน Google Sheets ที่ระบุสถานะงานและปัญหาที่พบอย่างละเอียด การพิสูจน์ความซื่อตรง Integrity ในระดับปฏิบัติการเช่นนี้ทำหน้าที่เป็นหลักประกันความเสี่ยงที่ทรงพลังกว่าสัญญาจ้างที่เป็นกระดาษ

3.กลยุทธ์การพัฒนาความสัมพันธ์ผ่านน้ำเสียงความเป็นมนุษย์ Tactful Engagement Strategy: ในยุคที่ระบบอัตโนมัติครอบงำ ความเป็นมนุษย์ Human Touch คือสิ่งที่สร้างความแตกต่างสูงสุด ควรฝึกอบรมทีมงานให้มีทักษะความฉลาดทางอารมณ์และชั้นเชิงในการปฏิสัมพันธ์ เช่น การส่งข้อความแจ้งเตือนลูกค้าล่วงหน้าพร้อมแผนปรับปรุงงานก่อนที่ปัญหาจะเกิด เพื่อแสดงถึงความตั้งใจดี Benevolence และยกระดับความรู้สึกเป็นหุ้นส่วนเชิงยุทธศาสตร์ที่เหนือกว่าปัจจัยด้านราคา

บทวิพากษ์ของผู้วิจัยผู้วิจัยมีความเห็นว่าความสำเร็จที่แท้จริงของทีมสนับสนุนสนับสนุนทางธุรกิจในปัจจุบัน ไม่ได้มาจากความซับซ้อนของเทคโนโลยีที่นำมาใช้เพียงอย่างเดียวแต่มาจากความจริงใจที่สามารถตรวจสอบได้และน้ำเสียงการสื่อสารที่แสดงออกถึงความเป็นกัลยาณมิตร ผู้วิจัยวิพากษ์ว่าในอนาคตอันใกล้ ธุรกิจบริการออนไลน์จะเผชิญกับสภาวะวิกฤตความเชื่อมั่น (Trust Crisis) ที่มีความรุนแรงยิ่งขึ้นจากการแพร่ระบาดของข้อมูล

เท็จและอาชญากรรมทางไซเบอร์ที่ซับซ้อน องค์กรที่มุ่งเน้นเพียงความเก่งเชิงเทคนิคแต่ขาดความโปร่งใส หรือมุ่งเน้นเพียงความใจดีแต่ขาดความเชี่ยวชาญที่พิสูจน์ได้ จะไม่สามารถอยู่รอดได้ในธุรกรรมมูลค่าสูง

ผู้วิจัยตั้งข้อสังเกตว่า โมเดล Triple-T คือรากฐานสำคัญที่ช่วยบูรณาการความเก่ง (Ability) เข้ากับความดี (Integrity & Benevolence) อย่างลงตัว องค์กรที่สามารถเปลี่ยนระบบปฏิบัติงานให้กลายเป็นร่องรอยแห่งความไว้วางใจได้จะเป็นกลุ่มเดียวที่สามารถรักษาฐานลูกค้าและเติบโตได้อย่างสง่างามในยุคเศรษฐกิจผู้สร้างสรรค์ (Creator Economy) ที่ซึ่งความเชื่อใจคือสกุลเงินใหม่ที่มีค่ามากที่สุด

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยในอนาคต (Future Research) เพื่อให้เกิดการต่อยอดองค์ความรู้และขยายผลการวิจัยให้กว้างขวางขึ้น ผู้วิจัยขอเสนอแนะแนวทางสำหรับการศึกษาวิจัยในอนาคตดังนี้:

1.การขยายขอบเขตสู่การวิจัยเชิงปริมาณ: ควรมีการทำวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) ในกลุ่มตัวอย่างขนาดใหญ่ เพื่อทดสอบน้ำหนักและอิทธิพลเชิงสถิติของแต่ละองค์ประกอบในโมเดล Triple-T ว่าส่วนใดส่งผลต่อความตั้งใจซื้อ (Purchase Intention) มากที่สุด ซึ่งจะช่วยให้ผู้ประกอบการจัดสรรทรัพยากรทางการตลาดได้อย่างมีประสิทธิภาพแม่นยำยิ่งขึ้น

2.การศึกษาเปรียบเทียบพหุแพลตฟอร์ม: เนื่องจากการวิจัยนี้มุ่งเน้นเฉพาะเฟซบุ๊ก การศึกษาในอนาคตควรเปรียบเทียบพลวัตความไว้วางใจบนแพลตฟอร์มอื่น เช่น TikTok หรือ LINE OA เพื่อวิเคราะห์ว่าบริบทของแพลตฟอร์มที่มีรูปแบบการสื่อสารแตกต่างกัน (เช่น วิดีโอสั้นเทียบกับแชทข้อความ) ส่งผลต่อระดับการรับรู้แบรนด์บุคคลและความเชื่อใจในรูปแบบที่แตกต่างกันอย่างไร

3.บทบาทของปัญญาประดิษฐ์กับความเป็นมนุษย์: ควรมีการศึกษาลึกซึ้งถึงอิทธิพลของการใช้ AI Chatbot ในงานสนับสนุนทางธุรกิจ ว่าส่งผลกระทบต่อความรู้สึกได้รับการดูแลแบบมนุษย์ (Human Touch) หรือไม่ และจุดสมดุลระหว่างประสิทธิภาพของเทคโนโลยีกับความไว้วางใจในเจตนาที่ดี (Benevolence) ของแบรนด์ควรอยู่ในระดับใดจึงจะเหมาะสมที่สุดในมุมมองของผู้บริโภคยุคถัดไป

เอกสารอ้างอิง

กองบัญชาการตำรวจสืบสวนสอบสวนอาชญากรรมทางเทคโนโลยี. (2566). *สถิติคดีออนไลน์แบ่งตามประเภทคดีและกลุ่มอายุ ปี 2566*. Police Data Catalog.

สำนักงานพัฒนาธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์.(2567).*รายงานผลการสำรวจมูลค่าพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ในประเทศไทยปี2566.*https://www.etda.or.th/th/Useful-Resource/documents-for-download.aspx

Akerlof, G. A. (1970). The market for lemons: Quality uncertainty and the market mechanism. *The Quarterly Journal of Economics, 84*(3), 488–500. https://doi.org/10.2307/1879431

Braun, V., & Clarke, V. (2006). Using thematic analysis in psychology. *Qualitative Research in Psychology, 3*(2), 77–101. https://doi.org/10.1191/1478088706qp063oa

Creswell, J. W., & Poth, C. N. (2018). *Qualitative inquiry and research design: Choosing among five approaches* (4th ed.). SAGE Publications.

Denzin, N. K. (1978). *The research act: A theoretical introduction to sociological methods.* McGraw-Hill.

Gefen, D., Karahanna, E., & Straub, D. W. (2003). Trust and TAM in online shopping: An integrated model. *MIS Quarterly*, *27*(1), 51–90. https://doi.org/10.2307/30036519

Kaplan, A. M., & Haenlein, M. (2010). Users of the world, unite! The challenges and opportunities of social media. *Business Horizons*, *53*(1), 59–68. https://doi.org/10.1016/j.bushor.2009.09.003

Krippendorff, K. (2018). *Content analysis: An introduction to its methodology* (4th ed.). Sage Publications. https://doi.org/10.4135/9781071878781

Mayer, R. C., Davis, J. H., & Schoorman, F. D. (1995). An integrative model of organizational trust. *Academy of Management Review*, *20*(3), 709–734. https://doi.org/10.2307/258792

Merriam, S. B., & Tisdell, E. J. (2016). *Qualitative research: A guide to design and implementation* (4th ed.). Jossey-Bass

Montoya, P., & Vandehey, T. (2002). *The personal branding phenomenon: Realize greater influence, explosive income growth and rapid career advancement by applying the branding techniques of Michael, Martha & Oprah*. Peter Montoya Inc.

Morgan, R. M., & Hunt, S. D. (1994). The commitment–trust theory of relationship marketing. *Journal of Marketing*, *58*(3), 20–38. https://doi.org/10.1177/002224299405800302

Oliver, R. L. (1999). Whence consumer loyalty? *Journal of Marketing*,63 (4_suppl1), 33–44. https://doi.org/10.1177/00222429990634s105

Pavlou, P. A. (2003). Consumer acceptance of electronic commerce: Integrating trust and risk with the technology acceptance model. *International Journal of Electronic Commerce*, *7*(3), 101–134. https://doi.org/10.1080/10864415.2003.11044275

Peters, T. (1997). The brand called you. *Fast Company*, *(10)*, 83–90.

Rennie, A., & Protheroe, J. (2020). *Decoding decisions: Making sense ofthe messy middle*. Think with Google. https://www.thinkwithgoogle.com/intl/en-apac/consumer-insights/consumer-journey/decoding-decisions-making-sense-messy-middle/

Short, J., Williams, E., & Christie, B. (1976). *The social psychology of telecommunications*. John Wiley & Sons.

Vargo, S. L., & Lusch, R. F. (2004). Evolving to a new dominant logic for marketing. *Journal of Marketing*, *68*(1), 1–17. https://doi.org/10.1509/jmkg.68.1.1.24036

Yin, R. K. (2018). *Case study research and applications: Design and methods* (6th ed.). SAGE Publications.

6

ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการคงอยู่ในงานของแรงงานสัญชาติลาวในอุตสาหกรรมรับเหมาก่อสร้างของประเทศไทย

Factor Affecting Job Retention of Lao Labors in Thailand's Construction Industry

อริสรา สหะรัตน์ และ อารีรัตน์ ลีหะพันธุ์

Arisara Saharat and Areerat Leelhaphunt



ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการคงอยู่ในงานของแรงงานสัญชาติลาว ในอุตสาหกรรมรับเหมาก่อสร้างของประเทศไทย

Factor Affecting Job Retention of Lao Labors in Thailand's Construction Industry

อริสรา สหะรัตน์[1] และ อารีรัตน์ ลีฬหะพันธุ์[2*]
Arisara Saharat and Areerat Leelhaphunt
[1]คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยบูรพา จังหวัดชลบุรี 20131 ประเทศไทย
Burapha Business School, Burapha University, Chon Buri 20131, Thailand
e-mail: arisara.shr@gmail.com
[2*]คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยบูรพา จังหวัดชลบุรี 20131 ประเทศไทย
Burapha Business School, Burapha University, Chon Buri 20131, Thailand
corresponding author e-mail: areerat.le@buu.ac.th

Received : March 1, 2026 Revised : April 29, 2026 Accepted : May 19, 2026

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ(1)ศึกษาอิทธิพลทางตรงของความพึงพอใจในงานและความผูกพันต่อองค์การที่ส่งผลต่อการคงอยู่ในงานของแรงงานสัญชาติลาว (2) ศึกษาอิทธิพลทางตรงของความพึงพอใจในงานต่อความผูกพันต่อองค์การ และ (3) ศึกษาความผูกพันต่อองค์การที่เป็นตัวแปรส่งผ่านระหว่างความพึงพอใจในงานและการคงอยู่ในงานของแรงงานสัญชาติลาวในอุตสาหกรรมรับเหมาก่อสร้างของประเทศไทย ซึ่งเป็นการวิจัยเชิงปริมาณโดยใช้แบบสอบถามในการเก็บข้อมูลจากแรงงานก่อสร้างสัญชาติลาวที่ทำงานอยู่ในอุตสาหกรรมรับเหมาก่อสร้างในประเทศไทยอย่างถูกต้องตามกฎหมาย จำนวน 400 คน วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติเชิงพรรณนาและการถดถอยอย่างง่าย รวมถึงการทดสอบโซเบล ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติร้อยละ 0.05 จากผลการศึกษาพบว่า (1) ความพึงพอใจในงานส่งอิทธิพลทางตรงต่อการคงอยู่ในงานของแรงงานสัญชาติลาว (2) ความพึงพอใจในงานส่งอิทธิพลทางตรงต่อความผูกพันต่อองค์การ (3) ความผูกพันต่อองค์การส่งอิทธิพลทางตรงต่อการคงอยู่ในงานของแรงงานสัญชาติลาว และ (4) ความผูกพันต่อองค์การเป็นตัวแปรส่งผ่านระหว่างความสัมพันธ์ของความพึงพอใจในงาน กับการคงอยู่ในงานของแรงงานสัญชาติลาว ดังนั้น จึงเป็นการยืนยันว่าความพึงพอใจในงานและความผูกพันต่อองค์การ มีบทบาทสำคัญต่อการคงอยู่ในงานของแรงงานสัญชาติลาวในอุตสาหกรรมรับเหมาก่อสร้างของประเทศไทย

คำสำคัญ: ความพึงพอใจในงาน; ความผูกพันขององค์การ; การคงอยู่ในงาน; แรงงานสัญชาติลาว;อุตสาหกรรมรับเหมาก่อสร้าง

Abstract

The objectives of this study are: (1) to investigate the direct effect of job satisfaction and organizational commitment on job retention of Lao labors, (2) to investigate the direct effect of job satisfaction and organizational commitment, and (3) to explore the mediating role of organizational commitment in the relationship between job satisfaction and job retention of Lao labors in Thailand's construction industry. This quantitative study utilized a questionnaire to collect data from a sample of 400 Lao labors who have worked in Thailand's construction industry. The descriptive analysis and simple linear regression, including the Sobel test, at a significance level of 0.05 were employed for data analysis. The results of the study revealed that: (1) job satisfaction was positively related to and had a direct effect on job retention of Lao labors in Thailand's construction industry, (2) job satisfaction was positively related to and had a direct effect on organizational commitment,(3) organizational commitment was positively related to and had a direct effect on job retention of Lao labors in Thailand's construction industry, and (4) organizational commitment mediated the relationship between job satisfaction and job retention of Lao labors in Thailand's construction industry. Therefore, these findings confirmed that job satisfaction and organizational commitment played a crucial role in enhancing job retention of Lao labors in Thailand's construction industry.

Keywords: Job Satisfaction; Organizational Commitment; Job Retention; Lao labor; Thailand's construction industry

ที่มาและความสำคัญของปัญหา

ปัจจุบันประเทศไทยมีการเจริญเติบโตทางด้านธุรกิจในภาคอุตสาหกรรมก่อสร้างอย่างรวดเร็ว จึงทำให้เกิดความต้องการแรงงานมากขึ้น โดยเฉพาะธุรกิจรับเหมาก่อสร้างที่งานหนัก และค่าตอบแทนต่ำ จึงทำให้แรงงานที่เป็นคนไทยส่วนใหญ่ไม่นิยมทำกัน เมื่อเปรียบเทียบกับการทำงานในธุรกิจอื่นๆ (อำพล ชะโยมชัย, 2563) ปัญหาการขาดแคลนแรงงานในอุตสาหกรรมก่อสร้างส่วนหนึ่งเกิดจากการลาออกกะทันหันของแรงงาน เพื่อไปทำงานกับนายจ้างที่ให้ผลตอบแทนสูงกว่า (สมสกุล เบาเนิด และ วิโรจน์ เจษฎาลักษณ์, 2560) จากปัญหาดังกล่าว ทำให้แรงงานสัญชาติอื่นๆในประเทศเพื่อนบ้าน เช่น เมียนมา กัมพูชา และลาวเข้ามามีบทบาทสำคัญในอุตสาหกรรมก่อสร้างของประเทศไทย โดยแรงงานสัญชาติลาวส่วนใหญ่เป็นแรงงานที่มีความรู้ ทักษะ และประสบการณ์ในการทำงานในอุตสาหกรรมก่อสร้าง จึงเป็นที่ยอมรับจากผู้ประกอบการ ซึ่งจากสถิติจำนวนต่างด้าวที่ได้รับอนุญาตทำงานคงเหลือทั่วราชอาณาจักรในปี2567พบว่ามีมาตรการนำเข้าแรงงานต่างด้าวภายใต้บันทึกความเข้าใจร่วม (Memorandum of Understanding: MOU) ที่ได้รับอนุญาตให้แรงงานสัญชาติลาวเข้ามาทำงานมากที่สุดในกิจการก่อสร้างจำนวน 198,078 ตำแหน่ง (สำนักบริหารแรงงานต่างด้าว,2567) ซึ่งการที่ประเทศไทยเป็นจุดหมายปลายทางของแรงงานต่างด้าว โดยเฉพาะประเทศเพื่อนบ้านนั้น ปัจจัยหนึ่งที่มีความสำคัญ คือ ปัจจัยค่าแรงที่สูงกว่าประเทศเพื่อนบ้านซึ่งเมื่อเปรียบเทียบค่าแรงขั้นต่ำของประเทศไทยและประเทศลาว พบว่า บางจังหวัดของประเทศไทย ได้แก่ จังหวัดนราธิวา ปัตตานี และยะลา ได้รับค่าแรงขั้นต่ำซึ่งอยู่ในระดับที่ต่ำที่สุดของประเทศอยู่ที่ 337 บาทต่อวัน (ประกาศคณะกรรมการค่าจ้าง, 2568) ซึ่งสูงกว่าประเทศลาวที่ได้รับค่าแรงขั้นต่ำอยู่ที่ 100 บาทต่อวัน (ไทยพีบีเอส, 2567) ทั้งนี้ จากสถิติจำนวนแรงงานต่างด้าวที่รับอนุญาตทำงานคงเหลือทั่วราชอาณาจักร พบว่าจากข้อมูลเปรียบเทียบจำนวนแรงงานก่อสร้างสัญชาติลาวในประเทศไทย พบว่า ในปี 2566 มีจำนวนเพิ่มขึ้น 9,193 คน และในปี 2567 มีจำนวนเพิ่มขึ้น 10,177 คน ซึ่งแสดงให้เห็นถึงการขยายตัวที่ไม่มากนัก (สำนักบริหารแรงงานต่างด้าว. (2567)

นอกจากนี้ผู้ประกอบการ ยังต้องเผชิญกับต้นทุน และความเสี่ยงด้านแรงงานต่างชาติจากการจ่ายเงินล่วงหน้าเพื่อขอใบอนุญาตและจดทะเบียนแรงงานปัญหาการเบิกเงินล่วงหน้าและหนีกลับประเทศ ทั้งนี้นอกจากปัญหาด้านการเงินแล้ว สภาพแวดล้อมในการทำงาน ความสัมพันธ์ในองค์การ ค่าตอบแทนและสวัสดิการ รวมถึงทัศนคติของผู้ประกอบการ ล้วนเป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อการลาออก และนำไปสู่ปัญหาการขาดแคลนแรงงานในอุตสาหกรรมก่อสร้าง

การศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการคงอยู่ในงานมีความสำคัญต่อการแก้ไขปัญหาการขาดแคลนแรงงานในองค์การโดยความพึงพอใจในงานเป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยเสริมสร้างทัศนคติที่ดีและแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของแรงงาน (Porter et al., 1974) ขณะเดียวกัน ความผูกพันต่อองค์การมีความสัมพันธ์กับการคงอยู่ในงานระยะยาว ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Taunton et al. (1989) ดังนั้น การคงอยู่ในงานของแรงงานสัญชาติลาวจึงมีความสำคัญต่อการแก้ไขปัญหาการขาดแคลนแรงงานในอุตสาหกรรมรับเหมาก่อสร้างในประเทศไทยผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการคงอยู่ในงานของแรงงานสัญชาติลาวเพื่อที่จะเป็นข้อมูลให้กับผู้ประกอบการในอุตสาหกรรมรับเหมาก่อสร้างได้เตรียมความพร้อมหรือสามารถที่จะสร้างสภาพแวดล้อมในการทำงานที่ส่งผลต่อการคงอยู่ในงานของแรงงานสัญชาติลาวได้อย่างเหมาะสม

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1)เพื่อศึกษาอิทธิพลทางตรงของความพึงพอใจในงานและความผูกพันต่อองค์การที่ส่งผลต่อการคงอยู่ในงานของแรงงานสัญชาติลาวในอุตสาหกรรมรับเหมาก่อสร้างของประเทศไทย

2)เพื่อศึกษาอิทธิพลทางตรงของความพึงพอใจในงานต่อความผูกพันต่อองค์การ

3)เพื่อศึกษาความผูกพันต่อองค์การที่เป็นตัวแปรส่งผ่านระหว่างความพึงพอใจในงานและการคงอยู่ในงานของแรงงานสัญชาติลาวในอุตสาหกรรมรับเหมาก่อสร้างของประเทศไทย

แนวคิดทฤษฎีและเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการคงอยู่ในงาน

การคงอยู่ในงานของพนักงานในองค์การ คือการที่พนักงานมีความต้องการ และมีความพึงพอใจที่จะปฏิบัติงานอยู่ในองค์การนี้ต่อไปให้ยาวนานที่สุดด้วยความเต็มใจและไม่ต้องการที่จะหางานอื่น ทั้งนี้ต้องเกิดจากการได้รับการสนับสนุนที่เหมาะสมไม่ว่าจะเป็นความสัมพันธ์ที่ดีต่อหัวหน้างานและเพื่อนร่วมงานผลตอบแทนและสวัสดิการที่ยุติธรรม ตลอดจนสภาพแวดล้อมการทำงานที่เหมาะสมซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยเสริมสร้างความพึงพอใจและความผูกพันต่อองค์การและนำไปสู่การคงอยู่ในงานอย่างยั่งยืน ตามแนวคิดการรักษาพนักงานให้คงอยู่ในงานของ Taunton et al. (1989) โดยได้กล่าวถึงองค์ประกอบของการคงอยู่ในงาน 4 ด้าน ดังนี้ (1) ปัจจัยด้านคุณลักษณะพนักงาน (Employee Characteristics) เช่น ลักษณะเฉพาะบุคคล ระดับการศึกษา ภาระหน้าที่ของครอบครัว รวมถึงโอกาสที่เข้ามาในการเปลี่ยนงาน ทั้งนี้การมีสัมพันธภาพที่ดีกับองค์การทั้งหัวหน้างานและเพื่อนร่วมงานนั้น เป็นสิ่งที่ส่งผลกระทบต่อพนักงาน (2) ปัจจัยด้านภาระงาน (Task Requirement) ทั้งในระดับความสามารถทักษะในการทำงาน ความท้าทาย ที่จะสร้างโอกาสให้พนักงานได้พัฒนาทักษะ ความรู้ และความสามารถของตนเอง (3) ปัจจัยด้านคุณลักษณะองค์การ (Organization Characteristics) เช่น ค่าตอบแทน สวัสดิการ ความยุติธรรม โอกาสก้าวหน้า และการส่งเสริมศักยภาพ และ (4) ปัจจัยด้านคุณลักษณะผู้บริหาร (Manager Characteristics) ผู้บริหาร หัวหน้างาน จะต้องมีภาวะผู้นำโยบายชัดเจน ความยุติธรรม การสนับสนุน และการรับฟังความคิดเห็น ซึ่งจากการทบทวนวรรณกรรมสรุปได้ว่าการคงอยู่ในงาน เป็นการแสดงความคิด ความรู้สึก และความต้องการของพนักงาน ในด้านความพึงพอใจในงานและความผูกพันต่อองค์การ ที่จะส่งผลต่อการปฏิบัติงานในหน่วยงานเดิมต่อไปด้วยความสมัครใจโดยไม่มีความคิดที่จะลาออก

กล่าวโดยสรุป แนวคิดการคงอยู่ในงาน (Job Retention) ของ Taunton et al. (1989) สามารถช่วยอธิบายและคาดการณ์พฤติกรรมของแรงงานในด้านการคงอยู่ในงาน โดยมุ่งเน้นปัจจัยด้านความพึงพอใจในงานและความผูกพันต่อองค์การ ดังนั้น การวิจัยครั้งนี้ได้นำแนวคิดการคงอยู่ในงานของ Taunton et al. (1989) มาประยุกต์ใช้เป็นกรอบแนวคิดในการวิจัย โดยมีหลักฐานเชิงประจักษ์จากการศึกษาที่ผ่านมา พบว่า ความพึงพอใจในงานและความผูกพันต่อองค์การส่งผลต่อการคงอยู่ในงาน (กัญญานัฐ ปิ่นเกษ, 2559; ปณิตา นิรมล, 2563; ลักษิกา นุชอุดม, 2564; ศักดิ์ชัย จันทะแสง, 2565; อาภาพัชร์ แซ่ตั้น และกิติยา ทัศนะบรรจง, 2565; Achmad et al., 2023; Kim & Song, 2023; Li et al., 2020; Puangyoykeaw & Nishide, 2015)

แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับความพึงพอใจในงาน

ความพึงพอใจในงาน หมายถึง ความคิดเชิงบวกต่อการทำงาน มักเกิดจากการได้รับการตอบสนองตามความต้องการที่คาดหวังไว้ ไม่ว่าจะเป็นความต้องการที่เกิดขึ้นภายใน เช่น ความปรารถนาที่จะได้รับการยอมรับ ความภาคภูมิใจในตนเอง และความสามารถในการพัฒนาตนเอง หรือเป็นความต้องการที่เกิดจากภายนอก เช่น ได้รับค่าตอบแทนที่เหมาะสมจากการทำงาน การมีชีวิตที่มั่นคง และสะดวกสบายมากขึ้นกว่าเดิม ทั้งนี้ความพึงพอใจเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้พนักงานมีความรู้สึกที่ดีต่องานที่ทำ ส่งผลให้มีแรงจูงใจและตั้งใจปฏิบัติงานอย่างเต็มความสามารถ ทำให้เกิดประสิทธิภาพในการทำงานตามเป้าหมายขององค์การ และทำให้แนวโน้มการลาออกลดลง (Porter et al., 1974) จากการทบทวนวรรณกรรม งานวิจัยนี้ได้นำแนวคิดความพึงพอใจในงาน (Job Satisfaction) ของ Smith et al. (1969) มาประยุกต์ใช้เป็นแนวคิดหลักในการวิจัย โดยแบ่งออกเป็น 5 องค์ประกอบ ดังนี้ (1) ลักษณะงาน (The Work Itself) หมายถึง ความพึงพอใจต่อลักษณะงานที่รับผิดชอบ โดยเล็งเห็นว่าเป็นงานที่น่าสนใจ มีความท้าทาย เปิดโอกาสให้เรียนรู้ และทำให้เกิดความภาคภูมิใจในผลงาน (2) รายได้ (Pay) ความพึงพอใจต่อค่าตอบแทนและสวัสดิการ โดยมองว่ามีความเหมาะสมและยุติธรรมเมื่อเปรียบเทียบกับองค์การอื่น (3) โอกาสก้าวหน้า (Promotion Opportunities) หมายถึง ความพึงพอใจที่เกิดจากการได้รับโอกาสที่ดีในการเลื่อนตำแหน่ง โดยการพิจารณาเลื่อนตำแหน่งนั้นถูกพิจารณาตามความสามารถ และความยุติธรรม (4) การบังคับบัญชา (Supervision) หมายถึง ความพึงพอใจต่อผู้บังคับบัญชา ทั้งด้านการให้คำแนะนำ การสนับสนุนด้านเทคนิค และการเปิดโอกาสให้มีส่วนร่วมในการตัดสินใจ และ (5) เพื่อนร่วมงาน (Co-workers) หมายถึง ความพึงพอใจในบรรยากาศการทำงานร่วมกันเป็นทีมที่ดี มีเพื่อนร่วมงานที่มีความเชี่ยวชาญคอยให้ความช่วยเหลือให้คำแนะนำซึ่งกันและกัน

แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับความผูกพันต่อองค์การ

ความผูกพันต่อองค์การ คือ ความรู้สึกผูกพันของพนักงานที่มีต่อองค์การแสดงให้เห็นถึงทัศนคติ ความเชื่อ และพฤติกรรมของพนักงาน โดยพนักงานที่มีความผูกพันสูงมักแสดงความมุ่งมั่น มีส่วนร่วมในกิจกรรมขององค์การ และมีความตั้งใจที่จะอยู่กับองค์การในระยะยาว ความผูกพันต่อองค์การจึงเป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยให้องค์การสามารถรักษาพนักงานที่มีศักยภาพ และขับเคลื่อนการดำเนินงานให้มีประสิทธิภาพ

และบรรลุเป้าหมาย ตามแนวคิดของ Allen and Meyer (1990) ความผูกพันต่อองค์การเป็นสภาวะทางจิตใจของบุคคลที่มีต่อองค์การ โดยแบ่งออกเป็น 3 ด้าน ดังนี้ (1) ความผูกพันด้านความรู้สึก คือความผูกพันที่เกิดจากความรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งขององค์การ จึงมักมีผลการปฏิบัติงานที่ดีและตั้งใจอยู่กับองค์การต่อไป (2)ความผูกพันด้านความต่อเนื่อง เกิดจากการพิจารณาถึงผลตอบแทนหรือประโยชน์ที่พนักงานได้รับจากองค์การ ทำให้เกิดการตัดสินใจคงอยู่ต่อไปเพราะเห็นความคุ้มค่า และมักแสดงออกผ่านพฤติกรรมการทำงานที่สม่ำเสมอและ(3)ความผูกพันด้านบรรทัดฐานของสังคมเป็นความผูกพันที่เกิดจากค่านิยมและบรรทัดฐานของสังคมหรือองค์การทำให้พนักงานรู้สึกว่าควรตอบแทนหรือทำงานให้แก่องค์การต่อไปด้วยความจงรักภักดีและความรับผิดชอบ ซึ่งจากการทบทวนวรรณกรรม งานวิจัยนี้ได้นำแนวคิดความผูกพันต่อองค์การของ Allen and Meyer (1990) มาประยุกต์ใช้เป็นแนวคิดหลักในการวิจัย โดยแบ่งออกเป็น 3 มุมมอง ประกอบด้วย (1) ความผูกพันต่อองค์การด้านความรู้สึก (2) ความผูกพันต่อองค์การด้านความต่อเนื่อง และ (3) ความผูกพันต่อองค์การด้านบรรทัดฐานของสังคม

วิธีการดำเนินงานวิจัย

กระบวนการและวิธีการเลือกกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการศึกษา คือ แรงงานก่อสร้างสัญชาติลาวในอุตสาหกรรมรับเหมาก่อสร้างของประเทศไทย ซึ่งพบว่ามีจำนวนประชากรลาวที่ได้รับอนุญาตให้เข้าทำงานในอุตสาหกรรมรับเหมาก่อสร้างอย่างถูกกฎหมาย จำนวน 198,078 คน (สำนักบริหารแรงงานต่างด้าว, 2567)

กลุ่มตัวอย่างคือแรงงานก่อสร้างสัญชาติลาวในอุตสาหกรรมรับเหมาก่อสร้างของประเทศไทย การคำนวณจำนวนกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตรของ Krejcie and Morgan (1970) ซึ่งเป็นวิธีการคำนวณจากการทราบจำนวนประชากร ได้จำนวนตัวอย่าง 384 คน ทั้งนี้เพื่อเพิ่มอำนาจในการพยากรณ์ทางสถิติในการวิเคราะห์ผลผู้วิจัยจึงทำการเพิ่มจำนวนตัวอย่างขึ้นเป็นจำนวน 400 คน โดยได้ทำการเก็บข้อมูลจากแบบสอบถามด้วยวิธีแบบเจาะจง (Purposive Sampling) เฉพาะผู้ที่เป็นแรงงานสัญชาติลาวที่ทำงานในอุตสาหกรรมรับเหมาก่อสร้างในประเทศไทยอย่างถูกต้องตามกฎหมาย มีการคัดกรองกลุ่มตัวอย่างโดยใช้คำถามว่าเป็นแรงงานสัญชาติลาวที่ทำงานอยู่ในอุตสาหกรรมรับเหมาก่อสร้าง ในประเทศไทยหรือไม่

การวัดคุณลักษณะของตัวแปร

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยพัฒนาและปรับปรุงจากแบบวัดตัวแปรของนักวิชาการที่เคยศึกษาไว้ก่อนหน้า ซึ่งมีหลักฐานเชิงประจักษ์รองรับว่าแบบวัดดังกล่าวสามารถสะท้อนตัวแปรได้อย่างเที่ยงตรงและเชื่อมั่นในระดับที่มีนัยสำคัญทางสถิติ ดังนี้

1) ตัวแปรความพึงพอใจในงาน พัฒนาจาก Biason (2020)

2) ตัวแปรความผูกพันขององค์การ พัฒนาจาก กีรติ อรุณศรี (2565)

3) ตัวแปรการคงอยู่ในงาน พัฒนาจาก โสรัจ ลดเลี้ยว (2566) และ Biason (2020)

ความเชื่อมั่นและความเที่ยงตรง

การตรวจสอบความเที่ยงตรงของเครื่องมือ (Content Validity) โดยใช้ค่าสัมประสิทธิ์ความสอดคล้อง Index of Item Objective Congruence (IOC) จากผู้ทรงคุณวุฒิ 5 ท่าน โดยได้คัดเลือกเฉพาะข้อคำถามเฉพาะที่มีค่าดัชนีความสอดคล้องตั้งแต่ 0.5 – 1 มาใช้ในแบบสอบถาม (Rovinelli & Hambleton, 1977) สำหรับการตรวจสอบค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ของแต่ละตัวแปร พบว่ามีค่าสัมประสิทธิ์ Cronbach's alpha ของทั้ง 3 ตัวแปร อยู่ระหว่าง 0.753 – 0.792 ซึ่งมีค่ามากกว่าเกณฑ์ความเชื่อมั่นที่ 0.7 แสดงให้เห็นถึงความเชื่อมั่นอยู่ในระดับที่เหมาะสม (Hair et al., 2000)

สถิติที่ใช้ในการวิจัย

การวิเคราะห์ข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ ใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ โดยเริ่มจากการวิเคราะห์สถิติเชิงพรรณา ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) จากนั้นจึงวิเคราะห์สถิติอนุมาน โดยการทดสอบค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน (Pearson Correlation) และตรวจสอบความเหมาะสมของข้อมูลในการวิเคราะห์ด้วยวิธีการถดถอยเชิงเส้น รวมถึงการทดสอบ Sobel test (Sobel, 1982)

ในการดำเนินการวิจัยครั้งนี้ได้ปฏิบัติตามหลักจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ และได้รับการรับรองจากคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในมนุษยมหาวิทยาลัยบูรพา ตามเอกสารเลขที่ IRB4-271/2567 โดยทำการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นระยะเวลา 3 เดือน

ระหว่างเดือนกรกฎาคมถึงเดือนกันยายน พ.ศ. 2568 มีผู้ตอบแบบสอบถามจำนวนทั้งสิ้น 400 คน คิดเป็นร้อยละ 100.00 ของกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา

ผลลัพธ์การวิจัยและการอภิปรายผล

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไป

ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศชายจำนวน 270 คน คิดเป็นร้อยละ 67.50 อยู่ในช่วงอายุ 18 – 30 ปี จำนวน 169 คน คิดเป็นร้อยละ 42.30 มีสถานภาพโสด จำนวน 242 คน คิดเป็นร้อยละ 60.50 และมีประสบการณ์ทำงานอยู่ในอุตสาหกรรมรับเหมาก่อสร้าง 2-4 ปี จำนวน 179 คน คิดเป็นร้อยละ 44.80

ผลการวิเคราะห์ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบน

ตารางที่ 1 แสดงผลค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร

ตัวแปร	Correlation Coefficient		
	X1	X2	Y
ค่าเฉลี่ย	3.90	3.88	3.90
ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน	0.740	0.747	0.718
ความพึงพอใจในงาน (X1)	1.00		
ความผูกพันต่อองค์กร (X2)	0.759**	1.00	
การคงอยู่ในงาน (Y)	0.744**	0.800**	1.00

หมายเหตุ: ** ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.01

จากตารางที่ 1 แสดงผลการวิเคราะห์ระดับความคิดเห็นของตัวแปร พบว่าตัวแปรความพึงพอใจในงาน ความผูกพันต่อองค์กร และการคงอยู่ในงานของแรงงานอยู่ในระดับเห็นด้วยมาก โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.90, 3.88 และ 3.90 ตามลำดับ และมีส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.740, 0.747 และ 0.718 ตามลำดับ ทั้งนี้ ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรทั้ง 3 มีค่าอยู่ระหว่าง 0.744 – 0.800 แสดงให้เห็นว่าตัวแปรมีความสัมพันธ์กันในระดับสูงและมีความเหมาะสมสำหรับการวิเคราะห์ในขั้นตอนถัดไป

ผลการทดสอบสมมติฐานที่ 1

ตารางที่ 2 แสดงผลการทดสอบอิทธิพลทางตรงของความพึงพอใจในงาน ส่งผลทางบวกต่อการคงอยู่ในงาน

ตัวแปร	B	β	t	Sig	Collinearity Statistic	
					Tolerance	VIF
ค่าคงที่ (Constant)	0.676		4.621	0.000		
ความพึงพอใจในงาน	0.828	0.744	22.184	0.000	1.00	1.00
Adjusted R^2 = 0.552, Dubin – Watson = 1.573, F = 492.119, Sig = 0.000***						

หมายเหตุ: *** ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.001

จากตารางที่ 2 ผลการวิเคราะห์การถดถอยเชิงเส้นพบว่า ความพึงพอใจในงาน (X1) มีอิทธิพลทางบวกต่อการคงอยู่ในงาน (Y) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.001 (b = 0.828, p < 0.001) โดยไม่มีปัญหาความสัมพันธ์เชิงเส้นระหว่างตัวแปร (VIF = 1.00) ทั้งนี้ ตัวแปรดังกล่าวสามารถอธิบายความแปรปรวนของการคงอยู่ในงานได้ร้อยละ 55.2 (Adjusted R^2 = 0.552) จึงยอมรับสมมติฐานที่ 1

ผลการทดสอบสมมติฐานที่ 2

ตารางที่ 3 แสดงผลการทดสอบอิทธิพลทางตรงของความพึงพอใจในงาน ส่งผลทางบวกต่อความผูกพันของ

ตัวแปร	B	β	t	Sig	Collinearity Statistic	
					Tolerance	VIF
ค่าคงที่ (Constant)	0.596		4.207	0.000		
ความพึงพอใจในงาน	0.842	0.759	23.284	0.000	1.00	1.00
Adjusted R^2 = 0.576, Dubin – Watson = 1.633, F = 542.149, Sig = 0.000***						

หมายเหตุ: *** ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.001

จากตารางที่ 3 ผลการวิเคราะห์การถดถอยเชิงเส้นพบว่า ความพึงพอใจในงาน (X1) มีอิทธิพลทางบวกต่อความผูกพันต่อองค์กร (X2) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.001 (b = 0.842, p < 0.001) โดยไม่มีปัญหาความสัมพันธ์เชิงเส้นระหว่างตัวแปร (VIF = 1.00) ทั้งนี้ ตัวแปรดังกล่าวสามารถอธิบายความแปรปรวนของความผูกพันขององค์การได้ร้อยละ 57.6 (Adjusted R^2 = 0.576) จึงยอมรับสมมติฐานที่ 2

ผลการทดสอบสมมติฐานที่ 3

ตารางที่ 4 แสดงผลการทดสอบอิทธิพลทางตรงของความผูกพันต่อองค์การส่งผลทางบวกต่อการคงอยู่ในงานของแรงงานสัญชาติลาว ในอุตสาหกรรมรับเหมาก่อสร้างของประเทศไทย

ตัวแปร	B	β	t	Sig	Collinearity Statistic	
					Tolerance	VIF
ค่าคงที่ (Constant)	0.748		6.490	0.000		
ความพึงพอใจในงาน	0.814	0.801	27.571	0.000	1.00	1.00
Adjusted R^2 = 0.655, Dubin – Watson = 1.712, F = 760.135, Sig = 0.000***						

หมายเหตุ: *** ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.001

จากตารางที่ 4 ผลการวิเคราะห์การถดถอยเชิงเส้นพบว่า ความผูกพันต่อองค์การ (X_2) มีอิทธิพลทางบวกต่อการคงอยู่ในงาน (Y) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.001 ($b = 0.814$, $p < 0.001$) โดยไม่มีปัญหาความสัมพันธ์เชิงเส้นระหว่างตัวแปร (VIF = 1.00) ทั้งนี้ ตัวแปรดังกล่าวสามารถอธิบายความแปรปรวนของการคงอยู่ในงานได้ร้อยละ 65.5 (Adjusted R^2 = 0.655) จึงยอมรับสมมติฐานที่ 3

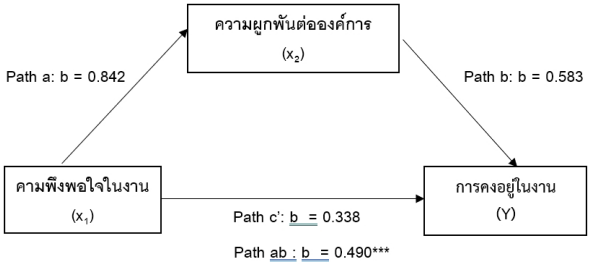
ผลการทดสอบสมมติฐานที่ 4

การทดสอบอิทธิพลส่งผ่าน (Mediating Effect) เป็นการทดสอบสมมติฐานที่ 4 โดยใช้การวิเคราะห์การถดถอยเชิงพหุ เพื่อประมาณค่าเส้นทางอิทธิพล Path b ($X_2 \rightarrow Y$) และ Path c' ($X_1 \rightarrow Y$) รวมถึงการทดสอบโซเบล (Sobel Test) ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05 ดังแสดงในตารางที่ 5

ตารางที่ 5 แสดงผลการทดสอบอิทธิพลทางอ้อมของความผูกพันต่อองค์การ เป็นตัวแปรส่งผ่านความสัมพันธ์ระหว่างความพึงพอใจในงานกับการคงอยู่ในงานของแรงงานสัญชาติลาว ในอุตสาหกรรมรับเหมาก่อสร้างของประเทศไทย

ตัวแปร	B	β	t	p-value
ค่าคงที่ (Constant)	0.329		2.660	0.008
ความพึงพอใจในงาน	0.338	0.303	7.119	0.000
ความผูกพันต่อองค์การ	0.583	0.580	13.619	0.000
Adjusted R^2 = 0.655, Dubin – Watson = 1.712, F = 760.135, Sig = 0.000***				

หมายเหตุ: *** ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.001



รูปภาพที่ 1: อิทธิพลทางอ้อมของความผูกพันต่อองค์การ เป็นตัวแปรส่งผ่านความสัมพันธ์ระหว่างความพึงพอใจในงานกับการคงอยู่ในงานของแรงงานสัญชาติลาว ในอุตสาหกรรมรับเหมาก่อสร้างของประเทศไทย

จากผลการวิเคราะห์อิทธิพลส่งผ่านพบว่า ค่า Path a เท่ากับ 0.842 และค่า Path b เท่ากับ 0.583 ส่งผลให้ค่าอิทธิพลทางอ้อม (Path ab) เท่ากับ 0.490 ดังแสดงในภาพที่ 1 จากนั้นทดสอบโซเบล (Sobel Test) พบว่าค่าสถิติเท่ากับ 11.73 ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติน้อยกว่า 0.001 แสดงว่าอิทธิพลทางอ้อมมีนัยสำคัญ

เมื่อพิจารณาอิทธิพลรวมของ ($c = ab + c'$) พบว่า $c = 0.828$ และ $c' \neq 0$ โดยมีค่าน้อยกว่า c แสดงให้เห็นว่า ความผูกพันต่อองค์การ เป็นตัวแปรส่งผ่านและมีอิทธิพลบางส่วน (Partial Mediation Effect) จึงยอมรับสมมติฐานที่ 4

อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรทั้ง 3 ตัวแปรตามการทดสอบสมมติฐานการวิจัยสามารถสรุป และอภิปรายผลของแต่ละสมมติฐาน ได้ดังนี้

สมมติฐานที่ 1 ความพึงพอใจในงาน มีอิทธิพลทางตรงต่อการคงอยู่ในงานของแรงงานอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.001 ($b = 0.828$, $p < 0.001$) แสดงให้เห็นว่า ลักษณะงาน ค่าตอบแทนและสวัสดิการ การได้รับการยอมรับ ความก้าวหน้าและความสัมพันธ์ที่ดีมีบทบาทต่อการตัดสินใจคงอยู่ในองค์การโดยเฉพาะแรงงานสัญชาติลาวที่เผชิญข้อจำกัดด้านภาษาและความมั่นคงในการจ้างงานทั้งนี้ผลการศึกษายังสอดคล้องกับงานวิจัยของ พิพัฒน์ มีเถื่อน (2562) ลักษิกา นุชอุดม (2564) เอกวิณ จุฑาพานิช (2563) และ Li et al. (2020) ซึ่งต่างพบว่าความพึงพอใจในงานเป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยลดอัตราการลาออกและปัญหาขาดแคลนแรงงานในอุตสาหกรรมก่อสร้างของประเทศไทยได้

สมมติฐานที่ 2 ความพึงพอใจในงานมีความสัมพันธ์ทางบวกและมีอิทธิพลทางตรงกับความผูกพันต่อองค์การอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.001 ($b = 0.842$, $p < 0.001$) แสดงให้เห็นว่าแรงงานที่มีความพึงพอใจในงานด้านลักษณะงาน รายได้ สวัสดิการ ความสัมพันธ์ในที่ทำงาน และโอกาสในการเติบโต มีแนวโน้มเกิดความผูกพันต่อองค์การมากขึ้น เนื่องจากได้รับผลตอบแทนที่เหมาะสม และองค์การเห็นคุณค่าในตน ซึ่งเป็นรากฐานสำคัญของความผูกพันทั้งด้านอารมณ์ ความต่อเนื่อง และค่านิยม ทั้งนี้ผลการศึกษานี้สอดคล้องกับงานวิจัยของ ศักดิ์ชัย จันทะแสง (2565) และ อาภาพัชร์ แซ่ตั่น และ กิติยา ทัศนะบรรจง (2565) ที่ชี้ให้เห็นว่า ความพึงพอใจในงานเสริมสร้างความผูกพันต่อองค์การและการรักษาแรงงานให้อยู่กับองค์การในระยะยาว

สมมติฐานที่ 3 ความผูกพันต่อองค์การมีความสัมพันธ์ทางบวกและมีอิทธิพลทางตรงต่อการคงอยู่ในงาน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.001 ($b = 0.814$, $p < 0.001$) แสดงให้เห็นว่าความผูกพันต่อองค์การใน 3 ด้าน ได้แก่ ความผูกพันด้านความรู้สึก ความผูกพันด้านความต่อเนื่อง และความผูกพันด้านบรรทัดฐานของสังคม ซึ่งล้วนมีบทบาทสำคัญต่อการตัดสินใจคงอยู่ในงาน ทั้งนี้จากผลการศึกษานี้ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ กัญญานัฐ ปิ่นเกษ (2559) ปณิตา นิรมล (2563) ปิยธิดา วังศพ่าห์ (2560) และ Kim and Song (2023) ที่พบว่าความผูกพันต่อองค์การเป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยลดอัตราการลาออกและเสริมสร้างเสถียรภาพของแรงงาน โดยเฉพาะในอุตสาหกรรมที่ประสบปัญหาการขาดแคลนแรงงานอย่างต่อเนื่อง

สมมติฐานที่ 4 ความผูกพันต่อองค์การทำหน้าที่เป็นตัวแปรส่งผ่านระหว่างความพึงพอใจในงานกับการคงอยู่ในงานอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.001 (Path $ab = 0.490$, $p < 0.001$) แสดงให้เห็นว่าเมื่อแรงงานมีความพึงพอใจในงานจะก่อให้เกิดความผูกพันต่อองค์การ ซึ่งนำไปสู่ความตั้งใจคงอยู่ในงานในระยะยาว ทั้งนี้ยังสอดคล้องกับแนวคิดการคงอยู่ในงานของ Taunton et al. (1989) ที่อธิบายว่า นอกจากความพึงพอในงานแล้ว ความผูกพันต่อองค์การยังเป็นปัจจัยสำคัญต่อการคงอยู่ในงาน เนื่องจากแรงงานสัญชาติลาวเกิดความรู้สึกมั่นคง การได้รับการยอมรับ และความสัมพันธ์ที่ดีกับเพื่อนร่วมงานและหัวหน้างาน ซึ่งล้วนมีส่วนสำคัญในการลดความตั้งใจลาออก

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยในอนาคตและประโยชน์ของการวิจัย

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยในอนาคต

1) ควรมีการศึกษาเพิ่มเติมเกี่ยวกับ ปัจจัยภายนอกองค์การ ที่มีอิทธิพลต่อการคงอยู่ในงานของแรงงานต่างชาติ เช่น ความมั่นคงของครอบครัว สภาพแวดล้อมทางสังคม วัฒนธรรม ความเชื่อ รวมถึงข้อจำกัดด้านกฎหมายและเอกสารแรงงาน เพื่อให้เกิดความเข้าใจในมิติทางสังคมและบริบทชีวิตของแรงงานต่างชาติอย่างรอบด้านมากยิ่งขึ้น

2) ควรขยายขอบเขตการศึกษาไปยัง แรงงานต่างชาติในอุตสาหกรรมอื่นและสัญชาติอื่น เนื่องจากการวิจัยครั้งนี้มุ่งเน้นเฉพาะแรงงานสัญชาติลาวในอุตสาหกรรมรับเหมาก่อสร้าง ดังนั้น การศึกษากลุ่มแรงงานจากประเทศอื่น เช่น เมียนมา หรือกัมพูชา รวมถึงแรงงานในอุตสาหกรรมอื่น เช่น การผลิต การบริการ และเกษตรกรรม จะช่วยให้สามารถเปรียบเทียบความแตกต่างด้านพฤติกรรมการทำงาน ปัจจัยจูงใจ และบริบททางสังคม ซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อการกำหนดนโยบายแรงงานในภาพรวมของประเทศได้

ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

1) ประโยชน์เชิงนโยบายและการบริหารจัดการ ผลการวิจัยสามารถเป็นข้อมูลสนับสนุนให้ผู้ประกอบการและผู้บริหารในอุตสาหกรรมรับเหมาก่อสร้างนำไปใช้ในการกำหนดนโยบายด้านการบริหารแรงงาน การรักษาแรงงานให้อยู่ในงานระยะยาว และการลดอัตราการลาออกของแรงงานสัญชาติลาว

2) ประโยชน์เชิงปฏิบัติการ ผู้ประกอบการสามารถนำผลการวิจัยไปประยุกต์ใช้ในการปรับปรุงสภาพแวดล้อมในการทำงาน การจัดสวัสดิการ ค่าตอบแทน และการสร้างความผูกพันต่อองค์การเพื่อส่งเสริมความพึงพอใจในงานและการคงอยู่ในงานของแรงงานสัญชาติลาว

สรุปผลการวิจัย

ดังที่ได้กล่าวไว้ข้างต้นผลการศึกษาครั้งนี้สอดคล้องกับแนวคิดการคงอยู่ในงานของ Taunton et al. (1989) ที่อธิบายว่าความพึงพอใจในงานส่งผลต่อการคงอยู่ในงานผ่านความผูกพันต่อองค์การ โดยพบว่าอิทธิพลทางอ้อมผ่านความผูกพันต่อองค์การ (Path ab = 0.490) มีค่าสูงกว่าอิทธิพลทางตรงของความพึงพอใจในงาน (Path c' = 0.338) สะท้อนว่าความผูกพันต่อองค์การเป็นกลไกสำคัญที่เชื่อมโยงความพึงพอใจในงานไปสู่การคงอยู่ในงานดังนั้นการส่งเสริมความผูกพันต่อองค์การจึงเป็นแนวทางที่มีประสิทธิภาพในการรักษาแรงงานสัญชาติลาวในอุตสาหกรรมรับเหมาก่อสร้างของประเทศไทย

เอกสารอ้างอิง

กีรติ อรุณศรี. (2565). *ปัจจัยที่ส่งผลต่อความผูกพันต่อองค์กรของพนักงานผู้มีศักยภาพสูง Talent (Future Leader) บริษัท เบทาโกร จำกัด (มหาชน).* (Thematic Paper). มหาวิทยาลัยมหิดล. https://archive.cm.mahidol.ac.th/handle/123456789/4879

กัญญานัฐ ปิ่นเกษ. (2559). *การศึกษาปัจจัยส่วนบุคคล ปัจจัยด้านสภาพแวดล้อมในการทำงาน และปัจจัยด้านคุณภาพชีวิตในการทำงาน ที่ส่งผลต่อความผูกพันต่อองค์กรของพนักงานระดับปฏิบัติการ การท่าเรือกรุงเทพ.* (สารนิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยกรุงเทพ.

ไทยพีบีเอส. (2567, 23 กันยายน). *สำรวจตัวเลขค่าแรงขั้นต่ำใน-นอกกลุ่มประเทศอาเซียน* https://www.thaipbs.or.th/news/content/344525.

ปณิตา นิรมล. (2563). ปัจจัยที่สามารถทำนายการคงอยู่ในงานของบุคลากรมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีมหานคร. *วารสารสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 46*(2), 190–239.

ปิยธิดา วังศพ่าห์. (2560). *การศึกษาปัจจัยส่วนบุคคล คุณภาพชีวิตในการทำงาน ความผูกพันต่อองค์กรและการสื่อสารในองค์กร ส่งผลต่อการเป็นสมาชิกที่ดีต่อองค์กรของพนักงานระดับปฏิบัติการโรงแรมระดับ 5 ดาวแห่งหนึ่ง ย่านเจริญนคร.* (สารนิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยกรุงเทพ. http://dspace.bu.ac.th/jspui/handle/123456789/2475

คณะกรรมการค่าจ้าง. (2568). *ประกาศคณะกรรมการค่าจ้าง เรื่อง อัตราค่าจ้างขั้นต่ำ (ฉบับที่ 14).* กระทรวงแรงงาน. https://www.mol.go.th/wp-content/uploads/sites/2/2025/07/ประกาศ-คจ.ขั้นต่ำ-ฉ14-รวม.pdf

พิพัฒน์ มีเถื่อน. (2562). *ความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของพนักงาน บริษัท ฮันนี่ เวลล์ อิเล็คทรอนิค แมธิเรียลส์ (ประเทศไทย) จำกัด.* (สารนิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยเกริก.

ลักษิกา นุชอุดม. (2564). *ทัศนคติและความพึงพอใจของพนักงานกลุ่มอุตสาหกรรมสินค้าอุปโภคบริโภค (FMCG) ประเทศไทยต่อรูปแบบการทำงานที่บ้าน (Work from home) ในช่วงสถานการณ์วิกฤต COVID-19.* (Thematic Paper). มหาวิทยาลัยมหิดล. https://archive.cm.mahidol.ac.th/handle/123456789/3928

ศักดิ์ชัย จันทะแสง. (2565). ความสัมพันธ์ระหว่างความพึงพอใจในการทำงานกับความผูกพันต่อองค์กรของบุคลากร สายสนับสนุนวิชาการ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลกรุงเทพ. *วารสารวิจัยและนวัตกรรม สถาบันการอาชีวศึกษากรุงเทพมหานคร, 5*(2), 162–178.

สมสกุล เบาเนิด และ วิโรจน์ เจษฎาลักษณ์. (2560). การจัดการแรงงานต่างด้าวของสถานประกอบการแปรรูปอาหารทะเลใน อำเภอเมือง จังหวัดสมุทรสาคร. *วารสารมนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์ และศิลปะ*, *10*(1), 1376-1393.

สำนักบริหารแรงงานต่างด้าว. (2567). *สถิติจำนวนคนต่างด้าว.* https://www.doe.go.th/prd/assets/upload/files/alien_th/d17f1a83f2a14f2db5502d3ad0dc3cdf.pdf.

โสรัจ ลดเลี้ยว. (2566). *ปัจจัยเชิงสาเหตุในการคงอยู่ในงานของแรงงานประมงทะเลสัญชาติเมียนมา.* (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยบูรพา. https://digital_collect.lib.buu.ac.th/dcms/files/63920034.pdf

อาภาพัชร์ แซ่ตั่น และ กิติยา ทัศนะบรรจง. (2565). ความพึงพอใจในงานและความผูกพันต่อองค์การส่งผลต่อพฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีของพนักงาน บริษัท ผลิตชิ้นส่วนยานยนต์ ในนิคมอุตสาหกรรมอีสเทิร์นซีบอร์ด จังหวัดระยอง. *วารสารวิชาการวิทยาลัยสันตพล*, *8*(2), 126-136.

อำพล ชะโยมชัย. (2563). โมเดลเชิงสาเหตุของอิทธิพลความพึงพอใจในการทำงานของพนักงานภาคเอกชนที่มีต่อความผูกพันต่อองค์การในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล. *วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชพฤกษ์*, *5*(3), 28-42. https://so03.tci-thaijo.org/index.php/rpu/article/view/237756/162792

เอกวิณ จุฑาพานิช. (2563). *โมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุที่มีอิทธิพลต่อการคงอยู่ในงานของพนักงานองค์การเทรดดิ้ง ในเขตกรุงเทพมหานคร.* (วิทยานิพนธ์ ปริญญามหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. https://ir.swu.ac.th/server/api/core/bitstreams/d74393c5-156d-4c4c-b446-506301012f92/content

Achmad, L. I., Noermijati, N., Rofiaty, R., & Irawanto, D. W. (2023). Job Satisfaction and Employee Engagement as Mediators of the Relationship Between Talent Development and Intention to Stay in Generation Z Workers. *International Journal of Professional Business Review*, *8*(1), e0814. https://doi.org/10.26668/businessreview/2023.v8i1.814.

Allen, N. J., & Meyer, J. P. (1990). The Measurement and Antecedents of Affective, Continuance, and Normative Commitment to the Organization. *Journal Of Occupational Psychology*, *63*(1), 1–18. https://doi.org/10.1111/j.2044-8325.1990.tb00506.x

Biason, R. S. (2020). The effect of job satisfaction on employee retention. *International Journal of Economics, Commerce and Management*, *8*(3), 405–413.

Hair, J., Bush, P., & Ortinau J. (2000). *Marketing Research: A Practical Approach for the New Millennium*. Irwin: McGraw-Hill Series in Marketing.

Kim, Y., & Song, E. (2023). Effects of Resilience, and Organizational Commitment, Workplace Violence on Nurses' Intention to Stay. *The Journal of Social Convergence Studies*, *7*(3), 1–13. https://doi.org/10.37181/JSCS.2023.7.3.001

Krejcie, R. V., & Morgan, D. W. (1970). Determining Sample Size for Research Activities. *Educational and Psychological Measurement*, *30*(3), 607–610. https://doi.org/10.1177/001316447003000308

Li, X., Zhang, Y., Yan, D., Wen, F., & Zhang, Y. (2020). Nurses'Intention to Stay: The Impact of Perceived Organizational Support, Job Control and Job Satisfaction. *Journal of Advanced Nursing*, *76*(5), 1141-1150. https://doi.org/10.1111/jan.14305

Porter, L. W., Steers, R. M., Mowday, R. T., & Boulian, P. V. (1974).Organizational commitment, job satisfaction, and turnover among psychiatric technicians. *Journal of Applied Psychology*, *59*(5), 603–609. https://doi.org/10.1037/h0037335

Puangyoykeaw, K., & Nishide, Y. (2015). Organizational Commitment and Turnover Intention in Low-skilled Immigrant Workers in Thailand: An Empirical Assessment of Need Satisfaction,Job Satisfaction and Overall Life Satisfaction Factors. *International Journal of Business and Management*, *10*(5), 98-113. https://doi.org/10.5539/ijbm.v10n5p98

Rovinelli, R. J., & Hambleton, R. K. (1977). On the use of content specialists in the assessment of criterion-referenced test item validity. *Dutch Journal for Educational Research, 2*, 49–60.

Smith, P. C., Kendall, L. M., & Hulin, C. L. (1969). *The measurement of satisfaction in work and retirement: A strategy for the study of attitudes*. Rand McNally.

Sobel, M.E. (1982). Asymptotic Confidence Intervals for Indirect Effects in Structural Equation Models.*Sociological Methodology*, *13*, 290-312. https://doi.org/10.2307/270723

Taunton, R. L., Krampitz, S. D. & Wood, C. Q. (1989). Manager Impact on Retention of Hospital Staff: Part 1. *Journal of Nursing Administration*, *19*(3), 14–19. https://doi.org/10.1097/00005110-198903010-00005

7

ทัศนคติของวัยรุ่นเกี่ยวกับการใช้กัญชาเชิงนันทนาการต้องห้ามในบริบทของประเทศไทย

Adolescents' Attitude of Taboo Recreational use Cannabis in the Context of Thailand

กัลพฤกษ์ พลศร

Kanlapruk Polsorn



ทัศนคติของวัยรุ่นเกี่ยวกับการใช้กัญชาเชิงนันทนาการต้องห้ามในบริบทของประเทศไทย

Adolescents' Attitude of Taboo Recreational use Cannabis in the Context of Thailand

กัลพฤกษ์ พลศร[1]
Kanlapruk Polsorn

[1]**คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ กรุงเทพ 10900 ประเทศไทย**
Affiliated Faculty of education, Kasetsart University, Bangkok 10900, Thailand
e-mail: Kanlapruk@gmail.com

Received : February 13, 2026 Revised : May 15, 2026 Accepted : May 22, 2026

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาทัศนคติของวัยรุ่น การเชื่อมโยงข้อปฏิบัติทางกฎหมายต่อการใช้กัญชาในเชิงนันทนาการต้องห้ามและสามารถวิเคราะห์ผลกระทบการใช้กัญชาในเชิงนันทนาการต้องห้ามของวัยรุ่น กลุ่มตัวอย่างคือ วัยรุ่น อายุ 18-21 ปี ที่ลงทะเบียนเรียนรายวิชา 01174231 นันทนาการเบื้องต้น ในภาคปลายปีการศึกษา 2567 ซึ่งผู้วิจัยใช้วิธีการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเฉพาะเจาะจงจำนวน 25 คน ใช้แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้างในการเก็บรวบรวมข้อมูลและวิเคราะห์ผลโดยการบรรยายเป็นความเรียง

ผลการวิจัยพบว่า วัยรุ่นส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง มีอายุ 19 ปี นับถือศาสนาพุทธ ศึกษาอยู่ในชั้นปีที่ 2 โดยมากศึกษาในคณะศึกษาศาสตร์ มีทัศนคติและการรับรู้ถึงอันตรายและผลกระทบของการใช้กัญชาเชิงนันทนาการ ครอบคลุมถึงการเชื่อมโยงกับพระราชบัญญัติต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง การรู้เท่าทันและการเข้าถึงข้อมูล ทั้งประโยชน์และอันตรายเกี่ยวกับกัญชา และเป็นสิ่งที่จำเป็นมากสำหรับวัยรุ่นในประเทศไทย

คำสำคัญ: นันทนาการเชิงต้องห้าม; วัยรุ่น; กัญชา

Abstract

This research aimed to study adolescent attitudes, link legal practices to prohibited recreational cannabis use, and analyze the impact of prohibited recreational cannabis use among adolescents. The sample

consisted of adolescents aged 18-21 years who enrolled in the course 01174231 Introduction to Recreation in the second semester of the 2024 academic year. The researcher used a purposive sampling method, consisting of 25 participants. Semi-structured interviews were used to collect data and analyze the results through narrative description.

The results showed that the majority of adolescents were female, 19 years old, Buddhist, and in their second year of study. They mostly studied in the Faculty of Education. They had positive attitudes and perceptions of the dangers and impacts of recreational cannabis use, including connections to relevant laws. Awareness and access to information on both the benefits and dangers of cannabis are essential for adolescents in Thailand.

Keywords: Taboo Recreation; Adolescents; Cannabis

ที่มาและความสำคัญของปัญหา

นันทนาการเชิงต้องห้าม (Taboo Recreation) หรือที่ในแวดวงวิชาการเรียกว่า "Purple Recreation" หมายถึง พฤติกรรมการใช้เวลาว่างที่ถูกจำกัดโดยกฎหมายหรือบรรทัดฐานของสังคมเนื่องจากบรรทัดฐานทางสังคมเป็นเรื่องส่วนบุคคลและเปลี่ยนแปลงไปตามกลุ่ม จึงเป็นการยากที่จะตัดสินว่าอะไรจัดอยู่ในกิจกรรมนันทนาการต้องห้ามและอะไรเป็นเพียงกิจกรรมนอกกลุ่มตัวอย่างเช่น นิกายต่างๆ ของคริสตจักรนิกายโรมันคาธอลิคและนักการเมืองชาวสก็อตบางคนอ้างว่าข้อสังเกตเหล่านี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อเยาะเย้ยพฤติกรรมและภาษาของพระสงฆ์ที่เป็นผู้นำมวลศาสนิกชนในแถบละตินกลุ่มศาสนาอื่นๆ ประณามการเต้นเป็นความชั่วร้ายเนื่องจากความไม่เห็นด้วยเกี่ยวกับคำอธิบายที่ชัดเจนของนันทนาการเชิงต้องห้าม ตัวอย่างของกิจกรรมบันเทิงที่อาจต้องห้าม ตัวอย่างเช่น การดูสื่อลามกอนาจารความบันเทิงสำหรับผู้ใหญ่และสื่อลามกอนาจารการทำลายทรัพย์สินสาธารณะการต่อสู้กับสุนัขหรือการใช้อินเทอร์เน็ตที่มากเกินไปอาจถูกมองว่าเป็นข้อห้ามในบางส่วนของสังคมของเรา สำหรับหลายๆคนกิจกรรมทางเพศบางอย่างการพนันการใช้ยาตามกฎหมายและการดื่มแอลกอฮอล์ในปริมาณเล็กน้อยไม่แตกต่างจากกิจกรรมสันทนาการอื่นๆ ฉลากความบันเทิงต้องห้ามปรากฏขึ้นสำหรับผู้ที่คิดว่ากิจกรรมเหล่านี้ผิดศีลธรรมหรือใช้กิจกรรมเหล่านั้นในทางที่ผิด ไม่ว่าบุคคลจะพิจารณาว่ากิจกรรมเหล่านี้เป็นที่ยอมรับได้หรือไม่ในระดับที่ยอมรับได้แรงจูงใจในการมีส่วนร่วมจะแตกต่างกันไปในแต่ละบุคคลแต่ส่วนใหญ่เน้นแรงจูงใจทางสังคม

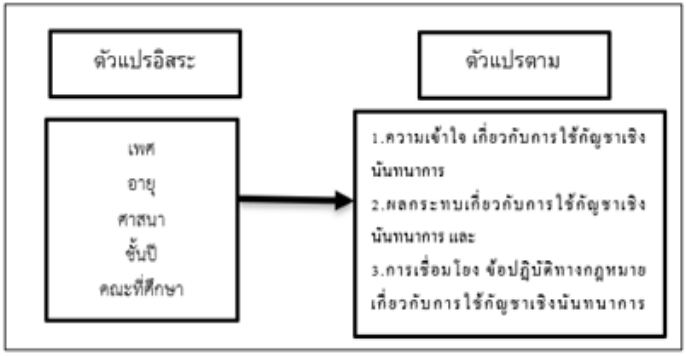
และจิตใจในการพักผ่อนหย่อนใจ (Russell R.V., 2013) กิจกรรมเหล่านี้สามารถเกิดขึ้นได้บ่อยครั้งในกลุ่มวัยรุ่น เพราะวัยรุ่นเป็นช่วงชีวิตที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างมากทั้งทางด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญา การเปลี่ยนแปลงแต่ละด้านมีความเกี่ยวข้องและส่งผลซึ่งกันและกันและเป็นพื้นฐานสำคัญในการก้าวสู่วัยผู้ใหญ่ที่เป็นกำลังสำคัญของสังคมต่อไป เรื่องของวัยรุ่นจึงเป็นเรื่องที่ทุกสังคมต่างให้ความสนใจและมีการศึกษากันอย่างกว้างขวางในหลายศาสตร์ เพื่อทำความเข้าใจและตอบคำถามหรือปัญหาที่เกี่ยวข้องกับวัยรุ่นในหลายมิติ อาทิ ทำอย่างไรจึงจะพัฒนาวัยรุ่นของเราให้เป็นผู้ใหญ่ที่มีคุณภาพของสังคม จะป้องกันและลดปัญหาการตั้งครรภ์ในวัยรุ่นได้อย่างไร อะไรเป็นแรงจูงใจในการเป็นยุวอาชญากรและหรือจะปรับพฤติกรรมของยุวอาชญากรให้ดีขึ้นได้อย่างไร ฯลฯ ดังนั้น การทำความเข้าใจวัยรุ่นในสังคมปัจจุบันที่ค่อนข้างมีความซับซ้อน ทั้งนี้ประเด็นที่ต้องทำความเข้าใจและหาคำตอบมากมาย การทำความเข้าใจสภาพสังคมแวดล้อมใดวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับวัยรุ่น เพื่อเข้าถึงและทำความเข้าใจโลกของวัยรุ่นจึงเป็นเรื่องจำเป็น นอกจากนี้ โลกปัจจุบันเป็นยุคของข้อมูลข่าวสารที่มีความเชื่อมโยงถึงกัน เราอาจต้องมีมุมมองในการเรียนรู้วัยรุ่นจากสังคมและวัฒนธรรมอื่นด้วย เพื่อนำมาปรับใช้หรือทำความเข้าใจวัยรุ่นในสังคมของเราให้มากขึ้น รวมถึงการสร้างความเข้าใจวัยรุ่นในสังคมไทยไปพร้อมๆกับวัยรุ่นในสังคมอื่นด้วย (อุสา สุทธิสาคร, 2559) ดังนั้นผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาทัศนคติของวัยรุ่น การเชื่อมโยงข้อปฏิบัติทางกฎหมายต่อการใช้กัญชาในเชิงนันทนาการต้องห้ามและสามารถวิเคราะห์ผลกระทบการใช้กัญชาในเชิงนันทนาการต้องห้ามของวัยรุ่น ผู้วิจัยมุ่งหวังให้เสียงสะท้อนและบทสรุปจากการวิจัยนี้เป็นแนวทางในการวางแผนและรับมือกับปัญหาที่เกิดขึ้นกับวัยรุ่นในบริบทประเทศไทยต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1.เพื่อศึกษาทัศนคติของวัยรุ่นต่อการใช้กัญชาในเชิงนันทนาการต้องห้าม
2.เพื่อวิเคราะห์ผลกระทบการใช้กัญชาในเชิงนันทนาการต้องห้ามของวัยรุ่น
3.เพื่อศึกษารูปแบบและสามารถเชื่อมโยงแนวปฏิบัติ กฎเกณฑ์ พระราชบัญญัติกับการใช้กัญชาในเชิงนันทนาการต้องห้าม

กรอบแนวคิดในการวิจัย

การศึกษาเรื่องทัศนคติของวัยรุ่นเกี่ยวกับการใช้กัญชาเชิงนันทนาการต้องห้ามในบริบทของประเทศไทยได้กำหนดกรอบแนวคิดโดยมีตัวแปรที่ศึกษา ดังนี้ ตัวแปรอิสระ คือ เพศ อายุ ศาสนา ชั้นปีและคณะที่ศึกษา และตัวแปรตาม คือความเข้าใจผลกระทบและการเชื่อมโยงข้อปฏิบัติทางกฎหมายเกี่ยวกับการใช้กัญชาเชิงนันทนาการต้องห้ามดังภาพที่ 1



ภาพที่ 1 กรอบแนวคิด

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

นันทนาการเชิงต้องห้าม (Taboo Recreation) เป็นพฤติกรรมการใช้เวลาว่างที่มีข้อจำกัดตามกฎหมายหรือบรรทัดฐานทางสังคมเพราะบรรทัดฐานที่เกี่ยวกับสังคมเป็นความคิดเห็นและเปลี่ยนแปลงจากกลุ่มสู่กลุ่มมันเป็นความยุ่งยากที่ได้รับจากสิ่งที่ตกตำภายใต้นันทนาการเชิงต้องห้ามและเป็นกิจกรรมอะไรที่ง่ายๆต่อการละเมิดต่อกฎหมายสำหรับกิจกรรมนันทนาการเชิงต้องห้าม (Leitner and Leitner, 2012) มีดังนี้ 1) การพนัน (Gambling)เป็นการวางเดิมพันด้วยเงินหรือบางสิ่งที่เป็นวัตถุที่มีค่าในสถานการณ์กับความไม่แน่นอนกับผลที่ได้รับกับความคาดหวังในการเป็นผู้ชนะพร้อมทั้งเงินและวัตถุมีค่าที่เพิ่มขึ้นซึ่งเป็นหนึ่งในกิจกรรมของมนุษยชาติมานานมีหลักฐานจากงานเขียนและอุปกรณ์การเล่นในหลุมฝังศพของคนจีนอียิปต์และโรม 2) การใช้ยาเพื่อนันทนาการ(Recreational Drug Use) เป็นพฤติกรรมสุขภาพที่ก่อให้เกิดความเสี่ยง ได้แก่ การสูบบุหรี่ การดื่มแอลกอฮอร์ การใช้ยาและการมีเพศสัมพันธ์โดยไม่ป้องกัน สารที่ก่อให้เกิดความเสี่ยง เช่น ยาเสพติด แอลกอฮอล์

และกัญชาเป็นความจำเป็นในทางการแพทย์เพื่อผ่อนคลายความเจ็บปวดและรักษาโรคต่างๆ อย่างไรก็ตามแอลกอฮออล์ ยา และสารอื่นๆถูกจัดไว้ สำหรับการเดินทางระยะสั้นเท่านั้น และถูกใช้มากเกินไปในการเดินทางระยะยาวและการสังสรรค์ที่มากกว่าความสนุกและสามารถนำไปสู่ภาวะที่ไม่สามารถจัดการกับบุคคลหรือควบคุมตนเองได้จนเป็นปัญหาสังคมซึ่งเรียกว่าการใช้สารในทางที่ผิดซึ่งเป็นนันทนาการเชิงต้องห้าม

จากการศึกษาเกี่ยวกับการใช้กิจกรรมนันทนาการเชิงต้องห้ามโดยเฉพาะการใช้กัญชาแสดงให้เห็นว่า การใช้กัญชาในเยาวชนหลังการปรับปรุงกฎหมายพบว่าการใช้กัญชาในเยาวชนลดลงจากช่วงกัญชา เป็นยาเสพติดให้โทษ ในขณะที่เยาวชนสามารถเข้าถึงกัญชาได้ง่ายขึ้น และมีพฤติกรรมการใช้กัญชา มากขึ้น 2.7-5.5 เท่า (ภัชชนก รัตนกรปรีดา และพูนรัตน์ ลียติกุล, 2567) รวมถึงทัศนคติเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์ที่มีส่วนผสมกัญชา และพฤติกรรมการใช้ผลิตภัณฑ์ที่มีส่วนผสมกัญชาและความสัมพันธ์ระหว่างความตระหนักรู้เรื่องกัญชาต่อทัศนคติเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์ที่มีส่วนผสมกัญชาและพฤติกรรมการใช้ผลิตภัณฑ์ที่มีส่วนผสมกัญชาของนักศึกษามหาวิทยาลัยสวนดุสิตจากการศึกษาพบว่าความตระหนักรู้เรื่องกัญชาของนักศึกษาอยู่ในระดับมากที่สุด ทัศนคติเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์ที่มีส่วนผสมกัญชาของนักศึกษาอยู่ในระดับมากพฤติกรรมการใช้ผลิตภัณฑ์ที่มีส่วนผสมกัญชาของนักศึกษาอยู่ในระดับน้อย แนวทางการเฝ้าระวังการใช้ผลิตภัณฑ์ที่มีส่วนผสมกัญชาการสกัดข้อมูลจากการศึกษามี 3 ประเด็น คือ1) มหาวิทยาลัยควรกำหนดนโยบาย 2) ให้ความรู้ผลิตภัณฑ์ที่มีส่วนผสมกัญชา 3) ทุกหน่วยงานมีส่วนเกี่ยวข้อง (จุไร อภัยจิรรัตน์ และ สมจิต นิปัทธหัตถพงศ์, 2567)

การใช้กัญชาเชิงนันทนาการต้องห้ามจึงถือได้ว่าเป็นพฤติกรรมที่วัยรุ่น จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมีองค์ความรู้ที่สามารถคัดกรอง แยกแยะ และรู้เท่าทันการเข้าถึงการใช้กัญชาอย่างถูกต้อง ทั้งนี้สำหรับในบริบทประเทศไทยแล้ว ความเป็นไปได้ของการใช้กัญชาเพื่อการนันทนาการคงต้องใช้เวลาอีกหลายปีในการพัฒนาให้ถูกต้องตามกฎหมาย จะเห็นได้ว่ากัญชาสามารถใช้งานเพื่อประโยชน์ในด้านการบำบัดโรคอย่างถูกกฎหมายเท่านั้น แม้กัญชาจะใช้ประโยชน์ในทางการแพทย์ได้แต่ก็ต้องใช้ภายใต้การควบคุมของแพทย์ในปริมาณที่เหมาะสม มิฉะนั้นอาจเกิดผลลบ เช่น ความคิดเลื่อนลอยสับสนควบคุมตัวเองไม่ได้ไม่สนใจสิ่งแวดล้อม ความจำเสื่อมกล้ามเนื้อลีบหัวใจเต้นเร็วหูแว่ว เป็นต้น ส่วนในวัตถุประสงค์และประโยชน์ด้านอื่นๆยังไม่ได้รับการอนุญาตให้ใช้อย่างถูกกฎหมาย ทั้งนี้คงต้องใช้เวลาหลายปีที่จะสามารถนำเสนอผลงานวิจัยที่สนับสนุนและแสดงให้เห็นว่าการใช้กัญชาเพื่อนันทนาการนั้นก่อให้เกิดประโยชน์มากกว่าโทษสำหรับประชาชนคนไทย (กัลพฤกษ์ พลศร, 2563)

วิธีการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร ได้แก่ วัยรุ่นตอนปลายอายุ อายุ 18-21 ปี ที่ได้ลงทะเบียนเรียนในรายวิชา 01174231 นันทนาการเบื้องต้น ในภาคปลาย ปีการศึกษา 2567 จำนวน 5 หมู่เรียน รวมจำนวน 237 คน (สำนักบริหารการศึกษา, 2567) กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่วัยรุ่นตอนปลาย อายุ อายุ 18-21 ปี ที่ได้ลงทะเบียนเรียนในรายวิชา 01174231 นันทนาการเบื้องต้น ในภาคปลาย ปีการศึกษา 2567 ใช้วิธีการเลือกแบบเฉพาะเจาะจง จากนิสิตที่สนใจลงทะเบียนเรียนในรายวิชาดังกล่าว โดยทั้งนี้วัยรุ่นตอนปลาย ที่เข้ารับการสัมภาษณ์โดยใช้แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้างต้องเข้าร่วมการสัมภาษณ์ด้วยความสมัครใจและมีความสนใจในการแสดงความคิดเห็นและนำเสนอทัศนคติ ประสบการณ์จากบุคคลใกล้ชิดของวัยรุ่นเกี่ยวกับการใช้กัญชาเชิงนันทนาการต้องห้ามในบริบทของประเทศไทย โดยไม่มีส่วนเกี่ยวข้องใดๆ กับผลลัพธ์การเรียนรู้ในรายวิชาดังกล่าว จำนวน 25 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้างประกอบด้วย 2 ส่วนคือ ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไป จำนวน 5 ข้อ คือ เพศ อายุ ศาสนา ระดับชั้นปี และคณะที่ศึกษา ส่วนที่ 2 ความคิดเห็นเกี่ยวกับทัศนคติ ผลกระทบ และความสามารถในการเชื่อมโยงแนวปฏิบัติ กฎเกณฑ์ พระราชบัญญัติของวัยรุ่นต่อการใช้กัญชาในเชิงนันทนาการต้องห้าม จำนวน 4 ข้อ ที่ผ่านการหาคุณภาพเครื่องมือของประเด็นคำถามในแบบสัมภาษณ์ โดยการกำหนดข้อคำถามในแบบสัมภาษณ์ ผู้วิจัยได้ดำเนินการตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) ตามลำดับขั้นตอนดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 จำแนกคำถามให้ครอบคลุมตามแนวคิดหรือวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้

ขั้นตอนที่ 2 พัฒนาเครื่องมือให้มีความครอบคลุมตัวแปรและวัตถุประสงค์ และสามารถตรวจสอบ ได้โดยเสนอให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน และตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) เพื่อวิเคราะห์หาค่าดัชนีความสอดคล้อง (Item Objective Congruence Index = IOC) ตามความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ โดยคัดเลือกเฉพาะข้อคำถามที่มีค่า IOC = 0.50 ขึ้นไป ผลการทดสอบค่าดัชนีความสอดคล้องเท่ากับ 0.82

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยแบ่งวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลออกเป็น 2 ส่วน ได้แก่ การทบทวนข้อมูลจากวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง (Literature Review) และการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพ รายละเอียดดังนี้

1.การทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องผู้วิจัยได้ทำการศึกษาเอกสารบทความและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อนำมากำหนดขอบเขตของงานวิจัยและสร้างเครื่องมือวิจัยให้ครอบคลุมกับวัตถุประสงค์ของงานวิจัย

2. การเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างโดยการสัมภาษณ์แบบรายบุคคล

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยมีกระบวนการในการวิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสัมภาษณ์เชิงลึก ใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) และการสังเคราะห์เชิงระบบ (Systematic Synthesis) มีการตีความหมายของข้อมูลอย่าง มีเหตุมีผล เพื่อวิเคราะห์ให้ได้ตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ โดยการบรรยายเป็นความเรียง

สถิติที่ใช้และการนำเสนอข้อมูล

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1.สถิติพื้นฐาน ได้แก่ สถิติค่าความถี่และค่าร้อยละ

2.การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพตามวัตถุประสงค์โดยการบรรยายเป็นความเรียง

ผลการวิจัย

การศึกษาเรื่อง ความเข้าใจของวัยรุ่นเกี่ยวกับการใช้กัญชาเชิงนันทนาการต้องห้ามในบริบทของประเทศไทย ผลการวิจัย พบว่า วัยรุ่นส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง ซึ่งมีอายุ 19 ปี รองลงมาคือ อายุ 20 ปี และอายุ 18 ปี ตามลำดับ ส่วนมากนับถือศาสนาพุทธ ศึกษาอยู่ในชั้นปีที่ 2 รองลงมาคือ ศึกษาอยู่ในชั้นปีที่ 3 และชั้นปีที่ 1 ตามลำดับ โดยมากศึกษาในคณะศึกษาศาสตร์ รองลงมาคือ คณะวิศวกรรมศาสตร์ คณะวนศาสตร์ และคณะมนุษยศาสตร์ ตามลำดับ

ผลการสัมภาษณ์โดยใช้แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้างเกี่ยวกับการใช้กัญชาเชิงนันทนาการ มีข้อคิดเห็นในประเด็น ดังต่อไปนี้

1.การแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับทัศนคติของวัยรุ่นต่อการใช้กัญชาในเชิงนันทนาการต้องห้าม เช่น วัยรุ่นคนที่ 2 แสดงความคิดเห็นว่า

“กัญชาควรเป็นแต่มีไว้ในทางการแพทย์เท่านั้นเพราะ มันให้โทษมากกว่าผลดี ใช้มากก็ติด ก็ต้องบำบัดอีกความสุข ความสนุกสนาน มันไม่ต้องใช้กัญชาช่วยก็ได้ เราสามารถสร้างขึ้นมาเองได้โดยไม่ต้องพึ่งพากัญชาคิดว่าควรนำกัญชากลับไปเข้าไปอยู่ในรายชื่อยาเสพติดเหมือนเดิมเนื่องจากหลังจากที่เราปล่อยกัญชาเสรีสร้างผลกระทบมากมายเนื่องจากผู้คนหาซื้อเสพกันได้ง่ายมากขึ้น และตามจับผู้คนที่ไม่ปฏิบัติตามข้อยกเว้นเป็นไปได้ยาก”

วัยรุ่นคนที่ 8 แสดงความคิดเห็นว่า

"การใช้กัญชา อย่างถูกต้อง ต้องอยู่ในปริมาณที่แพทย์กำหนด ไม่ใช้ในปริมาณที่เยอะกว่านั้น มิเช่นนั้นจะไม่ใช่การใช้เพื่อการบำบัดหรือรักษา แต่เป็นการเสพติด ซึ่งการใช้กัญชาต้องมีแพทย์ผู้เชี่ยวชาญอยู่อย่างใกล้ชิด การใช้กัญชาทำให้ผ่อนคลาย ไม่เกิดอาการวิตกกังวล (บางคน) ไม่ใช่ทุกคนที่สามารถใช้กัญชาได้ เพราะภายในกัญชามีสารต่าง ๆ เช่น THC ผู้ใช้บางรายอาจแพ้อาการรุนแรง มีผลเสียต่าง ๆตามมา"

วัยรุ่นคนที่ 9 แสดงความคิดเห็นว่า

"ไม่เห็นด้วยกับการใช้กัญชาเพื่อการนันทนาการในสังคมไทยคิดว่าสังคมไทยยังขาดความรับผิดชอบมากพอ จะสังเกตได้จากตามแหล่งชุมชนที่ยังมีปัญหาการใช้กัญชาที่ส่งผลต่อสภาพแวดล้อมของชุมชน"

วัยรุ่นคนที่ 11 แสดงความคิดเห็นว่า

"สังคมไทยในปัจจุบันมีความเห็นอยู่2แบบคือแบบเห็นด้วยและไม่เห็นด้วย ส่วนตัวเห็นด้วยกับการใช้กัญชาเพื่อการนันทนาการในสังคมไทยเพื่อประโยชน์ทางการแพทย์และการวิจัย แต่การใช้เพื่อการนันทนาการยังคงเป็นเรื่องที่มีข้อจำกัด และต้องการการศึกษาและการวิจัยเพิ่มเติมเพื่อให้เข้าใจถึงผลกระทบในระยะยาวเนื่องจากผลกระทบต่อสุขภาพทั้งทางกายและจิตใจ เช่น การเสพติด การเสื่อมสมรรถภาพทางจิต และปัญหาทางสุขภาพที่เกี่ยวข้องกับการสูบหรือการใช้กัญชาในระยะยาว รวมถึงส่งผลให้เกิดการใช้กัญชาอย่างแพร่หลายและไม่สามารถควบคุมได้ ซึ่งอาจนำไปสู่ปัญหาทางสังคม เช่น การเสพติดของเยาวชน และการเพิ่มขึ้นของอุบัติเหตุที่เกี่ยวข้องกับการใช้กัญชา"

วัยรุ่นคนที่ 13 แสดงความคิดเห็นว่า

"ไม่เห็นด้วยเพราะในสังคมไทยยังไม่มีการควบคุมที่มากพอ รวมถึงการที่เด็กไทยส่วนใหญ่ไม่สามารถควบคุมตัวเองได้และหันหาสิ่งเร้าได้ง่าย ถึงแม้กฎหมายจากประกาศว่าใช้เพื่อการแพทย์แต่ว่าโดยส่วนใหญ่มาใช้เพื่อสร้างความบันเทิงโดยมีมากมายใกล้แหล่งชุมชนและไม่ได้รับการควบคุมที่ดีพอ ในตอนนี้จึงควรมีการตรวจตราที่เข้มขึ้น"

วัยรุ่นคนที่ 17 แสดงความคิดเห็นว่า

"ก่อให้เกิด "สุญญากาศ" ส่งผลให้มีการใช้กัญชาเชิงสันทนาการอย่างแพร่หลาย รวมถึงรายงานการพบเยาวชนได้รับผลกระทบทางสุขภาพจากกัญชา ดังนั้นกัญชาจึงควรกลับไปเป็นยาเสพติดที่ถูกควบคุมโดยกฎหมาย โดยอนุญาตให้ใช้ได้เฉพาะกลุ่ม อาจเป็นผู้ป่วยโรคซึมเศร้า หรือผู้ที่มีภาวะเครียด ซึ่งบุคคลที่จะสามารถใช้ได้ก็จะต้องมีใบอนุญาตจากแพทย์เท่านั้น"

วัยรุ่นคนที่ 22 แสดงความคิดเห็นว่า

"ต้องมีระบบการจัดการที่ดีทั้งตัวบุคคลและภาครัฐต้องช่วยกันควบคุมในเรื่องต่างๆ เช่นอายุต่ำกว่า 20 ปี ไม่ขายกัญชาใช้ทางนันทนาการ กัญชาก็เป็นพืชชนิดไม่เคยไปทำร้ายใครอยู่ที่ว่าคนนั้นจะมีมุมมองต่อกัญชาแบบไหนสูบกัญชาไม่ใช่ว่าจะเป็นคนไม่ดีเขาอาจจะชอบมากกว่าแอลกอฮอล์เลยเลือกใช้กัญชา ถ้ารัฐบาลมีกฎที่ชัดเจนแล้วตัวเราเองก็ทำตามกฎอย่างเคร่งครัดกัญชาก็ไม่ใช่สิ่งที่น่ากลัวเหมือนในสื่อที่เราเห็น"

จากการสะท้อนความคิดเห็นเกี่ยวกับทัศนคติของวัยรุ่นต่อการใช้กัญชาในเชิงนันทนาการต้องห้าม แสดงให้เห็นว่า วัยรุ่นมีความรู้ ความเข้าใจถึงโทษและอันตรายของการใช้กัญชา รวมถึงการสามารถวิเคราะห์ถึงผลดีและผลเสียของการใช้กัญชาทั้งในทางการการรักษาโรค และการใช้เชิงนันทนาการได้

2. การแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับผลสะท้อนของการใช้กัญชาเชิงนันทนาการ เช่น

วัยรุ่นคนที่ 3 แสดงความคิดเห็นว่า

"กัญชาเพื่อนันทนาการก็ให้โทษไม่ต่างจากการเสพบุหรี่หรือดื่มสุราเลย คนที่ใช้กัญชาเพื่อนันทนาการโดยไม่มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับกัญชา อาจทำให้ผู้อื่นเดือดร้อนได้เช่นเดียวกับคนที่สูบบุหรี่ในที่สาธารณะหรือเมาแล้วขับ"

วัยรุ่นคนที่ 6 แสดงความคิดเห็นว่า

"การใช้กัญชาเพื่อการนันทนาการในไทยไม่ควรมีเพราะโทษของกัญชาที่ทำให้ผู้ใช้มีอันตรายและถ้าหากนำมาใช้มากเกินไปโดยเกินกว่าแพทย์กำหนดก็ทำให้ชีวิตผู้อื่นถึงแก่ความตายได้ดังนั้นการที่เราจะใช้กัญชาเพื่อนนันทนาการไม่ควรทำ"

วัยรุ่นคนที่ 7 แสดงความคิดเห็นว่า

"ไม่เห็นด้วยเนื่องจากการทำกัญชาไปใช้ในการนันทนาการก่อให้เกิดอันตรายต่อผู้เสพในระยะยาวก่อให้ทำลายสมองและเหนี่ยวนำให้ใช้ยาเสพติดประเภทอื่น สำหรับภาคประชาสังคมและกลุ่มแพทย์ มองว่าการปลดล็อกกัญชาโดยไม่มีกฎหมายควบคุมการใช้อย่างจริงจัง อย่างไรก็ตามการใช้กัญชาในการนันทนาการผมคิดว่าไม่ใช่เรื่องที่ผิด ถ้ามีแพทย์ผู้เชี่ยวชาญให้คำแนะนำ ไม่เปิดขายเสรีโดยไม่จำกัดปริมาณทำการซื้อขายได้เฉพาะ ผู้บริโภค กับ แพทย์ โดยตรงเท่านั้น"

วัยรุ่นคนที่ 20 แสดงความคิดเห็นว่า

"ดิฉันไม่ค่อยเห็นด้วยกับการใช้กัญชาเพื่อนันทนาการมันสามารถใช้อย่างอื่นทดแทนได้ เช่นน้ำมันหอมระเหย ซึ่งสามารถใช้ในการบำบัดได้เหมือนกันในกรณีให้กลิ่นหอมและเพลิดเพลินกับกลิ่น ดังนั้น การใช้กัญชาในการนันทนาการถือว่ายังไม่เหมาะสมเท่าไหร่"

จากการสะท้อนความคิดเห็นเกี่ยวกับผลสะท้อนของการใช้กัญชาเชิงนันทนาการ แสดงให้เห็นว่าส่วนใหญ่มีความคิดเห็นที่ไม่เห็นด้วยกับการใช้กัญชาเชิงนันทนาการในประเทศไทย

3. การแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับการใช้กัญชาเชิงนันทนาการที่เชื่อมโยงกับข้อบังคับ ระเบียบ พระราชบัญญัติต่างๆในปัจจุบัน เช่น

วัยรุ่นคนที่ 1 แสดงความคิดเห็นว่า

"ควรมีข้อบังคับและกฎเกณฑ์ในการใช้อย่างชัดเจน เช่น การแบ่งพื้นที่ในการใช้งานเพื่อนันทนาการ การห้ามพกพาและใช้ในที่สาธารณะ หากมีข้อบังคับอย่างชัดเจนและไม่กระทบต่อผู้อื่น คิดว่าการใช้เพื่อนันทนาการเป็นอีกทางเลือกนึงในการเลือกใช้เพื่อลดปัญหายาบ้าและยาเสพติดอื่น ๆ"

วัยรุ่นคนที่ 11 แสดงความคิดเห็นว่า

"ควรอยู่ในการควบคุมอย่างเคร่งครัด จำกัดอายุในการใช้งานและอยากให้กฎหมายชัดเจนและเข้มงวดเพราะถ้าไม่เข้มงวดอาจเป็นช่องโหว่ในการนันทนาการหรือกฎหมายไทย"

วัยรุ่นคนที่ 19 แสดงความคิดเห็นว่า

"ยังไม่เห็นด้วยและไม่สนับสนุน การนำกัญชามาใช้เพื่อการนันทนาการ และการซื้อ-ขาย กัญชาโดยเสรี ในสังคมไทย เพราะว่า ส่วนตัวยังไม่มั่นใจเรื่องการควบคุมของรัฐบาลโดยคิดว่าผู้ที่ได้รับอนุญาตให้ปลูกกัญชาได้นั้น จะปลูกเกินกว่า ที่กฎหมายกำหนด"

วัยรุ่นคนที่ 24 แสดงความคิดเห็นว่า

"จากมุมมองการใช้กัญชาเพื่อการนันทนาการตัวของนิสิตเองไม่ได้เห็นด้วยทั้งหมด เนื่องจากเห็นจากบุคคลรอบข้างและสภาพสภาพที่อยู่อาศัยที่มีการใช้กัญชาตั้งแต่กัญชายังไม่ถูกกฎหมาย และตัวนิสิตเองก็เคยมีโอกาสได้สัมผัสกับกัญชาและได้ลองใช้เอง กัญชาถ้ามองในมุมของการแพทย์ก็จะสามารถช่วยรักษาหรือบรรเทาอาการบางอาการได้ แต่ถ้ามองในมุมมองของยาเสพติดก็ส่งผลเสียต่อร่างกายมากเช่นกัน"

วัยรุ่นคนที่ 25 แสดงความคิดเห็นว่า

"ไม่เห็นด้วยเพราะว่าการสูบกัญชาเพื่อการนันทนาการหรือความบันเทิงผิดพรบ. สาธารณสุขมีโทษทั้งจำทั้งปรับและนอกจากนี้อาจส่งผลกระทบต่อสภาวะความเป็นอยู่โดยปกติสุขหรืออาจเป็นอันตรายต่อสุขภาพโดยควันของกัญชาจะมีอนุภาคขนาดเล็กที่สามารถเข้าสู่ปอดได้ด้วยการหายใจเอาควันเข้าไปทำให้มีความเสี่ยงต่อการเจ็บป่วยเช่นโรคปอด โรคหอบหืด หลอดลมอักเสบ"

จากการสะท้อนความคิดเห็นเกี่ยวกับการใช้กัญชาเชิงนันทนาการที่เชื่อมโยงกับข้อบังคับ ระเบียบ พระราชบัญญัติต่างๆในปัจจุบัน แสดงให้เห็นว่า แม้ว่ากัญชาจะได้รับการปรับเปลี่ยน ตามพระราชบัญญัติฯให้สามารถใช้ได้เพื่อการรักษาโรค แต่การนำมาใช้ในเชิงนันทนาการก็สามารถหาซื้อได้ในท้องตลาดได้ไม่ยาก และไม่มั่นใจต่อการควบคุมที่เคร่งครัดของหน่วยงานภาครัฐ

4.ข้อคิดเห็นอื่น ๆ เกี่ยวกับการใช้กัญชาเชิงนันทนาการ เช่น

วัยรุ่นคนที่ 10 แสดงความคิดเห็นว่า

"ผมคิดว่ากัญชาในตอนนี้ควรใช้แค่การแพทย์เท่านั้น คิดว่ายังไม่เหมาะต่อกิจกรรมนันทนาการ"

วัยรุ่นคนที่ 15 แสดงความคิดเห็นว่า

"ฉันไม่เห็นด้วยกับการใช้กัญชาเพื่อนันทนาการในสังคมไทยในปัจจุบันนี้ เนื่องจากคนส่วนใหญ่ยังขาดความรู้ ขาดจิตสำนึกและไม่ได้คำนึงถึงส่วนรวมเท่าไหร่นัก การใช้กัญชาเพื่อนันทนาการ แม้ประโยชน์ของกัญชาจะมีมากมาย แต่ผลกระทบผลเสียเนื่องจากขาดความรู้ในการใช้ และขาดความรับผิดชอบย่อมส่งผลเสียมากกว่า อย่างที่เห็นกันในข่าว หนุ่มเสพกัญชาเกินขนาด ช็อก-หมดสติ เสียชีวิตคารถ หรือจะเป็นข่าวหนุ่ม 17 ปี เสพกัญชาจนหลอน ต่อยตำรวจ ขับรถชนเด็ก และยังมีข่าวอาละวาด ทำร้ายร่างกายและอื่นๆอีกมากมาย นี่เป็นเพียงเหตุการณ์บางส่วนที่ยังเกิดขึ้นในสังคมไทยที่เกี่ยวเนื่องมาจากการใช้กัญชาโดยส่วนตัวถ้าถามว่าการใช้กัญชาเพื่อนันทนาการผิดไหม ก็ไม่ผิด เพียงแต่อยากให้มีการให้ความรู้กับคนไทยให้มากกว่านี้ ควรใช้อย่างไรจึงจะปลอดภัยกับตัวเองและผู้อื่น รวมถึงปลูกจิตสำนึกลดความเห็นแก่ตัวลง เพื่อลดปัญหาในการใช้กัญชาที่จะเกิดขึ้นในสังคมไทยต่อไป"

วัยรุ่นคนที่ 16 แสดงความคิดเห็นว่า

"ทำให้ผู้คนส่วนใหญ่ไม่มีความรู้ในการใช้ในด้านที่สร้างสรรค์ การอยากรู้อยากลองของกลุ่มวัยรุ่น ทำให้เกิดนักเสพหน้าใหม่เพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ หลายๆคนไม่ได้เสพแค่กัญชาเพียงอย่างเดียว แต่มีการเสพกระท่อมที่ปลดล็อคในเวลาใกล้เคียงกัน ทำให้เกิดผลเสียมากกว่าผลดี"

วัยรุ่นคนที่ 18 แสดงความคิดเห็นว่า

"ไม่เห็นด้วยเนื่องจาก กัญชาไม่ใช่สิ่งที่จะนำมาใช้เพื่อผ่อนคลายได้อย่าทั่ว ๆไป ไม่เช่นนั้นจะผิดกฎหมาย แต่ถ้าหากเป็นเพื่อทางการแพทย์นำมาใช้เพื่อช่วยเหลือคนไข้ก็สามารถเข้าใจได้ แต่เนื่องจากในปัจจุบันหลังจากปล่อยให้ถูกกฎหมาย ทำให้ใช้กัญชาในเชิงการค้าเสียเป็นส่วนใหญ่ ผมจึงไม่ค่อยเห็นสมควรซักเท่าไหร่"

วัยรุ่นคนที่ 21 แสดงความคิดเห็นว่า

"คิดว่าไม่เหมาะสมเนื่องจากว่ากัญชามีประโยชน์แค่รักษาโรคได้แค่บางโรคแต่กลับกันทั้งกลิ่นและผลหลังจากที่คนใช้กัญชามีแต่โทษเพราะมีกลิ่นที่เหม็นเขียวและไม่พึงประสงค์และเมื่อใช้ไปนานๆจากการนันทนาการอาจจะทำให้เกิดโรคขึ้นและทำให้สภาพร่างกายเสื่อมโทรม"

วัยรุ่นคนที่ 23 แสดงความคิดเห็นว่า

"ไม่เห็นด้วยเพราะการใช้กัญชาเพื่อนันทนาการในสังคมไทยตอนนี้ส่งผลให้เยาวชนในสังคมสามารถเข้าถึงได้อย่างง่ายดายซึ่งถ้าเยาวชนสูบกัญชามากเกินไปก็จะส่งผลเสียต่อร่างกายในระยะยาวอีกทั้งช่วงวัยรุ่นเป็นช่วงอยากรู้อยากลองทำตามเพื่อนถ้าชวนกันไปมั่วสุมก็จะส่งผลเสียต่ออนาคตได้"

จากการสะท้อนความคิดเห็นอื่นๆ เกี่ยวกับการใช้กัญชาเชิงนันทนาการแสดงให้เห็นว่า สำหรับประเทศไทยการให้ความรู้ที่ถูกต้อง การรู้เท่าทัน ทั้งประโยชน์ และอันตรายเกี่ยวกับกัญชา เป็นสิ่งที่จำเป็นมากสำหรับวัยรุ่นไทย และการเข้าถึงแหล่งข้อมูลที่ถูกต้องเป็นที่สิ่งหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรดำเนินการโดยเร่งด่วน

จากที่กล่าวมาข้างต้น จากการสัมภาษณ์สรุปได้ว่า ทัศนคติของวัยรุ่นเกี่ยวกับการใช้กัญชาเชิงนันทนาการต้องห้ามในบริบทของประเทศไทย สามารถสรุปผลการวิจัยได้ดังนี้

1.ข้อมูลทั่วไป พบว่า วัยรุ่นส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง ซึ่งมีอายุ 19 ปี รองลงมาคือ อายุ 20 ปี และอายุ 18 ปี ตามลำดับ ส่วนมากนับถือศาสนาพุทธ ศึกษาอยู่ในชั้นปีที่ 2 รองลงมาคือ ศึกษาอยู่ในชั้นปีที่ 3 และชั้นปีที่ 1 ตามลำดับ โดยมากศึกษาในคณะศึกษาศาสตร์ รองลงมาคือ คณะวิศวกรรมศาสตร์ คณะวนศาสตร์ และคณะมนุษยศาสตร์ ตามลำดับ

2. ผลการสัมภาษณ์โดยใช้แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้างเกี่ยวกับการใช้กัญชาเชิงนันทนาการ มีข้อคิดเห็นในประเด็น ดังต่อไปนี้

2.1จากการสะท้อนความคิดเห็นเกี่ยวกับทัศนคติของวัยรุ่นต่อการใช้กัญชาในเชิงนันทนาการต้องห้าม แสดงให้เห็นว่า วัยรุ่นมีความรู้ ความเข้าใจถึงโทษและอันตรายของการใช้กัญชา รวมถึงการสามารถวิเคราะห์ถึงผลดีและผลเสียของการใช้กัญชาทั้งในทางการการรักษาโรค และการใช้เชิงนันทนาการได้

2.2ความคิดเห็นเกี่ยวกับผลสะท้อนของการใช้กัญชาเชิงนันทนาการแสดงให้เห็นว่าส่วนใหญ่มีความคิดเห็นที่ไม่เห็นด้วยกับการใช้กัญชาเชิงนันทนาการในประเทศไทย

2.3ความคิดเห็นเกี่ยวกับการใช้กัญชาเชิงนันทนาการที่เชื่อมโยงกับข้อบังคับระเบียบพระราชบัญญัติต่างๆในปัจจุบันแสดงให้เห็นว่าแม้ว่ากัญชาจะได้รับการปรับเปลี่ยน ตามพระราชบัญญัติฯให้สามารถใช้ได้เพื่อการรักษาโรค แต่การนำมาใช้ในเชิงนันทนาการก็สามารถหาซื้อได้ในท้องตลาดได้ไม่ยาก และไม่มั่นใจต่อการควบคุมที่เคร่งครัดของหน่วยงานภาครัฐ

2.4จากการสะท้อนความคิดเห็นอื่นๆเกี่ยวกับการใช้กัญชาเชิงนันทนาการ แสดงให้เห็นว่า สำหรับประเทศไทยการให้ความรู้ที่ถูกต้อง การรู้เท่าทันทั้งประโยชน์ และอันตรายเกี่ยวกับกัญชา เป็นสิ่งที่จำเป็นมากสำหรับวัยรุ่นไทย และการเข้าถึงแหล่งข้อมูลที่ถูกต้องเป็นที่สิ่งหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรดำเนินการโดยเร่งด่วน

อภิปรายผลการวิจัย

ความคิดเห็นเกี่ยวกับทัศนคติของวัยรุ่นต่อการใช้กัญชาในเชิงนันทนาการต้องห้าม แสดงให้เห็นว่า วัยรุ่นมีความรู้ ความเข้าใจถึงโทษและอันตรายของการใช้กัญชารวมถึงการสามารถวิเคราะห์ถึงผลดีและผลเสียของการใช้กัญชาทั้งในทางการการรักษาโรคและการใช้เชิงนันทนาการได้ สะท้อนได้จากการศึกษาเกี่ยวกับ ยาเสพติดและกัญชามีการใช้เพื่อการแพทย์และการพักผ่อนเป็นเวลา 4,000 ปี และการรับรู้ของสาธารณชนเกี่ยวกับการใช้มีการเปลี่ยนแปลงตามกาลเวลา ปัจจุบัน สาธารณชนมักมองว่ากัญชามีความเสี่ยงต่ำหรือแม้กระทั่งให้ผลดี นำไปสู่การผนวกกฎหมายอย่างกว้างขวางทั่วโลก วรรณกรรมทางวิทยาศาสตร์ชี้ให้เห็นว่าการรับรู้เหล่านี้ไม่ถูกต้อง และการใช้กัญชาและกัญชามีผลกระทบอย่างชัดเจนต่อสุขภาพจิตและร่างกาย โดยเฉพาะสำหรับผู้ใช้อย่างหนัก ผลกระทบนี้จะเด่นชัดยิ่งขึ้นหากเริ่มใช้ตั้งแต่ยังเป็นวัยรุ่น ผลเสียจากการใช้กัญชาประกอบด้วย การลดลงของผลการเรียน ความปลอดภัยในการขับรถ และประสิทธิภาพในการทำงาน เพิ่มความเสี่ยงต่อโรคทางจิตและโรคจิตเภท ความเสียหายต่อทารกในครรภ์หากใช้ระหว่างตั้งครรภ์ และบทบาทเป็นประตูสู่ยาเสพติดอื่นๆ (American College of Pediatricians, 2025) ซึ่งสามารถอธิบายและสะท้อนได้จากงานวิจัยเกี่ยวกับการใช้กัญชาของนักศึกษามหาวิทยาลัยรังสิต ซึ่งมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการใช้กัญชาของนักศึกษา และมีทัศนคติเกี่ยวกับการใช้กัญชา ด้านการแพทย์ และด้านประโยชน์ ที่ช่วยเติมเต็มให้เกิดทักษะชีวิต และทักษะการรู้เท่าทันการใช้กัญชาของนักศึกษาอย่างถูกต้อง (ณปภัช จินตภาภูธนสิริ และ ณกมล จันทร์สม, 2563)

ความคิดเห็นเกี่ยวกับผลสะท้อนของการใช้กัญชาเชิงนันทนาการแสดงให้เห็นว่าส่วนใหญ่มีความคิดเห็นที่ไม่เห็นด้วยกับการใช้กัญชาเชิงนันทนาการในประเทศไทยซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ อุษาวดี สุตะภักดิ์ (2568) ได้ศึกษาปัจจัยทำนายพฤติกรรมป้องกันการใช้กัญชาและกระท่อมเพื่อการนันทนาการของผู้ปกครองนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาในจังหวัดเชียงใหม่ที่สะท้อนให้เห็นว่ามีการใช้กัญชาและกระท่อมและมีการปลูกกัญชาหรือกระท่อมเพื่อการบริโภคในครัวเรือนและได้รับข้อมูลข่าวสารจากโรงเรียนแต่จำเป็นต้องปรับปรุงเกี่ยวกับความรู้ต่อกัญชาและกระท่อม รวมถึงความตระหนักรู้ต่อกัญชาและกระท่อมและพฤติกรรมการป้องกันการใช้กัญชาและกระท่อมของบุตรหลานการได้รับข้อมูลจากโรงเรียน การเป็นบิดา-มารดาของเด็ก ความรู้ต่อโทษของกัญชาที่มีต่อเด็กระดับปานกลางถึงดีและความตระหนักต่อโทษของกัญชาที่มีต่อเด็กในระดับปานกลางถึงเหมาะสม ทั้งนี้ข้อเสนอแนะสำคัญคือ สถานศึกษาควรสนับสนุนให้ผู้ปกครองมีบทบาทในเชิงรุก เช่น การพูดคุยหรือแนะนำโทษของกัญชาและกระท่อม การเฝ้าระวังหรือสอดส่องพฤติกรรมเสี่ยง รวมถึงการร่วมมือกับโรงเรียนเพื่อป้องกันการใช้กัญชาและกระท่อมในเด็กและเยาวชน ตลอดจนงานของ สุรสิงห์ สมบัติ สุรนาถวัชวงศ์ และคณะ (2567) ที่อธิบายว่า การใช้กัญชาในวัยรุ่นมีผลเสียต่อระบบประสาทและสมอง และอาจมีปัญหาทางสุขภาพจิตที่เพิ่มมากขึ้น และยังมีผลกระทบทางด้านร่างกาย ถึงแม้ว่าจะเริ่มมีการใช้กัญชาอย่างเสรีในการประกอบอาหาร ก็ยังไม่ควรใช้ กัญชาเพราะผลกระทบจากการใช้อาจส่งผลไปยังวัยผู้ใหญ่ได้ในอนาคตได้

ความคิดเห็นเกี่ยวกับการใช้กัญชาเชิงนันทนาการที่เชื่อมโยงกับข้อบังคับระเบียบพระราชบัญญัติต่างๆในปัจจุบันแสดงให้เห็นว่าแม้ว่ากัญชาจะได้รับการปรับเปลี่ยนตามพระราชบัญญัติฯให้สามารถใช้ได้เพื่อการรักษาโรคแต่การนำมาใช้ในเชิงนันทนาการก็สามารถหาซื้อได้ในท้องตลาดได้ไม่ยากและไม่มั่นใจต่อการควบคุมที่เคร่งครัดของหน่วยงานภาครัฐ โดยสถานการณ์กัญชาในเยาวชนไทยหลังการปรับปรุงกฎหมายพบว่าประเทศไทยมีการเปลี่ยนแปลงทางนโยบายและกฎหมายเกี่ยวกับกัญชาที่สำคัญในช่วงปีพ.ศ. 2562-265 แสดงให้เห็นว่าเยาวชนมีความรู้เท่าทันกัญชาที่ลดลงจากช่วงกัญชาเป็นยาเสพติดให้โทษในขณะที่เยาวชนสามารถเข้าถึงกัญชาได้ง่ายขึ้น และมีพฤติกรรมการใช้กัญชามากขึ้น 2.7-5.5 เท่า (ภัชชนก รัตนกรปรีดา และ พูนรัตน์ ลียติกุล, 2567) รวมไปถึงการศึกษาผลกระทบของการออกกฎหมายกัญชาเพื่อนันทนาการต่ออัตราการเข้ารับการรักษาในแผนกฉุกเฉินจากอาการพิษกัญชาเฉียบพลัน แสดงให้เห็นว่าการทำให้กัญชาถูกกฎหมาย การทำให้การใช้กัญชาเพื่อการพักผ่อนหย่อนใจถูกกฎหมายในมิชิแกนมีความเกี่ยวข้องกับการเพิ่มอัตราการเข้ารับการรักษาภาวะฉุกเฉินจากอาการมึนเมาจากกัญชาเฉียบพลันในทันทีในทุกช่วงวัย โดยเฉพาะในผู้ใหญ่ในวัยกลางคนในบริบทของอัตราการเข้ารับการรักษาภาวะฉุกเฉินที่เพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง (Nguyen et al. (2024)

ความคิดเห็นอื่นๆ เกี่ยวกับการใช้กัญชาเชิงนันทนาการ แสดงให้เห็นว่า สำหรับประเทศไทยการให้ความรู้ที่ถูกต้อง การรู้เท่าทัน ทั้งประโยชน์ และอันตรายเกี่ยวกับกัญชาเป็นสิ่งที่จำเป็นมากสำหรับวัยรุ่นไทย และการเข้าถึงแหล่งข้อมูลที่ถูกต้องเป็นที่สิ่งหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรดำเนินการโดยเร่งด่วน อีกทั้ง วัยรุ่นก็มีคำถามที่ว่า “กัญชาเป็นยาเสพติดหรือไม่”ผ่านการศึกษาเชิงคุณภาพเกี่ยวกับวิธีที่วัยรุ่นพิจารณาการใช้กัญชาและเหตุผลที่พวกเขาใช้กัญชา การศึกษาเชิงคุณภาพนี้ศึกษาว่าเยาวชนในเขตอ่าวซานฟรานซิสโกมีมุมมองต่อกัญชาอย่างไร และแรงจูงใจในการใช้หรือไม่ใช้กัญชาอย่างไร ผู้ใช้กัญชาเป็นประจำในปัจจุบันมีแนวโน้มที่จะมองว่าการสูบกัญชาเป็นกิจกรรมที่สนุกสนาน เทียบเท่ากับงานอดิเรกหรือกีฬา ผู้ใช้กัญชาเป็นครั้งคราวในปัจจุบันมักรายงานว่าสูบกัญชาเมื่อมีคนเสนอให้ ในโอกาสพิเศษ และบางครั้งก็เป็นเพราะไม่อยากถูกละเลย อดีตผู้ใช้กัญชาเป็นประจำส่วนใหญ่รายงานว่าเลิกใช้กัญชาเนื่องจากมีปัญหา ถูกสั่งให้เข้ารับการบำบัดยาเสพติด และ/หรือถูกทดสอบยาเสพติด อดีตผู้ใช้กัญชาเป็นครั้งคราวส่วนใหญ่รายงานว่าพวกเขาไม่ชอบผลกระทบทางร่างกายของกัญชา และไม่รู้สึกว่ามันช่วยปรับปรุงปฏิสัมพันธ์ทางสังคมหรือกิจกรรมของพวกเขา วัยรุ่นที่รายงานว่าไม่เคยใช้กัญชาทำเช่นนั้นเพราะความกังวลเกี่ยวกับสุขภาพ ยกเว้นผู้ที่ไม่เคยใช้ กัญชาถูกมองว่าปลอดภัย วัยรุ่นกล่าวถึงการใช้กัญชาอย่างแพร่หลายโดยคนที่พวกเขารู้จักและการทำให้กัญชาถูกกฎหมายสำหรับการใช้ทางการแพทย์และเพื่อการพักผ่อนหย่อนใจ ซึ่งเป็นหลักฐานว่ากัญชาไม่เป็นอันตราย ผลการวิจัยชี้ให้เห็นว่ากำลังเกิดการปรับการใช้กัญชาให้เป็นปกติ ควรพิจารณาความแตกต่างระหว่างแรงจูงใจที่สนับสนุนและต่อต้านการใช้กัญชาในการออกแบบมาตรการและข้อความป้องกัน (Friese B., 2017) รวมถึงแนวทางการเฝ้าระวังการใช้ผลิตภัณฑ์ที่มีส่วนผสมกัญชา การสกัดข้อมูลจากการศึกษามี 3 ประเด็น คือ 1) มหาวิทยาลัยควรกำหนดนโยบาย 2) ให้ความรู้ผลิตภัณฑ์ที่มีส่วนผสมกัญชา 3) ทุกหน่วยงานมีส่วนเกี่ยวข้อง (จุไร อภัยจิรรัตน์ และ สมจิต นิปัทธหัตถพงศ์., 2567)

ข้อเสนอแนะ

1.ข้อเสนอแนะจากการวิจัยในครั้งนี้

1.1 การเข้าถึงข้อมูลเกี่ยวกับการใช้กัญชาเชิงนันทนาการของวัยรุ่นในปัจจุบันมีช่องทางให้ค้นหาข้อมูลได้หลากหลายช่องทาง ทั้งนี้ข้อมูลบางส่วนมาจากประสบการณ์ตรงของตนเอง คนใกล้ตัว และการหาข้อมูลเชิงลึกซึ่งเป็นประโยชน์สำหรับผลการวิจัยเป็นอย่างมาก

1.2 การวิจัยนี้เป็นสิ่งที่สะท้อนให้เห็นถึงปัญหาของวัยรุ่นในปัจจุบัน ที่ช่วยกระตุ้นเตือนให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องหาแนวทางป้องกัน และแก้ไขปัญหาอย่างทันท่วงที

2. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 เพื่อให้งานวิจัยมีความคิดเห็นแบบรอบด้านควรเก็บข้อมูลเกี่ยวกับการใช้กัญชาเชิงนันทนาการของวัยรุ่นจากกลุ่มตัวอย่างอื่นๆ อาทิเช่น ผู้ปกครอง ครูอาจารย์ และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

2.2 ควรติดตามผลและความคิดเห็นของวัยรุ่นเกี่ยวกับการใช้กัญชาเชิงนันทนาการอีกครั้ง ภายหลังจากที่กัญชาเป็นกลุ่มยาเสพติดให้โทษในประเภท 5 ตาม พระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ ฉบับที่ 7 พ.ศ. 2562

เอกสารอ้างอิง

กัลพฤกษ์ พลศร. (2563). ความเป็นไปได้ของการใช้กัญชาเพื่อการนันทนาการในประเทศไทย. *วารสารศึกษาศาสตร์ปริทัศน์*, *35*(1), 101–112.

จุไร อภัยจิรรัตน์ และ สมจิต นิปัทธหัตถพงศ์. (2567). ความตระหนักรู้เรื่องกัญชา ทัศนคติและพฤติกรรมการใช้ผลิตภัณฑ์ที่มีส่วนผสมกัญชาของนักศึกษามหาวิทยาลัยสวนดุสิต.*วารสารสหเวชศาสตร์มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา*, *9*(2), 70–85.

ณปภัช จินตภาภูธนสิริ และ ณกมล จันทร์สม. (2563). ความรู้ ความเข้าใจและทัศนคติเกี่ยวกับการใช้กัญชาของนักศึกษามหาวิทยาลัยรังสิต.ใน*การประชุมนำเสนอผลงานวิจัยระดับบัณฑิตศึกษาครั้งที่ 15 ปีการศึกษา 2563* (น. 483–494). บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยรังสิต.

ภัชชนก รัตนกรปรีดา และพูนรัตน์ ลียติกุล. (2567). การใช้กัญชาในเยาวชนหลังการปรับปรุงกฎหมาย.*วารสารการพัฒนาสุขภาพชุมชน มหาวิทยาลัยขอนแก่น*, *12*(1), 35–53.

สำนักบริหารการศึกษา. (2567, 10 ธันวาคม). *ระบบสารสนเทศเพื่อการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์*. https://my.ku.th/myku/admin/dashboard

สุรสิงห์ สมบัติ สุรนาถวัชวงศ์, นงค์นุช แน่นอุดร, ภาสิต ศิริเทศ, มนเทียร วงศ์เทียนหลาย, ชานนท์ ชูศรีวัน, Duch, C., และ อนันต์ จรรยาดี. (2567). กัญชากับวัยรุ่น. *บูรพาเวชสาร*, *11*(1), 115–127.

อุษาวดี สุตาพุก. (2568). ปัจจัยทำนายพฤติกรรมการป้องกันการใช้กัญชาและกระท่อมเพื่อนันทนาการในผู้ปกครองนักเรียนมัธยมศึกษาในจังหวัดเชียงใหม่. *วารสารสาธารณสุขศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา*, *20*(1), 36-50.

อุสา สุทธิสาคร. (2559). *จิตวิทยาวัยรุ่น*. สาขาการศึกษาทั่วไป คณะมนุษยศาสตร์และประยุกต์ศิลป์ มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย.

American College of Pediatricians. (2025). *Marijuana use: Detrimental to youth*. https://acpeds.org/marijuana-use-detrimental-to-youth/

Friese, B. (2017). “Is marijuana even a drug?” A qualitative study of how teens view marijuana use and why they use it. *Journal of Psychoactive Drugs*, *49*(3), 209–216. https://doi.org/10.1080/02791072.2017.1290854

Leitner, M. J., & Leitner, S. F. (2012). *Leisure enhancement* (4th ed.). Sagamore Publishing.

Nguyen, A., Lee, R., Zhao, L., Qu, L., & Todd, B. (2024). The impact of recreational cannabis legalization on ED visit rates for acute cannabis intoxication. *The American Journal of Emergency Medicine*, *84*, 124–129. https://doi.org/10.1016/j.ajem.2024.07.041

Russell, R. (2013). Pastimes: *The context of contemporary leisure* (5th ed.). Sagamore Publishing.

8

ปัญหากฎหมายเกี่ยวกับที่ดิน ที่มีหนังสือรับรองการทำประโยชน์

Adolescents' Attitude of Taboo Recreational use Cannabis in the Context of Thailand

ปราโมทย์ อินทกูล และสุนันทา ตอบไธสง

Pramote Intagool and Sunanta Topthaisong



ปัญหากฎหมายเกี่ยวกับที่ดินที่มีหนังสือรับรองการทำประโยชน์

Legal Issues Concerning Land with Certificates of Utilization

ปราโมทย์ อินทกูล[1] และ สุนันทา ตอบไธสง[2]
Pramote Intagool and Sunanta Topthaisong
[1]คณะนิติศาสตร์ วิทยาลัยนครราชสีมา นครราชสีมา 30000 ประเทศไทย
Faculty of Law, Nakhonratchasima College, Nakhonratchasima 30000 Thailand
e-mail: pramotenmc@gmail.com
[2]คณะนิติศาสตร์ วิทยาลัยนครราชสีมา นครราชสีมา 30000 ประเทศไทย
Faculty of Law, Nakhonratchasima College, Nakhonratchasima 30000 Thailand
e-mail: sunanta.toy25@gmail.com

Received : May 30, 2026 Revised : August 6, 2026 Accepted : August 11, 2026

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพมีวัตถุประสงค์ คือ 1)เพื่อศึกษาหลักการแนวคิดทฤษฎีสิทธิครอบครอง และที่ดินที่มีหนังสือรับรองการทำประโยชน์ 2)เพื่อสภาพปัญหา วิเคราะห์ปัญหา ข้อจำกัดของกฎหมายเกี่ยวกับที่ดินที่มีหนังสือรับรองการทำประโยชน์3)เพื่อศึกษาและเปรียบเทียบกฎหมายเกี่ยวกับสิทธิครอบครองที่มีหนังสือรับรองการทำประโยชน์ของไทยกับประเทศออสเตรเลียและประเทศสิงคโปร์ และ 4) เพื่อศึกษาแนวทางปรับปรุงแก้ไข และพัฒนากฎหมายเกี่ยวกับที่ดินที่มีหนังสือรับรองการทำประโยชน์

ผลการศึกษาวิจัยพบว่า ประมวลกฎหมายที่ดินมิได้บัญญัติรับรองสถานะสิทธิของผู้ถือหนังสือรับรองการทำประโยชน์ไว้อย่างชัดเจน ส่งผลให้ผู้ครอบครองมีเพียงสิทธิครอบครองมิใช่กรรมสิทธิ์โดยสมบูรณ์ และยังพบปัญหาเกี่ยวกับการโอนสิทธิครอบครอง ซึ่งสามารถกระทำได้ทั้งโดยการจดทะเบียนต่อพนักงานเจ้าหน้าที่และโดยการส่งมอบการครอบครองตามข้อเท็จจริงอันก่อให้เกิดความไม่แน่นอนทางกฎหมาย โดยผู้รับโอนตามข้อเท็จจริงอาจมีสิทธิเหนือกว่าผู้รับโอนทางทะเบียน ในบางกรณีส่งผลกระทบต่อความน่าเชื่อถือของระบบทะเบียนที่ดิน การตรวจสอบสิทธิ และก่อให้เกิดข้อพิพาทระหว่างเอกชน นอกจากนี้ ยังมีปัญหาเกี่ยวกับการแย่งการครอบครอง และระยะเวลาการใช้สิทธิฟ้องคดีเพื่อเรียกคืนการครอบครอง ซึ่งหลักเกณฑ์ตามกฎหมายในปัจจุบัน

ยังไม่สอดคล้องกับสภาพข้อเท็จจริงในทางปฏิบัติ ซึ่งก่อให้เกิดความไม่เป็นธรรมแก่ผู้ครอบครองโดยสุจริต

คำสำคัญ : ที่ดิน; สิทธิครอบครอง; กฎหมายที่ดิน

Abstract

This research article employs a qualitative research methodology with the following objectives: (1) To study the principles, concepts, and theories relating to possessory rights and land with certificates of utilization; (2) To examine and analyze the problems, legal issues, and limitations of laws concerning land with certificates of utilization; (3) To study and compare the laws relating to possessory rights over land with certificates of utilization in Thailand, Australia, and Singapore; and (4) To explore approaches for improving, amending, and developing laws concerning land with certificates of utilization.

The findings reveal that the Land Code does not explicitly recognize the legal status of holders of a Certificate of Utilization. Consequently, such holders possess only possessory rights rather than complete ownership rights. The study further identifies legal problems regarding the transfer of possessory rights, which may be conducted either through registration before a competent official or through actual delivery of possession. This dual system creates legal uncertainty, as transferees by actual possession may, in certain circumstances, acquire rights superior to those of registered transferees. Such issues adversely affect the reliability of the land registration system, the verification of land rights, and may lead to disputes among private parties.

Moreover, the research identifies problems relating to dispossession and the limitation period for filing actions to recover possession. The existing legal provisions are inconsistent with practical circumstances and may result in unfairness toward bona fide possessors. Therefore, it is necessary to improve and amend the relevant legal provisions to ensure clarity, legal certainty, and fairness in the protection of possessory rights relating to land with a Certificate of Utilization.

Keywords: Land; Possessory Rights; Land Law

บทนำ

ที่ดินเป็นหนึ่งในปัจจัยสี่ที่มีความสำคัญต่อการดำรงชีวิตของมนุษย์ตั้งแต่เกิดจนตาย ต้องอาศัยที่ดินเพื่อใช้เป็นที่อยู่อาศัยและใช้ประกอบการทำมาหาเลี้ยงชีพ อีกทั้ง ยังเป็นแหล่งสร้างผลผลิตทางการเกษตรและอุตสาหกรรม ในด้านเศรษฐกิจถือว่า ที่ดินเป็นเศรษฐทรัพย์เป็นแหล่งรวมทรัพยากรธรรมชาติอันมีค่า ในด้านการปกครองที่ดิน เป็นรากฐานของความมั่นคงที่แสดงถึงอาณาเขตแห่งการเป็นเจ้าของที่ดินมี 2 ประเภท คือ 1) ที่ดินของเอกชน ซึ่งรวมถึงที่ดินที่ยังไม่มีหนังสือสำคัญแสดงกรรมสิทธิ์ แต่อาจมีหลักฐานแบบแจ้งการครอบครอง (ส.ค.1) หนังสือรับรองการทำประโยชน์ (น.ส.3, น.ส.3 ก.) ผู้ครอบครองที่ดินดังกล่าวมีเพียงสิทธิครอบครองเท่านั้นและรวมถึงที่ดินมีหนังสือสำคัญแสดงกรรมสิทธิ์ เช่น โฉนดที่ดิน โฉนดแผนที่ โฉนดตราจองและตราจองที่ตราว่าได้ทำประโยชน์แล้ว 2) ที่ดินของรัฐ ได้แก่ ที่ดินที่รัฐหรือหน่วยงานของรัฐเป็นผู้ถือกรรมสิทธิ์รวมทั้งที่ดินรกร้างว่างเปล่าซึ่งมิได้มีผู้ใดครอบครองเป็นเจ้าของและสาธารณสมบัติของแผ่นดิน ซึ่งสาธารณสมบัติของแผ่นดินคือทรัพย์สินทุกชนิดของแผ่นดินซึ่งใช้เพื่อสาธารณประโยชน์หรือสงวนไว้เพื่อประโยชน์ร่วมกันเช่นที่ดินรกร้างว่างเปล่าและที่ดินที่มีผู้เวนคืนหรือทอดทิ้งกลับมาเป็นของแผ่นดิน การขยายตัวทางเศรษฐกิจและอัตราการขยายตัวของพลเมืองค่อนข้างสูง ทำให้การใช้ประโยชน์ในที่ดินเพื่อการประกอบอาชีพเพื่อที่อยู่อาศัย และเพื่อการประกอบธุรกิจการค้าอสังหาริมทรัพย์เป็นไปอย่างกว้างขวางประกอบกับในช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติที่ผ่านมาก่อให้เกิดการขยายตัวของผลิตด้านอุตสาหกรรม และการบริหารตลอดจนการขยายตัวของเมืองและการเก็งกำไรที่ดินตั้งแต่ปี พ.ศ. 2531 เป็นต้นมา ราคาที่ดินจึงเพิ่มสูงขึ้นมากในทุกพื้นที่ของประเทศ ดังนั้น ความต้องการในการใช้ประโยชน์ในที่ดินของพลเมืองดังกล่าวข้างต้นก่อให้เกิดความจำเป็นเร่งด่วนในการออกเอกสารสิทธิ์ในที่ดินในประเภทต่าง ๆ ให้แก่ประชาชนเพื่อสนองความต้องการ ทำให้มีการออกเอกสารสิทธิ์ในที่ดินมีจำนวนมากขึ้น เพื่อให้ทันกับสถานการณ์การเปลี่ยนแปลงทางสังคม เศรษฐกิจ ยังผลให้เป็นที่มาของการออกเอกสารสิทธิ์ในที่ดินในลักษณะต่าง ๆ กัน มีทั้งการออกโดยถูกต้องตามกฎหมาย และไม่ถูกต้องตามกฎหมาย

หนังสือรับรองการทำประโยชน์ หรือ น.ส. 3 หมายความว่า หนังสือคำรับรอง จากพนักงานเจ้าหน้าที่ว่าได้ทำประโยชน์ในที่ดินแล้ว ผู้ที่มี น.ส. 3 ย่อมมีสิทธิขอให้ ออกโฉนดที่ดินได้ หากที่ดินนั้นอยู่ในเขตท้องที่ซึ่งรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย ประกาศในราชกิจจานุเบกษาให้เป็นเขตท้องที่ที่จะทำการสำรวจรังวัดทำแผนที่เพื่อออกโฉนดที่ดิน ดังที่บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายที่ดิน มาตรา 58 และไม่เป็นที่ดินที่ราษฎรใช้ประโยชน์ร่วมกัน เช่น ทาง

น้ำทางหลวง ทะเลสาบ ที่ชายตลิ่ง หรือ ไม่เป็นที่เขา ที่ภูเขา ที่สงวนหวงห้าม หรือที่ดินซึ่งทางราชการเห็นว่าควรสงวนไว้เพื่อ ทรัพยากรธรรมชาติ ทั้งนี้ดังที่บัญญัติไว้ในกฎกระทรวงมหาดไทย ฉบับที่ 5 (พ.ศ. 2497) ออกตามความในพระราชบัญญัติให้ใช้ประมวลกฎหมายที่ดิน พ.ศ. 2497 ข้อ 8

สิทธิครอบครองในที่ดินที่มีหนังสือรับรองการทำประโยชน์ถือเป็นทรัพยสิทธิประเภทหนึ่งที่กฎหมายรับรองแม้ผู้ถือครองจะยังไม่มีกรรมสิทธิ์ในที่ดินเช่นเดียวกับผู้ถือโฉนดที่ดินก็ตาม ทั้งนี้ เนื่องจากที่ดินเป็นทรัพยากรที่มีความสำคัญต่อการดำรงชีวิตและการประกอบอาชีพของประชาชน ประกอบกับเป็นทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัด ผู้ครอบครองที่ดินที่มีหนังสือรับรองการทำประโยชน์จึงมีฐานะเป็นผู้มีสิทธิครอบครองโดยชอบด้วยกฎหมาย สามารถใช้ประโยชน์โอนสิทธิครอบครองและได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายภายในขอบเขตแห่งสิทธิที่ตนมี

อย่างไรก็ตามที่ดินประเภทดังกล่าวยังมิได้มีการรับรองกรรมสิทธิ์โดยสมบูรณ์ เนื่องจากรัฐยังไม่สามารถออกเอกสารแสดงกรรมสิทธิ์ให้แก่ผู้ถือครองได้ครบถ้วนส่งผลให้การนำบทบัญญัติว่าด้วยกรรมสิทธิ์และสิทธิครอบครองตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ รวมถึงบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายที่ดินมาปรับใช้กับที่ดินที่มีหนังสือรับรองการทำประโยชน์ ก่อให้เกิดปัญหาในการตีความและการบังคับใช้กฎหมายหลายประการ อันส่งผลกระทบต่อความมั่นคงแห่งสิทธิและการคุ้มครองผู้ถือครองที่ดินประเภทดังกล่าว

ประเทศไทยการถือสิทธิในที่ดินเป็นไปอย่างเสรี โดยสิทธิในที่ดินย่อมก่อให้เกิดหน้าที่ทางสังคมที่จะผูกพันต่อการเข้ามาทำประโยชน์ในที่ดินที่ตนเป็นเจ้าของไม่ว่าจะมีสิทธิครอบครองหรือกรรมสิทธิ์ก็ตาม ทำให้เกิดปัญหามากมาย ซึ่งตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ และประมวลกฎหมายที่ดินก็มิได้บัญญัติ กล่าวคือการถือครองที่ดินที่มีหนังสือรับรองการทำประโยชน์ไว้เป็นการโดยเฉพาะว่ามีลักษณะอย่างไร แต่ก็มีคำ พิพากษาของศาลฎีกาได้วางแนวไว้เป็นบรรทัดฐานเกี่ยวกับที่ดินที่มีหนังสือรับรองการทำประโยชน์ ว่าเจ้าของที่ดินมีเพียงสิทธิครอบครองเท่านั้นทำให้เกิดแนวความคิดของนักกฎหมายในการตีความตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์และประมวลกฎหมายที่ดินเป็นไปอย่างกว้างขวางโดยมีความคิดเห็นแตกต่างกันไป ผลจากการนำเสนอประเด็นเรื่องของการครอบครองตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาใช้กับกฎหมายที่ดินโดยเฉพาะกับกรณีที่ดินที่มีหนังสือรับรองการทำประโยชน์นั้น ทำให้เกิดปัญหาบางประการของกฎหมายที่น่าสนใจ คือ

1.ผู้ครองที่ดินที่มีหนังสือรับรองการทำประโยชน์จะสามารถโอนสิทธิความเป็นเจ้าของที่ดินนั้นได้ในลักษณะใด ซึ่งศาลฎีกาได้วางแนวบรรทัดฐานไว้ โดยให้ผู้เป็นเจ้าของที่ดินที่มีหนังสือรับรองการทำประโยชน์สามารถทำการโอนสิทธิครอบครองที่ดินของตนได้

2.ปัญหาในเรื่องแย่งการครอบครองที่ดินที่มีหนังสือรับรองการทำประโยชน์ผู้แย่งการครอบครองได้สิทธิเมื่อไร และการนำเอามาตรา 1375 มาปรับใช้กับที่ดินที่มี หนังสือรับรองการทำประโยชน์ โดยให้ผู้เป็นเจ้าของที่ดินฟ้องคดีเพื่อเอาคืนซึ่งการ ครอบครองต้องฟ้องภายในหนึ่งปี นับแต่เวลาถูกแย่งการครอบครองจะเหมาะสมหรือไม่

ผู้ซึ่งมีหนังสือรับรองการทำประโยชน์มีเพียงสิทธิครอบครองเท่านั้นยังไม่มีกรรมสิทธิ์ที่ดิน แต่ผู้เป็นเจ้าของที่ดินที่มีหนังสือรับรองการทำประโยชน์สามารถ จำหน่าย จ่ายโอน และทำนิติกรรมใด ๆ เกี่ยวกับที่ดินนั้นได้โดยชอบด้วยกฎหมายเพราะ เป็นที่ดินที่ได้รับคำรับรองจากพนักงานเจ้าหน้าที่ว่าได้ทำประโยชน์แล้ว ดังที่บัญญัติ ไว้ในมาตรา 9 แห่งพระราชบัญญัติให้ใช้ประมวลกฎหมายที่ดิน พ.ศ. 2497 ซึ่งบัญญัติว่า “ที่ดินที่มีคำรับรองจากนายอำเภอว่าได้ทำประโยชน์แล้ว ให้โอนกันได้” เว้นแต่ในบางกรณีที่มีกฎหมายห้ามโอนไว้ เช่น ตามมาตรา 31 และมาตรา 58 ทวิวรรคห้า แห่งประมวลกฎหมายที่ดิน พ.ศ. 2497 เป็นต้น นอกจากนี้ การโอนสิทธิครอบครองในที่ดินที่มีหนังสือรับรองการทำประโยชน์จะต้องทำเป็นหนังสือและจดทะเบียนต่อพนักงาน เจ้าหน้าที่ตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา 4 ทวิแห่งประมวลกฎหมายที่ดิน พ.ศ. 2497 ซึ่งบัญญัติว่า “นับตั้งแต่วันที่ประกาศคณะปฏิวัติฉบับนี้ใช้บังคับ การโอนกรรมสิทธิ์หรือสิทธิครอบครองในที่ดินซึ่งมีโฉนดหรือหนังสือรับรองการทำประโยชน์ต้องทำเป็นหนังสือและจดทะเบียนต่อพนักงานเจ้าหน้าที่” ตามประกาศคณะปฏิวัติฉบับที่ 96 ลงวันที่ 29 กุมภาพันธ์ 2515 ใช้บังคับวันที่ 4 มีนาคม 2515

จากความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาที่กล่าวมาข้างต้นผู้ศึกษาวิจัยพบปัญหาสองประการคือ 1) ปัญหาเรื่องการโอนสิทธิในที่ดินที่มีหนังสือรับรองการทำประโยชน์ กรณีมีหนังสือรับรองการทำประโยชน์ (น.ส.3) ซึ่งสามารถโอนสิทธิการครองครอง ได้สองวิธี กล่าวคือ การโอนสิทธิครอบครองโดยการส่งมอบการครอบครองตามความเป็นจริง (ตามมาตรา 1378-1380) วิธีหนึ่งกับการโอนสิทธิทางทะเบียน อีกวิธีหนึ่ง ปัญหาที่เกิดหากมีกรณีโอนสิทธิครอบครองเกิดขึ้นทั้งสองกรณี ผู้รับโอนรายใดจะมีสิทธิดีกว่ากัน โดยมีการยอมรับกันว่าการโอนทั้งสองวิธีถูกต้องตามกฎหมายจะส่งผลกระทบต่อผู้รับโอนในเรื่องความไม่เป็นธรรมประการใดบ้าง และ 2) ปัญหาในเรื่องการกำหนด ระยะเวลาการฟ้องคดี เพื่อเอาคืนซึ่งการครอบครองกรณีถูกแย่งการครอบครองโดยผู้เป็นเจ้าของที่ดินต้องฟ้องคดีเพื่อเอาที่ดินคืนภายในหนึ่งปีนับแต่เวลาถูกแย่งการครอบครองว่าเหมาะสมหรือไม่ (ตามมาตรา 1375)

จากปัญหาการครอบครองที่ดินที่มีหนังสือรับรองการทำประโยชน์สะท้อนให้เห็นถึงจุดบกพร่องและความไม่เหมาะสมของการปรับใช้กฎหมายที่เกี่ยวข้องในสภาพการณ์ปัจจุบัน ด้วยเหตุนี้ผู้ศึกษาวิจัยจึงมีความสนใจศึกษาปัญหาดังกล่าวเพื่อหาแนวทางปรับปรุงและพัฒนากฎหมายเกี่ยวกับที่ดินที่มี หนังสือรับรองการทำประโยชน์ อันจะได้เป็นประโยชน์ต่อวงการนิติศาสตร์ เกิดความเป็นธรรมต่อสังคมและประเทศชาติต่อไป

วัตถุประสงค์ของการศึกษา

1.เพื่อศึกษาหลักการ แนวคิด ทฤษฎีสิทธิครอบครอง และที่ดินที่มีหนังสือรับรองการทำประโยชน์

2.เพื่อสภาพปัญหา วิเคราะห์ปัญหา ข้อจำกัดของกฎหมายเกี่ยวกับที่ดินที่มี หนังสือรับรองการทำประโยชน์

3.เพื่อศึกษาและเปรียบเทียบกฎหมายเกี่ยวกับสิทธิครอบครองที่มีหนังสือรับรองการทำประโยชน์ของไทยกับประเทศออสเตรเลียและประเทศสิงคโปร์

4.เพื่อศึกษาแนวทางปรับปรุงแก้ไขและพัฒนากฎหมายเกี่ยวกับที่ดินที่มีหนังสือรับรองการทำประโยชน์

ขอบเขตของการศึกษาวิจัย

ผู้ศึกษาวิจัยได้ทำการศึกษาในเรื่องแนวความคิดทฤษฎีเรื่องสิทธิครอบครองที่ดินที่มีหนังสือรับรองการทำประโยชน์ โดยมีกฎหมายที่เกี่ยวข้องตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ 4 ทรัพย์สิน และประมวลกฎหมายที่ดิน

วิธีการดำเนินการศึกษาวิจัย

การศึกษาค้นคว้าในครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพซึ่งได้ใช้วิธีการศึกษาการวิจัยเอกสาร (Documentary Research) ภายใต้นิติวิธีการวิจัยทางกฎหมาย ซึ่งมุ่งศึกษากฎหมายลายลักษณ์อักษร หลักกฎหมาย แนวคำพิพากษาศาลฎีกา ความเห็นทางวิชาการ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อตีความและวิเคราะห์ปัญหาการรับรองการทำประโยชน์ในที่ดิน รวมทั้งศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างบทบัญญัติของกฎหมายกับการบังคับใช้ในทางปฏิบัติ นอกจากนี้การวิจัยยังใช้การวิเคราะห์เชิงเนื้อหา ในการสังเคราะห์บทบัญญัติกฎหมาย แนวคำพิพากษาและเอกสารวิชาการ และใช้การวิเคราะห์กฎหมายเปรียบเทียบ เปรียบเทียบกฎหมายไทยกับระบบการจดทะเบียนที่ดินของต่างประเทศ เพื่อนำเสนอแนวทางปรับปรุงกฎหมายไทยให้เกิดความมั่นคงแห่งสิทธิในทรัพย์สินมากยิ่งขึ้น

ตัวแปรที่ใช้ในการศึกษาวิจัย

ตัวแปรต้น คือ หลักกฎหมายที่เกี่ยวกับทรัพย์สิน ได้แก่ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ 4 ทรัพย์สิน และประมวลกฎหมายที่ดิน

ตัวแปรตาม คือ หลักการคุ้มครองสิทธิครอบครอง ได้แก่ การแก้ไขกฎหมายที่เกี่ยวข้องการสิทธิครอบครอง และการกำหนดมาตรการเชิงนโยบาย เพื่อการแก้ไขเชิงระบบ

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1.ทำให้ทราบถึงหลักการ แนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับที่ดินที่มีหนังสือรับรองการทำประโยชน์

2.ทำให้ทราบถึงสภาพปัญหาและข้อจำกัดของกฎหมายเกี่ยวกับที่ดินที่มีหนังสือรับรองการทำประโยชน์

3.ได้องค์ความรู้จากการศึกษาเปรียบเทียบกฎหมายเกี่ยวกับสิทธิครอบครองที่ดินที่มีหนังสือรับรองการทำประโยชน์ ซึ่งสามารถนำมาประยุกต์ใช้เพื่อพัฒนาระบบกฎหมายของประเทศไทยให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

4. ได้ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายและข้อเสนอในการปรับปรุงกฎหมาย รวมทั้งพัฒนากลไกการบังคับใช้กฎหมายเกี่ยวกับที่ดินที่มีหนังสือรับรองการทำประโยชน์ให้สอดคล้องกับมาตรฐานสากล

ผลการวิจัย

จากการศึกษาวิจัยปัญหากฎหมายเกี่ยวกับสิทธิครอบครองในที่ดินที่มีหนังสือรับรองการทำประโยชน์ ซึ่งผู้ศึกษาวิจัยได้ทำการวิเคราะห์ปัญหาข้อกฎหมาย พบว่า มีปัญหาข้อกฎหมายที่สำคัญและจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมีการปรับปรุงแก้ไข ดังนี้

1. ปัญหาการโอนสิทธิครอบครองในที่ดิน ที่มีหนังสือรับรองการทำประโยชน์แต่เดิมแนวคิดเกี่ยวกับการถือครองที่ดินของไทยมีลักษณะผูกพันกับอำนาจของรัฐและสถาบันพระมหากษัตริย์ โดยเปิดโอกาสให้ราษฎรเข้าทำประโยชน์ในที่ดินผ่านการบุกเบิกและครอบครองตามกำลัง ความสามารถ หลักฐานสำคัญปรากฏในศิลาจารึกสมัยสุโขทัยที่สะท้อนแนวคิดว่าผู้ใดเข้าจับจองและทำประโยชน์ในที่ดินก่อนย่อมได้รับการยอมรับในสิทธิการครอบครองอันเป็นพื้นฐานสำคัญของแนวคิดเรื่อง “สิทธิครอบครอง” ในกฎหมายที่ดินไทยยุคต่อมา ทั้งนี้ แนวคิดดังกล่าวสะท้อนให้เห็นถึงความสัมพันธ์ ระหว่างรัฐกับประชาชนในการจัดสรรและใช้ประโยชน์ที่ดิน ซึ่งมีพัฒนาการต่อเนื่องมาสู่ระบบเอกสารสิทธิและกฎหมายที่ดินในปัจจุบัน(ลัดดาวัลย์ อุทัยนา, 2564) แต่ก็ตกเป็นสิทธิแก่ราษฎรได้หากปรากฏว่าราษฎรผู้นั้นได้เข้าจับจองและมีการทำประโยชน์ในที่ดินนั้น

การครอบครองที่ดินที่มีหนังสือรับรองการทำประโยชน์ในฐานะผู้เป็นเจ้าของผู้เป็นเจ้าของผู้ครอบครองที่ดินดังกล่าวย่อมมีสิทธิจะจำหน่ายจ่ายโอนสิทธิของตนให้บุคคลอื่นได้เสมอ เจ้าของที่ดินที่มีหนังสือรับรองการทำประโยชน์ หามีกรรมสิทธิ์ในที่ดินนั้นไม่เพราะกฎหมายที่ดินรับรองกรรมสิทธิ์ในที่ดินแก่ผู้ถือโฉนดที่ดินเป็นสำคัญส่วนผู้ถือหนังสือรับรองการทำประโยชน์ยังมิใช่ผู้มีกรรมสิทธิ์ในที่ดิน หากแต่เป็นผู้มีสิทธิครอบครองตามกฎหมายเท่านั้น ดังนั้น เมื่อเกิดข้อพิพาทเกี่ยวกับการยึดถือครอบครองหรือการโอนสิทธิในที่ดินประเภทดังกล่าว จึงต้องนำบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยสิทธิครอบครองมาปรับใช้ โดยถือว่าผู้มีชื่อในหนังสือรับรองการทำประโยชน์ย่อมได้รับประโยชน์จากข้อสันนิษฐานว่าเป็นผู้มีสิทธิครอบครองตามมาตรา 1373 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์(วุฒิชัย เต็งพงศธร, 2568) ซึ่งมีแนวคำพิพากษาที่เป็นบรรทัดฐานสำคัญในขณะนั้นเกี่ยวกับการรับรองการทำประโยชน์ตามคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 4137/2564 , คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 3169/2564 โดยสิทธิที่เกิดจากการถือครองที่ดินของผู้เป็นเจ้าของที่ดินมีลักษณะใกล้เคียงกับกรรมสิทธิ์เป็นอย่างมาก เพียงแต่ขาดสิทธิที่จะจำหน่ายกรรมสิทธิ์ในที่ดินได้ แต่จะทำได้เพียงจำหน่ายจ่ายโอนความเป็นเจ้าของที่ดิน ซึ่งมีเพียงสิทธิครอบครองของตนเท่านั้น ที่ดินสามารถทำการโอนสิทธิความเป็นเจ้าของกันได้เมื่อพิจารณาจากประมวลกฎหมายที่ดิน ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์และจากแนวคำพิพากษาของศาลฎีกาแล้ว ผู้เป็นเจ้าของที่ดินมือเปล่าสามารถทำการโอนที่ดินที่มีหนังสือรับรองการทำประโยชน์ของตนได้ 2 กรณี คือ

1.1 การโอนที่ดินที่มีหนังสือรับรองการทำประโยชน์ทางทะเบียน

ที่ดินที่มีหนังสือรับรองการทำประโยชน์นั้นเป็นที่ดินที่ผู้ครอบครองไม่มีกรรมสิทธิ์ในที่ดินจึงนำเอาหลักกฎหมายในเรื่องกรรมสิทธิ์มาปรับใช้ไม่ได้แต่ผู้ครอบครองที่ดินที่มีหนังสือรับรองการทำประโยชน์ ได้ซึ่งที่ดินมาโดยการเข้ายึดถือด้วยเจตนาเพื่อตนก็ได้สิทธิครอบครองตามมาตรา 1367 แต่ถ้าผู้มีชื่อตามหลักฐานหนังสือสำคัญ เช่น น.ส.3 หรือ ส.ค.1 โดยผู้มีชื่อดังกล่าวแต่ไม่ได้เข้ายึดถือเข้าครอบครองโดยมีเจตนาเพื่อตนแล้ว บุคคลผู้นั้นไม่ได้ซึ่งสิทธิครอบครองในที่ดินมือเปล่าแต่ประการใด เมื่อพิจารณาจากกฎหมายที่ดินนั้น ที่ดินที่มีหนังสือรับรองการทำประโยชน์ทั้งหลายถือว่าเป็นที่ดินของรัฐ แม้เอกชนจะเป็นผู้ครอบครองในที่ดินแปลงดังกล่าวก็ตาม ซึ่งตามมาตรา 2 ของประมวลกฎหมายที่ดิน บัญญัติว่า “ที่ดินซึ่งมิได้ตกเป็นกรรมสิทธิ์ของบุคคลหนึ่งบุคคลใด ให้ถือว่าเป็นของรัฐ” ถือเป็นหลักทางทฤษฎีเสียมากกว่า เพราะรัฐเองก็ไม่ได้ใช้อำนาจแห่งรัฐเข้าไปขับไล่ประชาชนผู้เป็นเจ้าของที่ดินที่มีหนังสือรับรองการทำประโยชน์ตามใจชอบ แต่รัฐปล่อยให้ประชา

ชนครอบครองที่ดินนั้นอยู่ต่อไป และสามารถโอนสิทธิครอบครองทางทะเบียนได้ เว้นเสียว่ารัฐมีความจำเป็นที่จะใช้ที่ดินนั้นมาใช้ในการสาธารณะ หรือเพื่อการป้องกันประเทศ รัฐสามารถเวนคืนที่ดินเหล่านั้นโดยการออกกฎหมายเป็นพระราชบัญญัติเวนคืนอสังหาริมทรัพย์ต่อไป

กรณีเรื่องของทะเบียนที่ดิน ถือเป็นเรื่องสำคัญของที่ดินอีกประการหนึ่ง และถือเป็นการได้มาซึ่งทรัพยสิทธิ์ โดยมีผลผูกพันบุคคลทั่วไป ซึ่งตามกฎหมายของไทยนั้นจะใช้ระบบการจดทะเบียนทรัพยสิทธิ์ โดยถือว่าการได้มาซึ่งอสังหาริมทรัพย์ หรือทรัพยสิทธิอันเกี่ยวกับอสังหาริมทรัพย์นั้น หากไม่ทำเป็นหนังสือและจดทะเบียนต่อเจ้าพนักงานที่ดินย่อมไม่บริบูรณ์ตามมาตรา 1299 วรรคหนึ่ง (เสนีย์ ปราโมช,2528) และมีหลักเกณฑ์ในการทำนิติกรรมเกี่ยวกับที่ดินต้องทำเป็นหนังสือและจดทะเบียนต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ เช่น การซื้อขายที่ดิน (มาตรา 456) การให้ (3) 1993 1 3,30) และประมวลกฎหมายที่ดิน มาตรา 79 ได้บัญญัติให้เจ้าพนักงานที่ดิน เป็นเจ้าพนักงานเจ้าหน้าที่จดทะเบียนสิทธิ และนิติกรรมเกี่ยวกับอสังหาริมทรัพย์ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ สำหรับอสังหาริมทรัพย์ที่อยู่ในเขตท้องที่สำนักงานที่ดินจังหวัด หรือสำนักงานที่ดินสาขานั้น

การโอนสิทธิครอบครองในที่ดินที่มีหนังสือรับรองการทำประโยชน์ต้องเป็นไปตามประมวลกฎหมายที่ดิน มาตรา 4 ทวิ ซึ่งกำหนดให้การโอนกรรมสิทธิ์หรือสิทธิครอบครองในที่ดินที่มีโฉนดที่ดินหรือหนังสือรับรองการทำประโยชน์ต้องทำเป็นหนังสือและจดทะเบียนต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ เพื่อให้การเปลี่ยนแปลงสิทธิมีหลักฐานทางทะเบียน เกิดความชัดเจนและสร้างความมั่นคงแห่งสิทธิในที่ดิน อันเป็นกลไกในการรับรองสิทธิในทรัพย์สินและลดข้อพิพาทเกี่ยวกับการถือครองที่ดิน ซึ่งมีแนวคำพิพากษาที่เป็นบรรทัดฐานสำคัญเกี่ยวกับการรับรองการทำประโยชน์ตามคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 4137/2564 และประมวลกฎหมายที่ดินได้ให้คำจำกัดความหนังสือรับรองการทำประโยชน์ ไว้ในมาตรา 1 หมายความว่า “หนังสือคำรับรองจากพนักงานเจ้าหน้าที่ว่าได้ทำประโยชน์ในที่ดินแล้ว” และมาตรา 9 การโอนสิทธิครอบครองที่ดินที่มีหนังสือรับรองการทำประโยชน์ ซึ่งมีหนังสือรับรองการทำประโยชน์จึงต้องทำการโอนกับทางทะเบียน มิฉะนั้นจะตกเป็นโมฆะ ตามมาตรา 4 ทวิ แห่งประมวลกฎหมายที่ดิน

1.2 การโอนที่ดินที่มีหนังสือรับรองการทำประโยชน์ตามข้อเท็จจริง

การโอนสิทธิครอบครองที่ดินโดยทั่วไปนั้น ได้มีบทบัญญัติอยู่ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1378 ซึ่งบัญญัติให้ผู้มีสิทธิครอบครองมีสิทธิในการโอนการครอบครองของตนได้โดยการส่งมอบทรัพย์สินที่ครอบครอง กรณีที่จะถือว่าผู้ใดมีสิทธิครอบครองในทรัพย์สินอันใด ผู้นั้นจะต้องยึดถือทรัพย์สิน ไว้และมีเจตนายึดถือเพื่อตนด้วย ดังนั้นหากผู้

มีสิทธิครอบครองในทรัพย์สินใดต้องการโอนสิทธิครอบครองนั้นไปให้แก่ผู้อื่นผู้มีสิทธิครอบครองหรือผู้โอนต้องเอาทรัพย์สินที่ตนครอบครองนั้นไปให้กับผู้อื่นหรือผู้รับโอนยึดถือไว้ โดยผู้อื่นต้องยึดถือไว้โดยมีเจตนาเพื่อตนเอง ผู้อื่นหรือผู้รับโอนนั้น จึงจะสามารถมีสิทธิครอบครองได้ตามแนวคำพิพากษาที่เป็นบรรทัดฐานสำคัญเกี่ยวกับภาระการพิสูจน์ตามคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1476/2561 จึงเกิดหลักว่า การโอนสิทธิครอบครองกระทำได้ด้วยการส่งมอบทรัพย์สินที่ตนครอบครองอยู่เพียงการแสดงเจตนาเท่านั้น ส่วนการโอนสิทธิครอบครองที่ดินที่มีหนังสือรับรองการทำประโยชน์กันตามข้อเท็จจริง ยังสามารถกระทำได้ตามมาตรา 1379 ซึ่งเป็นกรณีที่ผู้รับโอนได้ครอบครองหรือผู้แทนได้ยึดถือทรัพย์สินนั้นอยู่แล้ว (วุฒิชัย เต็งพงศธร, 2568) เช่น นายดำมีที่ดินที่มีหนังสือรับรองการทำประโยชน์อยู่แปลงหนึ่ง โดยให้นายแดงเช่าที่ดินแปลงนั้น ต่อมานายดำมีความประสงค์จะขายที่ดินแปลงที่นายแดงเช่าอยู่ กรณีเช่นนี้ถือว่านายแดงได้ครอบครองไว้อยู่แล้วแทนนายดำ เพียงแต่นายดำแสดงเจตนาว่าตนสละสิทธิครอบครองที่ดินแปลงนั้นให้นายแดง จึงถือว่าได้มีการโอนสิทธิครอบครองในที่ดินแปลงนั้นให้นายแดงแล้ว กรณีการโอนการครอบครองตามข้อเท็จจริงตามมาตรา 1380 ได้มีการกำหนดหลักเกณฑ์ คือ การโอนสิทธิครอบครองในที่ดินที่มีหนังสือรับรองการทำประโยชน์อาจกระทำได้โดยผู้โอนยังยึดถือที่ดินอยู่ แต่ได้แสดงเจตนาว่าต่อไปจะยึดถือที่ดินนั้นไว้แทนผู้รับโอน หรือถ้าผู้แทนของผู้โอนยึดถือที่ดินนั้นไว้ก็ถือผู้แทนให้ยึดถือที่ดินนั้นแทนผู้รับโอนได้ เช่น นายแดงมีที่ดินที่มีหนังสือรับรองการทำประโยชน์อยู่แปลงหนึ่ง ซึ่งต่อมานายแดงได้ขายที่ดินให้นายดำ แต่นายแดงประสงค์จะเช่าที่ดินนั้นต่อไป ดังนี้ เพียงแต่นายแดงแสดงให้ทราบว่าต่อจากนี้ ตนจะยึดถือการครอบครองที่ดินในฐานะผู้เช่าของนายดำ เป็นต้น ซึ่งจากหลักกฎหมายโอนสิทธิครอบครองที่ดินที่มีหนังสือรับรองการทำประโยชน์ย่อมกระทำได้โดยวิธีการส่งมอบที่ดินให้แก่ผู้รับโอนการครอบครองตามลักษณะของการโอนสิทธิครอบครองในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ซึ่งแตกต่างจากที่ดินซึ่งไม่มีหนังสือรับรองการทำประโยชน์ย่อมโอนสิทธิครอบครองได้แต่เพียงการส่งมอบตามข้อเท็จจริง เพราะไม่มีหลักฐานทางทะเบียนของสำนักงานที่ดิน ส่วนที่ดินมือเปล่าประเภทที่มีหนังสือรับรองการทำประโยชน์ สามารถทำการโอนสิทธิครอบครองที่ดินมือเปล่าเหล่านั้นสามารถดำเนินการได้ทั้ง 2 กรณี

คือ 1) การโอนสิทธิครอบครองในที่ดินที่มีหนังสือรับรองการทำประโยชน์ เป็นการโอนสิทธิที่กฎหมายกำหนดรูปแบบเฉพาะโดยต้องทำเป็นหนังสือและจดทะเบียนต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ตามประมวลกฎหมายที่ดิน มาตรา 4 ทวิ เพื่อให้การเปลี่ยนแปลงสิทธิปรากฏเป็นหลักฐานทางทะเบียน เกิดความชัดเจนและความมั่นคงแห่งสิทธิในที่ดิน ทั้งนี้ การจดทะเบียนดังกล่าวมิใช่การก่อให้เกิดกรรมสิทธิ์ แต่เป็นการรับรองการเปลี่ยนแปลงสิทธิครอบครองที่มีอยู่แล้วตามกฎหมาย (กรมที่ดิน, 2562; ชัยชาญ สิทธิวิรัชธรรม, 2562) การโอนทางทะเบียนนี้

สามารถใช้ยันต่อรัฐได้ เนื่องจากรัฐได้รับ รู้ถึงการโอนดังกล่าว เพราะได้ทำเป็นหนังสือและทะเบียนต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ และมีหลักฐานปรากฏทางทะเบียนสามารถทำการตรวจสอบได้ง่าย และผู้รับโอนยังมีหลักฐานทางทะเบียนเพื่อดำเนินการขอออกโฉนดที่ดิน หรือนำไปทำนิติกรรมต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับที่ดิน นั้นได้ เช่น จำนอง ขายฝาก เป็นต้น แต่การโอนโดยวิธีนี้จะมีความยุ่งยากและเสียเวลาที่ต้องผ่านกระบวนการทำเป็นหนังสือ และจดทะเบียนต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ และ 2) โอนสิทธิครอบครองตามข้อเท็จจริงโดยวิธีการส่งมอบการครอบครอง ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1378 ซึ่งการโอนโดยวิธีนี้ เป็นการพิจารณาถึงพฤติการณ์แห่งข้อเท็จจริงที่ได้มีการยึดถือครอบครองที่ดินโดยเจตนาเพื่อตนเองอันเป็นองค์ประกอบของการเกิดสิทธิครอบครองตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1367 การโอนโดยวิธีนี้ทำให้ผู้ที่มีชื่อในหนังสือรับรองการทำประโยชน์ อาจไม่ใช่ผู้มีสิทธิครอบครองในที่ดินก็ได้ ถ้าไม่มีข้อเท็จจริงที่แสดงว่าผู้ที่จะได้ไปซึ่งสิทธิครอบครองในที่ดินนั้น ได้เข้ายึดถือครอบครองที่ดินโดยเจตนาเพื่อประโยชน์ของตน นอกจากนี้ผู้รับโอนไม่อาจที่ทำนิติกรรมอันเกี่ยวกับที่ดินที่จะต้องจดทะเบียนต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ เช่น จำนอง ขายฝาก เป็นต้น แต่การโอนโดยวิธีนี้สามารถทำได้โดยสะดวกไม่ยุ่งยาก การโอนสิทธิครอบครองที่ดินประเภทที่ไม่มีหนังสือรับรองการทำประโยชน์ กระทำได้แต่เพียงการโอนสิทธิครอบครองตามข้อเท็จจริงโดยการส่งมอบการครอบครองให้แก่กันซึ่งมักจะไม่เกิดปัญหา ส่วนการโอนสิทธิครอบครองที่ดินประเภทที่หนังสือรับรองการทำประโยชน์ ซึ่งเป็นที่ยอมรับกันว่าการโอนที่ดินที่มีหนังสือรับรองการทำประโยชน์ สามารถกระทำการโอนสิทธิครอบครองได้ 2 วิธี คือ การโดยการกระทำของบุคคลตามมาตรา 1377-1380 และการโอนสิทธิครอบครองที่ดินที่มีหนังสือรับรองการทำประโยชน์โดยการส่งมอบการครอบครองตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ไม่ขัดกับมาตรา 1299 วรรคแรก (วุฒิชัย เต็งพงศธร, 2568) และมีแนวคำพิพากษาที่เป็นบรรทัดฐานสำคัญในยุคแรก ได้อธิบายหลักการพื้นฐานเกี่ยวกับการครอบครองหรือการรับรองการทำประโยชน์ในช่วงเวลานั้นไว้ตามคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 2626/2525 เนื่องจากเป็นเรื่องที่บัญญัติถึงการโอนการได้มาโดยนิติกรรม ซึ่งถ้าผู้โอนและผู้รับโอนประสงค์จะทำการโอนโดยผลของนิติกรรมโดยไม่ใช่วิธีการโอนโดยการส่งมอบการครอบครองแล้ว ก็ต้องทำตามนิติกรรมให้ถูกต้องตามแบบที่บัญญัติไว้ในมาตรา 1299 วรรคแรก แต่ถ้าโอนกันโดยส่งมอบนั้นก็สามารถทำได้ แต่การส่งมอบการครอบครองอาจเกิดปัญหาจากการที่ยอมรับให้มีการโอนสิทธิครอบครองที่ดินประเภทที่มีหนังสือรับรองการทำประโยชน์ได้

แนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการรับรองสิทธิในที่ดินที่มีหนังสือรับรองการทำประโยชน์

ทฤษฎีความมั่นคงแห่งสิทธิในทรัพย์สิน (Security of Property Rights)

Ferree et al. (2023) อธิบายว่า ความมั่นคงของสิทธิในที่ดินเกิดจากการที่รัฐรับรองสิทธิผ่านระบบกฎหมายและเอกสารสิทธิที่มีความถูกต้อง โปร่งใส และน่าเชื่อถือ มากกว่าการครอบครองที่ดินเพียงอย่างเดียว การรับรองสิทธิของรัฐจึงเป็นกลไกสำคัญในการสร้างความเชื่อมั่นให้แก่ประชาชนว่าการถือครองและการใช้ประโยชน์ในที่ดินได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายอันนำไปสู่ความมั่นคงแห่งสิทธิในทรัพย์สินและลดข้อพิพาทเกี่ยวกับสิทธิในที่ดิน นอกจากนี้ สิทธิในทรัพย์สินยังเป็นความสัมพันธ์ทางกฎหมายที่รัฐมีหน้าที่รับรองและคุ้มครอง ดังนั้นความมั่นคงแห่งสิทธิในทรัพย์สินจึงขึ้นอยู่กับความชอบธรรมและประสิทธิภาพของระบบการรับรองสิทธิของรัฐ หากการรับรองสิทธิเป็นไปโดยถูกต้องตามกฎหมาย ย่อมก่อให้เกิดความมั่นคงแห่งสิทธิและลดข้อพิพาทเกี่ยวกับที่ดิน แต่หากกระบวนการรับรองสิทธิขาดความถูกต้องหรือความน่าเชื่อถือย่อมส่งผลกระทบต่อความมั่นคงแห่งสิทธิของประชาชน (Ohavi, 2024)

ทฤษฎีการคุ้มครองสิทธิทางมหาชน (Public Law Protection of Rights)

Stacey (2024) เสนอว่า การใช้อำนาจของฝ่ายปกครองที่กระทบต่อสิทธิของประชาชนต้องอยู่ภายใต้หลักกฎหมายมหาชน โดยยึดหลักความชอบด้วยกฎหมายและหลักความได้สัดส่วนเพื่อสร้างดุลยภาพระหว่างประโยชน์สาธารณะกับการคุ้มครองสิทธิของเอกชน การใช้อำนาจของรัฐจึงต้องมีฐานอำนาจตามกฎหมาย มีเหตุผลรองรับ และคำนึงถึงสิทธิของผู้ได้รับผลกระทบ ทั้งนี้ หลักการดังกล่าวสามารถใช้เป็นกรอบในการวิเคราะห์การออกหรือเพิกถอนหนังสือรับรองการทำประโยชน์ ซึ่งเป็นการใช้อำนาจทางปกครองที่ต้องคำนึงถึงการคุ้มครองสิทธิของผู้ถือครองที่ดินรวมทั้งหลักความเชื่อโดยสุจริตและหลักความคาดหวังอันชอบธรรมของผู้ได้รับเอกสารสิทธิ และสอดคล้องกับแนวคำพิพากษาศาลปกครองสูงสุดของไทย โดยพบว่าศาลให้ความสำคัญกับ หลักความได้สัดส่วน และ หลักความคาดหวังอันชอบธรรม ในการควบคุมการใช้อำนาจของฝ่ายปกครอง เพื่อสร้างดุลยภาพระหว่างประโยชน์สาธารณะกับการคุ้มครองสิทธิของประชาชน (Schuldt & Wilartratsami, 2025).

หลักความคาดหวังอันชอบธรรม (Legitimate Expectations)

ปภาณภณ ปภังกรภูรินท์ (2568) อธิบายว่า หลักความคาดหวังอันชอบธรรมเป็นกลไกสำคัญในการคุ้มครองความไว้วางใจของประชาชนต่อการใช้อำนาจของรัฐโดยตั้งอยู่บนพื้นฐานของหลักนิติรัฐ หลักความมั่นคงแน่นอนของกฎหมาย และหลักความได้สัดส่วน ซึ่งกำหนดให้หน่วยงานของรัฐต้องใช้อำนาจโดยสุจริต โปร่งใสและมีเหตุผลตามกฎหมายการ

เปลี่ยนแปลงหรือเพิกถอนการกระทำทางปกครองที่ก่อให้เกิดความเชื่อมั่นแก่ประชาชนจึงต้องอาศัยเหตุผลอันชอบด้วยกฎหมายและคำนึงถึงผลกระทบต่อสิทธิของผู้ได้รับประโยชน์ รวมทั้งต้องชั่งดุลระหว่างประโยชน์สาธารณะกับการคุ้มครองสิทธิของเอกชน เพื่อให้การใช้อำนาจทางปกครองเป็นไปอย่างเป็นธรรมและสอดคล้องกับหลักกฎหมายมหาชน ทั้งนี้ หลักดังกล่าวสามารถนำมาใช้เป็นกรอบในการวิเคราะห์การออกหรือเพิกถอนหนังสือรับรองการทำประโยชน์ ซึ่งเป็นการใช้อำนาจของรัฐที่อาจกระทบต่อสิทธิและความเชื่อโดยสุจริตของผู้ถือครองที่ดินได้

การเปรียบเทียบกฎหมายต่างประเทศที่ใช้ระบบTorrens System และระบบTorrens–Like

ระบบ Torrens System ของประเทศออสเตรเลีย

Nakayi (2023) ได้อธิบายระบบ Torrens Systemว่าเป็นระบบทะเบียนที่ดินที่กำหนดให้การจดทะเบียนเป็นแหล่งกำเนิดของกรรมสิทธิ์ โดยข้อมูลในทะเบียนถือเป็นหลักฐานที่เชื่อถือได้และได้รับการรับรองจากรัฐผู้ที่ได้มาซึ่งกรรมสิทธิ์โดยสุจริตย่อมได้รับความคุ้มครองตามหลัก Indefeasibility of Title ระบบดังกล่าวช่วยสร้างความมั่นคงแห่งสิทธิในทรัพย์สินลดข้อพิพาทเกี่ยวกับกรรมสิทธิ์และเพิ่มความเชื่อมั่นในการทำธุรกรรมเกี่ยวกับอสังหาริมทรัพย์ ซึ่งทำให้ผู้ซื้อสามารถเชื่อถือข้อมูลในทะเบียนได้โดยไม่จำเป็นต้องตรวจสอบประวัติการถือครองย้อนหลังและหากเกิดความเสียหายจากความผิดพลาดของการจดทะเบียน รัฐมีกลไกในการชดเชยความเสียหายแก่ผู้ได้รับผลกระทบ ส่งผลให้ระบบทะเบียนที่ดินของออสเตรเลียได้รับการยอมรับว่ามีประสิทธิภาพและมีความมั่นคงทางกฎหมายสูงที่สุดระบบหนึ่งของโลก เมื่อเปรียบเทียบกับประเทศไทย พบว่า ระบบ Torrens ของออสเตรเลียมุ่งสร้างความมั่นคงแห่งสิทธิในทรัพย์สินและความแน่นอนทางกฎหมายโดยคุ้มครองผู้ได้มาซึ่งกรรมสิทธิ์โดยสุจริตและให้ความน่าเชื่อถือแก่ทะเบียนที่ดินขณะที่ประเทศไทยยังเปิดโอกาสให้เพิกถอนหรือโต้แย้งเอกสารสิทธิได้ หากการออกเอกสารสิทธินั้นไม่ชอบด้วยกฎหมาย ดังนั้น ประเทศไทยอาจนำหลักการของ Torrens System เช่น การเพิ่มความน่าเชื่อถือของทะเบียน การรับประกันความถูกต้องของข้อมูลทะเบียน และการมีกลไกชดเชยความเสียหาย มาประยุกต์ใช้เพื่อเสริมสร้างความมั่นคงแห่งสิทธิในที่ดิน โดยต้องคำนึงถึงบริบทของกฎหมายที่ดินไทยและการคุ้มครองที่ดินของรัฐควบคู่กันไป

ระบบ Torrens–Like ของประเทศสิงคโปร์

ระบบ Torrens–Like ของประเทศสิงคโปร์ เป็นระบบทะเบียนที่ดินที่พัฒนามาจาก Torrens System ของออสเตรเลีย และบังคับใช้ภายใต้ Land Titles Act โดยยึดหลักให้การจดทะเบียนเป็นแหล่งกำเนิดของกรรมสิทธิ์และคุ้มครองผู้ถือกรรมสิทธิ์ที่จดทะเบียนโดยสุจริตตามหลัก Indefeasibility of Title อย่างไรก็ตาม สิงคโปร์ได้ปรับปรุงระบบให้

สอดคล้องกับบริบทของประเทศ โดยกำหนดข้อยกเว้นในการเพิกถอนสิทธิไว้อย่างชัดเจนและจำกัด เพื่อรักษาความมั่นคงของทะเบียนที่ดินและสร้างความเชื่อมั่นในการทำธุรกรรมอสังหาริมทรัพย์ ทั้งยังพัฒนาระบบทะเบียนอิเล็กทรอนิกส์ให้มีประสิทธิภาพและตรวจสอบได้ส่งผลให้ระบบทะเบียนที่ดินของสิงคโปร์ได้รับการยอมรับว่ามีความแน่นอนและเอื้อต่อการพัฒนาเศรษฐกิจอย่างมีประสิทธิภาพ (See, 2022; Chan, 2024) เมื่อเปรียบเทียบกับประเทศไทย พบว่า แม้ประเทศไทยจะมีระบบทะเบียนที่ดินตามประมวลกฎหมายที่ดิน พ.ศ. 2497 และกำหนดให้การโอนสิทธิในที่ดินต้องจดทะเบียนเช่นเดียวกับสิงคโปร์ แต่เอกสารสิทธิยังสามารถถูกเพิกถอนหรือโต้แย้งได้หากออกโดยไม่ชอบด้วยกฎหมาย ส่งผลให้ความมั่นคงแห่งสิทธิในทรัพย์สินยังไม่เด็ดขาดเท่าระบบ Torrens–Like ของสิงคโปร์ ซึ่งให้ความสำคัญกับความน่าเชื่อถือของทะเบียนและการคุ้มครองผู้ได้มาซึ่งกรรมสิทธิ์โดยสุจริต จึงช่วยลดข้อพิพาทและสร้างความเชื่อมั่นในการทำธุรกรรมอสังหาริมทรัพย์ได้มากกว่า

2.ปัญหาความเหมาะสมของการกำหนดระยะเวลาการฟ้องคดีเพื่อเอาคืนซึ่งการครอบครองที่ดินที่มีหนังสือรับรองการทำประโยชน์

2.1 หลักกฎหมายเกี่ยวกับระยะเวลาการฟ้องคดี การเป็นเจ้าของที่ดินแบ่งออกได้เป็น 2 ประเภท ได้แก่

(1) การเป็นเจ้าของโดยมีกรรมสิทธิ์ (ที่ดินมีโฉนด) และ

(2) การเป็นเจ้าของโดยมีเพียงสิทธิครอบครอง (ที่ดินไม่มีโฉนดหรือมีหนังสือรับรองการทำประโยชน์ เช่น น.ส.3) สำหรับที่ดินที่มีกรรมสิทธิ์ หากมีการแย่งการครอบครอง เจ้าของมีสิทธิฟ้องเรียกคืนภายใน 10 ปี ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1382 (ครอบครองปรปักษ์) แต่ในกรณีที่ดินที่มีเพียงสิทธิครอบครอง หากถูกแย่งการครอบครอง ผู้มีสิทธิต้องฟ้องเอาคืนภายใน 1 ปี นับแต่เวลาถูกแย่งการครอบครอง ตามมาตรา 1375 วรรคสอง นอกจากนี้ หากมีการทอดทิ้งที่ดินที่ดินมีโฉนดเกิน 10 ปี หรือที่ดินมีหนังสือรับรองการทำประโยชน์เกิน 5 ปี (ตามประมวลกฎหมายที่ดิน มาตรา 6) เป็นต้น (สำนักงานกิจการยุติธรรม, 2563)

2.2 ปัญหาความไม่เหมาะสมของระยะเวลา 1 ปี

การกำหนดระยะเวลาฟ้องคดีเพื่อเอาคืนซึ่งการครอบครองที่ดินที่มีหนังสือรับรองการทำประโยชน์ภายใน1ปีอาจก่อให้เกิดข้อจำกัดต่อการคุ้มครองสิทธิของประชาชน เนื่องจากหนังสือรับรองการทำประโยชน์เป็นเอกสารที่รัฐรับรองสิทธิครอบครองมิใช่กรรมสิทธิ์เช่นเดียวกับโฉนดที่ดิน แต่มีมูลค่าทางเศรษฐกิจสูง การกำหนดระยะเวลาที่สั้นอาจไม่สอดคล้องกับหลักความมั่นคงแห่งสิทธิในทรัพย์สินและการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรม

โดยเฉพาะประชาชนทั่วไปที่อาจขาดความรู้ทางกฎหมายและไม่ทราบว่าการแจ้งเหตุหรือร้องเรียนต่อเจ้าหน้าที่มิใช่การดำเนินการฟ้องคดีตามที่กฎหมายกำหนดเพราะกฎหมายกำหนดให้ต้อง “ฟ้องศาล” เท่านั้น ผลในทางกฎหมาย คือ เมื่อทราบสิทธิและดำเนินการฟ้องคดี โดยส่วนใหญ่จะพ้นกำหนด 1 ปีแล้ว ทำให้ศาลต้องยกฟ้อง แม้ข้อเท็จจริงจะพิสูจน์ได้ว่าโจทก์เป็นผู้มีสิทธิครอบครองที่แท้จริงก็ตาม ทั้งนี้คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1566–1567/2509 วางหลักว่า การฟ้องเอาคืนการครอบครองตามมาตรา 1375 ต้องฟ้องภายในหนึ่งปีนับแต่เวลาถูกแย่งการครอบครอง มิใช่นับแต่วันที่ผู้ครอบครองรู้ว่าถูกแย่งการครอบครอง และคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 3576/2542 วางหลักว่า กำหนดหนึ่งปีตามมาตรา 1375 วรรคสอง มิใช่อายุความ แต่เป็นกำหนดเวลาที่กฎหมายให้สิทธิฟ้องเอาคืนการครอบครองหากพ้นกำหนด ผู้ครอบครองย่อมหมดสิทธิฟ้องคดีดังกล่าว

2.3 การกำหนดระยะเวลาฟ้องคดี

กรณีที่กฎหมายกำหนดระยะเวลาในการฟ้องคดีเพียง 1 ปี ตามมาตรา 1375 วรรคสอง สำหรับกำหนดระยะเวลาฟ้องคดีเกี่ยวกับที่ดินที่มีหนังสือรับรองการทำประโยชน์ เป็นบทบัญญัติที่ไม่เหมาะสมและไม่เป็นธรรม เนื่องจากไม่สอดคล้องกับมูลค่าทรัพย์สินและสภาพสังคมปัจจุบัน ดังนั้น ควรมีการแก้ไขโดยขยายระยะเวลาเป็น 5 ปี และควบคู่กับการพัฒนาระบบเอกสารสิทธิในที่ดิน เพื่อให้เกิดความเป็นธรรมและความมั่นคงในระบบกฎหมายที่ดินต่อไป

บทสรุป

ผลการวิจัยพบว่า ปัญหากฎหมายเกี่ยวกับสิทธิครอบครองในที่ดินที่มีหนังสือรับรองการทำประโยชน์มีประเด็นสำคัญ 2 ประการ ได้แก่ ประการแรก ปัญหาการโอนสิทธิครอบครองในที่ดินที่มีหนังสือรับรองการทำประโยชน์ ซึ่งกฎหมายไทยและแนวคำพิพากษาศาลฎีกายอมรับให้สามารถโอนสิทธิครอบครองได้ 2 วิธี คือ การโอนทางทะเบียนตามประมวลกฎหมายที่ดิน มาตรา 4 ทวิ และมาตรา 9 และการโอนสิทธิครอบครองตามข้อเท็จจริงโดยการส่งมอบการครอบครองตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1378–1380 ส่งผลให้ในบางกรณีผู้มีชื่อในหนังสือรับรองการทำประโยชน์อาจไม่ใช่ผู้มีสิทธิครอบครองที่แท้จริง จึงก่อให้เกิดข้อพิพาทเกี่ยวกับการพิสูจน์สิทธิและสถานะของผู้ครอบครองอยู่เสมอ

ประการที่สอง ปัญหาความเหมาะสมของการกำหนดอายุความฟ้องคดีเพื่อเอาคืนซึ่งการครอบครองตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1375 วรรคสอง ที่กำหนดให้ฟ้องได้ภายใน 1 ปี นับแต่ถูกแย่งการครอบครอง ซึ่งผลการวิจัยเห็นว่า ระยะเวลาดังกล่าวสั้นเกินไปเมื่อเทียบกับมูลค่าของที่ดินและสภาพการใช้สิทธิของประชาชนในทางปฏิบัติ

ส่งผลให้ผู้มีสิทธิครอบครองจำนวนมากไม่สามารถใช้สิทธิทางศาลได้ทันเวลาแม้จะเป็นผู้มีสิทธิครอบครองโดยชอบด้วยกฎหมายก็ตามดังนั้นจึงควรพิจารณาปรับปรุงกฎหมายให้สอดคล้องกับสภาพการณ์ในปัจจุบันทั้งในด้านระบบการรับรองสิทธิในที่ดินและการกำหนดระยะเวลาการฟ้องคดีเพื่อเสริมสร้างความมั่นคงแห่งสิทธิในทรัพย์สินและลดข้อพิพาทเกี่ยวกับที่ดินในระยะยาว

อภิปรายผล

ผลการวิจัยสามารถอภิปรายได้เป็น 2 ประเด็นสำคัญ ได้แก่ ปัญหาการโอนสิทธิครอบครองในที่ดินที่มีหนังสือรับรองการทำประโยชน์ และปัญหาความเหมาะสมของการกำหนดอายุความฟ้องคดีภายใน 1 ปี

ประเด็นแรก ผลการวิจัยสะท้อนว่า แม้กฎหมายไทยจะรับรองให้สามารถโอนสิทธิครอบครองในที่ดินที่มีหนังสือรับรองการทำประโยชน์ได้ทั้งโดยการจดทะเบียนและโดยการส่งมอบการครอบครองตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ แต่การเปิดโอกาสให้เกิดการโอนตามข้อเท็จจริง ทำให้ผู้มีชื่อในทะเบียนอาจไม่ใช่ผู้มีสิทธิครอบครองที่แท้จริง ส่งผลให้เกิดข้อพิพาทในการพิสูจน์สิทธิและกระทบต่อความเชื่อมั่นของระบบทะเบียนที่ดิน ผลการศึกษานี้สอดคล้องกับทฤษฎีความมั่นคงแห่งสิทธิในทรัพย์สินที่เห็นว่าความมั่นคงของสิทธิขึ้นอยู่กับระบบการรับรองสิทธิที่มีความถูกต้อง โปร่งใส และน่าเชื่อถือ (Ferree et al., 2023; Ohavi, 2024) อีกทั้งยังสอดคล้องกับระบบ Torrens ของออสเตรเลียและระบบ Torrens–Like ของสิงคโปร์ ซึ่งให้ความสำคัญกับความน่าเชื่อถือของทะเบียนและการคุ้มครองผู้ได้มาซึ่งสิทธิโดยสุจริต ทำให้สามารถลดข้อพิพาทเกี่ยวกับกรรมสิทธิ์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ประเด็นที่สองผลการวิจัยพบว่าการกำหนดอายุความฟ้องคดีเพื่อเอาคืนซึ่งการครอบครองภายใน 1 ปี ตามมาตรา 1375 วรรคสอง แม้มีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างความแน่นอนของนิติสัมพันธ์ แต่ในทางปฏิบัติกลับเป็นอุปสรรคต่อการคุ้มครองสิทธิของผู้ครอบครองที่แท้จริง เนื่องจากประชาชนจำนวนมากไม่สามารถดำเนินคดีได้ทันภายในระยะเวลาที่กฎหมายกำหนด ผลการศึกษาดังกล่าวสอดคล้องกับทฤษฎีการคุ้มครองสิทธิทางมหาชนและหลักความคาดหวังอันชอบธรรม ซึ่งเห็นว่าการใช้อำนาจของรัฐ และการกำหนดข้อจำกัดในการใช้สิทธิต้องอยู่บนพื้นฐานของหลักความได้สัดส่วนและความเป็นธรรม (Schuldt & Wilartratsami, 2025; Stacey, 2024; ปภาณภณ ปภังกรภูรินท์, 2568) ดังนั้น การทบทวนระยะเวลาการฟ้องคดีให้เหมาะสมกับลักษณะของสิทธิในที่ดินและบริบทของสังคมไทยจะช่วยเสริมสร้างความมั่นคงแห่งสิทธิในทรัพย์สินและเพิ่มประสิทธิภาพของการคุ้มครองสิทธิของประชาชนได้มากยิ่งขึ้น

ข้อเสนอแนะ

จากปัญหาดังกล่าวข้างต้นผู้ศึกษาวิจัยมีข้อเสนอนะเพื่อเป็นแนวทางแก้ไขปัญหาดังนี้

1.ข้อเสนอเชิงนโยบายแนวทางที่เหมาะสมในการแก้ไขปัญหาที่ดินที่มีหนังสือรับรองการทำประโยชน์ คือ การแก้ไขปัญหาในเชิงระบบ โดยรัฐควรเร่งรัดการดำเนินการออกหนังสือสำคัญแสดงกรรมสิทธิ์ในที่ดินให้แก่ผู้มีสิทธิครอบครองโดยชอบด้วยกฎหมายให้ครอบคลุมทั่วประเทศ เพื่อยกระดับสิทธิจากสิทธิครอบครองไปสู่สิทธิในกรรมสิทธิ์ อันจะช่วยลดปัญหาความไม่ชัดเจนของสถานะทางกฎหมาย ลดข้อจำกัดในการใช้สิทธิ และลดข้อพิพาทที่เกิดจากการนำหลักกฎหมายเกี่ยวกับการครอบครองตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาปรับใช้กับที่ดินประเภทดังกล่าว ทั้งนี้ ควรกำหนดมาตรการดำเนินการที่สำคัญ ดังต่อไปนี้

(1) การยกระดับและสร้างความชัดเจนแห่งสิทธิในที่ดิน : รัฐควรกำหนดมาตรการเพื่อเปลี่ยนสถานะสิทธิของผู้ถือหนังสือรับรองการทำประโยชน์ให้มีความมั่นคงมากขึ้น โดยสนับสนุนให้สามารถใช้ประโยชน์จากที่ดินได้อย่างเต็มศักยภาพ เช่นการใช้เป็นหลักประกันทางเศรษฐกิจภายใต้ระบบกฎหมายที่มีความชัดเจนและลดการใช้ดุลพินิจของเจ้าหน้าที่ อันเป็นการสร้างความเป็นธรรมแก่ประชาชนผู้ถือครองที่ดินโดยสุจริต

(2) การเร่งรัดการออกโฉนดที่ดินอย่างโปร่งใสและตรวจสอบได้ : ควรกำหนดแผนและระยะเวลาการดำเนินงานที่ชัดเจนในการเปลี่ยนหนังสือรับรองการทำประโยชน์เป็นโฉนดที่ดิน โดยนำเทคโนโลยีระบบสารสนเทศภูมิศาสตร์ และฐานข้อมูลดิจิทัลมาใช้ในการสำรวจและจัดทำแนวเขตที่ดิน เพื่อเพิ่มความถูกต้อง ลดข้อพิพาทเกี่ยวกับแนวเขต และเปิดโอกาสให้ประชาชนสามารถเข้าถึงและตรวจสอบข้อมูลได้อย่างโปร่งใส

(3) การคุ้มครองผู้ครอบครองโดยสุจริตและสร้างหลักประกันความเป็นธรรม : รัฐควรกำหนดมาตรการคุ้มครองประชาชนที่ครอบครองและใช้ประโยชน์ในที่ดินมาเป็นเวลานานโดยสุจริตโดยหากมีความจำเป็นต้องเพิกถอนหรือจำกัดสิทธิจากการดำเนินนโยบายของรัฐ ควรมีกลไกเยียวยาหรือชดเชยความเสียหายอย่างเหมาะสม รวมทั้งควรคำนึงถึงหลักการไม่ใช้กฎหมายย้อนหลังในทางที่เป็นโทษแก่ประชาชนและกำหนดมาตรการคุ้มครองเกษตรกรรายย่อยเพื่อป้องกันการกระจุกตัวของการถือครองที่ดิน

(4) การบูรณาการระบบบริหารจัดการที่ดินและปรับปรุงกฎหมายให้สอดคล้องกับสภาพปัญหา: รัฐควรบูรณาการการทำงานระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการที่ดิน เช่น การปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม (ส.ป.ก.) ที่ดินของรัฐ พื้นที่ป่าไม้ และพื้นที่อนุรักษ์ที่มีปัญหาทับซ้อน โดยพัฒนาฐานข้อมูลที่ดินระดับประเทศให้เชื่อมโยงเป็นระบบเดียวกัน

เพื่อให้การบริหารจัดการที่ดินมีประสิทธิภาพ ลดความซ้ำซ้อนของอำนาจหน้าที่ และสร้างความมั่นคงแห่งสิทธิในที่ดินแก่ประชาชน

2. ข้อเสนอแนะเชิงกฎหมาย

ปัญหาดังกล่าวเกิดจากการนำหลักสิทธิครอบครองตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาปรับใช้กับที่ดินที่มีหนังสือรับรองการทำประโยชน์ ซึ่งมีลักษณะเป็นสิทธิที่ได้รับการรับรองจากรัฐ ดังนั้น การปรับปรุงกฎหมายที่ดินควรกำหนดหลักเกณฑ์แยกสิทธิครอบครองออกเป็น 2 ประเภท ได้แก่ (1) สิทธิครอบครองตามประมวลกฎหมายที่ดิน และ (2) สิทธิครอบครองตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ เพื่อให้เกิดความชัดเจนในการตีความและการบังคับใช้กฎหมาย ลดปัญหาความซ้ำซ้อน และสร้างความมั่นคงแห่งสิทธิในที่ดินแก่ประชาชน ผู้ศึกษาวิจัยมีข้อเสนอแนะและแนวทางแก้ไขปัญหา ดังนี้

2.1เพื่อแก้ไขปัญหาเกี่ยวกับกรณีปัญหาในเรื่องการโอนสิทธิครอบครองที่ดินที่หนังสือรับรองการทำประโยชน์ เพื่อให้ทะเบียนที่ดินสะท้อนสถานะของผู้มีสิทธิอย่างแท้จริง ลดปัญหาความไม่ตรงกันระหว่างผู้มีชื่อในเอกสารสิทธิกับผู้ครอบครองที่แท้จริงผู้ศึกษาวิจัยเห็นควรแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายที่ดินในมาตรา 4 ทวิ โดยบัญญัติว่า “มาตรา 4 ทวิ นับแต่วันที่ประกาศแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายที่ดินนี้ การโอนกรรมสิทธิ์หรือสิทธิความเป็นเจ้าของที่ดิน ซึ่งมีโฉนดหรือหนังสือรับรองการทำประโยชน์ ถ้ามิได้ทำเป็นหนังสือและจดทะเบียนต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ย่อมเป็นโมฆะ การโอนที่ดินตามวรรคก่อนโดยวิธีการส่งมอบการครอบครองจะกระทำมิได้”

รัฐต้องมีนโยบายเร่งด่วนจัดทำโครงการเร่งรัดการออกหนังสือสำคัญแสดงกรรมสิทธิ์ให้แก่ผู้เป็นเจ้าของที่ดินที่มีหนังสือรับรองการทำประโยชน์ โดยเร็วที่สุด วิธีการนี้เมื่อที่ดินทั่วประเทศไทยมีหนังสือสำคัญแสดงการบริสุทธิ์ทุกแปลง ก็จะแก้ปัญหาเรื่องสิทธิครอบครองในที่ดินได้ เพราะจะได้ไม่ต้องนำประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาปรับใช้กับที่ดินที่มีหนังสือรับรองการทำประโยชน์ ปัญหาต่าง ๆ ก็จะไม่เกิดขึ้น ซึ่งข้อเสนอดังกล่าวตั้งอยู่บนหลักทฤษฎีความมั่นคงแห่งสิทธิในทรัพย์สิน ซึ่งเห็นว่าระบบทะเบียนที่ดินควรเป็นกลไกหลักในการรับรองและสร้างความเชื่อมั่นต่อสถานะของสิทธิ เพื่อป้องกันความคลาดเคลื่อนระหว่างสิทธิที่ปรากฏในทะเบียนกับสิทธิที่แท้จริง

2.2 เพื่อแก้ไขปัญหาเกี่ยวกับกรณีปัญหาเรื่องการกำหนดระยะเวลาการฟ้องคดี เพื่อเอาคืนซึ่งการครอบครองกรณีถูกแย่งการครอบครองโดยผู้เป็นเจ้าของที่ดินที่มีหนังสือรับรองการทำประโยชน์ต้องฟ้องเอาคืนภายใน 1 ปี นับแต่เวลาถูกแย่งการครอบครองนั้นไม่เหมาะสม ดังนั้นเพื่อให้สอดคล้องกับระยะเวลาที่กฎหมายกำหนดเกี่ยวกับการสูญเสียสิทธิในที่ดิน

บางประเภท และเหมาะสมกับลักษณะของทรัพย์สินที่มีมูลค่าสูง ผู้ศึกษาวิจัยเห็นว่า ควรแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายที่ดินโดย โดยเพิ่มอีก 1 มาตราเป็นมาตรา 6 ทวิ โดยบัญญัติว่า

“มาตรา 6 ทวิ บุคคลใดครอบครองที่ดินตามหนังสือรับรองการทำประโยชน์ หากถูกแย่งการครอบครองตามมาตรา 1375 วรรคหนึ่ง แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและ พาณิชย์ และประสงค์ฟ้องคดีเพื่อเอาคืน ซึ่งการครอบครองนั้น ต้องฟ้องภายใน 5 ปี นับแต่เวลาถูกแย่งการครอบครอง”

เอกสารอ้างอิง

กรมที่ดิน. (2562). *ประมวลกฎหมายที่ดิน ฉบับปรับปรุงแก้ไข พ.ศ. 2562*. กรมที่ดิน กระทรวงมหาดไทย. https://www.dol.go.th/knowledge-land-department/publication-law-77/law-01/

ชัยชาญ สิทธิวิรัชธรรม. (2561). *ประมวลความรู้เกี่ยวกับงานกรมที่ดิน*. กรมที่ดิน.

ลัดดาวัลย์ อุทัยนา. (2564). การตกทอดทางมรดก *“สิทธิการเข้าทำประโยชน์” ที่ดินในเขตปฏิรูปที่ดิน (ส.ป.ก. 4-01)*. มหาวิทยาลัยสยาม.

ปภาณภณ ปภังกรภูรินท์. (2568). หลักความคาดหวังอันชอบธรรมในกฎหมายปกครอง: พัฒนาการแนวคิดเชิงเปรียบเทียบและบทวิเคราะห์สำหรับประเทศไทย. *วารสารกฎหมาย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย*, *43*(4), 25–69.

เสนีย์ ปราโมช, ม.ร.ว. (2528). *อธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ กฎหมายลักษณะทรัพย์*. สำนักพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช.

วุฒิชัย เต็งพงศธร. (2568). “การครอบครองปรปักษ์ในกฎหมายไทย: หลักการ การตีความ และข้อถกเถียง.” *วารสารวิชาการ คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ*, *16*(1), 98–111.

สำนักงานกิจการยุติธรรม. (2563). *เจ้าของที่ดินต้องดูแลก่อนโดนแย่ง“ครอบครองปรปักษ์”*. Justice Channel.

Chan, S. K. (2024). The Torrens system under the Land Titles Act: A “Bebe” retrospective. *Singapore Academy of Law Journal*, *36*, 42–81.

Ferree, K. E., Honig, L., Lust, E., & Phillips, M. L. (2023). Land and legibility: When do citizens expect secure property rights in weak states? *Ameri can Political Science Review*, *117*(1), 42–58. https://doi.org/10.1017/S0003055422000417

Nakayi, R. (2023). Certificate of title: A discussion of contemporary challenges to the protection of land interests in Uganda. *Journal of African Law*, *67*(1), 23–43. https://doi.org/10.1017/S0021855322000286

Ohavi, B. (2024). Why metaphysics matters: The case of property law. *Law and Philosophy*, *43*(4), 367–391. https://doi.org/10.1007/s10982-024-09495-3

Schuldt, L., & Wilartratsami, S. (2025). Environmental cases at the Supreme Administrative Court 2021–24. *Thai Legal Studies, 5*(1), 75–103. https://doi.org/10.54157/tls.282333

See, A. W. L. (2022). T*he Torrens System in Singapore: 75 years from conception to commencement. American Journal of Legal History*, *62*(1), 66–87. https://doi.org/10.1093/ajlh/njac004

Stacey, R. (2024). Public law's Cerberus: A three-headed approach to Charter rights-limiting administrative decisions. *Canadian Journal of Law & Jurisprudence*, *37*(1), 287–322. https://doi.org/10.1017/cjlj.2023.8

9

พลวัตการเผยแพร่วรรณกรรมออนไลน์จีนในสังคมไทย : การวิเคราะห์เชิงวัฒนธรรมร่วมสมัย

The Dynamics of Disseminating Chinese Online Literature in Thai Society A Contemporary Cultural Analysis

นริศ วศินานนท์ ชาดา เตรียมวิทยา และ สุกัญญา วศินานนท์

Naris Wasinanon, Chada Triamvithaya and Sukanya Wasinanon



พลวัตการเผยแพร่วรรณกรรมออนไลน์จีนในสังคมไทย : การวิเคราะห์เชิงวัฒนธรรมร่วมสมัย

The Dynamics of Disseminating Chinese Online Literature in Thai Society:A Contemporary Cultural Analysis

นริศ วศินานนท์[1] ชาดา เตรียมวิทยา[2] และ สุกัญญา วศินานนท์[3]
Naris Wasinanon, Chada Triamvithaya and Sukanya Wasinanon

[1] วิทยาลัยจีนศึกษา มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ สมุทรปราการ 10540 ประเทศไทย
College of Chinese Studies, Huachiew Chalermprakiet University, Samut Prakan 10540, Thailand
e-mail: naris_wasinanon@yahoo.co.th

[2] คณะศิลปศาสตร์ สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง กรุงเทพฯ 10520 ประเทศไทย
School of Liberal Arts, King Mongkut's Institute of Technology Ladkrabang, Bangkok 10520, Thailand
e-mail: chada.tr@kmitl.ac.th

[3] บางเสาธง สมุทรปราการ 10570 ประเทศไทย
Bangsaothong, Samut Prakan 10570, Thailand
e-mail: sukanya.laoshi@gmail.com

Received : May 6, 2026 Revised : July 20, 2026 Accepted : July 31, 2026

บทคัดย่อ

บทความวิชาการนี้มุ่งวิเคราะห์พลวัตการเผยแพร่วรรณกรรมออนไลน์จีนในสังคมไทยในช่วง ค.ศ. 2000–2025 ภายใต้กรอบการศึกษาจีนร่วมสมัย โดยให้ความสำคัญกับพัฒนาการของวรรณกรรมออนไลน์จีนในฐานะรูปแบบการผลิตและการสื่อสารทางวัฒนธรรมในบริบทข้ามชาติการวิเคราะห์มุ่งพิจารณากลไกการเผยแพร่ผ่านแพลตฟอร์มดิจิทัล บทบาทของการแปล และปัจจัยทางวัฒนธรรมที่ส่งผลต่อการรับรู้และการยอมรับของผู้อ่านชาวไทย

ผลการศึกษาพบว่าวรรณกรรมออนไลน์จีนที่เผยแพร่ในประเทศไทยมีลักษณะเด่น คือความหลากหลายของประเภทเนื้อหา การขยายตัวของช่องทางสื่อดิจิทัล และการเพิ่มขึ้นของกลุ่มผู้อ่านวัยรุ่นและคนรุ่นใหม่ ซึ่งสะท้อนการปรับตัวของวรรณกรรมจีนร่วมสมัยต่อสภาพแวดล้อมทางวัฒนธรรมที่แตกต่างอย่างไรก็ตามการเผยแพร่วรรณกรรมออนไลน์จีนในสังคมไทยยังมีข้อจำกัดเชิงโครงสร้างได้แก่ความไม่สม่ำเสมอของคุณภาพการแปลความท้าทายในการปรับเนื้อหาให้สอดคล้องกับบริบททางวัฒนธรรมของไทยและประเด็นด้านการคุ้มครองลิขสิทธิ์บทความจึงเสนอข้ออภิปราย

เชิงวิเคราะห์เกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาการเผยแพร่วรรณกรรมออนไลน์จีนในบริบทไทย โดยมุ่งเน้นองค์ความรู้ด้านจีนศึกษาเกี่ยวกับการถ่ายทอดและการรับรู้วัฒนธรรมจีนร่วมสมัยในสังคมไทย

คำสำคัญ: วรรณกรรมออนไลน์จีน; การเผยแพร่วัฒนธรรม; การสื่อสารข้ามวัฒนธรรม; การแปลวรรณกรรม;

Abstract

This article analyzes the dynamics of Chinese online literature dissemination in Thai society from 2000 to 2025 within the framework of contemporary China studies. It examines the development of Chinese online literature as a form of cultural production and communication in a transnational context. The analysis focuses on dissemination mechanisms through digital platforms, the role of translation, and the cultural factors influencing the perception and acceptance among Thai readers.

The findings indicate that Chinese online literature in Thailand is characterized by diverse genres, the rapid expansion of digital channels, and a growing readership among younger generations. These trends reflect the adaptability of contemporary Chinese literature to different cultural environments. However, its dissemination in Thai society faces structural constraints, such as inconsistent translation quality, challenges in cultural adaptation, and copyright protection issues. This article offers an analytical discussion on strategies to enhance the dissemination of Chinese online literature in Thailand, contributing to the field of China studies regarding the transmission and reception of contemporary Chinese culture in Thai society.

Keywords: Chinese Online Literature; Cultural Dissemination; Intercultural Communication;

บทนำ

ในศตวรรษที่ 21 วรรณกรรมออนไลน์ได้กลายเป็นรูปแบบการผลิตและการเผยแพร่วัฒนธรรมที่มีพลวัตและส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงเชิงโครงสร้างของวงการวรรณกรรมอย่างมีนัยสำคัญ การเปลี่ยนผ่านดังกล่าว ไม่ได้เป็นเพียงผลจากพัฒนาการทางเทคโนโลยีเท่านั้น แต่ยังสะท้อนการเปลี่ยนแปลงเชิงสังคมและวัฒนธรรมในความสัมพันธ์ระหว่างผู้เขียน ผู้อ่าน

และตัวบทวรรณกรรม ภายใต้สภาพแวดล้อมของเครือข่ายดิจิทัล แพลตฟอร์มออนไลน์ได้เปิดพื้นที่ให้การเขียนแบบต่อเนื่องและการมีส่วนร่วมของผู้อ่านที่ได้เข้ามามีบทบาทมากขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดสังคมเครือข่ายของ Castells (2010) ที่ชี้ให้เห็นว่าการสื่อสารและการแสดงออกทางวัฒนธรรมในโลกยุคใหม่ถูกฝังตัวอยู่ในโครงสร้างพื้นฐานทางดิจิทัลซึ่งมีบทบาทกำหนดรูปแบบการมองเห็น การมีปฏิสัมพันธ์ และอำนาจเชิงสัญลักษณ์ที่การเผยแพร่และการเข้าถึงข่าวสารข้อมูลสามารถทำได้ตลอด 24 ชั่วโมง (Castells, 2010)

ในบริบทของสังคมไทย การเติบโตของวรรณกรรมออนไลน์ในช่วงสองทศวรรษที่ผ่านมาได้เปลี่ยนพื้นที่อินเทอร์เน็ตให้กลายเป็นเวทีโซเชียลมีเดียเปิดสำหรับการมีส่วนร่วมทางวรรณกรรม ทั้งนักเขียนสมัครเล่นและนักเขียนอาชีพสามารถเผยแพร่ผลงานในรูปแบบตอนต่อตอน รับข้อเสนอแนะจากผู้อ่านได้โดยตรง และรวมกลุ่มเป็นชุมชนออนไลน์ที่ลดทอนเส้นแบ่งระหว่างผู้ส่งสารที่สร้างสรรค์และผู้รับสาร อย่างไรก็ดี แม้จำนวนผลงานและฐานผู้อ่านจะขยายตัวอย่างรวดเร็ว วรรณกรรมออนไลน์จีนในไทยยังเผชิญข้อจำกัดเชิงโครงสร้างด้านการยกระดับความเป็นมืออาชีพ การควบคุมคุณภาพและความยั่งยืนทางรายได้ ดังที่เมื่อนำแนวคิดสนามการผลิตทางวัฒนธรรมของ Bourdieu (1993) มาประยุกต์ใช้จะเห็นว่าการเปลี่ยนผ่านจากสิ่งพิมพ์สู่สื่อดิจิทัลไม่ใช่เพียงการเปลี่ยนเทคโนโลยี แต่ยังปรับโครงสร้างสนามวรรณกรรม ทั้งผู้ผลิต ตัวกลาง ช่องทางเผยแพร่ การเข้าถึงผู้อ่าน และการสร้างคุณค่าเชิงสัญลักษณ์แก่ผลงานและ Jenkins (2006) อธิบายการการเปลี่ยนผ่านจากสิ่งพิมพ์สู่สื่อดิจิทัลได้เปลี่ยนรูปแบบการผลิตและการบริโภควรรณกรรม โดยผู้สร้างและผู้อ่านมีส่วนร่วมผ่านแพลตฟอร์มดิจิทัลมากขึ้น สังคมไทยจึงสะท้อนการเปลี่ยนผ่านจากระบบสิ่งพิมพ์สู่ชุมชนออนไลน์ที่ขับเคลื่อนด้วยการมีส่วนร่วมและปฏิสัมพันธ์บนสื่อสังคมดิจิทัล

ภายใต้บริบทดังกล่าว การพัฒนาของวรรณกรรมออนไลน์จีนจึงเป็นกรณีศึกษาที่มีความสำคัญต่อวงการจีนศึกษาอย่างยิ่ง เนื่องจากสะท้อนให้เห็นถึงการเปลี่ยนแปลงของวัฒนธรรมการผลิตและการบริโภคสื่อในยุคดิจิทัล ตลอดจนพลวัตของการเผยแพร่วัฒนธรรมจีนร่วมสมัยสู่สังคมโลก นับตั้งแต่ช่วงปลายทศวรรษ 1990 วรรณกรรมออนไลน์จีนได้เติบโตจากพื้นที่การเขียนและแลกเปลี่ยนผลงานของผู้ใช้อินเทอร์เน็ตสู่การเป็นอุตสาหกรรมวัฒนธรรมขนาดใหญ่ที่เชื่อมโยงนักเขียน ผู้อ่าน และผู้ประกอบการสื่อเข้าด้วยกันผ่านระบบแพลตฟอร์มดิจิทัลอย่างเช่น Qidian (起点中文网) และ Yuewen Group (阅文集团) ได้ทำให้การผลิตวรรณกรรมออนไลน์กลายเป็นระบบที่เชื่อมโยงเข้ากับการสร้างเนื้อหาการจัดการผู้อ่าน และการดัดแปลงสู่สื่อรูปแบบอื่น การเติบโตดังกล่าวทำให้วรรณกรรมออนไลน์ไม่ได้เป็นเพียงรูปแบบใหม่ของการอ่านและการเขียนวรรณกรรมเท่านั้น แต่ยังกลายเป็นกลไกสำคัญในการสร้างเนื้อหาทางวัฒนธรรม การพัฒนาชุมชนผู้อ่าน และการต่อยอดสู่สื่อรูปแบบ

อื่น เช่น ภาพยนตร์ ซีรีส์ เกม และแอนิเมชัน รายงานศูนย์วรรณกรรมออนไลน์ สมาคมนักเขียนจีน (China Writers Association Network Literature Center; 中国作家协会网络文学中心, 2024) ระบุว่า ณ สิ้นปี 2023 จีนมีผลงานวรรณกรรมออนไลน์สะสมมากกว่า 30 ล้านเรื่อง และมีผู้ใช้วรรณกรรมออนไลน์ภายในประเทศประมาณ 520 ล้านคน ขณะที่ข้อมูล ณ สิ้นปี 2022 ระบุว่า จีนได้เผยแพร่ผลงานวรรณกรรมออนไลน์ในต่างประเทศสะสมมากกว่า 16,000 เรื่อง ครอบคลุมกว่า 200 ประเทศและภูมิภาค และมีผู้ใช้ในต่างประเทศมากกว่า 150 ล้านคน (中国作家协会网络文学中心, 2023, 2024) ปรากฏการณ์ดังกล่าวไม่ได้สะท้อนเพียงการเติบโตของอุตสาหกรรมสร้างสรรค์จีนเท่านั้น แต่ยังแสดงให้เห็นการเคลื่อนย้ายและการรับรู้วัฒนธรรมจีนร่วมสมัยข้ามพรมแดนผ่านสื่อดิจิทัลจากมุมมองด้านจีนศึกษา วรรณกรรมออนไลน์จีนจึงเป็นพื้นที่สำคัญในการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างเทคโนโลยี วัฒนธรรม และสังคม ตลอดจนกระบวนการถ่ายทอด การปรับตัว และการตีความวัฒนธรรมจีนในบริบทของประเทศต่าง ๆ โดยเฉพาะสังคมไทยซึ่งมีผู้อ่านและชุมชนผู้ติดตามวรรณกรรมจีนขยายตัวอย่างต่อเนื่อง

การเผยแพร่วรรณกรรมออนไลน์จีนในต่างประเทศ โดยเฉพาะในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้สะท้อนบทบาทของวรรณกรรมออนไลน์ในฐานะเครื่องมือสำคัญของการสื่อสารข้ามวัฒนธรรมและพลังซอฟต์พาวเวอร์ (soft power) ประเทศไทยนับเป็นหนึ่งในพื้นที่รับสำคัญที่วรรณกรรมออนไลน์จีนได้รับความนิยมอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะในกลุ่มเยาวชนและคนรุ่นใหม่ ผ่านการแปล การเผยแพร่บนแพลตฟอร์มออนไลน์ และการก่อรูปของชุมชนผู้อ่านในโลกดิจิทัล อย่างไรก็ตามกระบวนการดังกล่าวไม่ได้ดำเนินไปอย่างราบรื่น แต่แต่เผชิญข้อจำกัดด้านภาษา ความแตกต่างทางวัฒนธรรม รูปแบบการเล่าเรื่อง ตลอดจนประเด็นด้านลิขสิทธิ์และการกำกับดูแลแพลตฟอร์ม จากกรอบการวิเคราะห์ข้างต้นจะเห็นได้ว่าวรรณกรรมออนไลน์จีนไม่ได้อยู่ในฐานะพื้นที่ความบันเทิงเพียงอย่างเดียว แต่แต่เป็นผลผลิตของโครงสร้างสังคมเครือข่ายเศรษฐกิจสร้างสรรค์และนโยบายวัฒนธรรมร่วมสมัย ซึ่งเอื้อให้การผลิตทางวัฒนธรรมจีนสามารถขยายตัวและแปรรูปเป็นมูลค่าทางเศรษฐกิจและเชิงสัญลักษณ์ได้อย่างเป็นระบบ กรณีของเรื่อง คนขุดสุสาน （鬼吹灯）สะท้อนให้เห็นกลไกดังกล่าวได้อย่างชัดเจน ในฐานะวรรณกรรมออนไลน์ที่เริ่มต้นจากการเผยแพร่บนแพลตฟอร์มดิจิทัลก่อนจะได้รับการพัฒนาเป็นทรัพย์สินทางปัญญาในหลากหลายรูปแบบทั้งในอุตสาหกรรมสิ่งพิมพ์ ภาพยนตร์ ละครโทรทัศน์และสื่อบันเทิงอื่น ๆ กระบวนการดังกล่าวไม่เพียงแสดงถึงศักยภาพทางเศรษฐกิจของวรรณกรรมออนไลน์จีน แต่ยังตอกย้ำบทบาทของวรรณกรรมในฐานะเครื่องมือสำคัญในการผลิตและเผยแพร่เรื่องเล่า จินตภาพ และอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมของจีนสู่บริบทข้ามพรมแดน

ภายใต้บริบทดังกล่าวการเผยแพร่วรรณกรรมออนไลน์จีนในประเทศไทยจึงไม่ได้เป็นเพียงกระบวนการถ่ายทอดเนื้อหาทางบันเทิงร่วมวัฒนธรรมจีนข้ามพรมแดนแต่ยังเป็นกระบวนการเชิงกลยุทธ์ที่ต้องอาศัยการบูรณาการในหลายมิติทั้งในระดับเนื้อหา ภาษา เทคโนโลยีและความร่วมมือเชิงสถาบัน บทความมุ่งวิเคราะห์พัฒนาการของแนวทางเชิงกลยุทธ์ในการเผยแพร่วรรณกรรมออนไลน์จีนในประเทศไทยในช่วงระหว่างค.ศ.2000-2025 โดยเสนอว่าการเปลี่ยนผ่านจากการเผยแพร่ในวงจำกัดของกลุ่มผู้อ่านเฉพาะกลุ่มไปสู่การบูรณาการเข้ากับระบบเศรษฐกิจสร้างสรรค์และโครงสร้างซอฟต์พาวเวอร์จีนในระดับภูมิภาค เป็นผลจากการดำเนินกลยุทธ์สำคัญหลายประการ ได้แก่ (1) การปรับเนื้อหาและรูปแบบการเล่าเรื่องให้สอดคล้องกับบริบททางวัฒนธรรมและรสนิยมของผู้อ่านไทย (2) การพัฒนาการแปลเชิงมืออาชีพและการสร้างทรัพยากรมนุษย์ด้านภาษาและวัฒนธรรม (3) การใช้แพลตฟอร์มดิจิทัลและระบบนิเวศของสื่อใหม่ในการขยายฐานผู้อ่าน (4) การเชื่อมโยงวรรณกรรมออนไลน์เข้ากับอุตสาหกรรมสร้างสรรค์ เช่น ภาพยนตร์ ซีรีส์ เกม สินค้า IP เป็นต้น และ (5) การจัดการลิขสิทธิ์และการถ่ายทอดเนื้อหาผ่านความร่วมมือเชิงสถาบันระหว่างภาคเอกชน ภาครัฐ และสถาบันวัฒนธรรม

การศึกษานี้จึงมีเป้าหมายเพื่อทำความเข้าใจวรรณกรรมออนไลน์จีนในฐานะพื้นที่ตัดกันระหว่างวัฒนธรรม เทคโนโลยีและอำนาจเชิงสัญลักษณ์ พร้อมทั้งชี้ให้เห็นบทบาทของประเทศไทยในฐานะทั้งพื้นที่รับ และพื้นที่ต่อรองความหมายของวัฒนธรรมจีนร่วมสมัย ภายใต้บริบทของเอเชียตะวันออกเฉียงใต้

พลวัตการเผยแพร่วรรณกรรมออนไลน์จีนในสังคมไทยในช่วง ค.ศ. 2000–2025 ในฐานะปรากฏการณ์วัฒนธรรมร่วมสมัย

ภายใต้กรอบการศึกษาจีนร่วมสมัยวรรณกรรมออนไลน์จีนควรถูกพิจารณาในฐานะปรากฏการณ์ทางวัฒนธรรมที่สัมพันธ์กับการเปลี่ยนแปลงของสังคมจีนยุคดิจิทัล ไม่ใช่เพียงรูปแบบใหม่ของการเขียนหรือผลผลิตจากเทคโนโลยีเท่านั้น แต่ยังเป็นระบบการผลิต การเผยแพร่ และการสื่อสารทางวัฒนธรรมที่เชื่อมโยงผู้เขียน ผู้อ่าน แพลตฟอร์ม และตลาดข้ามชาติไว้ด้วยกัน

การวิเคราะห์วรรณกรรมออนไลน์จีนในบริบทไทยจึงควรให้ความสำคัญกับสามมิติสำคัญ ได้แก่ กลไกการเผยแพร่ผ่านแพลตฟอร์มดิจิทัล บทบาทของการแปล และปัจจัยทางวัฒนธรรมที่ส่งผลต่อการรับรู้ การตีความ และการยอมรับของผู้อ่านชาวไทย มิติเหล่านี้ช่วยอธิบายว่า เหตุใดวรรณกรรมออนไลน์จีนจึงสามารถเคลื่อนย้ายจากพื้นที่วัฒนธรรมจีนเข้าสู่สังคมไทยได้อย่างกว้างขวาง และกลายเป็นส่วนหนึ่งของวัฒนธรรมการอ่านร่วมสมัย

งานวิชาการจีนจำนวนมากชี้ให้เห็นว่า วรรณกรรมออนไลน์จีนฝังตัวอยู่ในโครงสร้างของวัฒนธรรมเครือข่าย และสะท้อนการเปลี่ยนผ่านของวรรณกรรมจีนร่วมสมัยจากระบบวรรณกรรมที่ถูกกำกับโดยสถาบันแบบดั้งเดิม ไปสู่พื้นที่ดิจิทัลที่เปิดกว้างต่อการมีส่วนร่วมของผู้เขียน ผู้อ่าน และแพลตฟอร์ม ในมุมมองของ 邵燕君 (Shao Yanjun) แห่งมหาวิทยาลัยปักกิ่งผู้บุกเบิกการศึกษาวรรณกรรมออนไลน์เชิงวิชาการของจีนได้อธิบายว่าวรรณกรรมออนไลน์จีนเป็นทั้งผลลัพธ์ของการเปลี่ยนแปลงทางสังคมจีนยุคใหม่และเป็นกลไกที่ช่วยขับเคลื่อนการผลิตวัฒนธรรมร่วมสมัยให้ขยายตัวออกไปนอกพรมแดนจีนเชิงวัฒนธรรมในสังคมจีนยุคใหม่ (Shao, 2018)

แนวคิดของ 欧阳友权 Ou Yangyouquan (2019a) จากผลงานหนังสือ 中国网络文学二十年 (1998—2018) อธิบายว่านับตั้งแต่ปลายทศวรรษ 1990 เป็นต้นมา วรรณกรรมออนไลน์จีนได้พัฒนาเป็นระบบวรรณกรรมเฉพาะตัวที่มีโครงสร้างการผลิต การเผยแพร่และการวิพากษ์ของตนเองอย่างชัดเจน ไม่ว่าจะเป็นการจัดประเภทแนวเรื่อง กลุ่มผู้อ่านเป้าหมายหรือรูปแบบการเล่าเรื่องที่แตกต่างจากวรรณกรรมสิ่งพิมพ์แบบดั้งเดิม ส่งผลให้วรรณกรรมออนไลน์จีนปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงของสภาพแวดล้อมทางสังคม เทคโนโลยี และรสนิยมของผู้อ่านได้อย่างยืดหยุ่น ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญที่เอื้อต่อการเคลื่อนย้ายและการเผยแพร่ข้ามพรมแดนทางวัฒนธรรม

เมื่อพิจารณาในบริบทสังคมไทยจะเห็นได้ว่าวรรณกรรมออนไลน์จีนไม่ได้ถูกถ่ายทอดในฐานะตัวบทอ่านเนื้อเรื่องจากภายนอกเพียงฝ่ายเดียว แต่แต่ทำงานผ่านเครือข่ายแพลตฟอร์ม การแปลและชุมชนผู้อ่านที่ร่วมกันสร้างความหมายใหม่ในระดับเครือข่าย กระบวนการดังกล่าวสะท้อนลักษณะของวรรณกรรมออนไลน์จีนในฐานะวัฒนธรรมเครือข่ายร่วมสมัยที่เน้นการไหลเวียน การต่อรองความหมายและการมีส่วนร่วมของผู้รับสาร มากกว่าการสื่อสารเชิงเส้นจากผู้ผลิตไปยังผู้บริโภค

เผยแพร่วรรณกรรมออนไลน์จีนในสังคมไทยช่วง ค.ศ. 2000–2025

การเผยแพร่วรรณกรรมออนไลน์จีนในสังคมไทยระหว่างค.ศ.2000–2025 สามารถแบ่งออกเป็น 4 ระยะ คือ 1) ระยะเริ่มต้นของชุมชนผู้อ่านออนไลน์ 2) ระยะการขยายตัวของนิยายแปลจีน 3)ระยะการเข้าสู่ระบบแพลตฟอร์มดิจิทัล และ 4) ระยะการกลายเป็นวัฒนธรรมร่วมสมัยข้ามสื่อ

1) ระยะเริ่มต้นของชุมชนผู้อ่านออนไลน์ ช่วง ค.ศ. 2000–2010 การรับวรรณกรรมจีนในไทยยังอยู่ในรูปของนิยายกำลังภายใน นิยายจีนแปล และชุมชนผู้อ่านตามเว็บบอร์ดหรือเว็บไซต์นิยายออนไลน์เป็นหลักผู้อ่านไทยคุ้นเคยกับโครงเรื่องแบบจีน เช่น ยุทธภพ สำนัก

อำนาจตระกูล การฝึกวิชา และความสัมพันธ์เชิงศีลธรรมแบบจีน แม้ในระยะนี้วรรณกรรมออนไลน์จีนยังไม่ได้เข้าสู่ไทยอย่างเป็นระบบ แต่ถือเป็นฐานสำคัญของรสนิยมการอ่านจีนในยุคต่อมา

2) ระยะการขยายตัวของนิยายแปลจีน ช่วง ค.ศ. 2011–2016 เป็นระยะที่วรรณกรรมออนไลน์จีนเริ่มปรากฏชัดขึ้นในสังคมไทยผ่านการแปลโดยแฟนคลับกลุ่มนักแปลสมัครเล่น และเว็บไซต์นิยายออนไลน์ แนวที่ได้รับความนิยม ได้แก่ นิยายย้อนยุค จีนโบราณ กำลังภายใน เทพเซียน แฟนตาซี และนิยายรักข้ามภพ ความนิยมดังกล่าวสัมพันธ์กับการเติบโตของสื่อดิจิทัลและวัฒนธรรมแฟนด้อม ซึ่งทำให้ผู้อ่านไม่ได้เป็นเพียงผู้รับสาร แต่มีบทบาทในการแนะนำ แชร์ วิจารณ์ และสร้างกระแสการอ่านร่วมกัน จากการอ้างอิงของสำนักข่าวชินหัวในประเด็น กระแสนิยมการอ่านนิยายออนไลน์จีนในประเทศไทย เมื่อวันที่ 23 เมษายน 2023 สะท้อนให้เห็นว่าวรรณกรรมออนไลน์จีนได้กลายเป็นส่วนหนึ่งของวัฒนธรรมการอ่านร่วมสมัยของสังคมไทยอย่างชัดเจน โดยผู้อ่านชาวไทยจำนวนมากไม่ได้เพียงติดตามเนื้อเรื่องเพื่อความบันเทิงเท่านั้นแต่ยังใช้วรรณกรรมออนไลน์จีนเป็นช่องทางในการเรียนรู้สังคม วัฒนธรรม และวิถีชีวิตของจีนร่วมสมัย รายงานดังกล่าวยกกรณีของครูชาวไทยในจังหวัดสงขลา ซึ่งเริ่มอ่านวรรณกรรมออนไลน์จีนตั้งแต่ปี 2015 และกลายเป็นผู้อ่านประจำ เนื่องจากประทับใจในจินตนาการ เนื้อหาที่หลากหลาย และองค์ประกอบทางวัฒนธรรมจีนที่ปรากฏในเรื่องเล่า นอกจากนี้ยังมีการนำวรรณกรรมบางเรื่องไปใช้เป็นสื่อส่งเสริมการเรียนรู้ของนักเรียน โดยเฉพาะเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับศาสตร์การแพทย์แผนจีนและองค์ความรู้ด้านวิชาชีพต่าง ๆ ซึ่งสะท้อนบทบาทของวรรณกรรมออนไลน์จีนที่ก้าวข้ามมิติความบันเทิงไปสู่การถ่ายทอดองค์ความรู้และค่านิยมทางวัฒนธรรมจีนร่วมสมัย ในเชิงอุตสาหกรรมสร้างสรรค์ ผู้ก่อตั้งเว็บไซต์ Red Mountain ซึ่งเป็นแพลตฟอร์มและสำนักพิมพ์ที่เผยแพร่วรรณกรรมจีนในประเทศไทยระบุว่า เว็บไซต์มีวรรณกรรมจีนแปลภาษาไทยสะสมแล้วประมาณ 250 เรื่อง ขณะที่บริษัทดังกล่าวเป็นหนึ่งในผู้ประกอบการกลุ่มแรกที่เริ่มตีพิมพ์วรรณกรรมออนไลน์จีนในประเทศไทยตั้งแต่ปี 2012 และได้รับการตอบรับจากผู้อ่านเป็นอย่างดี โดยหนังสือชุดแรกสามารถจำหน่ายหมดภายในเวลาเพียงสามเดือนหลังวางจำหน่าย

3) ระยะการเข้าสู่ระบบแพลตฟอร์มดิจิทัลช่วง ค.ศ. 2017–2020 เป็นระยะสำคัญที่วรรณกรรมออนไลน์จีนเข้าสู่ระบบแพลตฟอร์มมากขึ้น ทั้งผ่านแพลตฟอร์มจีนระดับโลก เช่น WebNovel และแพลตฟอร์มไทย เช่น Dek-D, Read AWrite, Fictionlog และ Kawebook การเผยแพร่จึงเปลี่ยนจากการแปลแบบกระจัดกระจายไปสู่ระบบที่มีการจัดหมวดหมู่การติดตามตอน การจ่ายเงินรายตอน และการสร้างฐานผู้อ่านประจำ รายงานของ ECNS และ Global Times ในปี 2019 ชี้ให้เห็นว่าวรรณกรรมออนไลน์จีน เริ่มสร้างฐานผู้อ่านใน ประเทศไทย

ประเทศไทยโดยเฉพาะในกลุ่มคนรุ่นใหม่ ซึ่งไม่ได้มีบทบาทเพียงในฐานะผู้อ่านเท่านั้น แต่ยังมีส่วนร่วมในการแสดงออกทางวัฒนธรรมผ่านกิจกรรมแฟน กรณีการแต่งคอสเพลย์เป็น “หลานวั่งจี” (蓝忘机) ตัวละครสำคัญจากนวนิยายออนไลน์เรื่องปรมาจารย์ลัทธิมาร (魔道祖师)หรือ Grandmaster of Demonic Cultivation (Liu, 2019) กรณีดังกล่าวสะท้อนให้เห็นว่าวรรณกรรมออนไลน์จีนได้ก้าวข้ามสถานะของตัวบทวรรณกรรมไปสู่การเป็นวัฒนธรรมแฟน โดยผู้อ่านสามารถเชื่อมโยงตนเองกับตัวละคร โลกจินตนาการ และชุมชนผู้ติดตามผลงานได้อย่างมีพลวัต

ปรากฏการณ์นี้แสดงให้เห็นว่าการเผยแพร่วรรณกรรมออนไลน์จีนในไทยไม่ได้เกิดจากการแปลภาษาเพียงอย่างเดียว แต่ยังขับเคลื่อนผ่านชุมชนผู้อ่าน เครือข่ายแฟนคลับ และพื้นที่ดิจิทัล รายงานชี้ว่านิยายออนไลน์จีนเริ่มมีฐานแฟนในไทย และส่งผลให้เกิดกิจกรรมแฟน เช่น การคอสเพลย์ รวมถึงการสร้างสรรค์งานเขียนที่ได้รับแรงบันดาลใจจากโครงเรื่องแบบจีนในเชิงวัฒนธรรมร่วมสมัย ความนิยมดังกล่าวสะท้อนการไหลเวียนของวัฒนธรรมจีนที่ถูกแปล ตีความ และปรับใช้ในบริบทไทย ผู้อ่านจึงไม่ได้เป็นเพียงผู้รับสาร แต่ยังเป็นผู้ร่วมผลิตความหมายผ่านการอ่าน การวิจารณ์ และการสร้างเนื้อหาใหม่ วรรณกรรมออนไลน์จีนจึงเปลี่ยนจากสินค้าวัฒนธรรมไปสู่วัฒนธรรมแบบมีส่วนร่วมที่มีบทบาทต่อการรับรู้จีนร่วมสมัยในสังคมไทย

4) ระยะการกลายเป็นวัฒนธรรมร่วมสมัยข้ามสื่อ ช่วง ค.ศ. 2021–ปัจจุบัน วรรณกรรมออนไลน์จีนได้พัฒนาไปไกลกว่าการอ่านในรูปแบบตัวบทและกลายเป็นวัฒนธรรมร่วมสมัยข้ามสื่อ ทั้งในรูปของซีรีส์ เกม แอนิเมชัน หนังสือแปล อีบุ๊ก และแฟนคอมมูนิตี้ รายงานของ Reuters ในปี 2025 ระบุแพลตฟอร์มวรรณกรรมออนไลน์ของจีนได้ดัดแปลงผลงานวรรณกรรมออนไลน์จำนวนมากไปสู่ซีรีส์ ภาพยนตร์ และเกม สะท้อนให้เห็นว่าวรรณกรรมออนไลน์จีนไม่ได้ดำรงอยู่เฉพาะในตลาดการอ่าน แต่ได้กลายเป็นฐานการผลิตทรัพย์สินทางปัญญาทางวัฒนธรรม หรือ IP ที่สามารถต่อยอดสู่สื่อหลากหลายรูปแบบได้

ในระดับโลก รายงานของ China Online Literature International Communication Report 2025 ซึ่งเผยแพร่โดยสมาคมนักเขียนจีน ระบุว่า ภายในสิ้นปี 2024 จีนมีผลงานวรรณกรรมออนไลน์สะสมมากกว่า 33 ล้านเรื่อง เพิ่มขึ้นร้อยละ 7 จากปีก่อนหน้า ขณะที่มีผู้อ่านต่างประเทศที่มีความเคลื่อนไหวประมาณ 200 ล้านคน ครอบคลุมกว่า 200 ประเทศและภูมิภาค (China Writers Association Network Literature Center, 2025; Xinhua, 2025) ข้อมูลดังกล่าวชี้ให้เห็นว่า วรรณกรรมออนไลน์จีนได้พัฒนาไปสู่รูปแบบหนึ่งของวัฒนธรรมดิจิทัลข้ามชาติที่มีฐานผู้อ่านกว้างขวางในระดับโลก

นอกจากนี้รายงานของสำนักงานสื่อและสิ่งพิมพ์แห่งชาติจีนเกี่ยวกับรายงานการเผยแพร่วรรณกรรมออนไลน์จีนระหว่างประเทศ ปี 2025 ยังระบุว่าเอเชียเป็นตลาดสำคัญของวรรณกรรมจีนโดยมีสัดส่วนผู้อ่านราวร้อยละ 80 ของผู้อ่านต่างประเทศทั้งหมดและมีมูลค่าตลาดมากกว่าครึ่งหนึ่งของตลาดต่างประเทศข้อมูลนี้ช่วยอธิบายว่าความนิยมของวรรณกรรมออนไลน์จีนในไทยไม่ใช่ปรากฏการณ์โดดเดี่ยว แต่เป็นส่วนหนึ่งของการขยายตัวของวัฒนธรรมดิจิทัลจีนในเอเชียและเอเชียตะวันออกเฉียงใต้แพลตฟอร์มไทยยังมีหมวดนิยายจีนโบราณ นิยายจีนย้อนยุค และนิยายแปลที่ติดอันดับความนิยมอย่างต่อเนื่อง เช่น ใน Dek-D และ ReadAWrite ซึ่งสะท้อนว่ารสนิยมการอ่านแบบจีนได้กลายเป็นส่วนหนึ่งของตลาดนิยายออนไลน์ไทย

ดังนั้นปรากฏการณ์การเผยแพร่วรรณกรรมออนไลน์จีนในสังคมไทยช่วงค.ศ. 2000 -ปัจจุบัน จึงสะท้อนการเปลี่ยนผ่านจากการอ่านนิยายจีนแปลไปสู่ระบบวัฒนธรรมดิจิทัลข้ามชาติที่มีแพลตฟอร์มการแปล แฟนคอมมูนิตี้ และการดัดแปลงข้ามสื่อเป็นกลไกสำคัญ กล่าวได้ว่า วรรณกรรมออนไลน์จีนในไทยไม่ใช่เพียงสินค้าวัฒนธรรมจากจีน แต่เป็นพื้นที่ที่ผู้อ่านไทยร่วมตีความ คัดเลือก ดัดแปลง และทำให้วัฒนธรรมจีนร่วมสมัยมีชีวิตในบริบทไทย

แพลตฟอร์มดิจิทัลกับโครงสร้างการเผยแพร่วรรณกรรมออนไลน์จีน

ในประเทศจีนการเผยแพร่วรรณกรรมออนไลน์ไม่ได้ดำเนินไปอย่างเสรีบนพื้นที่ดิจิทัลแต่ถูกกำกับและจัดระเบียบผ่านแพลตฟอร์มดิจิทัลขนาดใหญ่โดยรัฐบาลซึ่งทำหน้าที่มากกว่าสื่อกลางทางเทคโนโลยีกล่าวคือแพลตฟอร์มเหล่านี้เป็นทั้งกลไกทางเศรษฐกิจ กลไกทางวัฒนธรรมและกลไกเชิงนโยบายที่มีบทบาทในการกำกับการผลิตและการกระจายวัฒนธรรมในสังคมจีนร่วมสมัย ภายใต้บริบทของเศรษฐกิจแพลตฟอร์มและทุนนิยมดิจิทัล

งานศึกษาแพลตฟอร์มวรรณกรรมออนไลน์มีบทบาทโดยตรงในการกำหนดตรรกะการผลิตทางวรรณกรรม ตั้งแต่รูปแบบการเขียน การจำแนกแนวเรื่อง ระบบคัดเลือกผลงาน กลไกสร้างความนิยมผ่านข้อมูลผู้ใช้ ระบบจัดอันดับและอัลกอริทึมแนะนำเนื้อหา ไปจนถึงรูปแบบการสร้างรายได้ Shao & Xiao, 2020) ลักษณะดังกล่าวสะท้อนว่าพื้นที่วรรณกรรมออนไลน์จีนไม่ได้เป็นพื้นที่วัฒนธรรมที่เป็นกลาง แต่แต่เป็นสนามที่ถูกกำหนดโดยโครงสร้างอำนาจของแพลตฟอร์ม ซึ่งส่งผลต่อทั้งเนื้อหา รูปแบบและทิศทางของการเผยแพร่วรรณกรรม

ในมิติการกำกับดูแลและการเชื่อมโยงเชิงอุตสาหกรรมการผลิตวรรณกรรมออนไลน์จีนมีความสัมพันธ์อย่างใกล้ชิดกับพัฒนาการทางเทคโนโลยีกรอบกฎหมายระบบลิขสิทธิ์ และการบูรณาการกับอุตสาหกรรมวัฒนธรรมแขนงอื่น โดยกระบวนการทำให้เป็น แพลตฟอร์ม

และการทำให้เป็นอุตสาหกรรมได้เปลี่ยนวรรณกรรมออนไลน์จากกิจกรรมการเขียนและเผยแพร่บนเครือข่ายไปสู่ทรัพย์สินทางวัฒนธรรมที่สามารถสร้างมูลค่าเชิงพาณิชย์และต่อยอดเป็นผลิตภัณฑ์ทางวัฒนธรรมได้ (Chu, 2019) กระบวนการดังกล่าวมีผลโดยตรงต่อประเภทของเนื้อหา แนวเรื่องและผลงานที่ได้รับการผลักดันสู่ตลาดต่างประเทศรวมถึงตลาดในสังคมไทย

ข้อมูลเชิงสถิติจากหนังสือรายงานประจำปีวรรณกรรมบนเครือข่ายจีน《中国网络文学年鉴》ยังสะท้อนให้เห็นการขยายตัวของวรรณกรรมออนไลน์จีนทั้งในเชิงปริมาณของผลงาน จำนวนผู้อ่านและพื้นที่การเผยแพรในระดับนานาชาติ ฐานข้อมูลดังกล่าวมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการทำความเข้าใจพลวัตเชิงโครงสร้างของการเผยแพร่วรรณกรรมออนไลน์จีนในบริบทข้ามชาติ Ouyang (2019a) เนื่องจากแสดงให้เห็นว่าการไหลเวียนของวรรณกรรมออนไลน์จีนไม่ได้เกิดขึ้นแบบกระจัดกระจาย แต่แต่ดำเนินไปภายใต้ระบบนิเวศแพลตฟอร์มที่มีการวางแผน คัดเลือกและบริหารจัดการอย่างเป็นระบบ

จากกรอบวิเคราะห์นี้วรรณกรรมออนไลน์จีนจึงมีฐานะเป็นผลผลิตของโครงสร้างแพลตฟอร์มวัฒนธรรมจีนร่วมสมัย ซึ่งมีบทบาทสำคัญต่อการกำหนดรูปแบบการสื่อสารทางวัฒนธรรม การสร้างเรื่องเล่าจีน (中国叙事) และการขยายอิทธิพลทางวัฒนธรรมของจีนในระดับภูมิภาคและระดับโลก โดยเฉพาะในสังคมไทยที่ทำหน้าที่เป็นทั้งพื้นที่รับสารและพื้นที่ต่อรองความหมายของวัฒนธรรมจีนร่วมสมัย

การถ่ายทอด การแปล และการรับรู้ในสังคมไทย

ในมิติของการศึกษาจีนร่วมสมัย ผู้อ่านวรรณกรรมออนไลน์ไม่ได้มีสถานะเป็นเพียงผู้รับสารแบบทางเดียว แต่ยังมีบทบาทเชิงรุกในการตีความ ต่อรอง และร่วมกำหนดความหมายของตัวบทภายใต้บริบททางสังคมและวัฒนธรรมของตนเอง สภาพแวดล้อมดิจิทัลได้เปลี่ยนรูปแบบการอ่านจากการรับสารเชิงเดี่ยวไปสู่กระบวนการมีส่วนร่วมแบบเครือข่าย โดยผู้อ่านสามารถแสดงความคิดเห็น แนะนำและเผยแพร่เนื้อหา ตลอดจนรวมตัวเป็นชุมชนออนไลน์ ปฏิสัมพันธ์ดังกล่าวจึงมีส่วนต่อการก่อรูปความนิยม การมองเห็นของตัวบท และสถานะของผลงานวรรณกรรมภายในระบบแพลตฟอร์ม (Chen, 2020)

ในบริบทสังคมไทยการรับรู้วรรณกรรมออนไลน์จีนถูกกำหนดโดยปัจจัยสำคัญ 3 ประการ ได้แก่ ภาษา วัฒนธรรม และโครงสร้างสื่อดิจิทัล ประการแรก คุณภาพของการแปลมีผลต่อความเข้าใจและการยอมรับของผู้อ่าน โดยเฉพาะการถ่ายทอดแนวคิดวาทกรรมและจินตภาพที่ฝังอยู่ในบริบทจีน ประการที่สอง ความสอดคล้องของเนื้อหากับคุณค่า และประสบการณ์ทางวัฒนธรรม ของผู้อ่านไทยส่งผลต่อการตีความและการเชื่อมโยงทาง อารมณ์

ต่อเรื่องเล่า ประการที่สามประสบการณ์ของผู้อ่านที่มีต่อวัฒนธรรมจีนร่วมสมัยผ่านสื่อบันเทิง การศึกษา และปฏิสัมพันธ์ออนไลน์ ล้วนมีส่วนกำหนดการสร้างความหมายของวรรณกรรมออนไลน์จีนในบริบทไทย

ลักษณะเฉพาะของวรรณกรรมออนไลน์จีนมีการเผยแพร่แบบตอนต่อเนื่องโครงเรื่องขนาดยาว และการพัฒนาตัวละครในระยะยาว ไม่ได้เป็นเพียงเทคนิคทางการประพันธ์แต่เป็นกลไกของการผลิตและการสื่อสารที่ช่วยรักษาความต่อเนื่องในการอ่านและสร้างความผูกพันระหว่างผู้อ่านกับตัวบท (X. Wang, 2015) อย่างไรก็ตาม เมื่อตัวบทเคลื่อนย้ายข้ามพรมแดนทางภาษาและวัฒนธรรม ผู้อ่านไทยอาจเลือกตีความ ปรับความหมาย หรือเลือกเสพเฉพาะบางแนวเรื่องตามรสนิยมและกรอบคุณค่าของตนเอง ส่วน Yu (2014) ช่วยให้เห็นว่า วรรณกรรมออนไลน์จีนเปิดพื้นที่ให้ผู้อ่านมีบทบาทเชิงรุกผ่านการติดตาม แสดงความคิดเห็น และปฏิสัมพันธ์กับผู้เขียนบนแพลตฟอร์มดิจิทัลอย่างต่อเนื่อง ผู้อ่านจึงไม่ได้เป็นเพียงผู้รับสาร แต่ยังมีส่วนต่อการสร้างความนิยมและการรับรู้คุณค่าของผลงาน เมื่อวรรณกรรมดังกล่าวเผยแพร่สู่ประเทศไทย ผู้อ่านไทยอาจตีความและเลือกอ่านผลงานแตกต่างกันไปตามรสนิยม ประสบการณ์ และกรอบคุณค่าทางวัฒนธรรมของตน ทั้งนี้ประเด็นเกี่ยวกับผู้อ่านไทยเป็นข้อวิเคราะห์ที่ควรมีงานด้านการรับสารหรือการสื่อสารข้ามวัฒนธรรมสนับสนุนเพิ่มเติม

ในด้านจีนศึกษาการรับรู้วรรณกรรมออนไลน์จีนในสังคมไทยควรถูกพิจารณาเป็นกระบวนการโต้ตอบและต่อรองทางวัฒนธรรม ซึ่งผู้อ่าน นักแปล และชุมชนออนไลน์ร่วมกันสร้างความหมายใหม่ให้แก่เรื่องเล่าจีนในบริบทไทย วรรณกรรมออนไลน์จีนในไทยจึงไม่ใช่เพียงผลของการแพร่กระจายวัฒนธรรมจีน แต่เป็นผลจากปฏิสัมพันธ์ระหว่างแพลตฟอร์มการผลิตวัฒนธรรมจีน และการตีความของผู้อ่านไทย ซึ่งสะท้อนการรับ ปรับ และแปลความวัฒนธรรมจีนร่วมสมัยในสังคมไทย

วรรณกรรมออนไลน์จีนในฐานะทรัพยากรวัฒนธรรมร่วมสมัยภายใต้กระบวนการการออกสู่ต่างประเทศ

งานวิชาการจีนร่วมสมัยจำนวนมากเสนอให้พิจารณาวรรณกรรมออนไลน์จีนในฐานะทรัพยากรวัฒนธรรมที่เติบโตจากสภาพแวดล้อมสื่อดิจิทัลก่อนจะถูกเชื่อมโยงเข้ากับวาทกรรมการสื่อสารวัฒนธรรมข้ามชาติและการเผยแพร่วัฒนธรรมจีนสู่ต่างประเทศ วรรณกรรมออนไลน์จีนจึงไม่ได้เป็นผลจากการออกแบบเชิงนโยบายโดยตรงแต่เกิดจากพลวัตของการเขียน การอ่านและการมีส่วนร่วมของผู้ใช้ในยุคดิจิทัล ซึ่งต่อมาถูกพัฒนาเป็นพลังทางวัฒนธรรมร่วมสมัยของจีนในเวทีโลก

แนวคิดยุคการอ่านผ่านหน้าจอ ของ (Ma, 2008) อธิบายว่าการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีและพฤติกรรมการอ่านได้สร้างรูปแบบใหม่ของการผลิตและการรับวรรณกรรม ดัง

นั้น วรรณกรรมออนไลน์จีนจึงไม่ได้ทำหน้าที่เพียงเผยแพร่วัฒนธรรมแต่ยังเป็นปรากฏการณ์ทางวรรณกรรมที่เกิดจากสภาพแวดล้อมดิจิทัลและวิถีการอ่านร่วมสมัยในทำนองเดียวกัน วรรณกรรมออนไลน์จีนได้พัฒนาคุณลักษณะและระบบคุณค่าทางวรรณกรรมของตนเอง ทั้งในด้านกลวิธีการเล่าเรื่อง รูปแบบการสร้างสรรค์ และความสัมพันธ์กับผู้อ่าน จึงควรได้รับการศึกษาในฐานะวรรณกรรมร่วมสมัยที่มีตรรกะเฉพาะไม่ใช่ประเมินโดยอาศัยเกณฑ์ของวรรณกรรมแบบดั้งเดิมเพียงอย่างเดียว (Shao, 2016)

จากมุมมองนี้การที่วรรณกรรมออนไลน์จีนถูกกล่าวถึงในบริบทการออกสู่ต่างประเทศนั้นไม่ได้หมายความว่างานเหล่านี้ถูกสร้างขึ้นเพื่อรองรับนโยบายรัฐตั้งแต่ต้น แต่เป็นผลจากการสะสมฐานผู้อ่าน การพัฒนาแพลตฟอร์ม และความสามารถในการเคลื่อนย้ายข้ามภาษาและวัฒนธรรม จนกลายเป็นทรัพยากรวัฒนธรรมที่รัฐและอุตสาหกรรมนำไปเชื่อมโยงกับเป้าหมายระดับสากล

จากงานศึกษาที่รวบรวมใน 网络文学批评理论与实践 ชี้ให้เห็นว่าการพัฒนาของวรรณกรรมออนไลน์จีนมีความสัมพันธ์อย่างใกล้ชิดกับเทคโนโลยีดิจิทัลแพลตฟอร์ม และกลไกตลาด ซึ่งร่วมกันกำหนดรูปแบบการผลิต การเผยแพร่ และการบริโภควรรณกรรม กระบวนการดังกล่าวสะท้อนให้เห็นว่าวรรณกรรมออนไลน์ไม่ได้เป็นเพียงผลผลิตทางวรรณกรรม แต่ยังเป็นส่วนหนึ่งของระบบนิเวศวัฒนธรรมดิจิทัลที่เชื่อมโยงผู้เขียน ผู้อ่าน และแพลตฟอร์มเข้าด้วยกัน Ouyang (2019b) กระบวนการดังกล่าวสะท้อนการเปลี่ยนผ่านจากรูปแบบการเผยแพร่วัฒนธรรมที่นำโดยรัฐไปสู่รูปแบบที่ขับเคลื่อนโดยแพลตฟอร์ม ตลาดและการมีส่วนร่วมของผู้ใช้ ซึ่งเป็นลักษณะสำคัญของวัฒนธรรมดิจิทัลร่วมสมัย

ในมิติของการผลิตและการรับวรรณกรรมออนไลน์แนวคิดวัฒนธรรมการมีส่วนร่วม (participatory culture) ของ Jenkins (2006) ช่วยอธิบายว่าความนิยมของวรรณกรรมออนไลน์ไม่ได้เกิดจากการเผยแพร่เนื้อหาเพียงฝ่ายเดียวแต่ก่อตัวจากปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้เขียน ผู้อ่าน และชุมชนออนไลน์ ซึ่งร่วมกันสร้าง ตีความ และเผยแพร่ความหมายของตัวบทผ่านแพลตฟอร์มดิจิทัลเป็นปัจจัยให้ผู้อ่านมีบทบาทเป็นทั้งผู้รับสารและผู้มีส่วนร่วมในกระบวนการผลิตคุณค่าทางวัฒนธรรมของวรรณกรรมออนไลน์ในขณะที่วรรณกรรมออนไลน์จีนยังมีความเชื่อมโยงกับกระบวนการทำให้เป็นเกมทั้งในด้านการสร้างโลกเรื่องเล่ากลไกการดำเนินเรื่อง และรูปแบบการมีส่วนร่วมของผู้อ่าน ส่งผลให้การอ่านมิได้เป็นเพียงการรับเนื้อหา แต่เป็นกระบวนการที่ผู้อ่านมีส่วนร่วมในการตีความและสร้างประสบการณ์กับตัวบทอย่างต่อเนื่อง (Y. Wang, 2021) ลักษณะดังกล่าวอาจเอื้อต่อการสร้างความผูกพันกับตัวบทและการก่อตัวของชุมชนผู้อ่านในบริบทข้ามวัฒนธรรม

Ouyang (2019b) ยังเน้นว่าวรรณกรรมออนไลน์จีนควรถูกวิเคราะห์ผ่านกรอบการวิพากษ์เชิงวรรณกรรมและวัฒนธรรมมากกว่าการจำกัดความในฐานะเครื่องมือเชิงนโยบายเพียงอย่างเดียว ในทำนองเดียวกัน Andisi (2022) เสนอว่าวรรณกรรมออนไลน์เป็นพื้นที่ที่วัฒนธรรมยอดนิยมและวัฒนธรรมกระแสหลักหลอมรวมเข้าด้วยกันอย่างยืดหยุ่น ส่งผลให้ตัวบทสามารถเข้าถึงผู้อ่านหลากหลายกลุ่มโดยไม่จำเป็นต้องอาศัยการชี้นำโดยตรงจากรัฐ

ดังนั้นภายใต้กรอบการวิเคราะห์วัฒนธรรมร่วมสมัยวรรณกรรมออนไลน์จีนที่เผยแพร่ออกสู่ต่างประเทศควรถูกมองว่าเป็นผลของปฏิสัมพันธ์ระหว่างเทคโนโลยี แพลตฟอร์ม วัฒนธรรมการมีส่วนร่วม และวาทกรรมของรัฐ มากกว่าจะเป็นเพียงเครื่องมือของนโยบายวัฒนธรรมแบบบนลงล่าง การทำความเข้าใจพลวัตนี้จึงสำคัญต่อการวิเคราะห์วรรณกรรมออนไลน์จีนในสังคมไทย ซึ่งเป็นพื้นที่ที่ผู้อ่านท้องถิ่นรับรู้ ตีความ และปรับความหมายของวัฒนธรรมจีนร่วมสมัย

การบูรณาการนโยบายวัฒนธรรมกับแพลตฟอร์มวรรณกรรมออนไลน์จีน: จากการส่งออกวัฒนธรรมแบบรัฐนำสู่กลไกซอฟต์พาวเวอร์เชิงฐานราก

การขยายตัวของวรรณกรรมออนไลน์จีนในเวทีนานาชาติสะท้อนการเปลี่ยนแปลงเชิงโครงสร้างของการดำเนินนโยบายวัฒนธรรมจีนจากรูปแบบการส่งออกวัฒนธรรมที่นำโดยรัฐไปสู่รูปแบบที่อาศัยแพลตฟอร์มดิจิทัลและกลไกตลาดเป็นตัวขับเคลื่อนหลักภายใต้กรอบแนวคิดการเผยแพร่วัฒนธรรมสู่ต่างประเทศ วรรณกรรมออนไลน์ไม่ได้ถูกกำหนดบทบาทในฐานะโครงการเชิงอุดมการณ์โดยตรง แต่ถูกผนวกรวมเข้ากับระบบเศรษฐกิจดิจิทัลและการบริโภควัฒนธรรมร่วมสมัยในระดับฐานราก

รายงานเชิงวิเคราะห์ China’s online literature expands overseas readership in cultural export push ของสำนักข่าว Reuters (2025) อธิบายการเผยแพร่วรรณกรรมออนไลน์จีนสู่ตลาดโลกขับเคลื่อนผ่านแพลตฟอร์มเชิงพาณิชย์ เช่น Qidian (起点), Yuewen Group และ WebNovel โดยเทคโนโลยี AI และระบบแปลภาษาช่วยลดข้อจำกัดด้านภาษาและขยายฐานผู้อ่านต่างประเทศ ปรากฏการณ์ดังกล่าวสอดคล้องกับ Ouyang (2019b) ที่อธิบายว่า วรรณกรรมออนไลน์จีนได้พัฒนาจากการสร้างสรรค์บนอินเทอร์เน็ตไปสู่อุตสาหกรรมวัฒนธรรมที่เชื่อมโยงผู้เขียน ผู้อ่าน แพลตฟอร์ม และตลาดเข้าด้วยกัน แพลตฟอร์มเหล่านี้จึงมิได้เป็นเพียงช่องทางเผยแพร่เนื้อหา แต่ยังเป็นพื้นที่ที่เรื่องเล่าเกี่ยวกับจีนถูกถ่ายทอดผ่านความบันเทิงและการมีส่วนร่วมของผู้อ่าน ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดซอฟต์พาวเวอร์ที่เน้นแรงดึงดูดและการยอมรับโดยสมัครใจ (Nye, 2004)

ข้อมูลจากสมุดปกขาววรรณกรรมออนไลน์ของจีน《2022 中国网络文学蓝皮书》ซึ่งอ้างโดย Xinhua (2023a) ระบุว่าภายในปี 2022 มีผลงานวรรณกรรมออนไลน์จีนมากกว่า 16,000 เรื่องได้รับการเผยแพร่สู่ตลาดต่างประเทศ ส่งผลให้สถานะของวรรณกรรมออนไลน์จีนค่อยๆ เปลี่ยนจากวัฒนธรรมมวลชนไปสู่การเป็นทุนเชิงสัญลักษณ์ และนามบัตรทางวัฒนธรรมของจีนในเวทีโลก อย่างไรก็ตาม กระบวนการดังกล่าวไม่ได้สะท้อนการควบคุมวาทกรรมโดยรัฐโดยตรงแต่เป็นผลของการทำงานร่วมกันระหว่างโครงสร้างแพลตฟอร์มกลไกตลาดและการมีส่วนร่วมของผู้ใช้ซึ่งร่วมกันกำหนดทิศทางของการเผยแพร่วัฒนธรรมจีนในบริบทข้ามชาติ

Xinhua (2023b) ยังเสนอว่าวรรณกรรมออนไลน์จีนได้สร้างเลนส์การรับรู้แบบใหม่ให้แก่ผู้อ่านต่างชาติในการทำความเข้าใจจีนผ่านเรื่องเล่าที่เชื่อมโยงกับชีวิตประจำวัน ความรัก การต่อสู้ การเติบโตและโลกแฟนตาซี มากกว่าการนำเสนอจีนผ่านวาทกรรมรัฐชาติแบบดั้งเดิม ในมิตินี้วรรณกรรมออนไลน์ทำงานผ่านอำนาจเชิงวาทกรรม โดยอาศัยกระบวนการผลิตความหมายและการจัดวางกรอบการรับรู้บางประการให้ถูกยอมรับในฐานะความเป็นปกติอย่างค่อยเป็นค่อยไปผ่านการมีส่วนร่วมของผู้อ่านในชีวิตประจำวัน

ขณะเดียวกัน Xu (2023) ชี้ให้เห็นว่าวรรณกรรมออนไลน์จีนได้กลายเป็นสะพานเชื่อมการแลกเปลี่ยนทางวัฒนธรรมโดยอาศัยระบบนิเวศของแพลตฟอร์มดิจิทัลและอุตสาหกรรมวัฒนธรรมที่ช่วยให้เรื่องเล่าของจีนเข้าถึงผู้อ่านทั่วโลก กระบวนการดังกล่าวมิได้เกิดจากการสื่อสารแบบบนลงล่างเพียงอย่างเดียว แต่ยังขับเคลื่อนผ่านการมีส่วนร่วมของผู้อ่าน ชุมชนออนไลน์ และการต่อยอดทรัพย์สินทางปัญญาข้ามสื่อ ซึ่งร่วมกันสร้างการยอมรับและขยายอิทธิพลของวัฒนธรรมจีนในระดับนานาชาติ

ในบริบทของประเทศไทยวรรณกรรมออนไลน์จีนที่เผยแพร่ผ่านแพลตฟอร์มดิจิทัลได้เปิดพื้นที่ใหม่ของการแลกเปลี่ยนและผสมผสานทางวัฒนธรรม โดยผู้อ่าน นักแปลอาสาและชุมชนออนไลน์ทำหน้าที่เป็นตัวกลางในการคัดเลือก ตีความ และปรับแปลงเรื่องเล่าจีนให้สอดคล้องกับบริบทท้องถิ่น กระบวนการดังกล่าวสะท้อนให้เห็นว่า ซอฟต์พาวเวอร์ของจีนไม่ได้ขับเคลื่อนผ่านนโยบายรัฐเพียงอย่างเดียว แต่ยังเกิดจากการยอมรับ การมีส่วนร่วม และการร่วมสร้างความหมายของผู้บริโภควัฒนธรรมในระดับฐานราก

ในด้านมิติวัฒนธรรมการมีส่วนร่วมและการก่อรูปเรื่องเล่าจีนในยุคแพลตฟอร์ม สำหรับประเทศไทย การเผยแพร่วรรณกรรมออนไลน์จีนผ่านแพลตฟอร์มดิจิทัลได้สร้างพื้นที่ใหม่ของการแลกเปลี่ยนทางวัฒนธรรม โดยผู้อ่าน นักแปลอาสา และชุมชนออนไลน์มีบทบาทในการคัดเลือก ตีความ และปรับแปลง เนื้อหาให้สอดคล้องกับบริบทท้องถิ่น กระบวนการดังกล่าวสะท้อนว่า วรรณกรรมออนไลน์จีน มิได้เป็นเพียงสื่อบันเทิงหรือผลผลิตของเทคโนโลยี

แต่ยังเป็นกลไกสำคัญของการสื่อสารวัฒนธรรมและการสร้างซอฟต์พาวเวอร์ผ่านการมีส่วนร่วมของผู้บริโภควัฒนธรรมในบริบทข้ามชาติ สะท้อนการบูรณาการระหว่างทุนเชิงสัญลักษณ์วัฒนธรรมแบบมีส่วนร่วมและเศรษฐกิจสร้างสรรค์ ผ่านการพัฒนาเนื้อหาไปสู่ทรัพย์สินทางปัญญาในรูปแบบภาพยนตร์ ซีรีส์ เกมและแอนิเมชัน การขยายตัวดังกล่าวไม่ได้เป็นเพียงกระบวนการเชิงพาณิชย์ แต่ยังมีนัยต่อการกำหนดกรอบการรับรู้และจินตนาการเกี่ยวกับจีนในเวทีนานาชาติ โดยเฉพาะเมื่อเทคโนโลยีดิจิทัลและระบบการแปลอัตโนมัติช่วยลดอุปสรรคทางภาษาและเร่งการไหลเวียนของเรื่องเล่า อย่างกรณีในหนังสือ 罗曼蒂克2.0 : 女性向”网络文化中的亲密关系ศึกษาวัฒนธรรมออนไลน์ที่มุ่งสู่ผู้บริโภคหญิง ครอบคลุมวรรณกรรมและละครออนไลน์แนวความรัก ชุมชนแฟนคลับ งานสร้างสรรค์ของแฟน และเกมมือถือสำหรับผู้หญิง ผู้เขียนวิเคราะห์ว่าเทคโนโลยีดิจิทัลและกลไกตลาดทำให้ความสัมพันธ์ใกล้ชิดถูกสร้างขึ้นใหม่ในลักษณะเสมือนจริงและเชิงพาณิชย์พร้อมเสนอแนวคิดคุณลักษณะทางเพศเสมือน เพื่ออธิบายการประกอบสร้างตัวละครและความปรารถนาในพื้นที่ออนไลน์ งานชิ้นนี้จึงช่วยให้เข้าใจว่าวรรณกรรมออนไลน์มิได้เป็นเพียงตัวบทเพื่อความบันเทิง แต่เป็นพื้นที่ที่ผู้อ่านมีส่วนสร้างอารมณ์ ความสัมพันธ์ และความหมายทางวัฒนธรรมภายใต้เงื่อนไขของแพลตฟอร์มดิจิทัล (Gao, 2022)

ดังนั้นวรรณกรรมออนไลน์จีนในกรอบวัฒนธรรมร่วมสมัยจึงควรถูกทำความเข้าใจในฐานะกระบวนการทางวัฒนธรรมที่เชื่อมโยงแพลตฟอร์มการผลิตเรื่องเล่าและการรับรู้ของผู้อ่านเข้าด้วยกันอย่างพลวัตมากกว่าการมองเป็นเพียงเครื่องมือของนโยบายหรือผลผลิตของเทคโนโลยีดิจิทัลเพียงอย่างเดียว การวิเคราะห์ดังกล่าวช่วยเปิดพื้นที่ให้เข้าใจบทบาทของเรื่องเล่าจีนในโลกยุคแพลตฟอร์มดิจิทัลและความหมายของการสื่อสารวัฒนธรรมจีนในบริบทข้ามชาติอย่างรอบด้าน

การสื่อสารข้ามวัฒนธรรมผ่านวรรณกรรมออนไลน์จีนในมิติจีนศึกษา

การเผยแพร่วรรณกรรมออนไลน์จีนในประเทศไทยมีลักษณะเด่น 3 ประการ ได้แก่ (1) ความหลากหลายของเนื้อหา (2) การขยายตัวของแพลตฟอร์มดิจิทัล และ (3) การเพิ่มขึ้นของผู้อ่านวัยรุ่นและคนรุ่นใหม่ สะท้อนให้เห็นว่าวรรณกรรมออนไลน์จีนได้ปรับตัวจากการเป็นพื้นที่ผลิตงานเขียนภายในประเทศสู่การเป็นสื่อกลางของการสื่อสารข้ามวัฒนธรรม ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ (Shao, 2018) อธิบายว่า ความนิยมของวรรณกรรมออนไลน์เกิดจากปฏิสัมพันธ์ระหว่างตัวบท ผู้อ่าน และชุมชนออนไลน์ มากกว่าการกำกับของสถาบันวรรณกรรมแบบดั้งเดิม

ในบริบทประเทศไทย ความนิยมของวรรณกรรมออนไลน์จีนมิได้เกิดจากการอ่านเพียงอย่างเดียว แต่เชื่อมโยงกับซีรีส์ แอนิเมชัน เกม และวัฒนธรรมแฟน ทำให้เรื่องเล่าจีนถูกถ่ายทอดผ่านสื่อหลากหลายรูปแบบและได้รับการตีความใหม่ตามบริบทของผู้รับสารไทย ปรากฏการณ์ดังกล่าวสอดคล้องกับข้อเสนอของ Ouyang (2019a) ที่มองว่าวรรณกรรมออนไลน์จีนได้พัฒนาเป็นระบบวัฒนธรรมร่วมสมัยที่เอื้อต่อการเคลื่อนย้ายเรื่องเล่าข้ามพรมแดนและการสร้างปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้เขียนกับผู้อ่าน

อย่างไรก็ตามการสื่อสารข้ามวัฒนธรรมยังเผชิญข้อจำกัดด้านคุณภาพการแปล การถ่ายทอดบริบททางวัฒนธรรม และการคุ้มครองลิขสิทธิ์ ซึ่งส่งผลต่อการทำความเข้าใจและการรับรู้วรรณกรรมออนไลน์จีนในสังคมไทย Chen (2020) สะท้อนว่าความสำเร็จของวรรณกรรมออนไลน์จีนในต่างประเทศมิได้ขึ้นอยู่กับความนิยมของเนื้อหาเพียงอย่างเดียว แต่ยังขึ้นอยู่กับคุณภาพของการสื่อสารข้ามวัฒนธรรมและระบบนิเวศของแพลตฟอร์มที่เชื่อมโยงผู้ผลิต ผู้แปล และผู้อ่านเข้าด้วยกันในระบบการผลิตและการเผยแพร่

บทสรุป

วรรณกรรมออนไลน์จีนในสังคมไทยสะท้อนรูปแบบใหม่ของการเผยแพร่วัฒนธรรมจีนสู่ต่างประเทศภายใต้ยุคแพลตฟอร์มซึ่งไม่ได้เป็นเพียงกระบวนการส่งออกวัฒนธรรมจากจีนสู่ต่างประเทศ แต่เป็นกระบวนการปฏิสัมพันธ์ระหว่างแพลตฟอร์มดิจิทัล การแปล เนื้อหา และการรับรู้ของผู้อ่านไทย ภายใต้บริบทของวัฒนธรรมร่วมสมัยและสังคมเครือข่าย ความนิยมของวรรณกรรมออนไลน์จีนจึงเกิดจากการมีส่วนร่วมของผู้อ่าน นักแปล และชุมชนออนไลน์ในการตีความ ปรับใช้ และสร้างความหมายใหม่ให้กับเรื่องเล่าจีนในบริบทท้องถิ่น

การเผยแพร่วรรณกรรมออนไลน์จีนในประเทศไทยมีลักษณะเป็นการปรับความหมายทางวัฒนธรรมมากกว่าการถ่ายทอดวัฒนธรรมแบบทางเดียว ผู้อ่านไทยไม่ได้เป็นเพียงผู้รับสาร แต่เป็นผู้ร่วมสร้างความหมายผ่านการอ่าน การวิจารณ์ การแปล การคอสเพลย์ และการสร้างชุมชนแฟน ส่งผลให้วรรณกรรมออนไลน์จีนกลายเป็นส่วนหนึ่งของวัฒนธรรมสมัยนิยมร่วมสมัยในสังคมไทย แนวคิดดังกล่าวช่วยขยายมุมมองการศึกษาการเผยแพร่วัฒนธรรมจีนจากกรอบการส่งออกวัฒนธรรมไปสู่กรอบการเจรจาและการสร้างความหมายร่วมทางวัฒนธรรม

ในเชิงการประยุกต์ใช้ผลการศึกษาชี้ให้เห็นว่าการส่งเสริมการเผยแพร่วัฒนธรรมจีนในต่างประเทศควรให้ความสำคัญกับคุณภาพการแปล การพัฒนานักแปลมืออาชีพ การคุ้มครองลิขสิทธิ์ และการสนับสนุนชุมชนผู้อ่านมากกว่าการมุ่งเพิ่มปริมาณการเผยแพร่เพียงอย่างเดียว เนื่องจากปัจจัยเหล่านี้เป็นกลไกสำคัญที่ส่งผลต่อการยอมรับและความยั่งยืนของซอฟต์พาวเวอร์ทางวัฒนธรรมในระยะยาว

นอกจากนี้การศึกษาวรรณกรรมออนไลน์จีนในอนาคตควรขยายไปสู่การเปรียบเทียบกับประเทศอื่นในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้เพื่อทำความเข้าใจความแตกต่างของกระบวนการรับรู้ การแปล และการสร้างความหมายของวัฒนธรรมจีนในบริบทข้ามชาติ อันจะช่วยเติมเต็มองค์ความรู้ด้านจีนศึกษาร่วมสมัยและการสื่อสารวัฒนธรรมในยุคดิจิทัลได้อย่างเป็นระบบมากยิ่งขึ้นในด้านมิติของเศรษฐกิจสร้างสรรค์ วรรณกรรมออนไลน์จีนได้พัฒนาเป็นแหล่งต้นน้ำของอุตสาหกรรมทรัพย์สินทางปัญญาที่เชื่อมโยงการเขียน การอ่านกับการดัดแปลงข้ามสื่อเข้าด้วยกันทั้งในรูปแบบซีรีส์ ภาพยนตร์ เกมและสื่อดิจิทัลอื่นๆ การขยายตัวทางเศรษฐกิจดังกล่าวมีส่วนเสริมสร้างอิทธิพลทางวัฒนธรรมของจีนในเวทีนานาชาติ อย่างไรก็ตาม มูลค่าทางเศรษฐกิจไม่ได้แปรผันเป็นความยอมรับทางวัฒนธรรมโดยอัตโนมัติ แต่ปราศจากการกำกับด้านคุณภาพ การคุ้มครองลิขสิทธิ์และจริยธรรมการเผยแพร่ กลไกของระบบแพลตฟอร์มก็อาจย้อนกลับมาบั่นทอนความน่าเชื่อถือของยุทธศาสตร์และการเผยแพร่วัฒนธรรมสู่ต่างประเทศ

เอกสารอ้างอิง

Andisi Chenfeng. (2022). *Life like barnyard grass: An introduction to internet literature* [生如稗草：网络文学导读]. Baihua Literature and Art Publishing House.

Bourdieu, P. (1993). *The field of cultural production: Essays on art and literature* (R. Johnson, Ed.). Columbia University Press

Castells, M. (2010). *The rise of the network society* (2nd ed.). Blackwell. https://doi.org/10.1002/9781444319514

Chen, D. (2020). *The transformation of literature in the Internet age* [网络时代的文学转向]. China Social Sciences Press.

China Writers Association Network Literature Center. (2024). 2023 *China online literature blue book* [2023中国网络文学蓝皮书]. Literary Gazette.

China Writers Association Network Literature Center. (2025). *China online literature international communication report (2025)*. China Writers Association. https://www.chinawriter.com.cn/n1/2025/0926/c403993-40572822.html

Chu, H. (2019). *Storytellers and dream factories: Technology, law, and the production of internet literature*. Social Sciences Academic Press.

Gao, H. (2022). *Romantic 2.0: Intimate relationships in female-oriented online culture*. China Federation of Literary and Art Circles Publishing House.

Jenkins, H. (2006). *Convergence culture: Where old and new media collide*. New York University Press.

Liu, Z. (2019, February 28). *Chinese web novels find fans in Thailand, inspire cosplay.Global Times*. https://www.globaltimes.cn/content/1140502.shtml

Ma, J. (2008). *Writing in the screen-reading era*. China Workers Press.

Nye, J. S. (2004). *Soft power: The means to success in world politics*. Public Affairs.

Ouyang, Y. (Ed.). (2019a). *Twenty years of Chinese internet literature* (1998–2018) [中国网络文学二十年（1998–2018)]. Jiangsu Phoenix Literature and Art Publishing House.

Ouyang, Y. (Ed.). (2019b). *Theory and practice of internet literature criticism* [网络文学批评理论与实践]. China Social Sciences Press.

Reuters. (2025, June 17). *China's online literature expands overseas readership in cultural export push*. Reuters.

Shao, Y. (Ed.). (2016). *Interpretations of classics of internet literature* [网络文学经典解读]. Peking University Press.

Shao, Y. (Ed.). (2018). *Breaking barriers: Keywords of internet culture* [破壁书：网络文化关键词]. SDX Joint Publishing Company.

Shao, Y., & Xiao, Y. (Eds.). (2020). *Founders speak: Interviews with the founders of internet literature websites* [创始者说：网络文学网站创始人访谈录]. Peking University Press.

Wang, X. (2015). *Principles of internet literature creation* [网络文学创作原理]. Renmin University of China Press.

Wang, Y. (2021). *Coding a new world: The gamification dimension of internet literature* [编码新世界：游戏化向度的网络文学]. China Federation of Literary and Art Circles Publishing House.

Xu, L. (2023, April 11). *Online literature a bridge for cultural exchanges : Report.GlobalTimes.* https://www.globaltimes.cn/page/202304/1288909.shtml

Xinhua. (2023a, March 13). *Online literature offers new worldwide lens for China's stories of past, present. China Daily*.https://global.chinadaily.com.cn/a/202303/13/WS640ee0aca31057c47ebb42ec.html

Xinhua. (2023b, April 10). Over 16,000 *Chinese online literary works have entered overseas markets: Report*. China.org.cn.

Xinhua. (2025, September 26). *Chinese online literature draws about 200 million active overseas readers: Report.* People's Daily Online. https://en.people.cn/n3/2025/0926/c90000-20371852.html

Yu, J. (2014). *100 keywords of internet literature* [网络文学关键词100]. Central Compilation and Translation Press.

10

Multilingual Talent Development in Chinese Universities under the Belt and Road Initiative: Educational Planning and Curriculum Transformation

Bei Lu Vichaya Lipipun and Chatwarun Angasinha



Multilingual Talent Development in Chinese Universities under the Belt and Road Initiative: Educational Planning and Curriculum Transformation

Bei Lu[1] Vichaya Lipipun[2] and Chatwarun Angasinha[3]

[1]College of Leadership and Social Innovation, Rangsit University, Pathum Thani 12000, Thailand
e-mail : 897956753@qq.com

[2]College of Leadership and Social Innovation, Rangsit University, Pathum Thani 12000, Thailand
e-mail : tai.vlipipun@gmail.com

[3]College of Leadership and Social Innovation, Rangsit University, Pathum Thani 12000, Thailand
e-mail : chattrsu@gmail.com

Received : March 15, 2026 Revised : June 4, 2026 Accepted : June 11, 2026

Abstract

This study aims to examine the current situation of foreign language education planning in Chinese universities within the context of the Belt and Road Initiative and to propose strategies for improving multilingual talent development. The research employed a qualitative approach through document analysis and in-depth interviews with policymakers, foreign language instructors, students, and enterprise representatives. A total of 4 policymakers, 4 foreign language instructors, 5 students, and 3 enterprise representatives were selected using purposive sampling, covering five language areas including English, Russian, Korean, Thai, and Arabic (see Research Methodology section for details). The findings indicated that foreign language education planning in many universities still focused primarily on English, while the development of non-common languages remained limited. In addition, the shortage of qualified teachers and the weak connection between curriculum design and industrial needs reduced the effectiveness of language education. The evaluation system also emphasized theoretical knowledge rather than practical intercultural communication skills. In response to the above problems, this study set three interrelated research objectives. The study suggests strengthening

multilingual education policies, promoting interdisciplinary curricula combining language and professional knowledge, and enhancing cooperation between universities and industries. These strategies can support the cultivation of multilingual and intercultural talents required for international cooperation under the Belt and Road Initiative.

Keywords : Belt and Road Initiative; Foreign Language Education; Multilingual Education; Intercultural Competence; Curriculum Reform

Introduction

The Belt and Road Initiative, proposed in 2013, encompasses five key pillars including policy coordination and people-to-people bonds (Chen, 2020, p.19). Within this framework, language has emerged as a vital strategic resource for international cooperation. The initiative spans 65 countries and regions with 53 official languages (Gu & Chen, 2017, p.64), profoundly impacting China's traditionally English-centered foreign language education system. However, China's foreign language education planning faces significant challenges: the talent pool remains homogeneous with a shortage of versatile international talents (Fan & Dang, 2023, p.43); there is no national-level macro-planning or dedicated language planning agency (Huang, 2022, p.156); and despite nearly 3,000 foreign language majors offered, non-mainstream language and multidisciplinary professionals remain critically scarce due to inadequate planning (Jiang & Yang, 2020, p.1). Meanwhile, enterprises increasingly demand multilingual capabilities, particularly composite talents proficient in non-mainstream languages relevant to Belt and Road countries (Zheng et al., 2020, p.97). Against this backdrop, this study examines the current state, challenges, and optimization pathways for foreign language education planning in Chinese universities under the Belt and Road Initiative.

Literature Review

Since the "Belt and Road" initiative was proposed, foreign language education, as an important part of supporting the country's opening-up strategy, has received extensive attention in the research of language policy, talent cultivation, and curriculum system. In this study, the researchers will systematically sort out

the relevant research results from four aspects: (1) the theory of language education planning, (2) foreign language education policy under the "Belt and Road" Initiative, (3) foreign language education planning research, and (4) foreign language education planning research under the "Belt and Road" Initiative, in order to provide theoretical support and identify key entry points for investigation.

Theory of Language Education Planning

Language education planning is an important part of language planning, which mainly studies the language planning problems in education, including not only the planning work of language education in the traditional sense, but also the language planning problems in education, such as the teaching language planning of the school curriculum, the language planning of the teaching materials, and the language environment (Shen & Xia, 2018, p.38). Cooper (1989) points out that language planning must pay attention to the planning of human language acquisition and educational activities, of which language education is a core goal that cannot be ignored. Kaplan & Baldauf constructed a systematic framework for language education planning, proposing that language education involves key components such as acquisition planning, curriculum development, teaching materials and methodology, teacher training, resource allocation, and evaluation mechanisms (Kaplan & Baldauf, 2003, p.202). The model emphasizes the dual goals of education policy, for example, setting standards through policy and meeting diverse language needs through cultivation, reflecting the structural and systematic nature of language education planning (Shen, 2017, p.11).

Foreign Language Education Policy under the "Belt and Road" Initiative

Since its inception, the "Belt and Road" initiative, as an important strategy for China's opening up and international cooperation, has had as one of its core objectives to enhance cooperation and exchange between China and the countries along the route at many levels, including the economy, culture, and education. Language, as the foundation of cultural exchange, is particularly important in the Belt and Road Initiative. For this reason, the Chinese government has repeatedly emphasized the importance of language education in its policy documents, and has put forward a series of policies and measures for foreign language education to

support the implementation of the Belt and Road Initiative. For example, *Vision and Action for Promoting the Construction of the Silk Road Economic Belt and the 21st Century Maritime Silk Road (National Development and Reform Commission, Ministry of Foreign Affairs, & Ministry of Commerce, 2015)* emphasizes that language interoperability and multilingual education are the basis for cultural exchanges; *Promoting the Belt and Road Initiative in Education (Ministry of Education, 2016)* make it clear that colleges and universities should increase the number of courses in *non-common languages* and carry out international cooperation; *Opinions of the General Office of the State Council on comprehensively strengthening the work of spoken and written Chinese for a new era (General Office of the State Council, 2020)* strengthens the role of language policy in supporting national strategies from a macro perspective. All these policies point out the fundamental role of language education in serving the construction of "Belt and Road".

Research Methodology

Research Design

This study employed a qualitative research approach aimed at achieving three objectives: first, to investigate the current situation of foreign language education planning in Chinese universities within the context of the Belt and Road Initiative; second, to identify the major problems and constraints confronting multilingual talent development; and third, to propose corresponding optimization pathways and improvement strategies. The research design primarily consisted of two components: document analysis and semi-structured interviews.

Research Scope and Sample

First, through document analysis, the study systematically reviewed existing research findings on language education planning, public policy implementation, and foreign language education policies under the Belt and Road Initiative from both domestic and international sources, thereby constructing the theoretical foundation and analytical framework for this research. Second, the study selected four representative applied undergraduate institutions in Jiangsu Province as case studies. A total of 16 participants were recruited using purposive sampling to conduct in-depth interviews. The participant distribution included: 4 policymakers

(college leaders and academic affairs administrators), 4 foreign language instructors covering English, Russian, Korean, Thai, and Arabic, 5 students (including both Chinese students and international students studying in China), and 3 enterprise representatives (marketing or human resources managers) engaged in Belt and Road projects. All interviews were one-on-one in-depth interviews. This study is part of a doctoral dissertation project conducted from September 2024 to January 2025.

Data Collection

Data sources included document analysis and semi-structured interviews. Documents reviewed included national and provincial policy documents and university curriculum plans. Semi-structured interviews lasting 45 to 75 minutes each were audio-recorded and transcribed verbatim, yielding approximately 280,000 Chinese characters of text. Interview topics covered foreign language program offerings, curriculum systems, faculty resources, intercultural competence cultivation, and enterprise demands for multilingual talents.

The language provision data presented in Figure 1 were compiled by the author from publicly available sources. The primary source was the Ministry of Education's official online portal for undergraduate program registration and approval records (http://www.moe.gov.cn), supplemented by the official admission and academic program websites of 168 higher education institutions in Jiangsu Province. A systematic search was conducted between September and October 2024 to identify which universities offered each foreign language as an approved undergraduate major. Only degree-granting majors formally registered with the Ministry of Education were counted; non-degree certificate programs, minor specializations, and elective language courses were excluded.

The teacher distribution data presented in Figure 2 were compiled by the author from institutional administrative records. During the on-site interview visits to the four participating universities between September 2024 and January 2025, the researcher obtained official faculty staffing statistics from the Office of Academic Affairs and/or the Department of Foreign Languages of each institution. These records provided the total number of full-time foreign language instructors

categorized by language specialization. Only full-time faculty members whose primary teaching assignment was in a foreign language program were counted; part-time instructors and guest lecturers were excluded from the statistics.

Data Analysis

Thematic analysis following Braun and Clarke (2006) was conducted through six phases: familiarization with data, generating initial codes, searching for themes, reviewing themes, defining and naming themes, and producing the report. Two researchers independently coded 20 percent of the sample, achieving an inter-coder reliability Kappa coefficient of 0.84. The remaining coding was completed through consensus.

Trustworthiness

Credibility was ensured through triangulation, which included multiple data sources and participant types, and member checking, which involved respondent validation of preliminary findings. Thick description of case contexts supported transferability. A complete audit trail of the research process ensured dependability.

Research Ethics

All participants provided informed consent. Pseudonyms and codes such as Policy Maker A and Instructor C are used throughout the manuscript to protect anonymity.

Results of the Research

The Current Situation of Foreign Language Education Planning Through thematic analysis of policy documents and in-depth interview data collected from policymakers, instructors, students, and enterprise representatives across four universities, this study reveals the structural contradictions and practical challenges confronting foreign language education planning in Chinese applied undergraduate institutions within the context of the Belt and Road Initiative.

The study reveals a structural imbalance in current university language provision, with non-common languages facing systemic developmental difficulties. As shown in Figure 1, among 168 universities in Jiangsu Province, 36 offer English

programs, while only one each offers Thai and Arabic, with Russian and Korean offered by only eight and three institutions respectively.

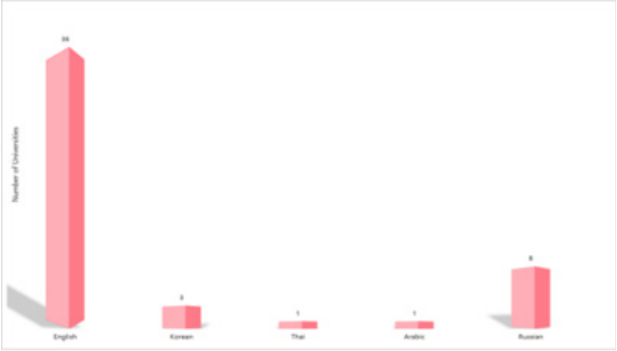


Figure 1: Number of Universities Offering Various Languages in Jiangsu Province

Source. Compiled by the author based on data retrieved from the Ministry of Education's official online portal for undergraduate program registration and approval records (http://www.moe.gov.cn), cross-checked with the publicly accessible admission and academic program websites of 168 higher education institutions in Jiangsu Province. Data were accessed and verified between September and October 2024. The count includes only institutions offering the respective language as an officially approved undergraduate major; minor programs and elective courses were not counted.

One policymaker candidly stated, "Our university's enrollment plan essentially revolves around English, because English is the language in greatest demand in the market" (Policy Maker C, 2024). This path dependency means that even when non-commonly taught language programs are established under national policy guidance, they remain marginalized in resource allocation and faculty configuration. These programs generally suffer from limited scale, weak faculty, and developmental difficulties. A Thai instructor noted that as a newly established major, Thai faced "great difficulties in faculty recruitment," particularly in finding "high-level Thai teachers capable of both teaching and research" (Instructor D, 2024). This starkly illustrates the acute contradiction between high market demand for non-commonly taught language talents and insufficient educational supply

The research further indicates that language program offerings have failed to align with regional industrial characteristics. As one policymaker reflected, "Our current curriculum follows the traditional framework and lacks clear understanding of market changes brought by the Belt and Road Initiative" (Policy Maker A, 2024). This static planning model has created a structural mismatch between language supply and regional economic development needs.

Major Problems Confronting Multilingual Talent Development

The study finds that current foreign language curriculum systems exhibit homogeneity, with a substantive lack of interdisciplinary integration. Curricula remain heavily focused on foundational language skill training, where practical knowledge essential for Belt and Road cooperation is significantly insufficiently integrated, such as international trade, engineering management, and cross-cultural business communication. An English instructor pointed out, "Our current courses mainly focus on language skill training, with very few interdisciplinary courses in areas like international relations and cross-cultural communication" (Instructor C, 2024). This "language-for-language's-sake" model results in students possessing narrow knowledge structures, hindering their ability to effectively apply language skills within specific professional contexts. Course content generally lacks in-depth exploration of target countries' national conditions, business practices, and cultural norms. A Thai language student reported, "We mainly learn grammar and translation skills in class. During my internship, I realized that even with language proficiency, communication barriers existed because I didn't understand Thai clients' business culture" (Student C, 2024). This superficial cultural understanding directly compromises students' future adaptability and effectiveness in cross-cultural work settings.

The study identifies structural shortcomings in faculty development, with a general deficiency in cross-cultural teaching capacity among instructors. University foreign language faculties exhibit a structural pattern of "English dominance" over other languages. As illustrated in Figure 2, the number of English instructors in surveyed universities far exceeds the total number of instructors for all other languages combined.

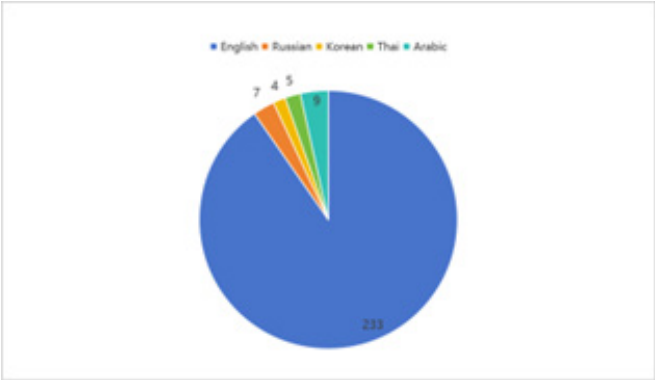


Figure 2: Distribution Ratio of Foreign Language Teachers in Four Universities in Jiangsu Province

Source. Compiled by the author from faculty staffing records and administrative statistics obtained from the Office of Academic Affairs and/or the Department of Foreign Languages at the four participating universities during the interview visits in 2024–2025.

A policymaker commented on recruiting Arabic instructors: "The recruitment threshold is high, but subsequent compensation and career development prospects fail to reflect their scarcity, discouraging many outstanding talents from coming" (Policy Maker A, 2024). This structural imbalance prevents non-commonly taught language programs from forming stable teaching teams. While most instructors possess solid language proficiency, they lack industry experience and cross-cultural teaching competence. An international instructor observed, "In my country, foreign language majors usually have company internships. Here, classroom teaching still seems based on lectures with fewer interactive sessions" (Instructor D, 2024). Systematic training opportunities for non-commonly taught language instructors and cross-cultural teaching capacity are scarce, with existing training resources predominantly focused on updating English teaching methodologies, failing to adequately support instructors' professional development needs.

The study reveals obsolescence in teaching methods and materials, which are severely detached from practical application. Traditional lecture-based methods still dominate classrooms with limited student participation in practice. An international student from Russia observed, "Here, classroom teaching seems based on lectures with fewer interactive sessions. In my country, we use role

-playing and situational simulations to improve language application skills" (Student E, 2024). Textbook content updates slowly with narrow application scenarios. Existing textbooks exhibit a tendency to prioritize Euro-American contexts over Belt and Road regions. A Russian language student noted, "Textbooks cover much Russian culture but very little about Central Asian countries' language needs and cultural backgrounds. When faced with related tasks, we feel completely at a loss" (Student B, 2024). This "cultural bias" in textbooks limits students' understanding of diverse cultures and their ability to apply language effectively in specific contexts.

The study finds that assessment systems are unidimensional, with an institutional absence of industry-education feedback mechanisms. Student evaluation relies predominantly on summative written examinations focusing on declarative knowledge such as grammar and vocabulary, lacking effective tools for assessing higher-order competencies including practical language application and cross-cultural communication skills. A policymaker admitted, "Exam content mainly consists of vocabulary, grammar, and short essay writing, with almost nothing involving language application in actual communication or cross-cultural scenarios" (Policy Maker B, 2024). This assessment orientation reinforces test-oriented learning approaches, inhibiting the development of students' comprehensive abilities. Stable feedback mechanisms for talent cultivation quality have yet to be established between universities and enterprises. An HR manager stated, "We have many specific suggestions for improving graduate performance, but we rarely have the opportunity to communicate them to universities. This lack of communication severely impacts talent training quality" (Employee B, 2024). This broken feedback loop renders university talent cultivation a relatively closed system, unable to dynamically align with external demands, ultimately resulting in the structural mismatch between educational supply and market demand.

Conclusion

This study reveals the systemic challenges confronting foreign language education planning in Chinese universities under the Belt and Road Initiative: structural imbalance in language provision, homogeneity of curriculum systems,

deficiencies in faculty capacity, obsolescence of pedagogical methods, and rigidity of evaluation mechanisms. These problems reflect the fundamental disjunction between the traditional "disciplinary paradigm" centered on language and literature and the emerging "competence paradigm" demanding language as a tool for professional application. This finding corroborates Shen's (2017) argument regarding the necessity of state intervention in language planning and aligns with Qiao's (2023) emphasis that, given the deepening trade cooperation between China and BRI-partner countries, small-language talents are increasingly required to master multiple foreign languages or possess relevant professional knowledge to accommodate frequent cross-border exchanges and linguistic integration.

Based on these findings, three levels of recommendations are proposed. At the macro policy level, national and provincial authorities should formulate key language development plans with special funds and policy preferences, establishing dynamic adjustment mechanisms to optimize language structures according to market demands. At the meso coordination level, governments should incentivize industry-education integration platforms and establish regular university-enterprise feedback mechanisms to incorporate industry standards into curriculum design. At the micro pedagogical level, universities should develop "language + X" interdisciplinary curricula integrating language training with professional knowledge in international trade, engineering management, and law. Efforts to recruit and cultivate non-commonly taught language faculty should be intensified, with teachers dispatched for overseas study or enterprise practice. Interactive teaching methods such as case teaching and project-based learning should be introduced, utilizing modern technologies to create authentic language environments. Traditional evaluation approaches should be reformed to establish diversified assessment systems emphasizing practical application abilities, with graduate tracking mechanisms forming virtuous cycles of evaluation, feedback, and improvement.

Several limitations should be acknowledged. First, the study is limited to four applied undergraduate institutions in Jiangsu Province; thus, the findings may not be directly transferable to other regions or university types. Second, as a

qualitative study, the results are not intended for statistical generalization. Third, social desirability bias may have influenced some participant responses despite assurances of anonymity. Future research may expand institutional and geographical scope, strengthen cross-national comparative studies, and explore technological transformations such as artificial intelligence in foreign language education.

References

Braun, V., & Clarke, V. (2006). Using thematic analysis in psychology. *Qualitative Research in Psychology*, *3*(2), 77-101. https://doi.org/10.1191/1478088706qp063oa

Chen, M. (2020). *Research on foreign language planning for the Belt and Road Initiative*. Foreign

Cooper, R. L. (1989). *Language planning and social change. Cambridge University Press.Language Teaching and Research Press*. https://doi.org/10.1017/CBO9780511620812

Fan, C., & Dang, Z. (2023). International talent cultivation and reform of college foreign language education under the background of the Belt and Road Initiative. *China Higher Education*, (20), 42-45.

General Office of the State Council. (2020). *Opinions of the General Office of the State Council on comprehensively strengthening the work of spoken and written Chinese for a new era (No. 30 [2020] of the General Office of the State Council). Gazette of the State Council of the People's Republic of China*. https://www.gov.cn/gongbao/content/2021/content_5661979.htm

Gu, X., & Chen, C. (2017). Strategies for foreign language education in higher vocational colleges under the background of the Belt and Road Initiative. *Chinese Vocational and Technical Education*, (1), 64–69.

Huang, C. X. (2022). An analysis of the mechanism for cultivating multilingual talents through collaborative efforts of government, enterprises, and universities. *Social Sciences in Guangxi*, (9), 155–160.

Jiang, H., & Yang, A. (2020). The Belt and Road Initiative and reform in China's foreign language education. *Foreign Language Teaching*, *41*(1),1-2. https://doi.org/10.16362/j.cnki.cn61-1023/h.2020.01.001.

Kaplan, R. B., & Baldauf, R. B., Jr. (2003). *Language and language-in-education planning in the Pacific Basin*. Kluwer Academic Publishers. https://doi.org/10.1007/978-94-017-0145-7

Ministry of Education. (2016). *Promoting the Belt and Road Initiative in education* (Document No. Jiaowai [2016] 46). http://www.moe.gov.cn/srcsite/A20/s7068/201608/t20160811_274679.html

National Development and Reform Commission, Ministry of Foreign Affairs, & Ministry of Commerce. (2015). *Vision and action for promoting the construction of the Silk Road Economic Belt and the 21st Century Maritime Silk Road*. https://www.mfa.gov.cn/web/zyxw/201503/t20150328_332173.shtml

Qiao, J., Wang, L. L., & Wang, H. (2023). An analysis of China's demand for language talents in countries along the Belt and Road. *Foreign Language Research*, *40*(4), 105-111. https://doi.org/10.13978/j.cnki.wyyj.2023.04.012

Shen, Q. (2017). China's foreign language education planning: Directions and agendas. *Foreign Languages in China*, *14*(5), 11–20. https://doi.org/10.13564/j.cnki.issn.16729382.2017.05.003.

Shen, Q., & Xia, T. (2018). Basic issues in language strategic planning for the Belt and Road Initiative. *Journal of Xinjiang Normal University (Philosophy and Social Sciences Edition)*, *39*(1), 36-43. https://doi.org/10.14100/j.cnki.65-1039/g4.2018.01.003.

Zheng, Y., Lu, Y., & Liang, W. (2020). Research on college foreign language education planning based on demand analysis under the background of the Belt and Road Initiative. *Overseas English*, (19), 95–96, 98.

แบบฟอร์มการส่งบทความตีพิมพ์ในวารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ร่มพฤกษ์

◯ บทความวิจัย ◯ บทความวิชาการ ◯ อื่น ๆ (ระบุ).....

1. ข้าพเจ้า (นาย/นาง/นางสาว).....

◯ ผู้นิพนธ์อันดับแรก ◯ ผู้ประพันธ์บรรณกิจ

2. สถานภาพทางวิชาการ

◯ ศาสตราจารย์ ◯ รองศาสตราจารย์ ◯ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ◯ อาจารย์ ◯ นักศึกษา ◯ อื่นๆ .....

3. สังกัดคณะ.....มหาวิทยาลัย .....

ที่อยู่ .....

โทรศัพท์ที่สามารถติดต่อได้ ..... อีเมล.....

4. ชื่อบทความ

(ภาษาไทย).....

(ภาษาอังกฤษ).....

กองบรรณาธิการวารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ร่มพฤกษ์มีนโยบายและเกณฑ์การรับ**พิจารณาและ ตีพิมพ์บทความซึ่งไม่อยู่ในระหว่างขั้นตอนการพิจารณาตีพิมพ์ที่ใด และไม่เคยตีพิมพ์หรือเผยแพร่ในวารสาร (Journal) หรือเอกสารรวมบทความวิชาการ (Proceedings) ใด ๆ มาก่อนหน้านี้ รวมทั้งไม่ใช่บทความวิจัยจากงานวิจัยในชั้นเรียน และไม่ใช่บทความวิจัยจากงานวิจัยสถาบัน** โดยบทความที่จะได้รับการพิจารณาตีพิมพ์ในวารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ร่มพฤกษ์ นั้นต้องผ่านการประเมินบทความจากผู้ทรงคุณวุฒิซึ่งไม่ทราบชื่อ ผู้เขียนและผู้เขียนไม่ทราบชื่อผู้ทรงคุณวุฒิ (Double Blind Peer Review) จากสาขาวิชาที่เกี่ยวข้องอย่างน้อย 3 ท่าน ทุกบทความที่ตีพิมพ์ในวารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ร่มพฤกษ์ มหาวิทยาลัยฯ สงวนลิขสิทธิ์ตาม พระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ.2537

ข้าพเจ้าขอรับรองว่าบทความที่ส่งมานี้ไม่อยู่ในระหว่างการพิจารณาตีพิมพ์ที่ใด มิได้คัดลอกจากบทความของ ผู้อื่น และรับทราบ/ยอมรับในเกณฑ์ดังกล่าวแล้ว จึงขอส่ง **1) ข้อมูลตามแบบฟอร์มการส่งบทความ 2) หลักฐานใบชำระ/โอนเงิน 3) บทความ** เข้ารับการประเมินเพื่อร่วมตีพิมพ์ในวารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ร่มพฤกษ์

..... **ลงนาม**

...../...../.....

ค่าธรรมเนียมการตีพิมพ์

วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ร่มพฤกษ์เก็บค่าธรรมเนียมการตีพิมพ์บทความของท่านเมื่อบทความผ่านการพิจารณาเบื้องต้นจากกองบรรณาธิการและเข้าสู่กระบวนการประเมิน (Review) โดยมีเงื่อนไขต่อไปนี้

1) ชำระค่าธรรมเนียมการตีพิมพ์บทความโดยแยกประเภท ดังนี้

บทความ	**นักศึกษามหาวิทยาลัยเกริก ค่าธรรมเนียมต่อ 1 บทความ**	**บุคคลทั่วไป ค่าธรรมเนียมต่อ 1 บทความ**
ภาษาไทย	3,000 บาท	4,000 บาท
ภาษาต่างประเทศ	6,000 บาท	8,000 บาท

2) ชำระ/โอนผ่าน ธนาคารกรุงไทย ชื่อบัญชี มหาวิทยาลัยเกริก เลขที่บัญชี 060-1-06501-8

3) หลังจากชำระแล้วส่งเอกสารทั้ง 3 รายการ คือ (1)ข้อมูลตามแบบฟอร์มการส่งบทความ (2)หลักฐานใบชำระ/โอนเงิน และ (3)บทความไฟล์ word มาที่ มาที่ https://so05.tci-thaijo.org/index.php/romphruekj/

4) วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ร่มพฤกษ์ไม่มีการตีพิมพ์บทความแบบเร่งด่วน (Fast track) ทุกกรณี

* หมายเหตุ : 1. ผู้เขียนไม่สามารถขอคืนค่าธรรมเนียมได้ในทุกกรณี (กรุณาศึกษารายละเอียดก่อนส่งบทความ)

2. กรุณาส่งเอกสารให้ครบถ้วน

หลักเกณฑ์และรูปแบบการเขียนบทความเพื่อตีพิมพ์ในวารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ร่มพฤกษ์

หลักเกณฑ์การเสนอบทความเพื่อตจีพิมพ์วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ร่มพฤกษ์

1) ผู้เขียนต้องชำระค่าธรรมเนียมตีพิมพ์บทความ

2) บทความที่ส่งมาต้องเขียนให้อยู่ในรูปแบบที่วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ร่มพฤกษ์กำหนดเท่านั้น

3) ผู้เขียนต้องส่งเอกสาร

3.1) แบบฟอร์มการส่งบทความ

3.2) ใบโอนเงิน (ให้แนบหลักฐานการโอนเงินมาในกระทู้ของบทความที่ส่ง)

3.3) หนังสือรับรองการสอบ (สำหรับนักศึกษามหาวิทยาลัยเกริก)

ส่งบทความมาที่ https://www.tci-thaijo.org/index.php/romphruekj/index (ระบบออนไลน์) เท่านั้น โดยจะไม่รับพิจารณาบทความที่ส่งทางอีเมล ไปรษณีย์ หรือช่องทางอื่น ๆ

4) ระยะเวลาที่ใช้ในกระบวนการตั้งแต่รับบทความจนผู้ทรงคุณวุฒิประเมินบทความเสร็จโดยประมาณคือ 75 วัน

5) ผู้เขียนจะได้รับหนังสือตอบรับการพิมพ์เมื่อกองบรรณาธิการได้รับบทความที่ผู้เขียนแก้ไขตามข้อเสนอแนะจากผู้ทรงคุณวุฒิหลังจากการประเมินแล้วเท่านั้น

6) ขอสงวนสิทธิ์ในการพิจารณาเฉพาะบทความที่ส่งตามเงื่อนไขนี้เท่านั้น

เงื่อนไขการส่งบทความเสนอขอรับการประเมินเพื่อตีพิมพ์ในวารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ร่มพฤกษ์

1. เป็นบทความทางด้านมนุษยศาสตรและสังคมศาสตร์ Sub areas : การบริหารการจัดการ สังคมศาสตร์ นิติศาสตร์ นิเทศศาสตร์ และศิลปศาสตร์
2. ต้องเป็นบทความที่ไม่เคยตีพิมพ์หรือเผยแพร่ที่ใดมาก่อน รวมถึงไม่อยู่ระหว่างขั้นตอนการพิจารณาตีพิมพ์ที่ใด
3. ผู้เขียนจะต้องส่งต้นฉบับเป็นไฟล์อิเล็กทรอนิกส์ โดย
   - พิมพ์ลงในโปรแกรม Microsoft word ความยาวไม่เกิน 15 หน้า(A4)
   - อักษร Cordia New /ขนาดอักษร 16 point (ทั้งภาษาไทยและอังกฤษ)
   - กำหนดระยะขอบกระดาษทั้ง 4 ด้าน คือ 2.54 เซนติเมตร หรือ 1 นิ้ว (ขอบบน ซ้าย ขวา และล่าง)
4. รูปแบบการเขียนบทความ ควรเขียนเชิงพรรณนาความ หากเป็นบทความที่มาจากงานวิจัยต้องเป็นการเขียนใหม่ โดยนำประเด็นสำคัญมานำเสนอ และใช้รูปแบบการเขียนที่ไม่ใช่เป็นการย่อมาจากงานวิจัย

1.ชื่อบทความ ภาษาไทย และภาษาอังกฤษ
2.ชื่อผู้เขียน ภาษาไทย และภาษาอังกฤษ
3.บทคัดย่อ ภาษาไทย และภาษาอังกฤษ
4.คำสำคัญ ภาษาไทย และภาษาอังกฤษ (3-5คำใช้เครื่องหมาย semicolon (;)คั่น ระหว่างคำ)
5. ที่มาและความสำคัญของปัญหา
6.วัตถุประสงค์ / แนวคิดทฤษฎี ทบทวนวรรณกรรม และกรอบแนวคิด (งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง)
7.วิธีการวิจัย (ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง วิธีการเก็บและการวิเคราะห์ข้อมูล)
8.ผลการวิจัย (ผลที่ได้จากการวิจัย อาจแสดงภาพหรือตารางที่สำคัญประกอบอธิบายผลการวิจัย)
9.บทสรุป (สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ)
10.เอกสารอ้างอิง (วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ร่มพฤกษ์ ใช้รูปแบบ APA 7th)

บทความวิชาการ ควรประกอบด้วยหัวข้อดังนี้ (ไม่ต้องใส่ตัวเลขหน้าหัวข้อในบทความ)

1.ชื่อบทความ ภาษาไทย และภาษาอังกฤษ
2.ชื่อผู้เขียน ภาษาไทย และภาษาอังกฤษ
3.บทคัดย่อ ภาษาไทย และภาษาอังกฤษ (แต่ละภาษา มีความยาวไม่เกิน 1 หน้า A4 หรือไม่เกิน 350 คำ)
4.คำสำคัญ ภาษาไทย และภาษาอังกฤษ (3-5 คำ ใช้ เครื่องหมาย semicolon (;) คั่น ระหว่างคำ)
5.บทนำ (ที่มา หรือ ความสำคัญของบทความที่ต้องการนำเสนอ)
6.เนื้อหา (ผู้เขียนนำเสนอหัวข้อสำคัญที่เกี่ยวข้องประกอบบทความที่นำเสนอ)
7.บทสรุป (สรุปประเด็นสำคัญที่ได้นำเสนอจากบทความ โดยสรุปท้ายบทความอาจตั้งประเด็นคำถาม หรือการสร้างความต้องการให้ผู้อ่านคิดค้นหาคำตอบใหม่ๆ)
8.เอกสารอ้างอิง (วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ร่มพฤกษ์ APA 7th)

5. สำหรับบทความบทความปริทัศน์ - บทวิจารณ์หนังสือ ผู้เขียนจะต้องแจ้งแหล่งที่มาโดยละเอียด

6. **วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ร่มพฤกษ์ *ขอสงวนสิทธิ์* ในการรับพิจารณาบทความ** กรณี

6.1 การใช้อีเมลและหมายเลขโทรศัพท์ของผู้อื่นในการส่งบทความ

6.2 ไม่รับพิจารณาบทความวิจัยในชั้นเรียนและบทความจากงานวิจัยสถาบัน

6.3 รับพิจารณาบทความที่เขียนตามรูปแบบของวารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ร่มพฤกษ์ เท่านั้น

6.4 รับพิจารณาบทความผ่านระบบ ThaiJO [https://so05.tci-thaijo.org/index.php/romphruekj] เท่านั้น

การเขียนเชิงอรรถ เป็นการเขียนข้อความที่บอกแหล่งที่มาของอัญประภาษหรืออัญพจน์ อาจเป็นรายละเอียดเพิ่มเติมข้อความบางแห่งในรายงานตำแหน่งของเชิงอรรถให้เขียนไว้ท้ายหน้ากระดาษแต่ละหน้าโดยเว้นห่างจากข้อความในส่วนเนื้อเรื่องพอสมควร และมีเส้นขีดคั่นเพื่อมิให้ปะปนกับเนื้อเรื่อง ดังตัวอย่างต่อไปนี้

- เชิงอรรถโยง (Gross - Reference) คือ การเขียนเพื่อเชื่อมโยงเนื้อหาให้ผู้อ่านสามารถดูหรืออ่านเพิ่มเติมเพื่อความเข้าใจที่ชัดเจนยิ่งขึ้น โดยมีลักษณะการเขียนดังนี้

.....ในการปฏิบัติหน้าที่ และการทำงานในหน่วยงานต่างๆ อันจะก่อให้เกิดประสิทธิภาพและผลงานที่ดีแล้วจะต้องมีการบริหารองค์กรที่ดี นั้นหมายความว่า การดำเนินการจะต้องยึดหลักการบริหารงาน[1]

.....

[1] ดูรายละเอียดเพิ่มเติม เรื่อง หลักการบริหารงาน บทที่ 4 หน้า 75.

- เชิงอรรถอธิบาย (Content Footnote) เชิงอรรถเสริมความที่เป็นข้อความอธิบายขยายความเพิ่มเติมจากเนื้อหาของรายงานบางตอนที่คิดว่าจะช่วยให้ผู้อ่านเข้าใจได้ง่ายขึ้นมีลักษณะการเขียน ดังนี้

เลขเรียกหนังสือ (Book Number)หรือเลขผู้แต่ง1 (Author Number)การจัดหนังสือ

.....

[1]เลขเรียกหนังสือหรือเลขผู้แต่ง คือ ตัวเลขที่กำหนดขึ้นแทนตัวอักษรของชื่อ หรือนามสกุล ผู้แต่ง จะใส่กำกับ ตามหลังพยัญชนะตัวแรกของชื่อผู้แต่งในเลขเรียกหนังสือ

รูปแบบการเขียนเอกสารอ้างอิงในเนื้อหาบทความ

เอกสารอ้างอิง เป็นการรวบรวมเฉพาะรายการเอกสารที่ถูกอ้างไว้ในส่วนเนื้อเรื่องเท่านั้น ดังนั้น จำนวนรายการเอกสารที่อ้างอิงในส่วนท้ายเรื่องจึงต้องมีจำนวนเท่ากันกับที่ถูกอ้างอิงไว้ในส่วนเนื้อเรื่อง การอ้างอิงแบบนาม-ปี เป็นการอ้างอิงโดยระบุ ชื่อผู้แต่ง และ ปีที่พิมพ์ของเอกสาร ไว้ข้างหน้าหรือข้างหลังข้อความที่ต้องการอ้าง เพื่อบอกแหล่งที่มาของข้อความในเนื้อหานั้น และอาจระบุ เลขหน้าของเอกสารที่อ้างได้ เพื่อให้ผู้อ่านสามารถตรวจสอบข้อมูลทางบรรณานุกรมของเอกสารที่ใช้อ้างอิงได้จากรายการ เอกสารอ้างอิง (References) หรือ บรรณานุกรม (Bibliography)

ตัวอย่าง (ผู้แต่ง 1 คน)

(พรรณี บัวเล็ก,2559)

พรรณี บัวเล็ก (2559)

ตัวอย่าง (ผู้แต่ง 2 คน)

Dunning and Friedman (2014 : 79-120)

(Dunning and Friedman, 2014 : 79-120)

ตัวอย่าง (ผู้แต่ง 3 คนขึ้นไป)

(พรรณี บัวเล็ก และคณะ, 2559)

พรรณี บัวเล็ก และคณะ, (2559)

หรือการสรุปเนื้อหามาทั้งหมดเล่ม ไม่ใช่เฉพาะส่วนใดส่วนหนึ่งหรือหน้าใดหน้าหนึ่ง ก็ไม่ต้องระบุหมายเลขหน้า ดังนี้

ตัวอย่าง

(ติน ปรัชญพฤทธิ์, 2558)

กรณีการอ้างอิงผู้แต่งเป็นชาวต่างประเทศให้ระบุแต่นามสกุล ไม่ต้องใส่ชื่อแรก

ตัวอย่าง

(Hobbs, 2015 : 58 – 81)

กรณีที่ผู้แต่งมีฐานันดรศักดิ์ ให้คงไว้เหมือนบรรดาศักดิ์/สมณศักดิ์ เดิม ดังนี้

ตัวอย่าง

(หม่อมราชวงศ์ปรีดิยาธร เทวกุล 2558 : 59)

หรือกรณีผู้แต่งมียศทางทหาร ตำรวจ ตำแหน่งทางวิชาการ คำเรียกทางวิชาชีพ ไม่ต้องใส่ไว้ เช่น ศาสตราจารย์ นายแพทย์

ตัวอย่าง

(สมชาย ผลเอี่ยมเอก, 2558 : 68)

กรณีอ้างอิงจากเว็บไซต์ ให้ใส่ชื่อผู้แต่ง ปี พ.ศ. ซึ่งปรากฏที่เรื่องที่สืบค้น ดังนี้

(อาทิตย์ ทองอินทร์, 2559)

สำนักงานสถิติแห่งชาติ (2559)

การเขียนเอกสารอ้างอิง (ท้ายบทความ)

การเขียนเอกสารอ้างอิง (บรรณานุกรม) ให้เขียนโดยเรียงลำดับตามหลักการเดียวกับการเรียงคำตามลำดับอักษรในพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน (ภาษาไทย) หรือ Dictionary (ภาษาอังกฤษ) โดยคำที่มีตัวสะกดจัดเรียงไว้ก่อนคำที่มีรูปสระตามลำดับตั้งแต่ ก-ฉ และ A-Z ส่วนคำที่ขึ้นต้นด้วยพยัญชนะตัวเดียวกันเรียงลำดับตามรูปสระที่เรียงในภาษาไทย โดยเรียงภาษาไทยก่อนตามด้วยภาษาอังกฤษ

วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ร่มพฤกษ์ ใช้รูปแบบที่นิยมใช้กันทั่วไปทางสังคมศาสตร์คือ APA 7th(American Psychological Association) เพื่อในการบันทึกการอ้างอิงตามมาตรฐานของศูนย์ดัชนีการอ้างอิงวารสารไทย (TCI) โดยเขียนประเภทการอ้างอิง ดังตัวอย่างต่อไปนี้

หนังสือ

ชื่อผู้แต่ง. (ปี พิมพ์). ชื่อหนังสือ (พิมพ์ครั้งที่). สำนักพิมพ์.
Ex. พรพรรณ จันทโรนานนท์. (2554). *เรียนภาษาจีนในชีวิตประจำวัน บ้านของดิงหนิง* (พิมพ์ครั้งที่1). บริษัทวิทยพัฒน์ จำกัด.

บทความในหนังสือ วารสาร และนิตยสาร

ชื่อผู้แต่ง. (ปี). ชื่อบทความ. *ชื่อวารสาร, ปีที่*(ฉบับที่), หน้า.
Ex. พัสรินณ์ พันธุ์แน่น. (2561).การพัฒนาสวนเกษตรชุมชนเมือง กับการเสริมสร้างชุมชนเข้มแข็ง : กรณีศึกษาชุมชนพูนทรัพย์ เขตสายไหม กรุงเทพมหานคร. *ร่มพฤกษ์, 36*(3), 67-95.

วิทยานิพนธ์ปริญญาดุษฎีบัณฑิตและวิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิตที่ไม่ได้ตีพิมพ์

ชื่อผู้แต่ง. (ปีที่เผยแพร่). ชื่อวิทยานิพนธ์ (วิทยานิพนธ์ปริญญาดุษฎีบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์หรือวิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิตไม่ได้ตีพิมพ์). ชื่อมหาวิทยาลัย.
Ex. อลิษา มิตรานนท์. (2556). *ปัจจัยที่กำหนดการตัดสินใจซื้อหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ กรณีศึกษานักศึกษามหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์* (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์). มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ธรรมศาสตร์.

วิทยานิพนธ์ปริญญาดุษฎีบัณฑิตและวิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิตจากเว็บไซต์

ชื่อผู้แต่ง (ปีที่เผยแพร่). ชื่อวิทยานิพนธ์ (วิทยานิพนธ์ปริญญาดุษฎีบัณฑิต หรือวิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต). ชื่อเว็บไซต์. URL/ชื่อฐานข้อมูล
Ex. วันชนะ จูบรรจง. (2560). *ระบบสนับสนุนการประมาณการสัมผัสแคดเมียมผ่านการบริโภคอาหาร* (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยนเรศวร). ThaiLIS.

การนำเสนอผลงานวิชาการในการประชุมทางวิชาการ

ชื่อผู้เขียน. (ปี). ชื่อบทความ. ชื่อรายงานการประชุม, หน้า.
Ex. บัณฑิต อารอมัน. (2565). *มหกรรมฟุตบอลโลก 2022 กับการกระคุ้นเศรษฐกิจในกาต้าร์*. การนำเสนอผลงานวิชาการบัณฑิตศึกษาระดับชาติและนานาชาติประจำปี พ.ศ.2565 วันที่ 17 ธันวาคม 2565 ณ มหาวิทยาลัยเกริก กรุงเทพฯ, 496-510.

เว็บไซต์

ชื่อผู้เขียน. (ปี/วัน/เดือนที่เผยแพร่). ชื่อบทความ. ชื่อเว็บไซต์. URL
Ex. บุญอยู่ ขอพรประเสริฐ. (2566, 19 ตุลาคม). *ห้าม..เหมือนไม่ห้าม : เงื่อนงำในการห้ามโฆษณาจากร่างกฎหมายของประชาชน (ผู้ประกอบการ)*. Nation. https://citly.me/XKjoz.

สัมภาษณ์

ชื่อผู้ถูกสัมภาษณ์. ตำแหน่ง. (วัน เดือน ปีที่สัมภาษณ์). สัมภาษณ์.
Ex. ประภาส แสงประดับ. ประธานชุมชนวัดบางบัว. (9 ธันวาคม 2558). สัมภาษณ์.

หนังสือออนไลน์ (e Book)

ชื่อผู้แต่ง. (ปีพิมพ์). ชื่อหนังสือ. (พิมพ์ครั้งที่). URL
Ex. จรัญ มะลูลีม. (2555). OIC องค์การมุสลิมโลกในโลกมุสลิม. https://kpilib.com/library/en/books/kpibook-17010/.

บทความในวารสารอิเล็กทรอนิกส์ (มีเลข DOI)

ชื่อผู้แต่ง. (ปีพิมพ์). ชื่อบทความ. ชื่อวารสาร, เลขปีที่(ฉบับที่), เลขหน้า. http://doi.org/ เลข doi
Ex. ศันสนีย์ อรัญวาสน์. (2565). การวิเคราะห์ปัจจัยขับเคลื่อนการเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ที่ดินในพื้นที่ลุ่มน้ำลำเสียวน้อย.วารสารการจัดการสิ่งแวดล้อม, 18(2), 58–77. https://doi.org/10.14456/jem.2022.11.

การลงรายการผู้แต่งในเอกสารอ้างอิง

1. ชื่อผู้แต่งชาวไทยลงรายการทั้งชื่อและนามสกุล โดยไม่มีคำนำหน้า และลงรายการชื่อทุกคนหากมีผู้แต่งตั้งแต่ 2 คนขึ้นไป

2. ผู้แต่งมีคำนำหน้า ฐานันดรศักดิ์ หรือบรรดาศักดิ์ ลงรายการท้ายชื่อ โดยใช้เครื่องหมายจุลภาค (,) คั่นระหว่างชื่อและฐานันดรศักดิ์หรือบรรดาศักดิ์

Ex.

ถนัดศรี สวัสดิวัตน์, ม.ร.ว.

สุพัตรา มาศดิตถ์, คุณหญิง.

3. ผู้แต่งที่เป็นพระสงฆ์ที่มีสมณศักดิ์ให้ลงรายการตามเดิม และ ใส่ชื่อเดิมไว้ในวงเล็บ

Ex.

สมเด็จพระพุฒาจารย์ (โต พรหมรังสี).

4. ผู้แต่ง 2 คน ลงรายการโดยใช้ คำว่า “และ” หรือ “&” เชื่อมทั้ง 2 ผู้แต่งที่ 1 และ ผู้แต่งที่ 2

5. ผู้แต่ง 1-20 คนใส่ชื่อทุกคน ลงรายการโดยใช้ คำว่า “และ” หรือ “&” เชื่อมทั้ง 2 ผู้แต่งรองสุดท้าย และ ผู้แต่งสุดท้าย

6. ผู้แต่ง 21 คน ขึ้นไป ใส่ชื่อ 19 คนแรก และใช้ . . . ตามด้วยคน สุดท้าย

7. ผู้แต่งชาวต่างชาติ ลงรายการด้วยชื่อสกุล โดยใช้เครื่องหมายจุลภาค (,) ตามด้วยอักษรย่อของชื่อต้น และอักษรย่อชื่อกลาง (หากมี) ทั้งนี้ การลงรายการชื่อชาวต่างชาติสามารถปรับเปลี่ยนไปตามความนิยมของแต่ละชาติได้ตามความเหมาะสม

8. ผู้แต่งที่เป็นหน่วยงานราชการ องค์กร สถาบันต่างๆ ลงรายการโดยเรียงลำดับจากหน่วยงานใหญ่ไปหน่วยงานย่อย โดยเว้นวรรคระหว่างชื่อทั้ง 2 (โดยใช้ชื่อเต็มไม่ใช้อักษรย่อ)

9. หนังสือที่ไม่ปรากฏชื่อผู้แต่งให้ลงรายการโดยใช้ชื่อหนังสือ และเรียงลำดับตามรายการชื่อผู้แต่ง

ตัวอย่างการเขียนบทความ (วิจัย)

ชื่อบทความ ภาษาไทย (Cordia New 16 pt ตัวหนา)

ชื่อบทความ ภาษาอังกฤษ (Cordia New 16 pt ตัวปกติ)

ชื่อและนามสกุล1 (ภาษาไทย Cordia New 16 pt ตัวหนา)

ชื่อและนามสกุล (ภาษาอังกฤษ Cordia New 16 pt ตัวปกติ)

[1]ระบุหน่วยงานสังกัดผู้เขียน (ไม่ระบุสถานภาพ ยศ ตำแหน่ง คำนำหน้าชื่อใดๆ) ที่อยู่.....

.....โทรฯ : ..... email ..... (**ภาษาไทยและภาษาอังกฤษ** Cordia New 14 pt ตัวปกติ)

บทคัดย่อ **(ประกอบด้วย วัตถุประสงค์ วิธีดำเนินการวิจัย และผลการวิจัย ไม่เกินครึ่งหน้า A4 จำนวนคำ 250-350** Cordia New 16 pt ตัวปกติ)

คำสำคัญ : **ภาษาไทย ไม่เกิน 3-5 คำ** (Cordia New 16 pt ตัวปกติ)

Abstract **The abstract should be described in 1 paragraph with content including Objectives, Methods, and Results.** (Cordia New 16 pt ตัวปกติ)

Keywords : **Please type in English not more than 3-5 words.** (Cordia New 16 pt ตัวปกติ)

บทนำ **(ที่มาและความสำคัญของปัญหา)** ไม่เกิน 1 หน้า A4
(Cordia New 16 pt ตัวปกติ)

วัตถุประสงค์ **(แนวคิดทฤษฎี ทบทวนวรรณกรรม กรอบแนวคิดและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง)**
(Cordia New 16 pt ตัวปกติ)

วิธีการวิจัย **(ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง วิธีการเก็บและการวิเคราะห์ข้อมูล)**
(Cordia New 16 pt ตัวปกติ)

ผลการวิจัย **(ผลที่ได้จากการวิจัย อาจแสดงภาพหรือตารางที่สำคัญประกอบการอธิบายผลวิจัย)**
(Cordia New 16 pt ตัวปกติ)

บทสรุป **(สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ) (แยกออกเป็นหัวข้อ)**
(Cordia New 16 pt ตัวปกติ)

เอกสารอ้างอิง (รูปแบบ APA 7th)
(Cordia New 16 pt ตัวปกติ)

Journal Article Submission Form for Publishing
in Romphruek Journal of the Humanities and Social Sciences

◯ Research Article ◯ Academic Article ◯ Others (Please Specify).....

1. I (Mr. /Mrs. /Ms.).....
   ◯ first author ◯ corresponding author
2. Academic Title :
   ◯ Professor Associate ◯ Professor ◯ Assistant Professor ◯ Lecturer/ Instructor
   ◯ Students ◯ Others
3. Faculty/ Department/ School..... University.....
   Address.....
   Phone Number.....E-mail.....
4. Title of the Submitted Article
   (in Thai).....
   (in English).....

The submitted manuscript must have not been previously published in any journals nor any publications before. The submitted manuscript must have not been a classroom research nor a research article of the institutional research. The submitted manuscript for publishing in Romphruek Journal of the Humanities and Social Sciences must first be selected by the representatives of Romphruek Journal of the Humanities and Social Sciences editorial board whose identity will be concealed. Then the manuscripts selected will be reviewed by at least three reviewers from the field of study approved by the editorial board of Romphruek Journal of the Humanities and Social Sciences. The reviewers will not be identified nor revealed their personal background (Double Blind Peer Review). All articles published in Romphruek Journal of the Humanities and Social Sciences are copyrighted and belong to Krirk University entitled by the Property Act B.E. 2537.

I, hereby, confirm that the submitted manuscript is original, and has not been published in any forms before. I have read the submission policy and criteria with fully understand its content and agree to comply with the submission policy and criteria. Thus, I agree to send 1) the filled-out article submission form, 2) the pay-in slip, and 3) the submitted manuscript for publishing in Romphruek Journal of the Humanities and Social Sciences.

..... **(Signature)**
...../...../.....

Fee Payment

The publication fees for your article will be charged by Romphruek Journal of the Humanities and Social Sciences shortly after the editorial board provided it an initial check before it is sent for review.

1. Fee per Article Page

Article	Students of Krirk University Payment per article	General Public Payment per article
in Thai	3,000 baht	4,000 baht
in Foreign Language	6,000 baht	8,000 baht

2. Pay through Krung Thai Bank, Name of Account: Krirk University, Account Number 060-1-06501-8
3. Once the total payment has been paid, please send the copy of the following three documents:
   3.1 fully completed article submission form
   3.2 pay-in slip
   3.3 the revised submitted manuscript to http://www.tci-thaijo.org/index.php/romphruek/index
4. Romphruek Journal of the Humanities and Social Sciences reserves the authority, in any circumstance, to reject submissions that require expedited processing (fast track).

***Note:**

1. Please carefully read the terms and condition before submitting as the author is not permitted to request a return of the fee in any circumstances.
2. The author must double-check and submit all necessary submission materials.

Criteria and Writing Pattern for the Article Submission Published in Romphruek Journal of the Humanities and Social Sciences

Criteria for the Article Submission Publishing in Romphruek Journal of the Humanities and Social Sciences

1.After the article has passed initial consideration by the editorial board . Authors must pay a publish an article fee.

2. The submitted manuscript must follow the referencing styles used in academic writing set by Romphruek Journal of the Humanities and Social Sciences The author of the submitted manuscript must send :

3.1) the complete filled-out article submission form.

3.2) the pay-in slip

3.3) submit the manuscript to http://www.tci-thaijo.org/index.php/romphruekj/index (on line). Please note that the manuscript submitted via e-mail, or post mail, or others will not be selected for publishing in Romphruek Journal of the Humanities and Social Sciences.

3. The process starting from retrieving the submitted manuscript to the peer review evaluation process takes about 75 days.

4. The author of the submitted manuscript will receive the letter of acceptance for publishing, when the editorial committee has received the revised paper according to the suggestions of the peer reviewers.

5. The editorial board reserves its rights to consider only the paper received under the above condition.

The Manuscript Submission Guideline for Publishing in Romphruek Journal of the Humanities and Social Sciences

1.The manuscript must be in the fields of humanities and social sciences.

2.The submitted manuscript must have never been published in any journals nor any types of publication before.

3.The author of the submitted manuscript must send the manuscript in e-file, and follow the direction below:

- Type in Microsoft Word Program and the length should not exceed 15 pages (A4)
- Font: Cordia New/ 16 points (Thai and English)
- The page margin on four sides is 2.54 cm. or 1 inch (upper, left, right and bottom)

1. Article Title in Thai and in English
2. Name of the Author in Thai and in English
3. Abstract in Thai and in English (the length of both Thai and English abstract should not exceed one page of A4 paper size)
4. Key Words in Thai and in English [3-5 words, use semicolon (;) between words]
5. Introduction (Background and Significance of the Study; Review of the Literature; Hypothesis; Objectives of the Study; Related Concepts and Theories)
6. Research Methodology (Population; Samples; Data Collection Method; and Data Analysis)
7. Results of the Research (the results can include figures or tables together with detailed explanation)
8. Conclusion (Conclusion; Discussion; Suggestion and Recommendation)
9. Reference (Romphruek Journal of the Humanities and Social Sciences uses the APA Referencing Style 7th Edition)

The Submitted Academic Article Should Have the Following Main Parts (Do Not Put Number 1, 2, 3...in the Proposed Manuscript)

1. Article Title in Thai and in English
2. Name of the Author in Thai and in English
3. Abstract in Thai and in English (the length of both Thai and English abstract should not exceed one page of A4 paper size)
4. Key Words in Thai and in English [3-5 words, use semicolon (;) between words]
5. Introduction (Background and Significance of the Article)
6. Content (the author presents the main topics related to the article)
7. Conclusion (Summary of the main issues presented in the article. The conclusion can be the question or the intention to lead the readers to search for the new response)
8. Reference (Romphruek Journal of the Humanities and Social Sciences uses the APA Referencing Style 7 th Edition)

5. In terms of the review article or the book review, the author must notify the sources in detail.

6. The editorial board of Romphruek Journal of the Humanities and Social Sciences reserves its rights to accept the manuscript submitted under the following condition:

5.1 The author uses his/her own e-mail or phone number for submission.

5.2 The manuscript submitted is not the classroom research nor the institutional research.

5.3 The manuscript submitted follows the writing style of Romphruek Journal of the Humanities and Social Sciences.

5.4 The editorial board accept for consideration the article submitted via ThaiJO only. [https://www.tci-thaijo.org/index.php/romphruekj/index]

Footnotes - **are notes placed at the bottom of a page. They cite references or comment on a designated part of the text above it.** The footnotes must be placed at the bottom of that page by leaving enough line space to separate the content and the footnote by drawing a line, as the example below:

- Cross-Reference is an instance refers to related information in another text or in the same text which enables the readers to get more related or more detailed information. An example of a cross-reference is a citation at the bottom of a page, as shown below

...In terms of carrying out one's duty and working in any section in the organization to create efficiency and good performance, it is necessary to have good management. In other words, the operation must rely on the principles of magement.[1] [In Thai]

.....

[1]See also, Principles of Management, Chapter 4, p. 75 [In Thai]

- Content Footnote – is used to provide additional information or reference that simplifies or supplements information of the text. An example of a content footnote is a citation at the bottom of the page, as shown below:

Book Number or Author Number[1] Book Classification

.....

[1]Book Number or Author Number is a unique code number assigned to the letter of the author's name and last name. The Book Number or the Author Number is placed after the first alphabet of the author's name in the Call Number.

The Reference Style of In-Text Citation

The fact that the documents listed in the reference section are the collection of the documents that have been referred only in the text. The number of the documents listed in the reference section must, therefore, equal to the number of the document referred to in the text. The name-year system is the system of in-text citation appeared in brackets, and consisted of the author(s), and the year of the document publication. The citation, appeared in brackets, can be placed in front of or after the referring statement. Besides, it can also indicate the page number of the document that the statement is referred to facilitate the readers to examine the bibliographical data in the reference or the bibliography.

Example : The in-text citation for one work written by one author :

(Punnee Bualek, 2559)

Punnee Bualek (2559)

Example : The in-text citation for one work written by two authors:

(Dunning & Friedman, 2014 : 99-120)

Dunning & Friedman (2014 : 99-120)

Example : The in-text citation for one work written by three authors:

(Punnee Bualek et al., 2016)

Punnee Bualek et al. (2016)

The in-text citation for one work written by three authors or more – write the names of all authors down the first time and from then on include only the last name of the first author followed by the words et al. ('et al' is Latin for 'and other').

Example : Research can be defined as a systematic method of creating new knowledge or a way to verify existing knowledge (Watson, McKenna & Keady, 2008)

Deciding on a research method demands the researcher consider carefully the problem or area of investigation being researched (Watson et al., 2008).

In case that the author summarizes the content of the whole book, not paraphrasing or quoting part of the paragraph, identifying page number is not required.

The example is as follows:

(Tin Prachyapruit, 2558)

In case that the author of the manuscript is foreigner, write his/her last name, year of publication, and page number as follows :

Example : (Hobbs, 2015 : 58-81)

If the author of the manuscript hold the royal title, or the monk's rank, maintain his/her royal title or the monk's rank as follows

Example : (M.R. Pridiyathorn Devakula, 2558 : 59)

If the author of the manuscript hold the royal title, or the monk's rank, maintain his/her royal title or the monk's rank as follows

Example : (Somchai Phol-iam-ek, 2558 : 68)

In case of the in-text reference from web-site, write down the author of the document and the year appeared in the document, as follows:

Example : (Arthit Thong-in, 2559)

National Statistical Office (2559)

Reference List (the Collection of the Reference at the End of the Article)

All references or information sources cited in the proposed work need to be listed in the reference list at the end of the document under “References” or “Reference List.” The Reference List provides all the details necessary for the readers to locate and retrieve information source cited in the reference list. The Reference List is arranged in alphabetical order of the author’s first name (if the author is Thai) and the author’s last name (if the author is non-Thai). The alphabetical order follows the alphabetical order issued by the Royal Institute Dictionary (Thai Language) or Dictionary (English language). The word with final consonant is placed before the word with vowel. The word begins with the same consonant is placed in order according to the vowel pattern in Thailanguage. In addition, the Thai authors are placed in front of the International authors

In writing the Reference, the author of the proposed work must use the APA 7thEdition Style (American Psychological Association), which follows the Standards of Thai Journal Citation Index Center (TCI) by classifying the type of document as follows:

Book

Author’s name. (Year of publication). *Book Title in Italics*. Place of Publication : Publisher’s name.
Example : Vicharn Panich. (2556). *Enjoy learning in 21th. Century*. Nonthaburi : S.R. Printing Mass Products, Co. Ltd. (in Thai)
Collier, A. (2008). *The world of tourism and travel*. Rosedale, New Zealand : Pearson Education New Zealand.

Articles in Books, Journal, and Magazine

Author’s name. (Year of publication). Title of the Article. *Name of the journal (in Italics), Volume number* (issue no.), page numbers.
Example : Amornrat Kulsudjarit. (2559) Assets and liabilities declartion and verification systrem for ministers. *Romphruek Journal*,*34*(1),209-234.

Thesis

Author, A. A. (Year)./Title/[Unpublished doctoral or master’s thesis]./Name of the Institution awarding the degree.
Example : Stewart, Y. (2000). *Dressing the tarot* [Unpublished master’s thesis]. Auckland University of Technology Becker, J. C. (2013). *Landscape-level influences on community composition and ecosystem function in a large river ecosystem (Publication No. 3577776) [Doctoral dissertation, Graduate Council of Texas State University – San Marcos]. ProQuest Dissertations and Theses Global.*

Conference Paper

Author’s name. (Year of publication). *Title of the Article (in italics)*. Name of the Conference, page numbers.
สุจิตรา เนตรสกุล. (2559).*การละเมิดสิทธิส่วนบุคคล:ศึกษากรณีการส่งต่อข้อมูลบนเฟสบุ๊ค.*การนำเสนอผลงานวิชาการบัณฑิตศึกษาระดับชาติ ประจำปี พ.ศ.2559 วันที่ 5 พฤศจิกายน ณ มหาวิทยาลัยเกริก กรุงเทพฯ, 588-600.
Williams, & Seary, K. (2010). Bridging the divide : Scaffolding the learning experiences of the mature age student. In J. Terrell (Ed.), *Making the links : Learning, teaching and high quality student outcomes*. Proceedings of the 9th Conference of the New Zealand Association of Bridging Educators. Wellington, New Zealand. (pp. 104-116)

Website

Author, A. A./(Year, Month date)./Title of the work: Subtitle./Website name./URL
Thanes Apornsuwan.(14 February,2560).*ทรัมป์กำลังเผชิญหน้ากับ"ดุลาการภิวัฒน์" ฉบับอเมริกัน?*. Retrieved from https://www.bbc.com/thai/thailand-38915635[Thai].
Johnson, A. (2018, May 24). "It doesn't need to be this way": The promise of specialized early intervention in psychosis services. IEPA. https://iepa.org.au/network-news/it-doesnt-need-to-be-this-way-the-promise-of-specialised-early-intervention-in-psychosis-services.

Interview การติดต่อสื่อสารส่วนบุคคล ให้ทำการอ้างอิงในเนื้อหา (in-text citation) โดยไม่ต้องลง รายการในบรรณานุกรมท้ายเรือง (References)

Interviewer, Position. Interview date, month, year
Example : Praphas Saengpradap, Wat Bang Bua community President. 9 December 2558. [in Thai]
G. A. Smith, Interview, October 5, 2012

E-Book

Author of the book. (Year). *Book Title (in Italics)*. Retrieved date (date month year). Retrieved from website (URL)
Example : Somnuek Oonkaew. (2556). *Theory of practical music*. (23 February 2560) Retrieved from http://www.ebooks.in.th/my bookshelf.html. [in Thai]

E-Journal

Author of the article. (Year). *Article Title (in Italics)*. (Date month year of retrieval). Retrieved from name of Website (URL).
Example : Sujittra Samakkitham. (2559). *Political economy of the community forest network in the five provincial borders of the eastern region.* (22 February 2560) Retrieved from https://www.tci-haijo.org/index.php/romphruekj /article/view/72599/58412. [in Thai]

Cataloguing for Author(s) in the Reference List

1. Thai author's name is catalogued both first name and last name only, no title is included. Also listed all authors in the case that there are more than two authors

2. The author with royal title, place the royal title behind his/her last name by placing comma to separate these two parts

Example : Thanadsri Sawasdiwat, M.R.

Supatra Masdit, Khunying

3. The author who is the monk with the monk's rank, put the name of the monk's rank with his real name in brackets

Example : Somdet Phra Buddhacarya (Toh Brahmaramsi)

4. Books with two authors, insert the word "and" or "&" between the name of the first author and the second one

5. Books with one to twenty authors, list each author's names, and insert the word "and" or "&" between the second last author and the last one

6. Books with 21 authors or more, list the names of the first nineteen authors and insert the word "and" or "&" between the second last author and the last one/

7. For the international author, place the author's last name first, followed by comma (,) and the initials. However, the list of the international author can be changed according to the style of each nation

8. If the author is the official agency, organization, and institute, the list must be in order from the line agency to the sub-department. The name of the two agencies are separated by spacing (the name of the agency is written in full)

9. The book written with unknown author, start with the title of the book and follow in order according to the author's list

Sample-Writing of a Research Article

Article Title : in Thai (Font : Cordia New 16 pt. Boldface)

Article Title : in English (Font : Cordia New 16 pt. Regular Type Face)

First and last name1 (in Thai Cordia New 16 pt. Boldface)

First and last name (in English Cordia New 16 pt. Regular Type Face)

[1]**Please indicate only the Office that you work for** (do not mention the status, rank, job position, nor the name title)

Address: ..... Tel. No.....

E-mail..... (Cordia New 14 pt. regular type face)

Abstract : (in Thai)

The abstract should be described in one paragraph with content including Objectives, Methods and Results. (Cordia New 16 pt., regular type face).

Keywords : Please type in English not more than 3-5 words (Cordia New 16 pt. regular type face).

Abstract : (in English)

The abstract should be described in one paragraph with content including Objectives, Methods and Results. (Cordia New 16 pt., regular type face).

Keywords : Please type in English not more than 3-5 words (Cordia New 16 pt. regular type face).

Introduction (Background and Significance of Study, Concerning Researches, Hypotheses, Objectives, Concepts and Theories)

The introduction should not exceed one A4 paper size, the content should be about the background and the significance of the study (Cordia New 16 pt. regular type face).

Research Methodology (Population and Sample, Data Collection and Data Analysis)

(Cordia New 16 pt. regular type face).

Results of the Research (The Results of the Research can be shown in figures or tables)

(Cordia New 16 pt. regular type face).

Conclusion (Conclusion, Discussion, Suggestion and Recommendation)

(Cordia New 16 pt. regular type face).

Reference American Psychology Association (APA) 7th Edition Referencing Style

(Cordia New 16 pt. regular type face).

สถาบันวิจัยและนวัตกรรม มหาวิทยาลัยเกริก
เลขที่ 3 ซอยรามอินทรา 1 แขวงอนุสาวรีย์
เขตบางเขน กรุงเทพมหานคร 10220
โทรศัพท์ : 02-552-3500-9 ต่อ 402
https://so05.tci-thaijo.org/index.php/romphruekj/index